

V Bruseli 12. 10. 2021
C(2021) 7301 final

Oznámenie Komisie

**Usmerňovací dokument o prísnej ochrane živočíšnych druhov európskeho významu
podľa smernice o biotopoch**

Oznámenie Komisie

**Usmerňovací dokument o prísnej ochrane živočíšnych druhov európskeho významu
podľa smernice o biotopoch**

**Usmerňovací dokument o prísnej ochrane
živočíšnych druhov európskeho významu
podľa
smernice o biotopoch**

OBSAH

PREDSLOV	4
1. KONTEXT.....	6
2. ČLÁNOK 12	8
2.1. Všeobecné právne úvahy	9
2.2. Potrebne opatrenia pre systém prísnej ochrany	11
2.2.1. Opatrenia na vytvorenie a účinné zavedenie systému prísnej ochrany	11
2.2.2. Opatrenia na zabezpečenie priaznivého stavu ochrany.....	13
2.2.3. Opatrenia týkajúce situácií opísaných v článku 12	15
2.2.4. Ustanovenia článku 12 ods. 1 písm. a) až d) a článku 12 ods. 4 vo vzťahu k prebiehajúcim činnostiam.....	18
2.3. Konkrétne ustanovenia o ochrane podľa článku 12	24
2.3.1. Úmyselné odchytyvanie alebo usmrcovanie vzoriek druhov uvedených v prílohe IV písm. a)	24
2.3.2. Úmyselné rušenie druhov uvedených v prílohe IV písm. a) najmä počas obdobia párenia, odchovu mláďat, hibernácie a migrácie	26
2.3.3. Úmyselné ničenie alebo zbieranie vajec vo voľnej prírode	30
2.3.4. Poškodzovanie alebo ničenie miest na párenie alebo miest na oddych	30
2.3.5. Držanie, preprava a predaj alebo výmena a ponúkание na predaj alebo výmenu vzoriek odobratých z voľnej prírody	40
2.3.6. Systém monitorovania náhodného odchyty a usmrcovania druhov podľa prílohy IV písm. a)	41
3. ČLÁNOK 16	45
3.1. Všeobecné právne úvahy	46
3.1.1. Povinnosť zabezpečiť úplnú, jasnú a presnú transpozíciu článku 16	46
3.1.2. Primerané celkové uplatňovanie výnimiek	47
3.2. Starostlivo kontrolovaný systém udeľovania výnimiek: 3 testy	49
3.2.1. Preukázanie jedného z dôvodov podľa článku 16 ods. 1 písm. a) až e) (test 1).....	51
3.2.2. Neexistencia uspokojivej alternatívy (test 2)	62
3.2.3. Vplyv výnimky na stav ochrany (test 3).....	64
3.3. Ďalšie úvahy	68
3.3.1. Úloha akčných plánov pre druhy	68
3.3.2. Posúdenie vplyvu týkajúce sa plánov alebo projektov a ochrany druhov ...	69
3.3.3. Úloha kompenzačných opatrení	71
3.3.4. Výnimky pre viaceré druhy	71
3.3.5. „Dočasný charakter“: riešenie kolonizácie lokalít v procese rozvoja druhmi uvedenými v prílohe IV.....	71

3.4. Monitorovanie výnimiek a predkladanie správ o výnimkách	74
3.4.1. Monitorovanie vplyvov výnimiek	74
3.4.2. Povinnosti predkladať správy podľa článku 16 ods. 2 a 3.....	74
Príloha I. Odkazy na súdne konania	77
Príloha II. Zoznam živočíšnych druhov, na ktoré sa vzťahujú prílohy II, IV a V.....	79
Príloha III. Vykonávanie článku 12 smernice o biotopoch – príklad s vlkom	92

PREDSLOV

Prečo aktualizujeme usmerňovací dokument o prísnej ochrane živočíšnych druhov?

Prvý usmerňovací dokument o prísnej ochrane živočíšnych druhov európskeho významu podľa smernice o biotopoch¹ bol uverejnený v roku 2007. Jeho cieľom bolo umožniť lepšie porozumenie ustanoveniam o ochrane druhov a konkrétnym použitým pojmom.

V nadväznosti na kontrolu vhodnosti smerníc EÚ o prírode (2014 – 2016) prijala Európska komisia *Akčný plán pre ľudí, prírodu a hospodárstvo*² s cieľom podporiť lepšie, inteligentnejšie a nákladovo efektívnejšie vykonávanie týchto smerníc. V opatrení 1 akčného plánu sa požadovala aktualizácia tohto usmerňovacieho dokumentu. Dané opatrenie sa považovalo za potrebné vzhľadom na najnovšie rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie (SDEÚ) a na zabezpečenie lepšieho súladu so širšími sociálno-ekonomickými cieľmi.

Toto usmernenie je výsledkom tohto procesu revízie. Zohľadňujú sa v ňom praktické skúsenosti z vykonávania ustanovení o ochrane druhov uvedených v smernici o biotopoch získané v priebehu rokov od uverejnenia prvej verzie usmernenia.

Účel usmerňovacieho dokumentu

Tento dokument sa zameriava na povinnosti vyplývajúce z článkov 12 a 16 smernice o biotopoch. Stanovuje sa v nich vytvorenie systému prísnej ochrany pre živočíšne druhy uvedené v prílohe IV písm. a) k smernici, pričom za definovaných podmienok umožňujú výnimku z týchto ustanovení. Dokument vychádza predovšetkým z príslušných rozsudkov SDEÚ a z príkladov systémov ochrany druhov zavedených v rôznych členských štátoch.

Dokument je určený vnútroštátnym, regionálnym a miestnym orgánom, orgánom na ochranu prírody a iným organizáciám, ktoré sú zodpovedné za vykonávanie smernice o biotopoch alebo sú do neho zapojené, ako aj zainteresovaným stranám. Cieľom je pomôcť im pri navrhovaní efektívnych a pragmatických spôsobov uplatňovania ustanovení pri plnom rešpektovaní právneho rámca. Rôzne návrhy dokumentu sa konzultovali s členskými štátmi a kľúčovými zainteresovanými stranami a ich pripomienky boli zohľadnené.

Obmedzenia usmerňovacieho dokumentu

V tomto dokumente sa uvádza, ako Komisia chápe príslušné ustanovenia smernice, ale sám osebe nie je legislatívnym dokumentom. Nevytvárajú sa v ňom nové pravidlá, ale obsahuje usmernenia týkajúce sa uplatňovania existujúcich pravidiel. Iba SDEÚ je oprávnený autoritatívne vykladať právo Únie.

Usmernenie, ktoré sa bude v pravidelných intervaloch ďalej aktualizovať, by sa malo chápať v spojení s akoukoľvek novou judikatúrou v tejto oblasti, ako aj so skúsenosťami z vykonávania článkov 12 a 16 v členských štátoch.

---

¹ Smernica Rady 92/43/EHS z 21. mája 1992 o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín (Ú. v. ES L 206, 22.7.1992, s. 7).

² Ďalšie informácie:
http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/fitness_check/action_plan/index_en.htm.

Štruktúra dokumentu

Dokument má tri hlavné kapitoly. Kapitola 1 sa zameriava na miesto ochrany druhov v rámci celkovej schémy smernice o biotopoch. Kapitola 2 sa podrobnejšie zaoberá príslušnými právnymi ustanoveniami článku 12 smernice. Kapitola 3 skúma možnosti udelenia výnimky podľa článku 16.

Kľúčové body vyplývajúce z analýz sú zhrnuté (kurzívou) na začiatku každého oddielu. Úplné odkazy na konania Súdneho dvora citované v celom texte sú uvedené v prílohe I. V prílohe II je uvedený zoznam živočíšnych druhov, na ktoré sa vzťahujú ustanovenia o ochrane druhov. V prílohe III sa uvádza, ako možno uplatniť usmerňovací dokument, v tomto prípade na príklade vlka.

1. KONTEXT

1.1. Ochrana druhov podľa smernice 92/43/EHS

(1-1) V článku 2 ods. 1 sa stanovuje celkový cieľ smernice o biotopoch, ktorým je „prispievať k zabezpečeniu biologickej rôznorodosti prostredníctvom ochrany prirodzených biotopov divokej fauny a flóry na európskom území členských štátov, ktoré sú stranami zmluvy“.

Podľa článku 2 ods. 2 sa opatrenia prijaté podľa tejto smernice navrhnu tak, „aby sa zachovali v prirodzenom stave ochrany alebo do takéhoto stavu obnovili, prirodzené biotopy a druhy divokej fauny a flóry európskeho významu“. Tieto opatrenia podľa článku 2. ods. 3 „berú do úvahy hospodárske, sociálne a kultúrne požiadavky a regionálne a miestne charakteristiky“³.

Primárnym cieľom smernice o biotopoch je preto zachovanie všetkých prirodzených biotopov a druhov európskeho významu v priaznivom stave ochrany alebo ich do takéhoto stavu obnoviť. V článku 1 písm. i) smernice sa vymedzuje, čo sa rozumie pod pojmom „priaznivý stav ochrany“ pre druhy⁴.

(1-2) V záujme dosiahnutia tohto cieľa smernica obsahuje dva hlavné súbory ustanovení. Prvý súbor sa týka ochrany prirodzených biotopov a biotopov druhov (články 3 až 11) a druhý sa týka ochrany druhov (články 12 až 16).

(1-3) Ustanovenia o ochrane druhov (články 12 až 16) sa uplatňujú na celú oblasť prirodzeného výskytu druhov v členských štátoch, a to v rámci lokalít sústavy Natura 2000 i mimo nich. Tieto ustanovenia dopĺňajú ustanovenia upravujúce lokality sústavy Natura 2000, ktoré sa zameriavajú na ochranu prirodzených biotopov a hlavných oblastí biotopov chránených druhov uvedených v prílohe II k smernici.

(1-4) Smernica je záväzná, pokiaľ ide o výsledok, ktorý sa má dosiahnuť, ale ponecháva členským štátom možnosť voľby formy a metód na jeho dosiahnutie. Ustálená judikatúra objasňuje, že transpozícia do vnútroštátneho práva musí byť jasná a presná, verná a s nespochybniteľnou právnou záväznosťou (pozri veci SDEÚ C-363/85, C-361/88, C-159/99 bod 32, C-415/01 bod 21, C-58/02, C-6/04 body 21, 25 a 26, C-508/04 bod 80).

(1-5) Pri výklade a uplatňovaní ustanovení smernice by sa mala zohľadniť aj **zásada predbežnej opatrnosti** stanovená v článku 191 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ), ktorej cieľom je zaistiť vyššiu úroveň ochrany životného prostredia prostredníctvom preventívneho rozhodovania v prípade rizika.

(1-6) Je tiež dôležité zdôrazniť, že vykonávanie ustanovení o ochrane druhov uvedených v smernici si vyžaduje **špecifický prístup pre každý druh**. Členské štáty by preto mali vždy zvážiť svoje vykonávacie opatrenia vzhľadom na zamýšľaný cieľ, príslušný druh a okolnosti každého prípadu.

---

³ Článok 2 ods. 3 je premietnutý napríklad v ustanoveniach článku 16, ktorým sa stanovuje možnosť výnimky z prísneho režimu ochrany druhov okrem iného z naliehavých dôvodov vyššieho verejného záujmu vrátane záujmov sociálnej alebo hospodárskej povahy. Článok 2 ods. 3 však neposkytuje ďalší právny základ pre odchýlku od povinných ustanovení tejto smernice. V kontexte výberu lokalít sústavy Natura 2000 podľa článku 4 ods. 1 pozri rozsudok zo 7. novembra 2000, vec C-371/98 – First Cooperative Shipping, bod 25, ECLI:EU:C:2000:600.

⁴ Pozri aj *Reporting under Article 17 of the Habitats Directive - Explanatory Notes and Guidelines for the period 2013–2018* (Podávanie správ podľa článku 17 smernice o biotopoch – Vysvetlivky a usmernenia na obdobie 2013 – 2018), s. 7, https://cdr.eionet.europa.eu/help/habitats_art17.

(1-7) Tieto pojmy flexibility a proporcionality by sa nemali chápať nesprávne. Neobmedzujú povinnosti členských štátov konať účinným spôsobom, poskytujú naopak orgánom dostatočný manévrovací priestor na prispôsobenie spôsobu vykonávania konkrétnym okolnostiam (z hľadiska stavu ochrany, ale aj zo sociálneho, hospodárskeho a kultúrneho hľadiska).

(1-8) Podľa Súdneho dvora „články 12, 13 a 16 smernice o biotopoch predstavujú koherentný súbor noriem smerujúci k zabezpečeniu ochrany populácií predmetných druhov, takže každá výnimka, ktorá by bola nezlučiteľná s touto smernicou, by porušovala tak zákazy uvedené v článku 12 alebo 13 tejto smernice, ako aj pravidlo, podľa ktorého výnimky môžu byť poskytnuté v súlade s článkom 16 tej istej smernice“⁵. Súdny dvor ďalej objasnil, že „články 12 až 14 a 15 písm. a) a b) smernice predstavujú koherentný súbor noriem ukladajúci členským štátom zaviesť režim prísnej ochrany predmetných živočíšnych a rastlinných druhov“⁶. Bez ohľadu na to, aký prístup sa zvolí pri vykonávaní týchto ustanovení, budú musieť rešpektovať celkový cieľ smernice, konkrétne zaistiť biodiverzitu a zachovať v priaznivom stave prirodzené biotopy a druhy európskeho významu alebo ich do takéhoto stavu obnoviť.

Oblasť prirodzeného výskytu druhov a biotopov – dynamická koncepcia

(1-9) Oblasť prirodzeného výskytu približne vymedzuje priestorové limity, v rámci ktorých sa biotop alebo druh vyskytuje. Nie je totožná s presnými lokalitami (oblasťou skutočného výskytu) alebo územím, kde sa trvalo vyskytuje biotop, druh alebo poddruh. Takéto lokality alebo územia môžu byť v rámci oblasti ich prirodzeného výskytu rozložené nerovnomerne alebo nesúvisle (to znamená, že biotopy a druhy nemusia byť rovnomerne rozložené). Ak sa ukáže, že dôvod disjunkcie je prirodzený, t. j. príčinou sú ekologické faktory, jednotlivé izolované lokality by sa nemali interpretovať ako súvislá oblasť prirodzeného výskytu. Napríklad v prípade alpského druhu môžu byť oblasťou výskytu Alpy a Pyreneje, ale nie nížina medzi nimi. Oblasť prirodzeného výskytu však zahŕňa plochy, ktoré nie sú trvalo využívané: napríklad pri migrujúcich druhoch oblasť ich výskytu zahŕňa všetky suchozemské alebo vodné plochy, ktoré migrujúci druh obýva, v ktorých sa dočasne zdržiava, cez ktoré prechádza či prelietava kedykoľvek počas svojej bežnej migrácie⁷.

(1-10) Oblasť prirodzeného výskytu nie je statická, ale dynamická: môže sa zmenšovať a rozširovať. Oblasť prirodzeného výskytu môže predstavovať jeden aspekt hodnotenia podmienok biotopu alebo druhu. Ak je oblasť prirodzeného výskytu nedostatočne veľká na to, aby umožnila dlhodobú existenciu tohto biotopu alebo druhu, od členských štátov sa žiada, aby definovali referenčnú hodnotu pre oblasť, ktorá by umožňovala priaznivé podmienky, a aby pracovali na dosiahnutí tohto cieľa napríklad podporou rozšírenia súčasnej oblasti.

(1-11) Keď sa druh alebo biotop sám rozšíri do novej oblasti alebo na nové územie, alebo keď bol druh opätovne zavedený do pôvodnej oblasti jeho prirodzeného výskytu (v súlade s pravidlami v článku 22 smernice o biotopoch), toto územie treba považovať za súčasť oblasti prirodzeného výskytu. Podobne môžu obnova, opätovné vytvorenie alebo riadenie oblastí biotopov a niektoré poľnohospodárske a lesnícke postupy prispieť k rozšíreniu oblasti prirodzeného výskytu biotopu alebo druhu. Jedinice alebo voľne žijúce populácie živočíšnych druhov, ktoré človek úmyselne alebo náhodne introdukoval na miesta, kde sa nikdy nevyskytovali prirodzene alebo kam by sa v blízkej budúcnosti

⁵ Rozsudok z 20. októbra 2005, Komisia/Spojené kráľovstvo, vec C-6/04, ECLI:EU:C:2005:626, bod 112 a rozsudok z 10. januára 2006, Komisia/Nemecko, vec C-98/03, ECLI:EU:C:2006:3, bod 66.

⁶ Rozsudok z 10. mája 2007, Komisia/Rakúska republika, C-508/04, ECLI:EU:C:2007:274, bod 109.

⁷ Pozri aj článok 1 Bonnského dohovoru.

prírodné nerozšírili, by sa však mali považovať za vyskytujúce sa mimo oblasti ich prírodného výskytu, a preto by sa na ne smernica nemala vzťahovať.

2. ČLÁNOK 12

Znenie článku 12

Článok 12

1. Členské štáty prijímú potrebné opatrenia na vytvorenie systému prísnej ochrany živočíšnych druhov uvedených v prílohe IV písm. a) v prostredí ich prírodného pohybu a zakážu:

- a) všetky formy úmyselného odchyťovania alebo usmrcovania vzoriek týchto druhov vo voľnej prírode;
- b) úmyselné rušenie týchto druhov najmä počas obdobia párenia, odchovu mláďat, hibernácie a sťahovania;
- c) úmyselné ničenie alebo zbieranie vajec vo voľnej prírode;
- d) poškodzovanie alebo ničenie miest na párenie alebo miest na oddych.

2. Pre tieto druhy zakážu členské štáty držanie, prepravu a predaj alebo výmenu a ponúkajú na predaj alebo výmenu vzoriek odobratých z voľnej prírody, s výnimkou tých, ktoré boli odobraté legálne pred zavedením tejto smernice.

3. Zákaz uvedený v odseku 1 písm. a) a b) a odseku 2 platí pre všetky štádiá života zvierat, na ktoré sa vzťahuje tento článok.

4. Členské štáty vytvoria systém monitorovania náhodného odchyťovania a usmrcovania živočíšnych druhov uvedených v prílohe IV písm. a). Na základe zhromaždených informácií členské štáty zabezpečia ďalší výskum alebo podniknú ochranné opatrenia nevyhnutné na zabezpečenie toho, že náhodný odchyť a usmrcovanie nemá výrazný negatívny vplyv na príslušný druh.

(2-1) Článok 12 sa zaoberá ochranou druhov uvedených v prílohe IV písm. a). Tento článok sa uplatňuje na celú oblasť prírodného výskytu druhov v rámci EÚ a zameriava sa skôr na riešenie ich priamych ohrození než ohrození ich biotopov, s výnimkou článku 12 ods. 1 písm. d).

(2-2) Príloha IV písm. a) zahŕňa širokú škálu druhov od veľkých, stavovcov vyskytujúcich sa na rozsiahlych územiach až po malé bezstavovce s veľmi malými domovskými okrskami. Niektoré druhy sú uvedené aj v prílohe II, preto majú prospech aj z opatrení zameraných na ochranu ich biotopov v osobitných chránených oblastiach (články 3 až 10). Iné sú však uvedené len v prílohe IV písm. a), čo znamená, že v článku 12 (pre živočíšne druhy) a v článku 13 (pre rastlinné druhy) sa pre ne uvádzajú základné ustanovenia na dosiahnutie cieľa ochrany sledovaného smernicou, ako sa uvádza v článku 2.

(2-3) Predtým, ako sa budeme podrobne zaoberať ustanoveniami článku 12, stojí za to pripomenúť niektoré všeobecné právne úvahy, ktoré rozvinul SDEÚ.

2.1. Všeobecné právne úvahy

Transpozícia článku 12 do vnútroštátneho práva musí byť úplná, jasná a presná. Vnútroštátne ustanovenia musia byť dostatočne konkrétne, aby spĺňali požiadavky smernice.

(2-4) Účinné vykonávanie **článku 12 smernice o biotopoch si od členských štátov vyžaduje úplnú, jasnú a presnú transpozíciu**. Podľa ustálenej judikatúry sa „ustanovenia smerníc musia vykonávať s nespochybniteľnou právnou záväznosťou a zároveň so špecifickosťou, presnosťou a zrozumiteľnosťou, ktoré sú potrebné na splnenie požiadaviek právnej istoty“⁸.

(2-5) Podľa Súdneho dvora „hoci si prebratie smernice do vnútroštátneho právneho poriadku nevyžaduje nevyhnutne formálne a doslovné prebratie jej obsahu do výslovného a špecifického právneho ustanovenia, a možno sa v závislosti od jej obsahu uspokojiť so všeobecným právnym kontextom, avšak pod podmienkou, že tento efektívne zabezpečuje plné uplatnenie smernice dostatočne jasným a presným spôsobom“⁹. Súdny dvor opakovane rozhodol, že na splnenie požiadavky právnej istoty by jednotlivci mali mať k dispozícii jasný a presný právny stav, ktorý im umožní zistiť plný rozsah ich práv a prípadne sa brániť pred vnútroštátnymi súdmi¹⁰.

Rôzne druhy obmedzení môžu byť zakotvené v právnych predpisoch v rôznych formách. Avšak bez ohľadu na to, aká forma sa použije, musí byť dostatočne jasná, presná a prísna. Napríklad sa v prípade zákazu používania pesticídov tam, kde to pravdepodobne bude mať vážne škodlivé účinky na rovnováhu v prírode, konštatovalo, že nevyjadruje dostatočne jasným, presným a prísny spôsobom potrebu zakázať poškodzovanie miest na párenie alebo miest na oddych chránených živočíchov podľa článku 12 ods. 1 písm. d)¹¹.

(2-6) Všetky ustanovenia, ktorými sa zavádza prísny rámec ochrany, by sa mali konkrétne vzťahovať na druhy uvedené v prílohe IV a mali by spĺňať všetky požiadavky stanovené v článku 12. Súdny dvor¹² zdôraznil dôležitosť tejto skutočnosti v prípade korytnačky *Caretta caretta* (kareta obyčajná). Keď Súdny dvor požiadal grécku vládu, aby identifikovala platné ustanovenia vo svojom právnom systéme, ktoré podľa nej spĺňajú požiadavky stanovené v článku 12, „grécka vláda uviedla iba zoznam zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení bez odvolania sa na akékoľvek konkrétne ustanovenia, ktoré by tieto požiadavky spĺňali“.

Vzhľadom na špecifický charakter článku 12 Súdny dvor rozhodol, že legislatívne alebo správne ustanovenia všeobecnej povahy, napr. jednoduché zopakovanie znenia článku 12 vo vnútroštátnych právnych predpisoch, nie vždy spĺňa požiadavky týkajúce sa ochrany druhov alebo zaručuje účinné vykonávanie článku 12. Formálna transpozícia článku 12 do vnútroštátnych právnych predpisov sama osebe nepostačuje na zaručenie jeho účinnosti. Musí sa doplniť ďalšími vykonávacími ustanoveniami na zabezpečenie prísnej ochrany na základe osobitostí a konkrétnych problémov a hrozieb, ktorým čelia druhy alebo skupiny druhov uvedené v prílohe IV.

⁸ Pozri najmä rozsudok z 20. októbra 2005, Komisia/Spojené kráľovstvo, vec C-6/04, bod 27, ale aj tieto rozsudky: z 30. mája 1991, Komisia/Nemecko, vec C-57/89, ECLI:EU:C:1991:89, body 18 a 24; z 19. septembra 1996, Komisia/Grécko, vec C-236/95, ECLI:EU:C:1996:341, bod 13; z 19. mája 1999, Komisia/Francúzsko, vec C-225/97, ECLI:EU:C:1999:252, bod 37; z 10. mája 2001, Komisia/Holandsko, vec C-144/99, ECLI:EU:C:2001:257, bod 21; zo 17. mája 2001, Komisia/Taliansko, vec C-159/99, ECLI:EU:C:2001:278, bod 32.

⁹ Napríklad: Komisia/Spojené kráľovstvo, vec C-6/04, bod 21.

¹⁰ V tomto zmysle pozri vec C-29/84, Komisia/Nemecko, ECLI:EU:C:1985:229, bod 23; vec C-363/85, Komisia/Taliansko, ECLI:EU:C:1987:196, bod 7; a C-57/89, Komisia/Nemecko, ECLI:EU:C:1991:225, bod 18.

¹¹ Vec C-98/03, Komisia/Nemecko, body 67 – 68.

¹² Pozri rozsudok z 30. januára 2002, Komisia/Grécko, C-103/00, ECLI:EU:C:2002:60, bod 29.

(2-7) Pri transpozícii smernice musia členské štáty rešpektovať význam termínov a pojmov použitých v smernici, aby sa zabezpečila jednotnosť jej výkladu a uplatňovania¹³. Z uvedeného rovnako vyplýva, že vnútroštátne transpozičné opatrenia by mali zaručiť úplné uplatňovanie smernice bez toho, aby sa menili jej termíny, selektívne uplatňovali jej ustanovenia alebo pridávali doplňujúce podmienky alebo výnimky, ktoré sa v smernici neuvádzajú¹⁴.

Ako Súdny dvor poznamenal, „presnosť prebratia má mimoriadnu dôležitosť v prípade, ako je tento, keď správa spoločného dedičstva je zverená členským štátom pre ich príslušné územia... Z toho vyplýva, že v rámci smernice [o biotopoch], ktorá ukladá komplexné a technické pravidlá v oblasti práva životného prostredia, sú členské štáty osobitne povinné dbať o to, aby ich legislatíva určená na zabezpečenie prebratia tejto smernice bola jasná a presná“¹⁵.

Napríklad transpozícia článku 12 ods. 1 písm. d), ktorou sa zakazuje iba poškodzovanie alebo ničenie miest na párenie a miest na oddych, ktoré sú „zreteľne rozoznateľné“ alebo „dokonale známe a ako také identifikované“, alebo zakazuje iba úmyselné poškodzovanie alebo ničenie miest na párenie alebo miest na oddych¹⁶, mení podstatu a obmedzuje rozsah pôsobnosti článku 12 ods. 1 písm. d). Toto ustanovenie vyžaduje od členských štátov zákaz ničenia *všetkých* miest na párenie a miest na oddych, a nielen tých, ktoré sú dobre známe, bez ohľadu na to, či ide o úmyselné alebo neúmyselné ničenie. Vylučuje takisto vyňatie zákonných úkonov zo zákazu uvedeného v článku 12 ods. 1 písm. d). Tento druh transpozície je preto nezlučiteľný s článkom 12 ods. 1 písm. d), pretože nezakazuje ničenie – úmyselné lebo uskutočnené iným spôsobom – *všetkých* miest na párenie a miest na oddych.

(2-8) Navyše „obyčajné administratívne postupy, ktoré vzhľadom na ich povahu môžu orgány zmeniť podľa vlastného uváženia, nemožno považovať za riadne dodržiavanie povinnosti členských štátov, ktorým je smernica určená, podľa článku 189 Zmluvy“¹⁷. Toto rozhodnutie potvrdil ďalší prípad Súdneho dvora¹⁸. Samotnú existenciu vnútroštátnej judikatúry bez konkrétneho právneho ustanovenia nemožno považovať za riadne dodržiavanie povinnosti transponovať smernicu v plnom rozsahu. Naopak, „aj keď príslušná vnútroštátna právna úprava je sama osebe zlučiteľná s právom Spoločenstva, nesplnenie povinnosti môže vyplývať z existencie správnej praxe, ktorá toto právo porušuje“¹⁹.

1 – judikatúra SDEÚ: prípad *Caretta caretta* (kareta obyčajná) na ostrove Zakynthos

V prípade *Caretta caretta* (Komisia/Grécko, vec C-103/00) bol vynesенý prvý rozsudok o uplatňovaní článku 12 smernice o biotopoch na konkrétny druh. Súdny dvor pred týmto rozsudkom nikdy neposkytol výklad jeho uplatňovania a rozsahu pôsobnosti.

Kareta obyčajná (*Caretta caretta*) je uvedená v prílohách II a IV k smernici o biotopoch ako druh európskeho významu, ktorý vyžaduje prísnu ochranu. Záliv Laganas na ostrove Zakynthos je najdôležitejším miestom na párenie tejto korytnačky v Stredozemnom mori a je aj lokalitou sústavy Natura 2000.

¹³ Napríklad rozsudok z 28. marca 1990, Trestné konanie proti G. Vessoso a G. Zanetti, spojené veci C-206 a 207/88, ECLI:EU:C:1990:145.

¹⁴ Rozsudok z 13. februára 2003, Komisia/Luxembursko, vec C-75/01, ECLI:EU:C:2003:95, bod 28.

¹⁵ Pozri napríklad Komisia/Spojené kráľovstvo, vec C-6/04, body 25 – 26, a Komisia/Nemecko, vec C-98/03, body 59 – 60.

¹⁶ Pozri aj Komisia/Spojené kráľovstvo, vec C-6/04, bod 79.

¹⁷ Napríklad: rozsudok z 23. februára 1988, Komisia/Taliansko, vec C-429/85, ECLI:EU:C:1988:83, bod 12; rozsudok z 11. novembra 1999, Komisia/Taliansko, vec C-315/98, ECLI:EU:C:1999:551, bod 10; rozsudok z 13. februára 2003, Komisia/Luxembursko, vec C-75/01, ECLI:EU:C:2003:95, bod 28.

¹⁸ Komisia/Rakúsko, vec C-508/04, bod 80; rozsudok z 15. marca 2012, Komisia/Poľsko, vec C-46/11, ECLI:EU:C:2012:146, bod 28.

¹⁹ Rozsudok zo 14. júna 2007, Komisia/Fínsko, vec C-342/05, ECLI:EU:C:2007:341, bod 22.

V roku 1998 niekoľko mimovládnych organizácií odhalilo mnohé problémy, ktorým tento druh na ostrove Zakynthos čelí. Išlo o nekontrolované používanie ostrovných pláží a okolitého mora na činnosti súvisiace s cestovným ruchom, stavbu nelegálnych budov, používanie mopedov na plážach a ďalšie činnosti s potenciálne negatívnym vplyvom na tieto korytnačky.

Komisia vyzvala grécke orgány, aby poskytli informácie o opatreniach prijatých na ochranu druhov na tomto ostrove. Na základe týchto informácií a zistení úradníkov Komisie pri inšpekčných návštevách bol začatý postup v prípade porušenia povinnosti podľa článku 258 ZFEÚ z dôvodu, že Grécko si nespĺnilo svoje povinnosti podľa článku 12 ods. 1 písm. b) a d) smernice o biotopoch. V priebehu postupu pred podaním žaloby grécke orgány tvrdili, že sa prijali alebo sú v procese prijatia a vykonávania všetky príslušné opatrenia na zabezpečenie ochrany korytnačky.

Po aktualizovanom posúdení situácie Komisiou v roku 1999 sa daná situácia stále považovala za nedostatočnú a prípad sa postúpil Súdnemu dvoru. Konkrétne Komisia tvrdila, že Grécko porušilo článok 12 ods. 1 písm. b) a d) smernice o biotopoch, a to v prvom rade tým, že neprijalo právny rámec určený na zaistenie prísnej ochrany druhu *Caretta caretta* pred akýmkoľvek úmyselným rušením počas obdobia párenia a pred akýmkoľvek poškodzovaním alebo ničením miest na párenie, a v druhom rade tým, že neprijalo žiadne konkrétne a účinné opatrenia v praxi s cieľom predísť takýmto problémom.

Súdny dvor prijal 30. januára 2002 argumentáciu Komisie a odsúdil Grécko za to, že nezaviedlo a neuplatňovalo účinný systém prísnej ochrany karety obyčajnej (*Caretta caretta*) na ostrove Zakynthos. Grécke orgány predovšetkým neprijali potrebné opatrenia na zabránenie rušeniu druhu počas obdobia párenia a na zabránenie činnostiam, ktoré môžu spôsobiť poškodzovanie alebo ničenie miest na párenie.

Po druhom rozhodnutí bola zriadená nová správna rada na dohľad nad plážami na hniezdenie a spoluprácu s miestnymi orgánmi (ako sú prefektúra, obce, polícia, prístavný orgán, verejný pozemkový úrad). Kódexy správania podpísali aj mimovládne organizácie, hospodárske subjekty a vlastníci pozemkov. Po posúdení nových opatrení prijatých na ochranu druhu sa Komisia domnievala, že Grécko konalo v súlade s rozsudkom Súdneho dvora a 27. júna 2007 sa rozhodla prípad uzavrieť.

2.2. Potrebné opatrenia pre systém prísnej ochrany

(2-9) Podľa článku 12 ods. 1 smernice o biotopoch sú členské štáty povinné prijať „potrebné opatrenia na vytvorenie účinného systému prísnej ochrany“ druhov uvedených v prílohe IV v prostredí ich prirodzeného pohybu. Vyvoláva to niekoľko otázok, pokiaľ ide o definíciu určitých použitých termínov. Hoci sa v smernici jasne stanovujú zákazy, nedefinuje sa v nej napríklad podrobne, čo sa rozumie pod „potrebnými“ opatreniami alebo „systémom“ prísnej ochrany.

(2-10) Je preto dôležité pripomenúť, že výklad a vykonávanie článku 12 ods. 1 písm. a) až d) by mali zohľadniť cieľ smernice stanovený v článku 2. Smernica teda poskytuje členskému štátom určitý manévrovací priestor pri vytváraní „systému“ prísnej ochrany pre druhy uvedené v prílohe IV. Táto diskrečná právomoc však podlieha obmedzeniam a musí rešpektovať niekoľko minimálnych požiadaviek, ako sa podrobne uvádza ďalej.

2.2.1. Opatrenia na vytvorenie a účinné zavedenie systému prísnej ochrany

Úplné a účinné uplatňovanie článku 12 si vyžaduje: 1) zavedenie uceleného právneho rámca pre prísny systém ochrany; 2) konkrétne opatrenia na jeho účinné presadzovanie v praxi; a 3) uplatňovanie súboru koherentných a koordinovaných opatrení preventívnej povahy.

(2-11) Úplné a účinné **uplatňovanie článku 12 si vyžaduje** na jednej strane **vytvorenie uceleného právneho rámca**, to znamená prijatie osobitných zákonov, právnych predpisov alebo správnych opatrení na účinný zákaz činností uvedených v článku 12, **a** na strane druhej **uplatňovanie konkrétnych opatrení na**

presadzovanie týchto ustanovení na ochranu druhov uvedených v prílohe IV v praxi. Toto dvojité zabezpečenie je pre uplatňovanie článku 12 zásadné.

Súdny dvor potvrdil tento prístup vo veciach C-103/00 (o ochrane druhu *Caretta caretta* na ostrove Zakynthos²⁰), C-518/04 (o ochrane druhu *Vipera schweizeri* na ostrove Milos²¹), C-183/05 (o ochrane viacerých druhov uvedených v prílohe IV v Írsku²²), C-383/09 (o ochrane druhu *Cricetus cricetus* vo Francúzsku²³) a C-504/14 (o ochrane druhu *Caretta caretta* v oblasti Kyparissia²⁴).

(2-12) V článku 12 ods. 1 sa teda vyžaduje vytvorenie aj zavedenie systému prísnej ochrany, ktorý účinne zakazuje činnosti uvedené v danom článku. Primeraný systém prísnej ochrany druhov uvedených v prílohe IV si preto vyžaduje aj **súbor koherentných a koordinovaných opatrení preventívnej povahy**. Malo by sa to v relevantných prípadoch vzťahovať aj na cezhraničnú koordináciu medzi susednými členskými štátmi, a to najmä vtedy, ak sa u nich vyskytuje rovnaká populácia chráneného druhu.

Vo veci *Cricetus cricetus* (C-383/09) Súdny dvor vyhlásil, že transpozícia ustanovenia podľa článku 12 ods. 1 písm. d) si vyžaduje okrem prijatia uceleného legislatívneho rámca aj vykonanie konkrétnych a osobitných opatrení na ochranu a prijatie koherentných a koordinovaných opatrení preventívnej povahy²⁵ (pozri aj vec C-518/04²⁶ a vec C-183/05²⁷). Takýto systém prísnej ochrany musí preto umožniť účinné predchádzanie poškodzovaniu alebo ničeniu miest na párenie alebo miest na oddych živočíšnych druhov uvedených v prílohe IV písm. a) smernice o biotopoch (pozri vec C-103/00²⁸).

Vo veci *Skydda Skogen* (C-473/19 a C-474/19) Súdny dvor potvrdil, že na účely dosiahnutia cieľov smernice o biotopoch je skutočne dôležité, aby príslušné orgány mohli predvídať činnosti, ktoré by boli škodlivé pre druhy chránené danou smernicou, bez ohľadu na to, či je predmetom príslušnej činnosti usmrcovanie alebo rušenie týchto druhov²⁹.

(2-13) Vyplýva to priamo z termínu „systém prísnej ochrany“ a zohľadňuje sa aj potreba vytvoriť prepojenie medzi prijatými opatreniami a cieľmi článku 12 a smernice všeobecne. **Tieto opatrenia musia prispieť k dosiahnutiu cieľa zachovať tento druh v dlhodobom horizonte alebo obnoviť jeho populáciu v jeho biotope a musia byť účinne presadzované.**

Tento výklad potvrdzujú odôvodnenia 3³⁰ a 15³¹ smernice, ktoré odkazujú na podporu ľudských činností a na riadiace opatrenia, ktoré sú nevyhnutné na zachovanie alebo obnovu druhov v priaznivom stave ochrany. Samotné odôvodnenia nemajú žiadny záväzný právny účinok a nikdy nemôžu nahradiť hmotnoprávne ustanovenia smernice, ale jasne poukazujú na zámer. Hoci teda Súdny dvor nepoužíva preambulu na priame

²⁰ Komisia/Grécko, vec C-103/00. Pozri aj rozsudok zo 17. januára 1991, Komisia/Taliansko, C-157/89, ECLI:EU:C:1991:22, bod 14, ktorý sa týka článku 7 smernice o vtákoch 2009/147/ES.

²¹ Rozsudok zo 16. marca 2006, Komisia/Grécko, vec C-518/04, ECLI:EU:C:2006:183.

²² Rozsudok z 11. januára 2007, Komisia/Írsko, vec C-183/05, ECLI:EU:C:2007:14.

²³ Rozsudok z 9. júna 2011, Komisia/Francúzsko, vec C-383/09, ECLI:EU:C:2011:369.

²⁴ Rozsudok z 10. novembra 2016, Komisia/Grécko, vec C-504/14, ECLI:EU:C:2016:847.

²⁵ Komisia/Francúzsko, vec C-383/09, body 19 a 20.

²⁶ Komisia/Grécko, vec C-518/04, bod 16.

²⁷ Komisia/Írsko, vec C-183/05, body 29 a 30.

²⁸ Komisia/Grécko, vec C-103/00, bod 39.

²⁹ Veci C-473/19 a C-474/19, bod 76.

³⁰ „Keďže udržiavanie takejto biologickej rôznorodosti môže v určitých prípadoch vyžadovať udržiavanie alebo podporu ľudských činností.“

³¹ „Keďže pre určité druhy rastlín a živočíchov sa vyžaduje všeobecný systém ochrany doplnujúci smernicu 79/409/EHS; keďže by sa malo vypracovať ustanovenie pre opatrenia na riadenie určitých druhov, ak to vyžaduje ich stav ochrany, vrátane zákazu určitých prostriedkov odchyty alebo usmrcovania, pri zabezpečení možnosti výnimiek za určitých podmienok.“

odôvodnenie rozsudku, stále sa často používa ako pomôcka pri výklade hmotnoprávných ustanovení sekundárnych právnych predpisov³².

(2-14) Potreba konkrétnych, koherentných a koordinovaných opatrení preventívnej povahy s cieľom splniť požiadavku prísnej ochrany druhov uvedených v prílohe IV nemusí nevyhnutne znamenať zriadenie nových štruktúr alebo postupov povoľovania na vnútroštátnej úrovni. Pokiaľ ide napríklad o projekty, ktoré môžu mať vplyv na druh uvedený v prílohe IV, členské štáty môžu prispôsobiť existujúce plánovacie postupy tak, aby spĺňali požiadavky článku 12. Znamená to, že posudzovanie vplyvu na druhy a ich miesta na párenie a miesta na oddych môže byť začlenené do existujúcich rozhodovacích procesov na rôznych úrovniach v členskom štáte vrátane napríklad rozhodnutí o územnom plánovaní alebo postupov posudzovania vplyvov plánov a projektov na životné prostredie.

Pokiaľ ide o prebiehajúce činnosti, členské štáty môžu použiť plánovacie postupy, nariadenia alebo kódexy najlepších postupov (ktoré musia byť dostatočne podrobné a jasné) ako nástroje na vykonávanie ustanovení článku 12. Ako je však vysvetlené v oddiele 2.3.4, takéto prístupy a nástroje dopĺňajú formálnu právnu ochranu, ale nenahrádzajú ju.

2 – Príklad osvedčených postupov: francúzske environmentálne povoľovanie projektov, posudzovanie vplyvu a prísna ochrana druhov

Od roku 2017 obsahuje francúzsky zákonník o životnom prostredí (článok L181-1) environmentálne povolenie, ktoré musí byť udelené projektom, ktoré majú vplyv na životné prostredie (nomenklatúra uvádza typy projektov, ktorých sa to týka). Cieľom tohto povolenia je zabezpečiť, aby projekty boli v súlade s príslušnými environmentálnymi predpismi (voda, environmentálne riziká, biodiverzita, krajina atď.) vrátane ustanovení o prísnej ochrane druhov podľa smernice o biotopoch.

V tomto rámci sa vyžaduje posúdenie vplyvu založené na ekologických štúdiách, ktoré môže následne pomôcť definovať opatrenia potrebné na zamedzenie a zníženie vplyvov na chránené druhy. Prvým cieľom je nepochybne dodržanie zákazov týkajúcich sa chránených druhov. Ak to nie je možné, a preto je potrebná výnimka z prísneho režimu ochrany, musí sa vypracovať dôkladná štúdia, ktorou sa preukáže súlad s podmienkami udelenia výnimky. Vec posudzuje francúzska Národná rada pre ochranu prírody. Environmentálne povolenie možno udeliť iba vtedy, ak je projekt v úplnom súlade so všetkými príslušnými environmentálnymi predpismi.

Po udelení povolenia sa projekt podrobí terénnym a administratívnym kontrolám s cieľom zabezpečiť rešpektovanie ustanovení týkajúcich sa povolenia.

2.2.2. Opatrenia na zabezpečenie priaznivého stavu ochrany

Prísne ochranné opatrenia prijaté podľa článku 12 musia prispieť k splneniu hlavného cieľa smernice, ktorým je zachovanie alebo obnovenie priaznivého stavu ochrany.

(2-15) Pri výklade článku 12 sa musí zohľadniť cieľ smernice o biotopoch stanovený v článku 2, ktorý bez rozdielu platí pre biotopy a druhy uvedené vo všetkých prílohách. V dôsledku toho **by prísne ochranné opatrenia prijaté podľa článku 12 mali zabezpečiť zachovanie alebo obnovu druhov európskeho významu uvedených v prílohe IV v priaznivom stave ochrany alebo by mali k tomu prispieť.**

(2-16) Okrem toho je potrebné článok 12 vykladať v spojení s článkom 1 písm. i), v ktorom sa vymedzuje priaznivý stav ochrany druhu. To znamená, že o opatreniach, ktoré je potrebné prijať, sa musí rozhodnúť na základe konkrétnych okolností každej situácie a so zreteľom na špecifickosť každého druhu. Charakteristiky určitého druhu, ako

³² Napríklad Komisia/Nemecko, vec C-57/89.

napríklad jeho stav ochrany, môžu tak odôvodniť konkrétnejšie alebo intenzívnejšie ochranné opatrenia.

Vo veci *Cricetus cricetus* (C-383/09, body 37 a 25) Súdny dvor uviedol, že vykonané opatrenia „neboli dostatočné na účinné zabránenie poškodzovaniu alebo ničeniu miest na rozmnožovanie alebo na oddych škrečka poľného“. Súdny dvor usúdil, že „napriek uplatneniu opatrení stanovených v pláne na obnovu stavu [škrečka poľného] (2007 – 2011) a vzájomným záväzkom dotknutých subjektov na ochranu tohto druhu sú dosiahnuté biologické výsledky na ochranu tohto druhu vo Francúzsku do dnešného dňa nedostatočné“. Preto „je nevyhnutné, aby sa právna úprava v prospech škrečka poľného zreteľne a rýchlo vylepšila na dosiahnutie biologických výsledkov preukazujúcich v krátkom čase obnovu druhu“. To znamená, že systém prísnej ochrany sa musí prispôbiť potrebám a stavu ochrany druhu.

3 – Ďalšie usmernenie: akčné plány EÚ pre vybrané druhy

Od roku 2008 Európska komisia podporila vypracovanie niekoľkých akčných plánov EÚ pre vybrané druhy uvedené v smernici o biotopoch. Plány sú určené na použitie ako nástroj na identifikáciu a stanovenie priorít opatrení, ktorých cieľom je obnova populácií týchto druhov v rámci ich výskytu v EÚ. Uvádzajú sa v nich informácie o stave, ekológii, hrozbách a súčasných ochranných opatreniach pre každý druh, ako aj kľúčové opatrenia, ktoré sú potrebné na zlepšenie ich stavu ochrany v členských štátoch EÚ a na dodržanie súladu s ďalšími právnymi predpismi EÚ. Každý plán je výsledkom rozsiahleho procesu konzultácií s jednotlivými odborníkmi v EÚ.

- Akčný plán na ochranu kuny starostlivej v EÚ
- Akčný plán na ochranu žltáčka zanoväťového v EÚ
- Akčný plán na ochranu sysľa pasienkového v Európskej únii
- Akčný plán na ochranu všetkých druhov netopierov v Európskej únii (2018 – 2024)
- Celoeurópsky akčný plán pre jesetery

Plány sú určené na pomoc členským štátom pri ochrane týchto druhov, hoci nie sú právne záväznými dokumentmi a nezapájajú členské štáty nad rámec ich existujúcich právnych záväzkov podľa smernice.

Pripravené akčné plány sú k dispozícii na stránke:

http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/action_plans/index_en.htm.

4 – Osvedčený postup: ochrana medveďa hnedého kantaberského v Španielsku

V Španielsku existujú tri veľké šelmy: rys španielsky (*Lynx pardinus*), medveď hnedý (*Ursus arctos*) a vlk (*Canis lupus*). Rovnako ako v iných európskych krajinách boli posledné dva uvedené druhy po stáročia prenasledované.

V polovici dvadsiateho storočia tvorila populácia medveďov v Kantaberskom pohorí iba 60 až 70 jedincov, ktorí boli rozdelení do dvoch subpopulácií. Ďalšia malá populácia 20 až 30 jedincov existovala v Pyrenejach. Španielska stratégia ochrany medveďa hnedého kantaberského bola prijatá v roku 1999 a aktualizovaná v roku 2019. V roku 2007 bola schválená stratégia pre populáciu medveďov v Pyrenejach (populácia bola opätovne zavedená do francúzskych Pyrenejí, pričom niektorí jedinci tohto druhu boli vypustení aj na španielskej strane). Tieto stratégie okrem iného zahŕňajú opatrenia, ktorými sa vykonáva článok 12 smernice o biotopoch.

V roku 1992 bol schválený prvý projekt LIFE na obnovu týchto dvoch subpopulácií v Kantaberskom pohorí. Odvtedy sa v celej oblasti rozšírenia na severe Pyrenejského polostrova realizovalo 26 projektov priamo alebo nepriamo zameraných na medvede. Väčšina týchto projektov sa realizovala v Kantaberskom pohorí a v Galícii, niektoré v Pyrenejach. Cieľom bolo zlepšiť biotop, ukončiť pytliactvo, získať podporu miestnych obyvateľov a aktérov a zapojiť ich prostredníctvom zvyšovania

informovanosti, zlepšiť prepojenie medzi populáciami, bojovať proti otravám a podporovať rozširovanie populácií.

Vďaka podpore národných a regionálnych vlád a mimovládnych organizácií majú projekty v Kantaberskom pohorí značný úspech. Zlepšil sa aj postoj obyvateľov k medveďom a pytliactvo už takmer úplne vymizlo. Súčasná populácia sa odhaduje na 270 – 310 medveďov³³ a stále sa zvyšuje.

2.2.3. Opatrenia týkajúce situácií opísaných v článku 12

Opatrenia, ktoré sa majú prijať podľa článku 12, sú ohraničené obsahom zákazov a iných povinností v danom článku. Môže to zahŕňať prijatie a vykonávanie preventívnych opatrení, ktoré predvídajú a riešia hrozby a riziká, ktorým môže druh čeliť.

(2-17) Rozsah a druh opatrení prijatých na zavedenie systému prísnej ochrany sú ohraničené zoznamom zákazov a iných povinností uvedených v článku 12 (pozri aj oddiel 2.3). Prijaté opatrenia sa preto musia týkať činností, ktoré ohrozujú samotné druhy [článok 12 ods. 1 písm. a) až c), článok 12 ods. 2, 3 a 4] alebo vymedzené prvky ich biotopov [článok 12 ods. 1 písm. d)]. Článok 12 ods. 1 sám osebe ani v spojení s článkom 2 neukladá členským štátom povinnosť prijímať proaktívne opatrenia riadenia biotopov³⁴. Vyžaduje iba opatrenia na účinný zákaz všetkých činností uvedených v článku 12 ods. 1. Navyše, podľa článku 12 ods. 4 „členské štáty zabezpečia ďalší výskum alebo podniknú ochranné opatrenia nevyhnutné na zabezpečenie toho, že náhodný odchyt a usmrcovanie nemá výrazný negatívny vplyv na príslušný druh.“

(2-18) Pre rôzne druhy uvedené v prílohe IV a pre rôzne situácie môžu byť potrebné rôzne druhy opatrení. Môže sa to líšiť v závislosti od rôznych ekologických požiadaviek druhu a od konkrétnych problémov a hrozieb, ktorým druh alebo skupiny druhov čelia. **Vnútroštátne orgány sú zodpovedné za vymedzenie opatrení, ktoré sú potrebné na účinné vykonávanie zákazov uvedených v článku 12 ods. 1 a na zabezpečenie prísnej ochrany druhov.**

(2-19) Členské štáty sú preto povinné zaviesť zákaz do právnych predpisov (v súlade s článkom 12 ods. 1) a tento zákaz účinne presadzovať a vykonávať, čo zahŕňa preventívne opatrenia (napríklad zvyšovanie informovanosti o zavedených zákazoch, monitorovanie atď.). Zo znenia článkov 12 a 1 písm. i) a z cieľa „zachovania“ priaznivého stavu ochrany je tiež zrejmé, že členské štáty sú viazané svojimi povinnosťami podľa článku 12 ešte predtým, ako sa potvrdí akékoľvek zníženie počtov druhov alebo sa riziko zániku chráneného druhu stane skutočnosťou³⁵. Aj v prípade, že stav ochrany daného druhu je priaznivý a pravdepodobne bude priaznivý aj v dohľadnej budúcnosti, **členské štáty by mali prijať preventívne opatrenia na ochranu tohto druhu** pred činnosťami uvedenými v článku 12.

SDEÚ skutočne objasnil, že „zavedenie systému ochrany stanoveného v článku 12 ods. 1 písm. a) až c) smernice o biotopoch nepodlieha podmienke, aby určitá činnosť mala

³³ Ďalšie informácie nájdete tu: Národná stratégia ochrany medveďa hnedého v Kantaberskom pohorí: <https://www.miteco.gob.es/es/biodiversidad/publicaciones/pbl-fauna-flora-estrategias-oso-cantabrico.aspx>.

Národná stratégia ochrany medveďa hnedého v Pyrenejach: <https://www.miteco.gob.es/es/biodiversidad/temas/conservacion-de-especies/especies-proteccion-especial/ce-proteccion-estr-oso-pirineos.aspx>.

³⁴ Opatrenia aktívneho riadenia na konkrétnom mieste sústavy Natura 2000 však môžu byť potrebné, ak je príslušný druh uvedený aj v prílohe II k smernici v súlade s článkom 6 ods. 1.

³⁵ Pozri najmä bod 43 stanoviska generálneho advokáta a bod 31 rozsudku *Caretta caretta* vo veci C-504/14 a bod 21 rozsudku *Vipera schweizeri* vo veci C-518/04.

nepriaznivý vplyv na stav ochrany dotknutého živočíšneho druhu³⁶ a „ochrana poskytovaná uvedeným ustanovením sa neprestáva uplatňovať na druhy v priaznivom stave ochrany³⁷. Okrem toho, „vzhľadom na to, že zavedenie systému ochrany stanoveného v článku 12 ods. 1 písm. d) tejto smernice nie je podmienené počtom vzoriek dotknutého druhu, nemôže byť podmienené (...) rizikom nepriaznivého vplyvu opatrení na stav ochrany tohto druhu“³⁸.

(2-20) Tento názor podporujú veci C-103/00, C-518/04, C-183/05 a C-383/09, v ktorých Súdny dvor zdôraznil dôležitosť preventívneho charakteru prijatých opatrení³⁹. Súd odmietol argument gréckej vlády, že na preukázanie neexistencie prísnej ochrany druhu *Caretta caretta* je potrebné dokázať zníženie počtu hniezd. Podľa Súdneho dvora „skutočnosť, že sa nezdá, že by sa počet hniezd tohto druhu za posledných 15 rokov znížil, sama osebe nespochybňuje toto zistenie“, t. j. neexistenciu systému prísnej ochrany druhu *Caretta caretta*.

Súdny dvor rozhodol, že transpozícia článku 12 vyžaduje, aby členské štáty nielen prijali ucelený legislatívny rámec, ale aby v tejto súvislosti vykonali aj konkrétne a špecifické ochranné opatrenia, a že systém prísnej ochrany predpokladá prijatie koherentných a koordinovaných opatrení preventívnej povahy⁴⁰. Takýto systém prísnej ochrany musí preto umožniť účinné predchádzanie poškodzovaniu alebo ničeniu miest na párenie alebo miest na oddych živočíšnych druhov uvedených v prílohe IV písm. a) k smernici o biotopoch (v tejto súvislosti pozri vec C-103/00, Komisia/Grécko, Zbierka rozhodnutí Súdneho dvora 2002, I-1147, bod 39).

(2-21) Takýto prístup vychádza z článku 191 ZFEÚ, podľa ktorého „politika životného prostredia Únie sa zameriava na vysokú úroveň jeho ochrany“, a je založený na zásade predbežnej opatrnosti a zásade, že by sa mali prijať preventívne opatrenia. Preventívne opatrenia predvídajú a riešia hrozby a riziká, ktorým môže druh čeliť. Pre niektoré druhy by preto preventívne opatrenia mali byť aj súčasťou „potrebných opatrení“ na zavedenie systému prísnej ochrany.

5 – Ďalšie usmernenie: príklady preventívnych opatrení, ktoré podporujú účinné vykonávanie zákazov uvedených v článku 12 „v praxi“

- Informačné kampane na zvýšenie informovanosti zamerané na všeobecnú verejnosť alebo na cieľové skupiny (napr. na vlastníkov pozemkov) o požiadavkách na ochranu určitých druhov a ich lokality a o lokalite ich miest na párenie a miest na oddych.
- Opatrenie na zabezpečenie toho, aby relevantné hospodárske činnosti (napr. poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo alebo rybárstvo), ktoré môžu mať vplyv na druhy uvedené v prílohe IV, zohľadňovali otázky ochrany druhov s cieľom vyhnúť sa negatívnym vplyvom určitých postupov využívania pôdy alebo mora. Môže to zahŕňať odbornú prípravu, kódexy správania, usmerňovacie dokumenty, úpravu lesohospodárskych alebo poľnohospodárskych plánov alebo rybárskych postupov a najlepšie postupy alebo administratívne postupy.
- Aktívna prevencia pravdepodobného rušenia (napr. obmedzenie prístupu do netopierich jaskýň počas citlivých období, aby sa zabránilo rušeniu alebo vandalizmu, modifikácia alebo obmedzenie poľnohospodárskych, lesníckych alebo rybárskych postupov).

³⁶ Vec C-473/19 a C-474/19, bod 57

³⁷ Vec C-473/19 a C-474/19, bod 78.

³⁸ Vec C-473/19 a C-474/19, bod 84.

³⁹ Toto riešenie už bolo použité v rozsudku z 2. augusta 1993, Komisia/Španielsko, vec C-355/90, ECLI:EU:C:1993:331, bod 15.

⁴⁰ Rozsudok z 15. marca 2012, Komisia/Cyprus, C-340/10, ECLI:EU:C:2012:143, body 60 a 61.

- Identifikácia zvlášť škodlivých činností, ktoré musia byť predmetom osobitných povolení alebo miestnej kontroly.
- Identifikácia potenciálne škodlivých činností, ktoré musia byť predmetom monitorovania.
- Zahnutie požiadaviek na posudzovanie vplyvov projektov a plánov na druhy uvedené v prílohe IV a ich miesta na párenie a miesta na oddych do postupov posudzovania vplyvu na životné prostredie a strategického environmentálneho hodnotenia.
- Inšpekcie a využívanie strážcov na vykonávanie dohľadu.
- Príprava národných plánov ochrany, v ktorých sa môžu podrobne stanoviť vyššie uvedené opatrenia a poskytnúť miestnym/regionálnym orgánom, dotknutým záujmovým skupinám atď. praktické pokyny týkajúce sa účinného vykonávania týchto ustanovení pre konkrétne druhy.

6 – Príklad osvedčených postupov: národný plán ochrany kosatky dravej v Španielsku

V roku 2017 Španielsko prijalo plán ochrany kosatky dravej (*Orcinus orca*) pre Gibraltársky prieliv a Cádizský záliv, čo sú dve miesta výskytu tohto druhu v španielskych vodách. Ide o prvý plán ochrany morských druhov schválený v Španielsku. Stav populácie kosatky dravej v Gibraltárskom prielive a Cádizskom zálive sa v španielskom katalógu ohrozených druhov (CEEA) označuje ako „ohrozený“, ale Španielsko ho vo svojej najnovšej správe podľa článku 17 hodnotilo ako priaznivý. Tento plán obsahuje opatrenia na zníženie hrozieb pre kosatky dravé v tejto oblasti s cieľom zaručiť priaznivý stav ochrany.

Hlavnými hrozbami sú znižovanie populácií koristi nadmerným rybolovom, interakcia s plavidlami a akustické a chemické znečistenie. Plán preto zahŕňa opatrenia, ako sú zákaz prieskumu ropy a plynu formou seizmických prieskumov v určitých zónach, regulácia pozorovania veľrýb, zníženie rybolovného úsilia s cieľom zabezpečiť dostatočné zdroje potravy pre populáciu veľrýb, zníženie znečistenia v danej oblasti a monitorovanie populácie.

Prijali sa ďalšie právne akty týkajúce sa ochrany veľrybotvarých cicavcov. Kráľovským dekrétom č. 1727/2007 sa ustanovujú ochranné opatrenia pre veľrybotvaré cicavce, ktoré sa vzťahujú okrem iného aj na činnosti pozorovania veľrýb. Kráľovským dekrétom č. 699/2018 sa vymedzuje migračný koridor veľrýb v Stredozemnom mori ako chránená morská oblasť. Schvaľuje sa ním aj režim preventívnej ochrany a navrhuje zaradenie migračného koridoru do zoznamu osobitne chránených oblastí stredomorského významu v rámci Barcelonského dohovoru.

Existujú aj cielené projekty, ako napríklad projekt LIFE IP INTEMARES, ktorými sa vykonávajú opatrenia na ochranu veľrybotvarých cicavcov, ako je analýza námornej dopravy a rozšírenie veľrybotvarých cicavcov, aby sa znížila úmrtnosť veľrýb pri zrážkach vo vodách okolo Baleárskych ostrovov a Kanárskych ostrovov. Okrem toho existujú opatrenia na kontrolu rekreačných aktivít, ktoré zahŕňajú približovanie sa k veľrybotvarým cicavcom, a opatrenia na podporu zníženia hluku v mori⁴¹.

7 – Osvedčený postup: ochrana netopierich jaskýň v Rumunsku

Pohoria Pădurea Craiului, Bihor a Trascău v Rumunsku sú posiate veľkolepými podzemnými jaskyňami rôznych veľkostí. Žijú v nich významné kolónie rôznych druhov netopierov, ktoré sú

⁴¹ Ďalšie informácie nájdete tu:
Estrategias marinas. [Morské stratégie]
<http://www.miteco.gob.es/es/costas/temas/proteccion-medio-marino/estrategias-marinas/>,
LIFE IP INTEMARES: <https://fundacion-biodiversidad.es/es/biodiversidad-marina-y-litoral/proyectos-propios/life-ip-paf-intemares> Sociedad Española de cetáceos. [Španielska spoločnosť pre veľrybotvaré cicavce] <https://cetaceos.com/>.

chránené podľa smernice o biotopoch. Netopiere sú veľmi citlivé na akékoľvek formy rušenia, najmä počas hniezdenia a hibernácie.

S cieľom chrániť existujúce úkryty pred rušením turistami bol v roku 2010 začatý projekt LIFE⁴² na zatvorenie vchodov do 15 jaskýň, v ktorých sa nachádzajú dôležité úkryty netopierov (100 000 netopierov len v jaskyni Huda lui Papară). Uskutočnilo sa to umiestnením špeciálne navrhnutej mreže alebo plotu pri vchodoch do jaskýň s cieľom riadiť prístup ľudí a zároveň netopierom umožniť neobmedzený prístup.

Prehliadky týchto jaskýň so sprievodcom v malých skupinách sú naďalej možné, musia sa však riadiť kódexom správania, aby sa zabránilo rušeniu netopierov. Pri vchodoch do jaskýň sa umiestnili aj informačné panely s vysvetlením, prečo sa jaskyne zatvorili a ktoré druhy netopierov sa chránia.

2.2.4. Ustanovenia článku 12 ods. 1 písm. a) až d) a článku 12 ods. 4 vo vzťahu k prebiehajúcim činnostiam

V prípade prebiehajúcich činností, ako sú poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo alebo rybárstvo, je hlavnou výzvou uplatňovať ustanovenia článku 12 o ochrane druhov spôsobom, ktorým sa v prvom rade predíde akýmkoľvek konfliktom. Používaním nástrojov, ako sú plánovacie nástroje, kódexy správania a praktické informácie a usmernenia, možno potenciálne uspokojiť potreby ochrany a súčasne zohľadniť hospodárske, sociálne a kultúrne požiadavky. Tieto nástroje však musia byť sprevádzané právnym rámcom, ktorý v prípade nedodržania predpisov zabezpečí riadne presadzovanie zo strany regulačných orgánov. Pokiaľ ide o neúmyselné rušenie alebo náhodné usmrcovanie jednotlivých vzoriek počas prebiehajúcich činností, musí sa to riešiť podľa článku 12 ods. 4.

(2-22) Hoci uplatňovanie ochranných predpisov môže byť jasne prepojené s postupmi schvaľovania projektov (napr. pri stavebných a infraštruktúrnych projektoch), ich uplatňovanie v prípade opakujúcich sa a rozšírených činností, akými sú **poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo alebo rybárstvo**⁴³, môže byť zložitejším problémom.

Smernica sa však vzťahuje aj na tieto činnosti. SDEÚ skutočne objasnil, že zákazy uvedené v článku 12 ods. 1 písm. a) až c) smernice o biotopoch sa môžu vzťahovať na činnosť, ako je opatrenie v oblasti lesného hospodárstva alebo územného rozvoja, ktorej účelom zjavne nie je odchyt alebo usmrcovanie, rušenie živočíšnych druhov alebo úmyselné ničenie alebo zbieranie vajec⁴⁴. To isté platí analogicky pre zákaz uvedený v článku 12 ods. 1 písm. d) smernice o biotopoch.

Členské štáty preto musia zabezpečiť, aby si aj v prípade prebiehajúcich činností splnili svoje povinnosti týkajúce sa ochrany druhov uvedených v prílohe IV. Nemusí to nevyhnutne znamenať potrebu zaviesť nové štruktúry alebo postupy povoľovania na vnútroštátnej úrovni. Členské štáty budú s najväčšou

⁴² <http://www.batlife.ro/>.

⁴³ V tejto kapitole sa podrobne rozoberajú poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rybárstvo ako veľmi rozšírené činnosti. Zatiaľ čo úroveň zákonnej kontroly nad prebiehajúcimi činnosťami sa môže líšiť, zásady stanovené v tejto kapitole by sa mali chápať ako všeobecne platné aj pre ostatné prebiehajúce činnosti (napr. údržbu dopravných trás, akvakultúru, ťažbu surovín, cestovný ruch, údržbové aktivity atď.).

⁴⁴ Vec C-473/19 a C-474/19, bod 53.

pravdepodobnosťou mať zavedené plánovacie postupy, nariadenia alebo kódexy najlepších postupov, ktoré by sa dali prispôbiť tak, aby zahŕňali ustanovenia článku 12. Nezávisle od prístupu zvoleného na uplatňovanie požiadaviek článku 12 na prebiehajúce činnosti (vytvorenie nového mechanizmu alebo prispôbenie existujúcich mechanizmov) členské štáty však musia zabezpečiť primerané splnenie požiadaviek prísnej ochrany. Keďže poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rybárstvo sa v tomto bode výrazne líšia, ďalej sa rozoberajú jednotlivo.

(2-23) Pokiaľ ide o **poľnohospodárstvo**⁴⁵, viaceré členské štáty zvolili preventívne opatrenia na zabezpečenie súladu s článkom 12. Môže to napríklad zahŕňať vypracovanie dostatočne podrobných a jasných **usmernení a kódexov správania** (aj keď nie sú právne záväzné). Je vhodné poznamenať, že základné pravidlá poľnohospodárskej praxe často zahŕňajú ochranu určitých krajinných prvkov, napríklad živých plotov, rybníkov atď., ktoré môžu byť aj biotopmi pre druhy uvedené v prílohe IV. Škála príslušných druhov je však veľmi široká a v niektorých prípadoch členské štáty považovali za vhodné vypracovať podrobnejšie usmernenia pre konkrétne druhy.

V smernici sa napriek tomu požaduje, aby **tieto prístupy a nástroje nenahrádzali, ale dopĺňali formálnu právnu ochranu**, t. j. ak sú tieto nástroje (napr. kódexy správania, najlepšie postupy) ignorované alebo nie sú správne vykonávané, musia existovať právne postupy na účinné presadzovanie prísneho systému ochrany druhov podľa článku 12.

(2-24) V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že výskyt chránených druhov na poľnohospodárskych pozemkoch je často výsledkom tradičného využívania pôdy a poľnohospodárskych postupov, zvyčajne extenzívneho charakteru. Ak postupy využívania pôdy jednoznačne podporujú stav ochrany posudzovaného druhu, je zrejmé, že by sa malo podporovať pokračovanie v týchto postupoch. Okrem požiadaviek podľa článku 12 ods. 1 je potrebné v súlade s článkom 12 ods. 4 monitorovať a hodnotiť aj náhodné odchyty alebo usmrcovanie chránených živočíšnych druhov v súvislosti s takýmito prebiehajúcimi činnosťami.

(2-25) Uplatňovanie článku 12 na **lesné hospodárstvo** je v niektorých ohľadoch zložitejšie v tom, že je pravdepodobnejšie, že stromy, ktoré sa majú ťažiť, sú samotné aj biotopom (miestom na párenie alebo miestom na oddych) príslušných druhov uvedených v prílohe IV. Špecifické charakteristiky tohto odvetvia, t. j. dlhé výrobné cykly a v dôsledku toho potreba dlhodobého plánovania, prispievajú k osobitným výzvam ochrany druhov v lesoch.

Pri hľadaní trvalo udržateľných postupov obhospodarovania lesov, ktoré sú v súlade s požiadavkami ochrany, boli v rôznych členských štátoch vyvinuté rôzne prístupy na riešenie tohto problému. Existujúce prístupy sú v rozmedzí od podrobného lesohospodárskeho plánovania a predchádzajúceho schválenia lesohospodárskych plánov

---

⁴⁵ Pokiaľ ide o vzťah medzi poľnohospodárstvom a ochranou životného prostredia, reforma spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP) z roku 2003 je dôležitá v dvoch kľúčových aspektoch. Prvým aspektom je prerušenie prepojenia medzi dotáciami EÚ a produktivitou poľnohospodárskej pôdy. Odvtedy väčšina poľnohospodárov dostáva jednotnú platbu, ktorá už nesúvisí s ich produktivitou. Motivácia poľnohospodárov zvyšovať produktivitu je určená výlučne hospodárskymi aspektmi, ktoré sú stanovené trhovými cenami. Druhým aspektom je, že podmienkou získania jednotných platieb a akejkoľvek ďalšej podpory v rámci SPP je súlad s viacerými povinnými požiadavkami týkajúcimi sa hospodárenia (SMR) vrátane pravidiel EÚ v oblasti zdravia ľudí, zvierat a rastlín, životných podmienok zvierat a životného prostredia EÚ, ako aj dodržiavanie súboru základných pravidiel poľnohospodárskej praxe (dobré poľnohospodárske a environmentálne stavy – GAEC). Podľa jedného z týchto pravidiel, konkrétne GAEC 7, musia poľnohospodári zaistiť zachovanie krajinných prvkov, ako sú múry, živé ploty, brehy, vodné toky a stromy, čo následne má výhody pre biodiverzitu (pozri https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy_sk). Pozri aj hodnotenie Európskej komisie týkajúce sa ekologizácie, uverejnené v decembri 2017 (https://ec.europa.eu/agriculture/evaluation/market-and-income-reports/greening-of-direct-payments_en) a správu Európskeho dvora auditorov *Ekologizácia: komplexnejší režim podpory príjmov, ktorý ešte nie je environmentálne účinný*, ktorá bola publikovaná v decembri 2017 (<https://www.eca.europa.eu/sk/Pages/NewsItem.aspx?nid=9338>).

alebo všeobecných kódexov praxe až po predbežné oznamovanie návrhov na ťažbu dreva, aby orgány životného prostredia mohli zasiahnuť tam, kde sa to môže týkať známych populácií chránených druhov.

Je to podobné, ako v prípade poľnohospodárskych postupov: tieto preventívne prístupy môžu zaistiť ochranu príslušných druhov za predpokladu, že budú efektívne oznámené a realizované s dobrou vôľou a dostatočnými zdrojmi. Ekonomické stimuly môžu pomôcť podporiť akceptáciu takéhoto prístupu, ako je to v prípade systémov certifikácie lesov, v prípade ktorého sa môže vyžadovať súlad s určitými ustanoveniami o ochrane životného prostredia vrátane ochrany biodiverzity a druhov. Samozrejme, prístupy možno bude potrebné prispôbiť tak, aby boli v súlade s požiadavkami ochrany druhov uvedených v prílohe IV. Takéto prístupy však neposkytujú absolútnu záruku, okrem prípadov, keď je povinné úplné predchádzajúce schválenie lesohospodárskych plánov, a preto ich (ako je uvedené vyššie) musí podporovať vykonateľný režim právnej ochrany.

(2-26) Opatrenia v oblasti lesného hospodárstva by boli takisto v súlade s článkom 12, ak by boli naplánované tak, aby sa v prvom rade zabránilo vzniku akýchkoľvek situácií uvedených v článku 12. Vhodný preventívny prístup by mohol zabrániť konfliktom so zákazmi uvedenými v článku 12, ak by sa v rámci neho vylúčili všetky škodlivé lesnícke postupy vtedy, keď je druh najviac ohrozený, napr. pri párení. Mimo obdobia párenia by sa opatrenia, ktoré vyžaduje článok 12, mali určovať na základe individuálneho posúdenia každého prípadu vychádzajúc pritom z ekologických potrieb druhu, ideálne v rámci lesohospodárskych plánov⁴⁶ a s cieľom zabrániť akémukoľvek poškodzovaniu alebo ničeniu miest na párenie alebo miest na oddych.

SDEÚ objasnil, že lesnícke práce by mali byť založené na preventívnom prístupe, ktorý zohľadňuje potreby ochrany príslušných druhov, a mali by byť plánované a vykonávané tak, aby neporušovali zákazy vyplývajúce z článku 12 ods. 1 písm. a) až c) smernice o biotopoch, pričom sa zohľadnia, ako vyplýva z článku 2 ods. 3 smernice, hospodárske, sociálne, kultúrne, regionálne a miestne požiadavky⁴⁷. To isté platí analogicky pre zákaz uvedený v článku 12 ods. 1 písm. d) smernice o biotopoch.

8 – Príklad osvedčených postupov: ochrana netopierov v lesoch, Nemecko

V roku 2000 Nemecké združenie pre starostlivosť o krajinu (zastrešujúca organizácia, v rámci ktorej spolupracujú užívatelia pôdy, ako sú poľnohospodári a lesníci, ako aj ochrancovia prírody a miestni politici) uskutočnilo projekt výskumu a vývoja v oblasti ekológie netopierov v lesoch, do ktorého sa zapojilo 50 odborníkov na celoštátnej úrovni. Zistenia projektu sa spracovali do série odporúčaní pre lesných hospodárov, ktoré zverejnil Spolkový úrad pre ochranu prírody. Jedno z odporúčaní sa napríklad týka potreby poskytnúť dostatočný počet miest na úkryt prirodzenému spoločenstvu druhov netopierov, pre ktoré sa odporúča, aby sa v 120-ročnom lesnom poraste využívanom na komerčné účely trvale nachádzalo 25 až 30 otvorov v stromoch na hektár vhodného porastu stromov. To sa rovná priemernej hustote 7 až 10 hniezdných stromov na hektár.

Odvtedy niekoľko spolkových krajín (Bavorsko, Berlín, Sársko, Šlezvicko-Holštajnsko) ako osvedčený postup odporúča aj zachovanie minimálne 10 starých stromov na hektár.

9 – Príklad osvedčených postupov: ochrana netopierov v oblasti Castilla y León, Španielsko

Regionálna vláda oblasti Castilla y León uskutočnila v rokoch 1997 až 2000 projekt LIFE na ochranu viacerých druhov netopierov (LIFE96 NAT/E/003081). Hlavnými výsledkami boli inventarizácia a mapovanie rozšírenia netopierov v regióne spolu s úspešným nainštalovaním 5 000 umelých úkrytov pre lesné netopiere a integráciou ochrany netopierov do ďalších sociálno-ekonomických

⁴⁶ Spojené veci C-473/19 a C-474/19, Föreningen Skydda Skogen týkajúce sa uplatňovania článku 12 v prípade opatrení v oblasti lesného hospodárstva.

⁴⁷ Vec C-473/19 a C-474/19, bod 77.

činností. V nadväznosti na tento projekt regionálna vláda vypracovala dve príručky: jednu na ochranu jednotlivých druhov a druhú so zoznamom opatrení, ktoré je potrebné uplatniť, aby bolo lesné hospodárstvo zlučiteľné s ochranou vtáctva a netopierov spojených s lesmi. V roku 2011 bola prijatá druhá metodická príručka o vypracovaní plánov starostlivosti o lesy v oblastiach sústavy Natura 2000.

Príručka „kompatibilného riadenia“ obsahuje opatrenia, ako napríklad tieto:

1. V lesných oblastiach využívaných ako útočisko druhmi lesných netopierov musí byť ponechané minimálne ochranné prostredie s rozlohou 15 ha. Toto prostredie musí zahŕňať skupinu stromov, ktoré si netopiere vyberú a ktoré sú potom chránené.
2. V oblastiach, kde existujú dôkazy o prítomnosti týchto druhov, je nutné preskúmať, označiť a zachovať stromy, ktoré by mohli byť alebo sa môžu stať potenciálnym úkrytom netopierov.
3. Pred označovaním stromov je potrebné overiť prítomnosť netopierov.
4. Mozaika lesa a súvisiacich biotopov musí byť zachovaná v krajinnom meradle vzhľadom na to, že na ochranu netopierov sú najvhodnejšie prevažne listnaté lesy, ako aj skupiny dospelých stromov s rozlohou 10 až 15 ha.

V roku 2015 bolo prijaté nariadenie (ORDER FYM/775/2015), v ktorom boli schválené plány ochrany všetkých lokalít sústavy Natura 2000 spolu s plánmi ich typov biotopov a druhov vrátane individualizovaných plánov pre každý druh netopiera⁴⁸.

10 – Judikatúra SDEÚ: prípad Skydda Skogen – výrub stromov

Spojené veci C-473/19 a C-474/19

Lesnej agentúre bolo predložené oznámenie o výrube stromov v súvislosti s lesnou oblasťou vo švédскеj obci Härryda. Lesná oblasť, na ktorú sa vzťahuje oznámenie, je prirodzeným biotopom viacerých chránených druhov vrátane viacerých vtákov a skokana ostropyského, *Rana arvalis* [druh uvedený v prílohe IV písm. a) k smernici o biotopoch]. Plánované lesnícke práce v tejto oblasti by viedli k rušeniu alebo usmrteniu jedincov týchto chránených druhov.

Agentúra zastávala názor, že pod podmienkou dodržania pokynov, ktoré poskytla, nebude táto činnosť v rozpore so zákazmi stanovenými v článku 12 smernice o biotopoch transponovanými do švédskej vyhlášky o ochrane druhov. Tri ochranárske združenia neúspešne požiadali regionálnu správnu radu, aby zakročila proti oznámeniu o výrube a stanovisku agentúry, a potom podali žalobu na vnútroštátny súd.

Vnútroštátny súd rozhodol o prerušení konania a požiadal SDEÚ, aby poskytol predbežné rozhodnutie o otázkach týkajúcich sa výkladu smernice o vtácoch a smernice o biotopoch, najmä výkladu článku 12 smernice o biotopoch:

- Jedna otázka sa v zásade týkala toho, či výrazy „úmyselné usmrcovanie/rušenie/ničenie“ uvedené v článku 12 ods. 1 písm. a) až c) smernice o biotopoch sa majú vykladať tak, že pokiaľ cieľom opatrení zjavne nie je usmrcovanie alebo rušenie druhov (napríklad opatrenia v oblasti lesného hospodárstva alebo územný rozvoj krajiny), zákazy stanovené v článku 12 sa uplatňujú iba v prípade rizika nepriaznivého vplyvu na stav ochrany príslušného druhu.
- Ďalšia otázka sa v zásade zaoberala tým, či výraz „poškodzovanie/ničenie“ týkajúci sa miest na párenie živočíchov uvedený v článku 12 ods. 1 písm. d) sa má vykladať v tom zmysle, že zákaz sa uplatňuje len v prípade, že sa pravdepodobne zhorší stav ochrany príslušného druhu alebo stav jeho miestnej dotknutej populácie.

Okrem toho sa vnútroštátny súd pýtal, či prísna ochrana uvedená v smerniciach sa prestáva uplatňovať na druhy, v prípade ktorých sa dosiahol cieľ smernice o biotopoch (priaznivý stav ochrany).

Pokiaľ ide o výklad článku 12 smernice o biotopoch, SDEÚ odpovedal, že:

⁴⁸ Projekt LIFE. Quirópteros/Castilla León – *Prioritné opatrenia na ochranu netopierov v oblastiach európskeho významu v regióne Castilla y León* (LIFE96 NAT/E/003081); http://ec.europa.eu/environment/life/project/Projects/index.cfm?fuseaction=search.dspPage&n_proj_id=424.

- zákazy stanovené v článku 12 ods. 1 písm. a) až c) sa vzťahujú na všetky opatrenia vrátane tých, ktorých účel je zjavne odlišný od usmrcovania alebo rušenia živočíšnych druhov,
- tieto zákazy platia na úrovni jednotlivých vzoriek a nepodliehajú podmienke, že daná činnosť spôsobuje riziko nepriaznivého vplyvu na stav ochrany príslušných živočíšnych druhov,
- ustanovenie článku 12 ods. 1 písm. d) zakazujúce poškodzovanie alebo ničenie miest na párenie sa uplatňuje bez ohľadu na počet vzoriek príslušného druhu, ktoré sa nachádzajú v danej oblasti, a nemôže byť podmienené rizikom nepriaznivého vplyvu na stav ochrany tohto druhu,
- príсна ochrana druhov podľa článku 12 ods. 1 písm. a) až c) sa vzťahuje na všetky druhy uvedené v prílohe IV bez ohľadu na to, či dosiahli alebo nedosiahli priaznivý stav ochrany.

(2-27) Ďalším príkladom opakujúcich sa činností je **údržba verejnej infraštruktúry**. Opatrenia týkajúce sa údržby sa dajú navrhnúť tak, aby pomáhali zachovať a spájať biotopy prísne chránených druhov, akým je napríklad jašterica bystrá (*Lacerta agilis*) na železničných tratiach (napr. dôkladná údržba zelene pri cestách, podkladového štrku na železničnej trati a vegetácie pri brehoch riek). Členské štáty môžu pre tieto opatrenia týkajúce sa údržby vypracovať usmernenia o osvedčených postupoch, ktoré pomôžu zaistiť súlad s požiadavkami smernice o biotopoch.

(2-28) Členské štáty **môžu** prispieť k vykonávaniu ustanovení článku 12 **aj pomocou dobrovoľných opatrení**, ako sú zmluvy o lesnícko-environmentálnych a klimatických službách a o ochrane lesov v rámci spoločnej poľnohospodárskej politiky. Takéto opatrenia majú potenciál úspešne kombinovať preventívny prístup s (dobrovoľným) proaktívnym riadením biotopov. **Tieto opatrenia však môžu len dopĺňať formálnu právnu ochranu, nie ju nahrádzať.**

(2-29) Uplatňovanie článku 12 na **rybárstvo** si vyžaduje reguláciu rybolovných činností, aby sa zabránilo negatívnym vplyvom na prísne chránené druhy, ako je poškodzovanie ich miest na párenie alebo oddych, úmyselné odchyťávanie alebo usmrcovanie či vedľajšie úlovky týchto druhov. Potrebné preventívne opatrenia by sa mohli uplatňovať prostredníctvom plánovacích nástrojov, ako sú plány riadenia rybárstva, alebo prostredníctvom licencií na rybolov vrátane osobitných požiadaviek. Aby sa zabezpečila primeraná a účinná ochrana, mali by vychádzať z dobrých znalostí rizík, ktoré predstavujú určité druhy rybárskeho výstroja. Okrem toho je potrebné venovať osobitnú pozornosť oblastiam, v ktorých existuje riziko interakcie vedúcej k náhodným úlovkom.

Kedže ochrana morských biologických zdrojov patrí do výlučnej právomoci Európskej únie v rámci spoločnej rybárskej politiky, potrebné opatrenia sa musia vykonať prostredníctvom tohto politického rámca. Základné platné pravidlá sú stanovené v nariadení (EÚ) č. 1380/2013, ktorým sa uplatňuje ekosystémový prístup k riadeniu rybárstva zameraný na obmedzenie vplyvov na životné prostredie a zabezpečenie súladu s environmentálnymi právnymi predpismi. Na vykonávanie potrebných preventívnych opatrení je možné použiť rôzne nástroje riadenia rybárstva, napríklad tie, ktoré sú uvedené v „nariadení o technických opatreniach“ (nariadenie (EÚ) 2019/1241⁴⁹).

V rámci procesu regionalizácie podľa uvedeného nariadenia musia členské štáty predložiť Komisii spoločné odporúčania na účely prijatia delegovaných aktov obsahujúcich potrebné opatrenia. Všeobecným pravidlom je, že členské štáty môžu uplatňovať potrebné pravidlá a preventívne opatrenia na rybárske flotily plaviace sa pod ich vlastnou vlajkou. Pokiaľ ide o ostatné flotily loviace na morskom území členských štátov, opatrenia je potrebné vykonať prostredníctvom delegovaných aktov Komisie. Podľa nariadenia č. 1380/2013 môžu členské štáty za určitých podmienok prijať núdzové opatrenia platné pre všetky plavidlá s cieľom zmierniť vážne ohrozenie druhov. Môžu takisto prijať

⁴⁹ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1241 z 20. júna 2019 o zachovaní rybolovných zdrojov a ochrane morských ekosystémov prostredníctvom technických opatrení.

nediskriminačné opatrenia v rámci 12 námorných míľ od svojich základných línií, ktoré budú za určitých podmienok platné pre všetky plavidlá.

Vzhľadom na skutočnosť, že vedľajšie úlovky sú podľa súčasných poznatkov jedným z hlavných tlakov na chránené morské druhy, najmä na veľrybotvaré cicavce, korytnačky a morské vtáky, je veľmi dôležité, aby sa prijali a vykonali účinné preventívne opatrenia zamerané na príslušné rybolovné činnosti. Na tento účel by sa mali použiť dostupné mechanizmy v rámci spoločnej rybárskej politiky, konkrétnejšie nariadenie o technických opatreniach [nariadenie (EÚ) 2019/1241]. Preventívne opatrenia môžu napríklad zahŕňať úpravy alebo obmedzenia určitých typov rybárskeho výstroja, priestorovú alebo časovú reguláciu rybolovnej činnosti (napr. úplný zákaz používania určitého rybárskeho výstroja v oblasti, kde takýto výstroj predstavuje hrozbu pre stav ochrany druhov v danej oblasti alebo ohrozenie ich biotopov) alebo vývoj alternatívnych druhov výstroja.

11 – Ďalšie usmernenie: nariadenie 2019/1241

V nariadení 2019/1241 („nariadenie o technických opatreniach“), ktoré nadobudlo účinnosť v roku 2019, sa okrem iných ustanovení stanovuje prijatie technických opatrení na prevenciu alebo zmiernenie vplyvov rybárskeho výstroja na druhy chránené podľa smernice o biotopoch a na ich biotopy. Predovšetkým:

- Zakazujú sa niektoré druhy rybárskeho výstroja a spôsoby jeho použitia, ako napríklad unášané siete s dĺžkou viac ako 2,5 km, ktoré nie sú selektívne, a preto by mohli poškodzovať morský život.
- Zakazuje sa lov, ponechávanie na palube, prekládka alebo vylodovanie druhov rýb alebo mäkkýšov, kôrovcov a ostnatokožcov uvedených v prílohe IV k smernici o biotopoch s výnimkou prípadov, keď sú udelené výnimky podľa článku 16 uvedenej smernice. Ak dôjde k náhodnému uloveniu, vzorke sa nesmie ublížiť a ihneď sa musí vypustiť späť do mora. Výnimkou je prípad, keď je to povolené v súlade s článkom 16 smernice, a to na účely umožnenia vedeckého výskumu náhodne usmrtených vzoriek.
- Zakazuje sa lov, ponechávanie na palube, prekládka alebo vylodovanie morských cicavcov alebo morských plazov uvedených v prílohách II a IV k smernici o biotopoch a morských vtákov, na ktoré sa vzťahuje smernica o ochrane voľne žijúceho vtáctva. V prípade výlovu sa vzorkám nesmie ublížiť a musia sa bezodkladne pustiť na slobodu.

Okrem toho môže členský štát na základe najlepších dostupných vedeckých odporúčaní zaviesť pre plavidlá plaviace sa pod jeho vlajkou opatrenia zmiernujúce vplyv používania určitých druhov výstroja alebo obmedzenia ich používania. Týmito opatreniami sa minimalizujú a podľa možnosti eliminujú úlovky druhov chránených v rámci EÚ. Členské štáty na účely kontroly oznamujú ostatným dotknutým členským štátom ustanovenia, ktoré prijali na základe odseku 4 tohto článku. Rovnako zverejňujú vhodné informácie týkajúce sa takýchto opatrení.

V prílohe XIII sa uvádza zoznam platných zmiernujúcich opatrení, ktoré v prípade plavidiel s celkovou dĺžkou 12 m a viac zahŕňajú povinné používanie aktívnych akustických odplašovačov na určitých typoch rybárskeho výstroja v konkrétnych oblastiach vymedzených v prílohe. V takýchto prípadoch členské štáty vykonajú kroky potrebné na monitorovanie a posúdenie účinkov dlhodobého používania akustických odplašovačov na dotknuté druhy rybolovu a v dotknutých rybolovných oblastiach prostredníctvom vedeckých štúdií a pilotných projektov. Členské štáty, ktoré majú priamy hospodársky záujem, môžu predložiť spoločné odporúčania obsahujúce potrebné opatrenia na zmenu, doplnenie, zrušenie alebo odchylenie sa od opatrení uvedených v prílohe XIII, ktoré Komisia prijme ako delegované akty.

Pokiaľ ide o biotopy chránených druhov, viaceré oblasti uvedené v prílohe II k nariadeniu sú pre určitý rybolov uzavreté. Pokiaľ najlepšie vedecké stanovisko odporúča zmenu tohto zoznamu, Komisia je splnomocnená prijímať delegované akty v súlade s pravidlami stanovenými v danom nariadení.

(2-30) Z tejto časti možno vyvodiť celkový záver, že prebiehajúce činnosti by sa v ideálnom prípade mali vykonávať takým spôsobom, ktorý predovšetkým zabráni vzniku konfliktov s ustanoveniami o ochrane druhov. Výhodou tohto prístupu je aj to, že potenciálne chráni osobu vykonávajúcu danú činnosť (t. j. pred trestným stíhaním), pokiaľ táto osoba dodržiava dané opatrenia. Na tento účel existujú možnosti ako plánovacie nástroje, systémy predchádzajúceho súhlasu, kódexy správania a praktické informácie alebo usmernenia. Takéto opatrenia by mali:

- a) tvoriť súčasť „nevyhnutných opatrení“ potrebných podľa článku 12 na „vytvorenie a zavedenie účinného systému prísnej ochrany“;
- b) začleniť prísne požiadavky na ochranu;
- c) zabezpečiť, aby všetky škodlivé činnosti v plnej miere zohľadňovali potreby ochrany príslušného druhu alebo populácie a aby k nim bol pripojený právny rámec prísnej ochrany, ktorý v prípade nedodržania predpisov zaistí primerané presadzovanie regulačnými orgánmi (sú splnené aspekty právnej istoty); a
- d) pomôcť vymedziť vhodné úrovne dohľadu (požadované podľa článku 11 smernice) a spôsob, akým by sa mali financovať.

2.3. Konkrétne ustanovenia o ochrane podľa článku 12

2.3.1. Úmyselné odchyťvanie alebo usmrcovanie vzoriek druhov uvedených v prílohe IV písm. a)

Článok 12 ods. 1 písm. a) zakazuje všetky formy úmyselného odchyťvania alebo usmrcovania vzoriek druhov uvedených v prílohe IV písm. a) vo voľnej prírode. Vyžaduje vykonávanie jasných, účinných a dobre monitorovaných opatrení, aby sa zabránilo úmyselnému usmrcovaniu alebo odchyťvaniu. K vykonávaniu týchto ustanovení v praxi prispievajú dobré informácie a usmernenia od príslušných orgánov. Termín „úmyselné“ SDEÚ vykladá tak, že prekračuje rámec „priameho zámeru“. „Úmyselné“ činy treba chápať ako činy osôb alebo orgánov, ktoré vedia, že ich konanie s najväčšou pravdepodobnosťou povedie k trestnému činu proti danému druhu, ale zamýšľajú tento trestný čin vykonať, alebo prinajmenšom vedome akceptujú predvídateľné následky svojho konania.

(2-31) Článok 12 ods. 1 písm. a) zakazuje všetky formy úmyselného odchyťvania alebo usmrcovania⁵⁰ vzoriek druhov uvedených v prílohe IV písm. a) vo voľnej prírode. V súlade s článkom 12 ods. 3 sa tento zákaz vzťahuje na všetky štádiá života živočíchov. Podľa článku 1 písm. m) „vzorka znamená akéhokoľvek živočícha alebo rastlinu, živú alebo mŕtvu, z druhov uvedených v prílohe IV a prílohe V, akúkoľvek ich časť alebo derivát a tiež akýkoľvek iný tovar, z ktorého sprievodného dokumentu, balenia alebo značky, alebo nálepky alebo z akýchkoľvek iných okolností je zrejmé, že ide o časti alebo deriváty zvierat alebo rastlín týchto druhov“.

(2-32) Vo veci *Caretta caretta*, C-103/00 (bod 37), Súdny dvor poukázal na prvok „úmyslu“ a poznamenal, že: „používanie mopedov na plážach, ktoré slúžia na párenie, bolo zakázané a boli osadené oznamy o prítomnosti korytnačích hniezd na plážach. Pokiaľ ide o morskú oblasť okolo pláží Gerakas a Dafni, táto bola klasifikovaná ako oblasť absolútnej ochrany a boli tam osadené osobitné oznamy.“ Podľa Súdneho dvora skutočnosť, že napriek verejne dostupným informáciám o potrebe chrániť tieto oblasti používali ľudia na pláži mopedy a na okolitej morskej ploche sa nachádzali vodné bicykle a malé člny⁵¹, predstavovala úmyselné rušenie korytnačiek počas ich obdobia párenia na

⁵⁰ V rozsudku z 18. mája 2006 (Komisia/Španielsko, vec C-221/04, ECLI:EU:C:2006:329, bod 69) Súdny dvor objasnil, že z čítania rôznych jazykových verzií vyplýva, že termín „úmyselné“ sa vzťahuje aj na odchyt, aj na usmrcovanie chránených živočíšnych druhov.

⁵¹ Keďže Súdny dvor zdôraznil skutočnosť, že jazda na mopedoch a prítomnosť malých plavidiel nie sú ojedinelými javmi, v praxi sa zdá, že opakovaný charakter porušenia bol rozhodujúci pri dokazovaní existencie úmyselného rušenia.

účely článku 12 ods. 1 písm. b). Súdny dvor teda vykladá termín „úmyselný“ v zmysle vedomého akceptovania dôsledkov⁵².

(2 – 33) Vo veci C-221/0453 bolo odôvodnenie Súdneho dvora konkrétnejšie. V tom prípade Komisia podala žalobu na Súdny dvor, pretože vzhľadom na to, že úrady v regióne Castilla y León povolili nástrahy vo viacerých súkromných poľovných oblastiach, Španielsko nedodržalo článok 12 ods. 1 písm. a), pokiaľ ide o ochranu vydry riečnej (*Lutra lutra*). Súdny dvor pripomenul zistenia z prípadu *Caretta caretta* a uviedol, že **„na to, aby bola splnená podmienka týkajúca sa ‚úmyselného‘ konania uvedeného v článku 12 ods. 1 písm. a) smernice, sa musí preukázať, že pôvodca aktu chcel odchyť alebo usmrtenie jedinca chráneného živočíšneho druhu alebo že prinajmenšom prijal možnosť takéhoto odchyty alebo usmrtenia“**⁵⁴.

Toto použil Súdny dvor ako „nevyhnutné kritérium“ a v tomto prípade zistil, že sporné povolenie sa týka lovu líšok, preto samo osebe nie je určené na umožnenie odchyty vydry. Súdny dvor okrem toho zdôraznil, že prítomnosť vydier v tejto oblasti nebola formálne preukázaná, takže sa nepreukázalo ani to, že by španielske orgány vedeli, že vydaním sporných povolení na lov líšok riskujú ohrozenie vydry. Súdny dvor teda dospel k záveru, že neboli splnené požadované kritériá na určenie toho, že odchyť alebo usmrtenie vzorky chráneného živočíšneho druhu bolo úmyselné⁵⁵.

Vo veci C-340/10 Súdny dvor vyhlásil, že Cyprus si nespĺnil svoje povinnosti podľa článku 12 ods. 1 tým, že toleroval činnosti, ktoré vážne ohrozovali ekologické vlastnosti jazera Paralimni, neprijal ochranné opatrenia potrebné na zachovanie populácie druhu *Natrix natrix cypriaca* (cyperská užovka obojková) a neprijal potrebné opatrenia na vytvorenie a uplatňovanie systému prísnej ochrany tohto druhu.

(2-34) Na základe prístupu, ktorý Súdny dvor zaujal vo veciach C-103/00 a C-221/04, sa pod „úmyselnými“ činmi rozumejú činy vykonané osobou, ktorá si je vedomá toho, že tieto činy povedú k odchyty alebo usmrteniu druhu uvedeného v prílohe IV, alebo vedome pripúšťa možnosť takéhoto trestného činu.

Inými slovami, **ustanovenie sa nevzťahuje len na osobu, ktorá má v úmysle odchytiť alebo usmrtiť vzorku chráneného druhu, ale aj na osobu, ktorá je dostatočne informovaná a vedomá si dôsledkov, ktoré jej konanie s najväčšou pravdepodobnosťou bude mať, a aj napriek tomu vykoná čin, ktorý vedie k odchyty alebo usmrteniu vzoriek** (napr. ako nechcený, ale akceptovaný vedľajší účinok) (podmieneny úmysel).

Vnútroštátne orgány by mali všetkými vhodnými prostriedkami proaktívne šíriť informácie o výskyte chránených druhov a o všetkých existujúcich pravidlách ich ochrany. Oznámenia na plážach označujúce prítomnosť korytnačích hniezd na plážach vo veci *Caretta caretta* sú toho príkladom.

(2-35) Táto potreba informácií je veľmi dôležitá aj pre druhy ulovené náhodne počas rybolovných operácií vykonávaných v rozpore s pravidlami rybolovu. EÚ prijala určité pravidlá na ochranu veľrybotvarých cicavcov pred odchyty a usmrtením pomocou rybárskeho výstroja. Nariadením 2019/1241 sa zakazuje niektorým plavidlám používať určité druhy rybárskeho výstroja v konkrétnych oblastiach, pokiaľ súčasne nepoužívajú aktívne akustické odplašovače, ktoré môžu zabrániť zamotaniu sviňuchy tuponosej do rybárskych sietí (pozri aj oddiel 2.3.6). V takýchto prípadoch musia členské štáty zaistiť nielen účinnú kontrolu a presadzovanie používania akustických odplašovačov, ale aj úplnú informovanosť rybárov o tejto povinnosti.

⁵² Pozri bod 118 stanoviska generálneho advokáta vo veci C-6/04.

⁵³ Komisia/Španielsko, vec C-221/04.

⁵⁴ Komisia/Španielsko, vec C-221/04, bod 71.

⁵⁵ Komisia/Španielsko, vec C-221/04, body 72 až 74.

12 – Príklad osvedčených postupov: spolupráca s rybármi na obnove druhu *Monachus monachus* v Grécku

Tuleň mnišský *Monachus monachus* je podľa smernice o biotopoch prioritným druhom a je uvedený v prílohách II a IV. Grécko má už niekoľko posledných desaťročí zavedený program ochrany tohto druhu. Program obsahuje opatrenia na záchranu a rehabilitáciu zranených jedincov, zriadenie chránených území a na riadenie, monitorovanie, informovanosť verejnosti, environmentálnu výchovu a vytvorenie vhodného právneho rámca. Kľúčovým prvkom tohto úsilia o ochranu prírody bola práca vykonaná v spolupráci s rybármi.

Helénska spoločnosť pre štúdium a ochranu tuleňov mnišských (MOM) zaviedla niekoľko opatrení zameraných na zlepšenie často konfliktných vzťahov medzi rybármi a tuleňmi mniškými. V roku 2009 vypracovala *Akčný plán na zmiernenie interakcií medzi tuleňmi mniškými a rybolovom v Grécku*, v ktorom sa uvádza množstvo legislatívnych, riadiacich a technických opatrení, ktoré obmedzujú riziká pre tento druh a chránia jeho zdroj potravy. Veľmi dôležité je, že tieto opatrenia obmedzujú aj finančnú záťaž rybárov vyplývajúcu zo škôd spôsobených na ich rybárskom výstroji a ich úlovku rýb.

Vykonaný sa rozsiahly výskum potravinových preferencií tuleňov mnišských v kombinácii s výskumom identifikovaných problémových oblastí (t. j. oblastí so značným výskytom tuleňov mnišských) z hľadiska tonáže a hustoty rybárskych plavidiel, používania rybárskeho výstroja a vplyvov na rybolov. Do výskumných činností sa priamo zapojili rybárske podniky a ďalšie zainteresované strany, ako sú napríklad prístavná polícia, rybárske oddelenia a majitelia rybníkov. Rybári absolvovali aj školenie o tom, ako postupovať v prípade tuleňov mnišských zamotaných do sietí, a v spolupráci s nimi sa testovali experimentálne metódy rybolovu. Prispôbená komunikačná kampaň sa zamerala aj na odvetvie rybolovu⁵⁶. To všetko viedlo k značnému zníženiu počtu tuleňov mnišských, ktorých rybári náhodne vylovili alebo usmrtili, a k stabilnému zotaveniu populácie tuleňov mnišských v Grécku.

2.3.2. Úmyselné rušenie druhov uvedených v prílohe IV písm. a) najmä počas obdobia párenia, odchovu mláďat, hibernácie a migrácie

(2-36) Článkom 12 ods. 1 písm. b) sa zakazuje úmyselné rušenie druhov uvedených v prílohe IV, a to najmä počas obdobia párenia, odchovu mláďat, hibernácie a migrácie, keď sú druhy najviac ohrozené⁵⁷. V článku 12 ods. 3 sa uvádza, že tento zákaz sa vzťahuje na všetky štádia života príslušných druhov.

2.3.2.a) Úmyselné rušenie

Akékoľvek úmyselné rušenie, ktoré môže ovplyvniť šance na prežitie, úspešnosť párenia alebo reprodukčnú schopnosť chráneného druhu, alebo ktoré vedie k zmenšeniu oblasti výskytu alebo k premiestneniu či vytlačeniu druhu, by sa malo považovať za „rušenie“ v súlade so znením článku 12.

⁵⁶ LIFE MOFI: https://webgate.ec.europa.eu/life/publicWebsite/project/details/2592_h. *Action Plan for the mitigation of the negative effects of monk seal-fisheries interactions in Greece – summary report in English* (Akčný plán na zmiernenie negatívnych vplyvov interakcií medzi tuleňmi mniškými a rybolovom v Grécku – súhrnná správa v angličtine) (<https://www.monachus-guardian.org/library/mom09a.pdf>).

National Strategy and Action Plan for the Conservation of the Mediterranean Monk Seal in Greece, 2009-2015 (Národná stratégia a akčný plán ochrany tuleňa mniškeho v Grécku, 2009 – 2015) (<https://www.monachus-guardian.org/library/notarb09b.pdf> www.mom.gr).

⁵⁷ Vo veci Komisia/Luxembursko, C-75/01, v bodoch 53 a 54 Súdny dvor vyhlásil, že Luxembursko nezabezpečilo úplnú a celkovú transpozíciu článku 12 ods. 1 písm. b), pretože úmyselné rušenie druhov nebolo zakázané počas obdobia migrácie.

(2-37) Článok 12 ani článok 1 smernice o biotopoch neobsahujú definíciu termínu „rušenie“⁵⁸. Ustanovenie sa výslovne neobmedzuje na „podstatné“ rušenie, ako je to v prípade článku 6 ods. 2 smernice, ale rozsah pôsobnosti ustanovenia je potrebné vykladať na základe zastrešujúceho cieľa smernice.

Ako už bolo uvedené, zavedenie režimu ochrany stanoveného v článku 12 ods. 1 písm. a) až c) smernice o biotopoch „nepodlieha podmienke, aby určitá činnosť mala nepriaznivý vplyv na stav ochrany dotknutého živočíšneho druhu“⁵⁹ a „ochrana poskytovaná uvedeným ustanovením sa neprestáva uplatňovať na druhy v priaznivom stave ochrany“⁶⁰.

Je zrejmé, že **každá činnosť, ktorou sa úmyselne ruší druh do takej miery, že môže ovplyvniť jeho šance na prežitie, úspešnosť párenia alebo reprodukčnú schopnosť, alebo vedie k zmenšeniu oblasti výskytu alebo k premiestneniu či vytlačeniu druhu, by sa mala považovať za „rušenie“** podľa znenia článku 12.

(2-38) Vzhľadom na špecifickú životnú históriu (najmä reprodukčnú stratégiu alebo mobilitu) a často komplexné sociálne interakcie niektorých zvierat môže rušenie jednotlivcov často ovplyvňovať úroveň populácie. Ako príklad môžeme uviesť prípad, keď dôjde k rušeniu gravidnej samice alebo oddeleniu matky od mláďaťa u veľkých, dlho žijúcich a vysoko mobilných zvierat s nízkou plodnosťou, akými sú napríklad morské cicavce.

(2-39) Intenzita, trvanie a frekvencia opakovania rušenia sú všeobecne dôležitými parametrami pri hodnotení vplyvu daného rušenia na druh. Do úvahy je potrebné vziať aj to, že rôzne druhy budú na rovnaký typ rušenia rôzne citlivé alebo naň budú odlišne reagovať. Faktory spôsobujúce rušenie jedného druhu nemusia spôsobovať rušenie iného druhu. Aj citlivosť jedného jedinca určitého druhu sa môže líšiť v závislosti od ročného obdobia alebo určitých období jeho životného cyklu (napr. obdobia párenia).

Článok 12 ods. 1 písm. b) túto možnosť zohľadňuje a zdôrazňuje, že úmyselné rušenie by malo byť zakázané, a to najmä počas citlivých období párenia, odchovu mláďat, hibernácie a migrácie. Do úvahy je potrebné vziať aj to, že rušenie (napr. hlukom, zdrojom svetla) nemusí mať vždy nevyhnutne priamy vplyv na fyzickú integritu druhu. Na druh to môže mať aj nepriamy negatívny vplyv (napr. núteným použitím množstva energie pri úniku: napríklad, keď vyrušíte netopiere počas hibernácie, v dôsledku toho sa zohrejú a odletia, takže sa im zníži pravdepodobnosť prežitia zimy v dôsledku vysokej straty zdrojov energie).

(2-40) **Vyžaduje sa preto individuálny prístup.** Príslušné orgány budú musieť starostlivo zvážiť úroveň rušenia, ktoré sa má považovať za škodlivé, a vziať do úvahy špecifické charakteristika príslušných druhov a situáciu, ako už bolo vysvetlené. Napríklad opakované vyrušovanie veľrybotvarých cicavcov loďami na rekreačné pozorovanie veľrýb by mohlo viesť k podstatnému vplyvu na jednotlivcov týchto živočíchov, čo by malo negatívne dôsledky na miestnu populáciu. Na druhej strane, sporadické rušenie bez žiadneho pravdepodobného negatívneho vplyvu na jednotlivé zvieratá alebo miestnu populáciu, ako napríklad odplašenie vlka od vstupu do ohrady pre ovce, aby sa zabránilo škodám, by sa nemali považovať za rušenie podľa článku 12.

(2-41) Rušenie musí byť aj „úmyselné“, aby patrilo do rozsahu pôsobnosti článku 12 ods. 1 písm. b) (definíciu termínu „úmyselné“ pozri v oddiele 2.3.1). Vo veci *Caretta*

⁵⁸ Usmernenia článku 6 však obsahujú niekoľko užitočných informácií o tomto termíne vo vzťahu k biotopom. Pozri *Správa lokalít sústavy Natura 2000 – Ustanovenia článku 6 smernice 92/43/EHS o biotopoch* (https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/Provisions_Art._.nov_2018_endocx.pdf).

⁵⁹ Vec C-473/19 a C-474/19, body 57 a 84.

⁶⁰ Vec C-473/19 a C-474/19, bod 78.

caretta, C-103/00, Súdny dvor opäť analyzoval každú z rôznych činností na plážach, ktoré slúžia na párenie, s cieľom zistiť príčinnú súvislosť medzi týmito činnosťami a rušením druhu. Predovšetkým zistil, že jazda na mopedoch na pláži, ktorá slúži na párenie druhu *Caretta caretta*, pravdepodobne ruší tento druh, a to najmä hlukom, zvlášť v období znášky vajec, inkubácie a liahnutia a keď mladé korytnačky vyrážajú do mora. Aj prítomnosť malých plavidiel v blízkosti pláží, ktoré slúžia na párenie, predstavuje ohrozenie života a dobrých životných podmienok korytnačiek. Podľa názoru Súdneho dvora to stačilo na to, aby na účely článku 12 ods. 1 písm. b) išlo o úmyselné rušenie predmetného druhu počas obdobia párenia.

13 – Judikatúra SDEÚ: rušenie karety obyčajnej (*Caretta caretta*) v oblasti Kyparissia

Kareta obyčajná (*Caretta caretta*) je uvedená v prílohách II a IV k smernici o biotopoch, a preto potrebuje prísnu ochranu. Stredozemné more je miestom odchovu pre mláďatá, ako aj obľúbeným miestom dospelých jedincov v jarných a letných mesiacoch. Grécko je najobľúbenejším hniezdiskom pozdĺž Stredozemného mora, každoročne sa tu nachádza viac ako 3 000 hniezd. V zálive Laganas na ostrove Zakynthos sa nachádza najväčšia stredomorská hniezdna oblasť, potom nasleduje záliv Kyparissia [lokalita sústavy Natura 2000 (GR2550005)], ktorý ťaží zo zachovalého systému dún a pobrežného lesa, ale čelí ohrozeniu z nekontrolovaného vývoja.

V dvoch konaniach (veci C-103/00 a C-504/14) sa Súdny dvor zaoberal uplatňovaním článku 12 ods. 1 písm. b) a d) na vytvorenie a zavedenie účinného systému prísnej ochrany karety obyčajnej v týchto oblastiach. Keďže sa nevykonali vhodné opatrenia na zamedzenie rušenia druhu počas obdobia párenia a poškodzovania alebo ničenia miest na párenie, Súdny dvor dospel k záveru, že Grécko si nesplnilo svoje povinnosti podľa ustanovení smernice.

Vzhľadom na to, že neexistuje integrovaný a ucelený vnútroštátny legislatívny rámec vrátane chýbajúceho schváleného plánu riadenia, Súdny dvor rozhodol, že prísna ochrana karety obyčajnej a jej miest na párenie sa nedá zabezpečiť. Nestačí, aby sa v rámci systému prísnej ochrany zaviedol nesúvislý súbor izolovaných opatrení, ktoré sa týkajú ochrany životného prostredia vo všeobecnosti, ale nie sú navrhnuté tak, aby špecifickými prostriedkami predchádzali každému úmyselnému rušeniu príslušného druhu počas obdobia párenia a všetkým činnostiam, ktoré pravdepodobne spôsobujú poškodzovanie alebo ničenie miest na párenie⁶¹.

14 – Ďalšie usmernenie: riešenie vplyvov podmorského antropogénneho hluku na veľrýbotvaré cicavce

Činnosti, ktoré môžu spôsobovať rušenie prísne chránených morských druhov, napríklad veľrýbotvarých cicavcov, zahŕňajú lodnú dopravu alebo veterné parky na mori spôsobujúce rušenie nepretržitým hlukom a stavebné činnosti, činnosti prieskumu ropy a zemného plynu alebo vojenské činnosti spôsobujúce rušenie impulzovým hlukom. Dôsledky pre veľrýbotvaré cicavce sú rôzne, od rušenia a maskovania zvuku používaného v komunikácii až po krátkodobé a dlhodobé poruchy sluchu, fyzické zranenia alebo dokonca smrť. V kombinácii s ďalšími vplyvmi stresu, zmätku a paniky to môže byť pre jednotlivé zvieratá aj pre celé populácie zničujúce.

Pokiaľ ide o lodnú dopravu, členské štáty môžu zvážiť širokú škálu preventívnych opatrení vrátane zníženia rýchlosti plavidiel alebo presmerovania dopravy. Pokiaľ ide o seizmické prieskumy pomocou vzduchových zbraní či vybudovanie konštrukcií na otvorenom mori pomocou zarážania pilót, na tieto činnosti sa zvyčajne vyžadujú povolenia. Z toho dôvodu sa môžu pre takéto plány a projekty navrhnuť potrebné preventívne opatrenia v rámci posudzovania vplyvov na životné prostredie podľa smerníc o strategickom environmentálnom hodnotení a o hodnotení vplyvu na životné prostredie.

⁶¹ Zdroje: <https://rm.coe.int/threats-to-marine-turtles-in-thines-kiparissias-greece-complainant-rep/168073e91b>.
Rozsudok SDEÚ (C-504/14): <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=sk&num=C-504/14>.

Výzvy pri definovaní vhodných zmierňujúcich opatrení boli uznané na medzinárodnej úrovni a prijali sa príslušné metodické usmernenia, napríklad v rámci dohôd ACCOBAMS⁶² a ASCOBANS⁶³ so zameraním na veľrybotvaré cicavce, zatiaľ čo v rámci Dohovoru o ochrane migrujúcich druhov voľne žijúcich živočíchov sa vypracovali usmernenia o hodnotení vplyvu morských činností generujúcich hluk na životné prostredie. Tieto usmerňovacie dokumenty poskytujú veľmi užitočný rámec na zabezpečenie dodržiavania pravidiel podľa smernice o biotopoch. Pri ich uplatňovaní by sa však mali vždy zohľadňovať najnovšie vedecké a odborné poznatky v danej oblasti a malo by sa vychádzať z podrobného zvažovania každej konkrétnej činnosti a jej účinkov na konkrétne druhy.

15 – Ďalšie usmernenie k seizmickému prieskumu a jeho potenciálnemu vplyvu na morské cicavce, Írsko

Írsko vytvorilo silný regulačný a riadiaci režim pre seizmický prieskum s cieľom vyhnúť sa potenciálne značným vplyvom na všetky druhy morských cicavcov v rámci a mimo lokalít sústavy Natura 2000. V roku 2014 uverejnilo Ministerstvo umenia, kultúrneho dedičstva a Gaeltachtu komplexný usmerňovací dokument s názvom *Manage the Risk to Marine Mammals from Man-made Sound Sources in Irish Waters* (Riadenie rizík pre morské cicavce zo zdrojov hluku z ľudskej činnosti v írskych vodách)⁶⁴. V príručke sa opisujú druhy rizík, ktoré môžu vzniknúť (napr. pri bagrovaní, vŕtaní, zarážaní pilót, geofyzikálnych akustických prieskumoch, odstreľovacích prácach), a vysvetľuje sa postup vykonania hodnotenia rizík vrátane vypracovaných príkladov. Ďalej obsahuje opis regulačných reakcií, ktoré by sa mali použiť (napr. žiadny súhlas, súhlas s podmienkami...).

2.3.2.b) **Obdobia párenia, odchovu mláďat, hibernácie a migrácie**

Obdobia párenia, odchovu mláďat, hibernácie a migrácie sa v súvislosti s rušením považujú za obzvlášť citlivé obdobia. Z dôvodu ekologických, biologických a behaviorálnych rozdielov medzi druhmi sa tieto obdobia dajú vymedziť iba pomocou prístupu založeného na posudzovaní každého jednotlivého druhu.

(2-42) Obdobia párenia, odchovu mláďat, hibernácie a migrácie **sa považujú za obzvlášť citlivé obdobia pre daný druh v súvislosti s jeho rušením**. V smernici o biotopoch však tieto termíny nie sú definované. Pretože príloha IV písm. a) k smernici zahŕňa veľmi širokú škálu druhov, ktoré sú z ekologického, biologického a behaviorálneho hľadiska veľmi odlišné, je pri vymedzovaní období párenia, odchovu mláďat, hibernácie a migrácie opäť potrebné zvoliť prístup založený na posudzovaní každého jednotlivého druhu (pokiaľ sa tieto obdobia daného druhu vôbec týkajú).

(2-43) Na účely článku 12 platí toto vymedzenie pojmov:

- **Obdobie párenia a odchovu mláďat:** Toto obdobie môže zahŕňať (v relevantných prípadoch) obdobie dvorenia/tokania, párenia, stavby hniezda alebo výberu miesta znášky vajec či pôrodu mláďat, samotný pôrod alebo znášku vajec alebo – v prípade nepohlavného rozmnožovania – produkciu potomstva, ako aj vývoj vajec a liahnutie a odchov mláďat.
- **Obdobie hibernácie:** Hibernácia je časové obdobie, keď sa zvieratá stane neaktívnym a zostáva v stave spánku, v stave nečinnosti alebo pokoja, zvyčajne v zime. Takýto stav je obvykle sprevádzaný zníženou telesnou teplotou a spomaleným srdcovým tepom a dychom. Hibernácia umožňuje zvieratám prežiť drsné podmienky s nižšou spotrebou energie, ako keby bolo aktívne (napríklad niektoré netopiere, hlodavce, obojživelníky alebo plazy).

⁶² <https://accobams.org/>.

⁶³ <https://www.ascobans.org/>.

⁶⁴ https://www.npws.ie/sites/default/files/general/Underwater%20sound%20guidance_Jan%202014.pdf.

- Obdobie migrácie: Migrácia je pravidelný pohyb jedincov z jednej oblasti do druhej a predstavuje prirodzenú súčasť ich životného cyklu, zvyčajne v reakcii na zmenu ročných období alebo na zmenu v prísune potravy.

2.3.3. Úmyselné ničenie alebo zbieranie vajec vo voľnej prírode

(2-44) Podľa článku 12 ods. 1 písm. c) je úmyselné ničenie alebo zbieranie vajec vo voľnej prírode zakázané.

2.3.4. Poškodzovanie alebo ničenie miest na párenie alebo miest na oddych

(2-45) Článok 12 ods. 1 písm. d) je samostatným ustanovením. Na rozdiel od ostatných zákazov článku 12 sa netýka priamo jednotlivcov druhu, ale namiesto toho je zameraný na ochranu dôležitých prvkov ich biotopov, keďže zakazuje poškodzovanie alebo ničenie miest na párenie alebo miest na oddych. Navyše, zatiaľ čo v článku 12 ods. 1 je v písmenách a), b) a c) použitý termín „úmyselné“, v prípade písmena d) to tak nie je.

2.3.4.a) **Dôsledky nezahrnutia slova „úmyselné“ do článku 12 ods. 1 písm. d)**

Skutočnosť, že slovo „úmyselné“ nie je použité v článku 12 ods. 1 písm. d), zdôrazňuje dôležitosť preventívnych opatrení členských štátov s cieľom zabrániť každému pravdepodobnému poškodzovaniu alebo ničeniu miest na párenie alebo miest na oddych spôsobenému ľuďmi. Prípady poškodzovania alebo ničenia v dôsledku prirodzených príčin (t. j. nie priamo v dôsledku ľudských činností, ale napr. prírodných katastrof) alebo spôsobené nepredvídateľnými udalosťami nespádajú do rozsahu pôsobnosti článku 12 ods. 1 písm. d).

(2-46) Podľa článku 12 ods. 1 písm. a) až c) sú zakázané iba úmyselné činy a musí sa im zabrániť, zatiaľ čo podľa písmena d) úmyselný čin nie je nevyhnutným predpokladom⁶⁵. **V článku 12 ods. 1 písm. d) sa vyžaduje zakázanie všetkých činností, ktoré majú za následok poškodzovanie alebo ničenie miest na párenie alebo miest na oddych, bez ohľadu na to, či sú alebo nie sú úmyselné**⁶⁶.

Súdny dvor ďalej potvrdil, že „neobmedzením zákazu uvedeného článkom 12 ods. 1 písm. d) smernice na úmyselné činy na rozdiel od toho, ako to bolo vykonané, čo sa týka činov uvedených v predmetnom článku pod písmenami a) až c), zákonodarca Spoločenstva preukázal svoju vôľu udeliť miestam na rozmnožovanie alebo miestam na oddych zvýšenú ochranu proti činom spôsobujúcim ich poškodenie alebo zničenie. Vzhľadom na dôležitosť cieľov ochrany biologickej rôznorodosti, ktoré má za cieľ realizovať smernica, nie je vôbec neprimerané, aby zákaz uvedený v článku 12 ods. 1 písm. d) nebol obmedzený na úmyselné činy“⁶⁷.

(2-47) V trestnom práve sa rozlišuje medzi zámernými alebo úmyselnými činmi a neúmyselnými činmi. Medzi „úmyselné“ činy patria aj situácie, keď výsledok nie je

⁶⁵ Stojí za zmienku, že tento bod predstavuje jeden z rozdielov medzi smernicou o biotopoch a Bernským dohovorom. Zatiaľ čo v tejto konkrétnej časti článku 12 slovo „úmyselné“ chýba, v porovnateľnom znení článku 6 Bernského dohovoru sa nachádza.

⁶⁶ V rozsudku z 20. októbra 2005 (Komisia/Spojené kráľovstvo, vec C-6/04, Zb. s. 9017, bod 79) Súdny dvor uviedol, že „zakázaním výlučne úmyselného poškodzovania alebo ničenia miest na párenie alebo miest na oddych predmetných druhov právna úprava uplatniteľná na Gibraltár nespĺňa podmienky predmetného článku 12 ods. 1 písm. d)“. Rovnaký prístup uplatnil Súdny dvor v rozsudku z 11. januára 2007 (Komisia/Írsko, vec C-183/05, zatiaľ neuvyverejnené v zbierke, bod 47): „článok 23 ods. 7 písm. b) Wildlife Act tým, že stanovuje, že porušením nie sú neúmyselné konania, ktoré rušia alebo ničia miesta na párenie alebo miesta na oddych voľne žijúcich druhov, nespĺňa požiadavky článku 12 ods. 1 písm. d) smernice 92/43, ktorý takéto konania zakazuje bez ohľadu na to, či sú úmyselné alebo nie“.

⁶⁷ Pozri rozsudok z 10. januára 2006, Komisia/Nemecko, vec C-98/03, Zb. s. 53, bod 55.

priamo zamýšľaný, ale osoba mala vziať do úvahy dôsledky, ktoré by mohli z činu vyplývať. Z tohto jasne vyplýva, že pri vynechaní slova „úmyselné“ zo znenia písmena d) bolo zámerom zahrnúť do rozsahu pôsobnosti tohto ustanovenia aj neúmyselné činy vedúce k poškodzovaniu alebo ničeniu. Týmto toto ustanovenie získava osobitnú kvalitu: každé poškodzovanie alebo ničenie miest na párenie alebo miest na oddych sa má účinne zakázať, t. j. má sa tomu zamedziť.

(2-48) Neznamená to však, že podľa článku 12 ods. 1 písm. d) smernice sa vyžadujú proaktívne opatrenia na správu biotopov (napr. na aktívne spravovanie lúky pre motýle). Na ochranu miest na párenie alebo miest na oddych pred poškodzovaním alebo ničením však jednoduchý zákaz v právnom texte nepostačuje a musí sa podporiť primeraným mechanizmom presadzovania vrátane preventívnych opatrení. V rámci prísneho systému ochrany **by členské štáty mali predvídať hrozby, ktorým môžu miesta čeliť v dôsledku ľudskej činnosti**, a prijať opatrenia na zabezpečenie toho, že tí, ktorí sa pravdepodobne môžu dopustiť trestného činu (úmyselne alebo neúmyselne), budú informovaní o platnom zákaze a budú podľa toho konať.

(2-49) V prvom prípade týkajúcom sa karety obyčajnej *Caretta caretta*⁶⁸ Súdny dvor vyhlásil, že prítomnosť budov na pláži, ktorú tento druh využíva na párenie, môže viesť k poškodzovaniu alebo ničeniu miesta na párenie v zmysle článku 12 ods. 1 písm. d) smernice⁶⁹. Dôležité je to, že podľa Súdneho dvora tieto budovy nemuseli byť „nezákonné“. Hlavným argumentom Súdneho dvora bola skutočnosť, že tam boli postavené budovy a mohli spôsobovať poškodzovanie a ničenie. Preto výstavba budov na pláži, ktorá je klasifikovaná ako „oblasť absolútnej ochrany“, a najmä tam, kde navyše „boli osadené osobitné oznamy“, stačí na to, aby predstavovala porušenie článku 12 ods. 1 písm. d).

(2-50) Súdny dvor vo veci C-441/17 (týkajúcej sa ochrany určitých druhov saproxylických chrobákov uvedených v prílohe IV, konkrétne *Buprestis splendens*, *Cucujus cinnaberinus*, *Phryganophilus ruficollis* a *Pytho kolwensis*, v Bielovežskom pralese, Poľsko)⁷⁰ objasnil aj to, že zákazy v článku 12 smernice o biotopoch platia bez ohľadu na počet vzoriek druhov, na ktoré sa prísna ochrana vzťahuje. Nedávno Súdny dvor zopakoval, že „zavedenie systému ochrany stanoveného v článku 12 ods. 1 písm. d) tejto smernice nie je podmienené počtom vzoriek dotknutého druhu“⁷¹. Inými slovami, skutočnosť, že druh môže mať silné zastúpenie v danej lokalite a jeho prežitie v oblasti nie je ohrozené, neobmedzuje povinnosti prísnej ochrany druhu. Tieto skutočnosti by sa namiesto toho mali zohľadniť v procese udeľovania výnimky. Platí aj opačný scenár, t. j. skutočnosť, že oblasť predstavuje miesto na párenie alebo miesto na oddych iba pre jedného alebo niekoľkých jedincov druhu uvedeného v prílohe IV písm. a), neobmedzuje povinnosť chrániť túto oblasť pred činnosťami, ktoré ju môžu poškodzovať alebo ničiť.

(2-51) Na druhej strane sa vyskytnú prípady, keď k poškodzovaniu prirodzených biotopov dochádza prirodzene (vrátane prostredníctvom prirodzenej sukcesie po zastavení určitého spôsobu využívania pôdy, ako je napríklad poľnohospodárstvo) alebo keď je spôsobené nepredvídateľnými udalosťami, takže biotop prestáva byť vhodným miestom na párenie alebo miestom na oddych pre určité druhy. V tomto prípade, keď nebol spáchaný žiadny čin s cieľom spôsobiť poškodzovanie alebo ničenie miest na párenie alebo miest na oddych, ale stalo sa tak z prirodzených príčin, článok 12 ods. 1 písm. d) sa neuplatňuje⁷².

⁶⁸ Komisia/Grécko, vec C-103/00.

⁶⁹ Podľa bodu 38 rozsudku „nieť pochýb o tom, že prítomnosť budov na pláži využívanej na párenie, akou je Dafni, môže viesť k poškodzovaniu alebo ničeniu miesta na párenie v zmysle článku 12 ods. 1 písm. d) smernice“.

⁷⁰ Rozsudok zo 17. apríla 2018, Komisia/Poľsko, vec C-441/17, ECLI:EU:C:2018:255.

⁷¹ Vec C-473/19 a C-474/19, bod 84.

⁷² Vhodným nástrojom na riešenie poškodzovania v dôsledku prirodzených príčin alebo nepredvídateľných udalostí je článok 6 ods. 2 smernice o biotopoch, ktorý sa však vzťahuje iba na lokality sústavy Natura

16 – Judikatúra SDEÚ: nezaručenie prísnej ochrany určitých saproxylických chrobákov

Lokalita Puszcza Białowieża sústavy Natura 2000 (PLC 200004, Bielovežský prales) zahŕňa Bielovežský národný park a hospodárske lesy troch lesných obvodov (Białowieża, Browsk a Hajnówka). Ide o jeden z najviac zachovaných prírodných listnatých a zmiešaných lesov v Európe, ktorý sa vyznačuje veľkým počtom starých stromov a vysokým objemom mŕtveho dreva. Predstavuje jedinečnú významnú oblasť biodiverzity a dôležitý zdroj vedeckých poznatkov, najmä v oblasti ekologických procesov.

Vzhľadom na neustály výskyt lykožrúta smrekového (spôsobený okrem iného aj meniacimi sa klimatickými podmienkami) schválil poľský minister životného prostredia v roku 2016 zmenu lesohospodárskeho plánu z roku 2012. Povolilo sa tým takmer stonásobenie ťažby dreva na roky 2012 až 2021 len v samotnom lesnom obvode Białowieża a vykonávanie niektorých lesných činností v oblastiach vylúčených z hospodárskych činností, ako je sanitárny výrub alebo umelá obnova. Následne v roku 2017 generálny riaditeľ Štátneho lesného úradu prijal pre tri lesné obvody Białowieża, Browsk a Hajnówka rozhodnutie týkajúce sa výrubu a odstraňovania stromov postihnutých lykožrútom smrekovým z dôvodov verejnej bezpečnosti a zníženia rizika požiaru vo všetkých vekových triedach lesa. Začali sa teda práce na odstraňovaní suchých stromov a stromov napadnutých lykožrútom smrekovým z týchto troch lesných obvodov na približne 34 000 hektároch, pričom v lokalite Puszcza Białowieża sústavy Natura 2000 to bolo viac ako 63 147 hektárov.

Európska komisia dospela k názoru, že poľským orgánom sa nepodarilo zistiť, či tieto opatrenia v oblasti lesného hospodárstva nebudú mať nepriaznivý vplyv na integritu lokality Puszcza Białowieża sústavy Natura 2000. Komisia preto v júli 2017 podala na Súdny dvor žalobu o vyhlásenie, že Poľsko si nespĺnilo svoje povinnosti podľa článku 6 ods. 3 a článku 12 ods. 1 písm. a) a d) smernice o biotopoch. V rozhodnutí zo 17. apríla 2018⁷³ SDEÚ vyhlásil, že „primerané posúdenie“ nebolo riadne vykonané a poľská vláda nespĺnila svoje povinnosti týkajúce sa ochrany Bielovežského pralesa. Súdny dvor ďalej zdôraznil, že o najvhodnejších opatreniach na zastavenie šírenia lykožrúta smrekového existuje vedecký spor. Poľské orgány preto nemali zvyšovať ťažbu dreva, pretože neexistovala žiadna vedecká istota, že aktívne činnosti obhospodarovania lesov nebudú mať trvalý nepriaznivý vplyv na integritu Bielovežského pralesa a na chránené druhy (okrem iných aj saproxylické chrobáky).

Súdny dvor takisto objasnil, že zákazy uvedené v článku 12 smernice o biotopoch sa uplatňujú bez ohľadu na počet vzoriek druhov, na ktoré sa vzťahuje prísny režim ochrany. Inými slovami, skutočnosť, že druh môže mať silné zastúpenie v danej lokalite a jeho prežitie v oblasti nie je ohrozené, nezavahuje povinnosti prísnej ochrany druhu. Malo by sa to namiesto toho zohľadniť v procese udeľovania výnimky.

17 – Príklad osvedčených postupov: mapa citlivosti vtákov a netopierov na veterné parky vo Flámsku (Belgicko)

Mapy citlivosti voľne žijúcich živočíchov a rastlín sa považujú za účinný nástroj na identifikáciu oblastí, kde by rozvoj energie z obnoviteľných zdrojov mohol mať vplyv na citlivé spoločenstvá voľne žijúcich živočíchov a rastlín, a preto by sa mu malo zabrániť. Môžu sa použiť na identifikáciu oblastí, v ktorých sa nachádzajú ekologické spoločenstvá citlivé na zariadenia na výrobu veternej energie, a to v počiatkovej fáze v procese plánovania. Mapy citlivosti voľne žijúcich živočíchov a rastlín sú zvyčajne zdrojom informácií pre rozhodnutia o strategickom plánovaní počas fázy počiatkovej výberu lokality v procese výstavby, a preto sú určené na použitie v krajinom meradle, často s regionálnym, národným alebo nadnárodným pokrytím.

2000. V rozsudku z 20. októbra 2005 (Komisia/Spojené kráľovstvo, vec C-6/04, Zb. s. 9017, bod 34) Súdny dvor uviedol, že „pre prebratie článku 6 ods. 2 smernice o biotopoch a jeho zavedenie do účinnosti môže byť potrebné prijať tak opatrenia určené na predídenie vonkajším zásahom a poškodeniu spôsobených človekom, ako aj opatrenia určené na zastavenie prirodzeného vývoja spôsobilého zhoršiť stav ochrany druhov a prirodzených biotopov v OCHU.“

⁷³ Rozsudok zo 17. apríla 2018, Komisia/Poľsko, vec C-441/17, ECLI:EU:C:2018:255.

Cieľom mapy citlivosti vtákov a netopierov na veterné parky vo Flámsku je označiť oblasti, kde by umiestnenie veterných turbín mohlo predstavovať riziko pre vtáky a netopiere. Jej zámerom je informovať a usmerňovať ďalšie posúdenia a strategické plánovanie na úrovni lokality. Je príkladom mapy citlivosti viacerých druhov a ukazuje, ako možno hodnotiť odlišné skupiny pomocou jediného nástroja.

Mapa člení región do štyroch kategórií – s vysokým, stredným a možným rizikom, ako aj s nízkym rizikom/žiadnymi údajmi. Obsahuje mapu zraniteľnosti vtákov založenú na systéme GIS, ktorú tvorí niekoľko komponentných máp vrátane informácií o dôležitých vtáčích oblastiach a migračných trasách. Mapy citlivosti a sprievodné usmernenia sa pri rozhodovaní o umiestnení turbín vo Flámsku používajú často. Navrhovatelia projektov a poradenské spoločnosti ich používajú na strategické plánovanie a ako východiskový bod pre podrobnejšie posúdenia projektu na úrovni lokality. Miestne a regionálne orgány ich používajú na rovnaký účel a na kontrolu, či navrhovatelia projektov a poradenské spoločnosti dobre odvedli svoju prácu.

Mapa obsahuje aj informácie o netopieroch, ale líši sa od tematických máp v prípade vtákov v tom, že je založená na identifikácii vhodného biotopu (pomocou leteckých snímok a terénneho inventára krajiny pokrývky), ktorý sa použil ako indikátor prítomnosti netopierov. Je však potrebné poznamenať, že úroveň dostupných údajov o netopieroch je oveľa nižšia ako v prípade vtákov. Preto je pri interpretácii predpovedí citlivosti v prípade netopierov potrebné postupovať opatrnejšie.

Zdroj: *Wildlife sensitivity manual* (Príručka o citlivosti voľne žijúcich živočíchov a rastlín)
<https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/wildlife%20manual%20final.pdf>.

2.3.4.b) Identifikácia „miest na párenie a miest na oddych“

Miesta na párenie a miesta na oddych musia byť prísne chránené, pretože sú kľúčové pre životný cyklus zvierat a sú dôležitými prvkami celého biotopu druhu. Článok 12 ods. 1 písm. d) by sa mal preto chápať tak, že má za cieľ zabezpečiť zachovanie ekologickej funkčnosti takýchto miest a zaisťiť, aby naďalej poskytovali všetky prvky, ktoré zvieratá potrebujú na oddych alebo úspešné párenie. Ochrana sa uplatňuje celoročne, ak sú tieto miesta využívané pravidelne.

(2-52) Vzhľadom na ciele smernice si miesta na párenie a miesta na oddych vyžadujú prísnu ochranu, pretože sú rozhodujúce pre životný cyklus zvierat a sú veľmi dôležitými prvkami celého biotopu druhu⁷⁴, ktorý je potrebný na zabezpečenie jeho prežitia. Ochrana týchto miest priamo súvisí so stavom ochrany druhu. **Ustanovenie článku 12 ods. 1 písm. d) by sa preto malo chápať tak, že má za cieľ zabezpečiť ekologicke funkčnosť miest na párenie a miest na oddych.** V článku 12 ods. 1 písm. d) sa preto uvádza, že takéto lokality a miesta sa nemajú poškodzovať ani ničiť ľudskou činnosťou, aby mohli naďalej poskytovať všetko, čo konkrétne zviera potrebuje na odpočinok alebo úspešné párenie.

(2-53) Vo veci C-383/09 generálna advokátka Kokott interpretovala „miesta na párenie a miesta na oddych“ tak, aby nezahŕňali iba nory, ale aj okolité biotopy. Súdny dvor usúdil, že nielen priame ničenie nor, ale aj procesy urbanizácie a zmeny štruktúry plodín v širších oblastiach predstavujú neplnenie povinností podľa článku 12 ods. 1 písm. d)⁷⁵.

(2-54) Z článku 12 ods. 1 písm. d) teda vyplýva, že takéto miesta na párenie a miesta na oddych je potrebné chrániť aj vtedy, ak sú využívané len príležitostne, alebo sú dokonca

⁷⁴ V článku 1 písm. f) sa „prirodzený biotop druhov“ vymedzuje iba ako „prostredie definované špecifickými abiotickými a biotickými faktormi, v ktorom dané druhy žijú v ktoromkoľvek štádiu ich biologického cyklu“.

⁷⁵ Rozsudok z 9. júna 2011, Komisia/Francúzsko, vec C-383/09, ECLI:EU:C:2011:369.

opustené⁷⁶, ale existuje dostatočne vysoká pravdepodobnosť, že príslušný druh sa vráti na tieto miesta. Ak napríklad konkrétnu jaskyňu každoročne určitý počet netopierov na hibernáciu (pretože tento druh má vo zvyku každoročne sa vracieť do rovnakého zimného úkrytu), funkčnosť tejto jaskyne ako miesta na hibernáciu by mala byť chránená aj v lete, aby ju netopiere mohli v zime znova využiť.

(2-55) Identifikácia všeobecných kritérií pre miesta na párenie a miesta na oddych je náročná, pretože v prílohe IV písm. a) sa uvádzajú druhy z mnohých taxónov s mnohými rôznymi stratégiami životného cyklu. Nie je možné poskytnúť presnú definíciu „miesta na párenie“ a „miesta na oddych“, ktorá by sa vzťahovala na všetky taxóny. Každý výklad termínov „miesta na párenie“ a „miesta na oddych“ musí preto zohľadniť túto rôznorodosť a odrážať rôzne prevládajúce podmienky. Nasledujúce všeobecné definície majú za cieľ poskytnúť v tejto súvislosti určité usmernenia a vychádzajú z predpokladu, že dotknuté miesta je možné identifikovať a primerane vymedziť. Majú sa používať ako kontrolný zoznam prvkov, ktoré je potrebné zvážiť, pretože nie všetky tieto prvky budú uplatniteľné na všetky druhy. Dajú sa tu identifikovať aj medzery vo vedomostiach o druhoch. Dve ďalej uvedené definície sú podrobne opísané v samostatných častiach, aj keď v praxi sa často budú prepájať a prekrývať, preto by sa mohli zvážiť spoločne.

(2-56) Na účely článku 12 by sa malo uplatňovať nasledujúce vymedzenie pojmov.

- Miesta na párenie

Párenie (rozmnožovanie) sa tu vymedzuje ako párenie, rodenie mláďat (vrátane znášky vajec) alebo produkcia potomstva, ak je reprodukcia nepohlavná. Miesto na párenie sa tu vymedzuje ako oblasti potrebné na párenie a rodenie a zahŕňa aj okolie hniezdiska alebo miesta pôrodu, ak je potomstvo na takéto miesta odkázané. V prípade niektorých druhov bude miesto na párenie zahŕňať aj súvisiace štruktúry potrebné na vymedzenie a obranu teritória. V prípade druhov, ktoré sa reprodujú nepohlavne, sa miesto na párenie vymedzuje ako územie potrebné na produkciu potomstva. Miesta na párenie, ktoré sú využívané pravidelne, či v priebehu rokov alebo medzi rokmi, musia byť chránené aj vtedy, keď nie sú obsadené.

Miesto na párenie môže teda zahŕňať oblasti potrebné na:

1. dvorenie/tokanie;
2. párenie;
3. stavbu hniezda alebo výber miesta znášky vajec alebo pôrodu;
4. miesta využívané na účel pôrodu alebo znášky vajec, alebo produkcie potomstva, ak je reprodukcia nepohlavná;
5. miesta, kde sa vajcia vyvíjajú a liahnu sa z nich mláďatá;
6. hniezdiská alebo miesta pôrodu, keď sú obsadené mláďatami odkázanými na toto miesto a
7. širšie biotopy, vďaka ktorým je reprodukcia úspešná, vrátane krmovísk.

- Miesta na oddych

Miesta na oddych sa tu vymedzujú ako oblasti nevyhnutné na prežitie zvierat alebo skupiny zvierat mimo aktívnej fázy. V prípade druhov, ktoré prechádzajú aj štádiom nehybnosti, sa miesto na oddych vymedzuje ako miesto, na ktoré sú viazané. Miesta na oddych budú zahŕňať štruktúry vytvorené zvieratami, ktoré majú slúžiť ako miesta na oddych, ako sú úkryty, nory alebo skrýše. Miesta na oddych, ktoré sú využívané pravidelne, či v priebehu rokov alebo medzi rokmi, musia byť chránené aj vtedy, keď nie sú obsadené.

---

⁷⁶ V prebiehajúcom konaní vo veci C-477/19 SDEÚ rozhodne o otázke, či sa má termín „miesto na oddych“ v zmysle článku 12 ods. 1 písm. d) smernice o biotopoch vykladať v tom zmysle, že zahŕňa aj bývalé miesta na oddych, ktoré sú opustené.

Miesta na oddych, ktoré sú nevyhnutné na prežitie, môžu zahŕňať jednu alebo viac štruktúr a vlastností biotopu potrebných na:

1. termoregulačné správanie, napr. v prípade druhu *Lacerta agilis* (jašterica bystrá);
2. oddych, spánok alebo regeneráciu, napr. úkryty druhu *Nyctalus leisleri* (netopier stromový);
3. úkryt, ochranu alebo útočisko, napr. nory druhu *Macrothele calpeiana* a
4. hibernáciu, napr. odpočívárne netopierov a skrýše druhu *Muscardinus avellanarius* (plch lieskový).

(2-57) **Riadne vykonávanie článku 12 ods. 1 písm. d) si vyžaduje dobré znalosti ekológie** (biológie, biotopov, veľkosti populácie, rozšírenia a dynamiky) a správania sa druhu (životného cyklu, organizácie, interakcie v rámci druhu a medzi druhmi).

Príklady miest na párenie a miest na oddych

	Miesto na párenie	Miesto na oddych
<i>Triturus cristatus</i> (mlok hrebenatý)	<p>V rybníku využívanom na párenie sa nachádzajú jednotlivé samčie teritória, v rámci ktorých prebieha dvorenie a párenie. Vajíčka sú kladené jednotlivo na vynorené rastliny a dozrievajú počas obdobia 12 až 18 dní. Mladé larvy sa vyľahnu a voľne plávajú.</p> <p>Rybník je preto miestom na párenie.</p>	<p>Počas suchozemskej fázy života využíva <i>T. cristatus</i> útočiská, ako sú kamene, korene a kmene stromov, pod ktorými sa môže počas dňa ukryť. Podobné útočiská využíva aj na obdobia hibernácie (v chladných oblastiach) alebo letného spánku (v horúcich oblastiach). Počas vodnej fázy života dospelí jedinci a larvy ako útočisko využívajú ponorenú a vynorenú vegetáciu.</p> <p><i>T. cristatus</i> sa rozptyľuje do priľahlých jazierok. Zdravé populácie druhu <i>T. cristatus</i> využívajú rad jazierok a pohybujú sa medzi nimi, pričom sa rozptýlia vo vhodnom prepojenom suchozemskom biotope. Jedinci sa môžu pohybovať približne 1 km od svojho rodného jazierka.</p> <p>Miestami na oddych druhu <i>T. cristatus</i> sú teda rybníky, ktoré obývajú, a priľahlý suchozemský biotop, ktorý využívajú počas suchozemskej fázy životného cyklu.</p>
<i>Nyctalus leisleri</i> (netopier stromový)	<p>V období rozmnožovania žijú samce oddelene od samíc. Samce si na jeseň zakladajú teritória na párenie v dutinách stromov. Párenie prebieha koncom jesene a samice odkladajú oplodnenie až na jar. Mláďatá sa rodia v materskom úkryte a sú odkázané na matku, kým sa v lete neodstavia.</p> <p>Územia, kde prebieha rozmnožovanie, a materské úkryty sú preto miestami na párenie. V tomto prísnom uplatňovaní vymedzenia sú vynechané zimné úkryty na hibernáciu, na ktoré sa vzťahujú „miesta na oddych“ v článku 12 ods. 1 písm. d).</p>	<p><u>Hibernácia</u></p> <p><i>N. leisleri</i> je netopier, ktorý v zásade žije v stromoch a v zime hibernuje. V zime sa jedince ukrývajú v dutinách stromov, v budovách a občas aj v jaskyniach a tuneloch, ktoré poskytujú vhodnú mikroklimu. Využívajú aj umelé úkryty. Úkryty v stromoch sa nachádzajú v parkoch a mestských oblastiach a v listnatých a ihličnatých lesoch. Tieto úkryty musia byť v relatívne nerušenej polohe, pretože netopiere vyrušené zo stavu nečinnosti spotrebujú cenné zásoby energie, ktoré sa v zime nedajú nahradiť.</p> <p>Aj denné úkryty počas aktívneho obdobia (na jar) sú nevyhnutné pre všetky druhy netopierov, ktoré potrebujú relatívne nerušené miesto počas denného svetla, opäť v prasklinách a puklinách starých stromov a budov. V závislosti od polohy môže kolónia využívať niekoľko letných úkrytov, z ktorých tie väčšie možno využiť ako materské úkryty, zatiaľ čo samce sú vtedy osamotené alebo žijú v malých skupinách.</p>

	<p><u>Počas migrácie</u></p> <p>Je známe, že <i>N. leisleri</i> migruje v niektorých častiach svojej oblasti výskytu v Európe: v prípade jedincov okrúžkovaných v Nemecku sa zistilo, že zimujú vo Francúzsku a Švajčiarsku (Národná správa 2003⁷⁷). Presné migračné modely nie sú známe. Iné populácie sa však zdajú byť viac usadené a materské aj zimné úkryty majú v tých istých lokalitách. Úkryty, ktoré <i>N. leisleri</i> využíva na oddych počas dňa a na hibernáciu, sú miestami na oddych.</p>
--	--

	Miesto na párenie	Miesto na oddych
<p><i>Maculinea arion</i> (modráčik čierňoškvrný)</p>	<p>Na dokončenie vývoja potrebuje <i>M. arion</i> lokalitu s larválnou rastlinnou potravou (druh <i>Thymus</i>) a larválnym hostiteľom a zdrojom potravy (mraveniská mravcov rodu <i>Myrmica</i>). Vajíčka sú kladené do kvetu rastliny <i>Thymus</i>, kde sa krmia a vyvíjajú. V určitom štádiu larva z rastliny vypadne a pritiahne mravca, ktorý ju zdvihne a vezme do mraveniska. Larva pokračuje vo svojom vývoji v mravenisku a loví mravčie larvy. Zakuklenie prebieha v mravenisku a dospelé jedince sa objavujú začiatkom leta.</p> <p>Miestom rozmnožovania druhu <i>M. arion</i> bude lokalita s rastlinami druhu <i>Thymus</i> v blízkosti miesta vykuklenia dospelých jedincov a v blízkosti mraveniska mravcov rodu <i>Myrmica</i>, kde sa larvy a kukly vyvíjajú.</p>	<p>Tento druh nemá žiadne jasne vymedzené miesta na oddych okrem tých, ktoré sú potrebné na vývoj lariev a zakuklenie. Tieto vývojové štádiá sú zahrnuté vo vymedzení miesta na rozmnožovanie vľavo.</p>
<p><i>Osmoderma eremita</i> (pižmovec hnedý)</p>	<p>Miesto na oddych a miesto na párenie sú v prípade druhu <i>O. eremita</i> v skutočnosti synonymami.</p> <p>Tento saproxylický druh prežije väčšinu svojho života v hnilobných dutinách dospelých listnatých stromov, zvyčajne druhu <i>Quercus</i>. Vysoký podiel jedincov rodný strom neopúšťa. Párenie prebieha vo vnútri substrátu a vajíčka sa ukladajú hlboko do substrátu. Vývoj od vajíčka po chrobáka trvá niekoľko rokov. Kukly sa vyvíjajú na jeseň; dospelí jedinci sa objavujú koncom jari alebo začiatkom leta.</p> <p>Miestom na oddych druhu <i>O. eremita</i> je rad dospelých a v zásade dutých listnatých stromov, zvyčajne druhu <i>Quercus</i>, napadnutých hnilobou.</p>	

(2-58) Príklad v prípade druhu *Triturus cristatus* (pozri rámček vyššie) ilustruje, že pri niektorých druhoch, ktoré majú **malé domovské okrsky**, sa miesta na párenie a miesta na oddych môžu prekrývať. V takýchto prípadoch je dôležité chrániť funkčne

⁷⁷ http://www.eurobats.org/sites/default/files/documents/pdf/National_Reports/Inf.MoP7_20-National%20Implementation%20Report%20of%20Germany.pdf.

životaschopnú a súdržnú oblasť pre tento druh, ktorá zahŕňa miesta na oddych aj miesta na párenie, a ďalšie oblasti, ktoré sa považujú za nevyhnutné na zachovanie ekologickej funkčnosti miesta na párenie a/alebo oddych. Vymedzenie „miestnej“ populácie takéhoto druhu by mohlo zohrávať užitočnú úlohu pri vymedzení takejto oblasti.

(2-59) V kontexte článku 12 je rovnako potrebné zvážiť, ako zaobchádzať s **druhmi využívajúcimi rozsiahle územia**. Osobitný problém, ktorý predstavujú druhy využívajúce rozsiahle územia, sa už uvádza v článku 4 ods. 1 smernice. Tu môže byť vhodné obmedziť vymedzenie miesta na párenie a miesta na oddych na lokalitu, ktorú možno jasne ohraničiť: napr. netopierie úkryty, medvedie zimné brlohy alebo vydrie brlohy, alebo iné oblasti, ktoré možno jasne identifikovať ako dôležité v súvislosti s párením alebo oddychom.

(2-60) Vo veci *Caretta caretta* Súdny dvor neuviedol žiadnu definíciu miest na párenie a miest na oddych druhov a posudzoval každý prípad a každý druh samostatne. V predmetnej veci Súdny dvor zdôraznil dôležitosť zálivu Laganas ako „životne dôležitej oblasti párenia chráneného druhu *Caretta caretta*“⁷⁸. Táto oblasť mala fyzikálne a biologické faktory nevyhnutné na reprodukciu druhu (morská oblasť a pláže na hniezdenie). V dôsledku existencie širokej škály rozdielov v ekologických vlastnostiach druhov je ťažké stanoviť všeobecnú definíciu „miest na párenie“ a „miest na oddych“. Je potrebné vziať do úvahy aktuálne znalosti o ekológii a správaní druhov.

2.3.4.c) Pojem „poškodzovanie“

Poškodzovanie možno definovať ako fyzickú degradáciu, ktorá postihuje miesto na párenie alebo miesto na oddych. Na rozdiel od ničenia môže k takejto degradácii dochádzať aj pomaly a postupne, čím sa znižuje funkčnosť lokality alebo miesta. Článok 12 ods. 1 písm. d) sa uplatňuje, ak je možné stanoviť jasný vzťah príčiny a následku medzi jednou alebo viacerými ľudskými činnosťami a poškodzovaním miesta na párenie alebo miesta na oddych.

(2-61) Ani článok 12 ods. 1 písm. d), ani článok 1 smernice o biotopoch neobsahujú definíciu pojmu „poškodzovanie“, hoci tento pojem je prítomný aj v iných ustanoveniach smernice (napr. v článku 6 ods. 2).

(2-62) Všeobecne možno poškodzovanie definovať ako fyzickú degradáciu, ktorá postihuje biotop (v tomto prípade miesto na párenie alebo miesto na oddych). Na rozdiel od ničenia **môže k degradácii dochádzať pomaly, čím sa postupne znižuje funkčnosť lokality** alebo miesta. Poškodzovanie preto nemusí okamžite viesť k strate funkčnosti lokality alebo miesta. Bude mať však nepriaznivý vplyv na funkčnosť, pokiaľ ide o kvalitu alebo množstvo prítomných ekologických prvkov, a v priebehu času môže dôjsť k jej úplnej strate. Vzhľadom na veľkú rozmanitosť druhov uvedených v prílohe IV písm. a) sa hodnotenie poškodzovania konkrétneho miesta na párenie alebo miesta na oddych musí vykonávať tak, že sa každý prípad posúdi samostatne.

(2-63) Pri pokuse o identifikáciu príčin a vyhnutie sa príčinám, ktoré vedú k poškodeniu alebo dokonca k strate funkčnosti miesta na párenie alebo oddych, je dôležité stanoviť jasnú **príčinnosť** medzi jednou alebo viacerými ľudskými činnosťami a poškodzovaním alebo ničením miesta na párenie alebo miesta na oddych. Samozrejme, príčiny poškodzovania sa môžu nachádzať vnútri alebo mimo dotknutého miesta na párenie alebo miesta na oddych, a dokonca aj v určitej vzdialenosti od neho. Takéto príčiny a činnosti sa potom musia kontrolovať tak, aby sa dalo zabrániť poškodzovaniu a ničeniu. Iba jasná predstava o príčinách umožní orgánom primerane konať a vyhnúť sa ďalšiemu alebo budúcemu poškodzovaniu alebo ničeniu.

⁷⁸ Komisia/Grécko, C-103/00, bod 27.

(2-64) Tolerovanie činností, ktoré priamo alebo nepriamo degradujú alebo poškodzujú biotopy chránených druhov, môže byť porušením článku 12 ods. 1, ako to Súdny dvor uznal vo veci C-340/10. V tomto prípade Súdny dvor dospel k záveru, že nadmerná čerpanie vody a iné škodlivé činnosti v blízkosti jazera Paralimni môžu mať značný negatívny vplyv na biotop cyperskej užovky obojkovej a na ochranu tohto druhu, a to najmä počas suchých rokov. Tolerovaním tohto typu operácie si Cyprus nesplnil svoje povinnosti podľa článku 12 ods. 1.

(2-65) Ak chceme definovať hranice toho, čo je možné považovať za „poškodzovanie“, nevyhnutnosťou je analýza článku 12 ods. 1 písm. d) ako celku. Účelom článku 12 je zaviesť systém prísnej ochrany druhov uvedených v prílohe IV písm. a). Výslovná ochrana miest na párenie a miest na oddych popri ochrane druhu ako takého a bez kvalifikácie „úmyselné“ potvrdzujú dôležitosť, ktorú týmto miestam smernica prisudzuje. Táto špecifická ochrana pred poškodzovaním alebo ničením miest na párenie a miest na oddych evidentne súvisí so základnou funkciou týchto miest, ktoré musia naďalej poskytovať všetky prvky potrebné pre konkrétneho živočícha (alebo skupinu živočíchov) na párenie alebo oddych.

(2-66) Príklady činností, ktoré môžu viesť k **poškodzovaniu** podľa článku 12 ods. 1 písm. d):

- **Zasypávanie** častí **neresísk** mloka hrebatého (*Triturus cristatus*) alebo iných prísne chránených obojživelníkov, čím sa (súhrnne) zníži ich funkcia ako miesta na párenie.
- **Poškodenie** funkcie častí **nory škrečka** ako miesta na párenie a na oddych spôsobené hlbokou orbou.
- **Inžinierske práce** pozdĺž úseku **rieky**, ktorá je miestom na oddych a párenie jesetera veľkého (*Acipenser sturio*) alebo iných prísne chránených rýb.
- **Odvodňovanie pôdy** alebo iné činnosti spôsobujúce zmeny v hydrológii, ktoré vážne ohrozujú ekologické vlastnosti biotopu a ovplyvňujú populáciu cyperskej užovky obojkovej (*Natrix natrix cypriaca*, pozri bod 2-33).
- **Výrub/odstraňovanie odumretých alebo odumierajúcich stromov**, ktoré predstavujú dôležité biotopy pre určité druhy saproxylických chrobákov, ktoré sú prísne chránené podľa prílohy IV⁷⁹ (*Buprestis splendens*, *Cucujus cinnaberinus*, *Phryganophilus ruficollis* a *Pytho kolwensis*).
- Výstavba domov, stredísk, ciest a ďalšej **infraštruktúry**, ako aj **svetelné znečistenie** alebo **rybolov** v oblastiach alebo v blízkom okolí oblastí na párenie karety obyčajnej (*Caretta caretta*)⁸⁰.

18 – Príklad osvedčených postupov: strategický program pre jesetera v Dunaji

Jeseter je významnou súčasťou prírodného dedičstva dunajského povodia a Čierneho mora. Je **vynikajúcim ukazovateľom kvality vody a biotopu**. Štyri zo šiestich druhov sú kriticky ohrozené, jeden sa považuje za zraniteľný a jeden je vyhynutý. Všetky sú **v súčasnosti chránené podľa smernice EÚ o biotopoch**.

Stratégia EÚ pre podunajskú oblasť z júna 2011 si v prioritnej oblasti 6 okrem iného kladie za cieľ „zabezpečiť životaschopné populácie druhov jesetera ruského a ostatných pôvodných druhov rýb do roku 2020“. V januári 2012 sa vytvorila **pracovná skupina pre jesetera ruského**, aby určila formy spolupráce v prospech dosiahnutia uvedeného cieľa. Zišli sa v nej experti na jesetera, zástupcovia MVO, Medzinárodnej komisie na ochranu rieky Dunaj, ďalej aktéri v oblasti dunajskej stratégie a predstavitelia vlád.

Jedným z prvých krokov pracovnej skupiny bolo vypracovanie programu Jeseter 2020 ako rámca pre koordinované aktivity. Realizácia programu si vyžadovala odhodlanie a komplexnú spoluprácu

⁷⁹ Rozsudok zo 17. apríla 2018, Komisia/Poľsko, C-441/17, ECLI:EU:C:2018:255, body 233 až 236.

⁸⁰ Rozsudok z 10. novembra 2016, Komisia/Grécko, C-504/14, ECLI:EU:C:2016:847, body 160 a 114.

medzi vládami, osobami s rozhodovacou právomocou, miestnymi komunitami, zainteresovanými stranami, vedcami a mimovládnyimi organizáciami.

Jedným z prostriedkov, ako realizáciu opatrení navrhnutých v programe Jeseter 2020 posúvať vpred, je plán manažmentu povodia Dunaja (PMPD) a príslušný program opatrení. V druhom návrhu PMPD aktualizovanom v roku 2015 sa ako jedna z jeho vízií a jeden z jeho cieľov manažmentu povodia uvádza, „aby antropogénne prekážky a úbytok biotopov nebránili migrácii a nereseniu rýb – aby druhy jesetera a ostatné špecifikované migrujúce druhy rýb mali prístup k Dunaju a jeho prítokom a aby boli zastúpené sebestačnými populáciami v povodí Dunaja podľa ich prirodzeného historického rozšírenia.“

Opatrenia zamerané na dosiahnutie tohto cieľa manažmentu povodia zahŕňajú:

- Špecifikácia počtu a umiestnenia objektov umožňujúcich migráciu rýb, ako aj iných opatrení na dosiahnutie/zlepšenie priechodnosti riek, ktoré každá krajina zrealizuje do roku 2021.
- Lokalizácia a rozsah opatrení na zlepšenie riečnej morfológie prostredníctvom obnovy, ochrany a zlepšenia, ktoré každá krajina zrealizuje do roku 2021.
- Zabránenie vzniku nových prekážok v migrácii rýb v dôsledku nových infraštruktúrnych projektov a v prípade, že sa novým prekážkam nemožno vyhnúť, treba už v projektovej fáze počítať s potrebnými zmierňujúcimi opatreniami, akými sú napr. rybovody alebo ďalšie vhodné opatrenia.
- Doplňenie poznatkov, pokiaľ ide o schopnosť jesetera a ďalších špecifikovaných migrujúcich druhov rýb migrovať po prúde a proti prúdu cez priehradu Železné vráta I a II, ako aj prieskumy biotopov.
- Ak budú výsledky týchto skúmaní pozitívne, mali by sa realizovať vhodné opatrenia a pre vodné dielo Gabčíkovo a horný tok Dunaja by sa mala zrealizovať štúdia uskutočniteľnosti.

Podľa PMPD sa do roku 2021 v povodí Dunaja postaví **140 rybovodov** (od prijatia prvého PMPD sa ich už postavilo 120). S využitím najlepších dostupných postupov tieto objekty umožnia migráciu rýb všetkých rybích druhov, vrátane jesetera, a všetkých vekových tried. Po roku 2021 sa plánuje realizácia **d ďalších približne 330 opatrení na obnovenie priechodnosti riek** (článok 4 ods. 4 rámcovej smernice o vode). <http://www.dstf.eu>

2.3.4.d) Opatrenia na zabezpečenie trvalej ekologickej funkčnosti miest na párenie alebo miest na oddych

Opatrenia, ktoré v prípade projektov a činností s možným vplyvom na miesta na párenie alebo miesta na oddych zabezpečujú zachovanie ekologickej funkčnosti takýchto miest, musia mať povahu zmierňujúcich opatrení (t. j. opatrení, ktorými sa negatívny vplyv minimalizuje alebo dokonca ruší). Môžu sem patriť aj opatrenia, ktorými sa aktívne zlepšuje alebo riadi určité miesto na párenie alebo miesto na oddych tak, aby nikdy nedošlo k zníženiu alebo strate jeho ekologickej funkčnosti. Pokiaľ sa tento predpoklad splní a takéto procesy budú kontrolované a monitorované príslušnými orgánmi, článok 16 nebude potrebné použiť.

(2-67) **Opatrenia používané na zabezpečenie trvalej ekologickej funkčnosti sú preventívne opatrenia zamerané na minimalizáciu alebo dokonca odstránenie negatívneho vplyvu činnosti na miesta na párenie alebo miesta na oddych chránených druhov.** Môžu však zachádzať ešte ďalej a zahŕňať opatrenia, ktoré **aktívne zlepšujú** určité miesto na párenie alebo miesto na oddych tak, aby nikdy nedošlo k zníženiu alebo strate jeho ekologickej funkčnosti. Mohlo by sem patriť napríklad rozšírenie lokality alebo vytvorenie nových biotopov v mieste na párenie alebo v mieste na oddych alebo v rámci priameho funkčného vzťahu k nemu s cieľom zachovať jeho funkčnosť. Zachovanie alebo zlepšenie ekologickej funkčnosti v súvislosti s takýmito opatreniami pre príslušný druh by sa samozrejme muselo jasne preukázať.

(2-68) Takéto opatrenia sa môžu použiť iba v situáciách, keď je zavedený režim udeľovania oprávnení alebo plánovania s formálnymi postupmi a keď sú príslušné orgány schopné posúdiť, či sú opatrenia prijaté na zachovanie funkčnosti lokality na „párenie“

alebo „oddych“ dostatočné. Opatrenia trvalej ekologickej funkčnosti môžu byť alternatívou, ak by činnosť mohla mať vplyv iba na časti miesta na párenie alebo miesta na oddych. Ak v dôsledku opatrení trvalej ekologickej funkčnosti miesto na párenie alebo miesto na oddych bude stále prinajmenšom rovnakej (alebo väčšej) veľkosti a zachová si rovnakú (alebo lepšiu) kvalitu pre predmetný druh, nedôjde k zhoršeniu funkcie, kvality ani integrity lokality. Zachovanie alebo zlepšenie trvalej ekologickej funkčnosti lokality je rozhodujúce. Preto je dôležité monitorovať účinnosť opatrení trvalej ekologickej funkčnosti.

(2-69) V súlade so zásadou predbežnej opatrnosti platí, že ak navrhnuté opatrenia (ktoré navrhol napr. navrhovateľ projektu v kontexte projektu) nezaručujú zachovanie ekologickej funkčnosti lokality, nemali by sa považovať za opatrenia, ktoré sú v súlade s článkom 12 ods. 1 písm. d). Aby bol článok 12 ods. 1 písm. d) dodržaný, **musí existovať vysoký stupeň istoty, že opatrenia sú dostatočné na to, aby sa zabránilo poškodzovaniu alebo ničeniu**, a tieto opatrenia by mali byť vo vhodnom čase a vhodnej forme zavedené tak, aby sa predišlo akémukoľvek poškodzovaniu alebo ničeniu. Posúdenie pravdepodobnosti úspechu sa musí vykonať na základe objektívnych informácií a vzhľadom na charakteristika a konkrétne environmentálne podmienky príslušnej lokality.

(2-70) Príslušné opatrenia trvalej ekologickej funkčnosti, ktorými sa zabezpečí, že nedôjde k zhoršeniu funkcie, kvality ani integrity lokality, budú mať celkovo pozitívny vplyv na ochranu príslušného druhu.

(2-71) Opatrenia trvalej ekologickej funkčnosti by mohli byť neoddeliteľnou súčasťou špecifikácií činnosti alebo projektu; mohli by byť aj súčasťou preventívnych opatrení v rámci systému prísnej ochrany, aby sa dosiahol súlad s článkom 12 ods. 1 písm. d).

(2-72) Na základe definície miest na párenie a miest na oddych (pozri oddiel 2.3.4.b) sa zdá, že vyššie uvedený prístup je zvlášť dôležitý v prípade živočíchov s malými domovskými okrskami, kde sa miesta na párenie alebo miesta na oddych vymedzujú ako „funkčné celky“ (t. j. používa sa širší prístup). Tu je potrebné zdôrazniť, že členský štát musí byť dôsledný pri definovaní miest na párenie a miest na oddych pre daný druh, a v dôsledku toho aj pri zabezpečovaní ich ochrany na celom svojom území.

(2-73) **Opatrenia trvalej ekologickej funkčnosti sa líšia od kompenzačných opatrení v užšom zmysle** (vrátane kompenzačných opatrení podľa článku 6 ods. 4 smernice o biotopoch). Cieľom kompenzačných opatrení je kompenzovať konkrétne negatívne vplyvy na druh, a teda z nich vyplýva, že dochádza alebo došlo k poškodzovaniu alebo ničeniu miesta na párenie alebo miesta na oddych. To neplatí v prípade opatrení trvalej ekologickej funkčnosti, ktorými sa zabezpečuje, aby po vykonaní činnosti zostala trvalá ekologická funkčnosť miesta na párenie alebo miesta na oddych úplne neporušená (kvantitatívne aj kvalitatívne). Ak dôjde k poškodzovaniu alebo ničeniu miesta na párenie alebo miesta na oddych, výnimka podľa článku 16 je potrebná vždy, keď sa splnia podmienky v ňom stanovené. Oddiel 3.2.3.b sa zaoberá použitím kompenzačných opatrení podľa článku 16.

2.3.5. Držanie, preprava a predaj alebo výmena a ponúkanie na predaj alebo výmenu vzoriek odobratých z voľnej prírody

Zákazy v článku 12 ods. 2 sa vzťahujú na všetky štádiá života druhov uvedených v prílohe IV písm. a).

(2-74) V článku 12 ods. 2 sa uvádza, že pre druhy uvedené v prílohe IV písm. a): „zakázu členské štáty držanie, prepravu a predaj alebo výmenu a ponúkanie na predaj alebo výmenu vzoriek odobratých z voľnej prírody, s výnimkou tých, ktoré boli odobraté legálne pred zavedením tejto smernice.“ V článku 12 ods. 3 sa stanovuje, že zákazy

v článku 12 ods. 1 písm. a) a b) a v článku 12 ods. 2 sa vzťahujú na všetky štádiá života druhov uvedených v prílohe IV písm. a).

2.3.6. Systém monitorovania náhodného odchyту a usmrčovania druhov podľa prílohy IV písm. a)

V článku 12 ods. 4 sa vyžaduje, aby členské štáty vytvorili systém monitorovania náhodného odchytu a usmrčovania a zabezpečili ďalší výskum alebo podnikli ochranné opatrenia nevyhnutné na zabezpečenie toho, že náhodný odchyт a usmrčovanie nemá výrazný negatívny vplyv na príslušný druh.

(2-75) V článku 12 ods. 4 sa vyžaduje vytvorenie systému monitorovania náhodného odchytu a usmrčovania živočíšnych druhov uvedených v prílohe IV písm. a). **Systém monitorovania musí byť dostatočne dôkladný, aby sa ním podarilo získať spoľahlivé údaje o vplyve všetkých činností, ktoré by mohli predstavovať riziko náhodného odchytu a usmrčovania príslušných druhov.** Zhromaždené informácie musia poskytovať spoľahlivý odhad náhodného odchytu a usmrčovania, ktorý môže v kombinácii s výsledkami dohľadu nad stavom ochrany viesť k informovanému rozhodnutiu, či sú ochranné opatrenia potrebné na zabezpečenie toho, aby nedochádzalo k žiadnemu výraznému negatívemu vplyvu na príslušný druh.

Medzi príklady patrí monitorovanie vedľajších úlovkov veľrybotvarých cicavcov alebo morských korytnačiek v rybárskom výstroji alebo ich usmrčovania pri zrážkach s loďami, monitorovanie úmrtí netopierov okolo veterných turbín alebo monitorovanie usmrtení na cestách (napr. v prípade obojživelníkov počas jarnej migrácie). Vo veci C-308/08 sa Súdny dvor zaoberal otázkou vykonávania článku 12 ods. 4 v súvislosti s rysom španielskym (*Lynx pardinus*) v Andalúzii a konštatoval existenciu systému monitorovania náhodného usmrčovania rysa španielskeho v súvislosti s cestnou premávkou (pozri nasledujúci rámček).

19 – Príklad osvedčených postupov: modernizácia cesty cez územie rysa španielskeho

Rys španielsky (*Lynx pardinus*) je najohrozenejším druhom mačkovitej šelmy na svete. Tento druh sa živí takmer výlučne králikom divým, preto je v dôsledku svojich obmedzených ekologických požiadaviek ešte zraniteľnejší. Rysa španielskeho ohrozuje kombinácia hrozieb: poklesu potravinovej základne (v priebehu rokov postihli populácie králikov epidémie, ako sú napríklad myxomatóza králikov a hemoragická choroba králikov), kolízií s vozidlami (v dôsledku fragmentácie ich biotopu mnohými vidieckymi cestami), straty a degradácie biotopov (ďalší rozvoj infraštruktúry, ako sú cesty, priehrady, železnice a iné ľudské činnosti) a nezákonného usmrčovania (tento druh sa historicky považoval za atraktívnu poľovnícku trofej, ako aj za škodcu). Na prelome 21. storočia bol rys španielsky na pokraji vyhynutia, pričom prežilo iba približne 100 jedincov v dvoch izolovaných subpopuláciách v Andalúzii (v Španielsku) a v niektorých častiach Portugalska. Do roku 2019 sa ich počet zvýšil na viac ako 600 dospelých jedincov v ôsmich subpopuláciách so zvyšujúcim sa prepojením medzi nimi.

V rámci programu LIFE Európska únia výrazne podporila obnovu tohto druhu, ktorého populácia sa za posledné desaťročie výrazne zlepšila. V rámci projektu LIFE Iberlince⁸¹ španielske orgány vyvinuli rad opatrení zameraných na zlepšenie prepojenia medzi rôznymi jadrami populácie a na zníženie úmrtnosti rysa španielskeho v dôsledku zrážok s vozidlami o 30 %. Opatrenia vykonané v tejto súvislosti zahŕňali výstavbu a úpravu pasáží fauny, cielené oplotenie, značenie a stanovenie obmedzení rýchlosti. Španielske ministerstvo verejných prác a dopravy, ktoré je príslušným orgánom pre bezpečnosť cestnej premávky, sa stalo pridruženým príjemcom tohto projektu LIFE s cieľom podporiť vykonávanie opatrení na zníženie rizika zrážok. Ďalšie úsilie a opatrenia môžu byť potrebné na zabezpečenie toho, aby sa primerane riešili náhodné usmrčovania spôsobené zrážkami na cestách, ako aj ďalšie príčiny neprirodzenej úmrtnosti, a aby sa zabránilo podstatnému vplyvu na populáciu rysa španielskeho.

⁸¹ <http://www.iberlince.eu/index.php/esp/>.

20 – Príklad osvedčených postupov: projekt LIFE SAFE-CROSSING – predchádzanie zrážkam vozidiel so zvieratami

Projekt LIFE SAFE-CROSSING je zameraný na vykonávanie opatrení, ktorých cieľom je znížiť vplyv ciest na niektoré prioritné druhy v štyroch európskych krajinách: Medveď hnedý apeninský (*Ursus arctos marsicanus*) a vlk (*Canis lupus*) v Taliansku, rys španielsky (*Lynx pardinus*) v Španielsku a medveď hnedý (*Ursus arctos*) v Grécku a Rumunsku.

Tieto druhy vážne ohrozuje cestná infraštruktúra, a to priamou úmrtnosťou, ako aj vplyvom prekážok. S cieľom zmierniť tieto vplyvy sa budeme spoliehať na skúsenosti získané v predchádzajúcom projekte LIFE pod názvom LIFE STRADE, počas ktorého sa úspešne nainštaloval inovatívny nástroj na predchádzanie zrážkam vozidiel so zvieratami v 17 lokalitách v strednom Taliansku. Zistilo sa aj to, že jednou z hlavných príčin usmrčovania na cestách je nízka úroveň informovanosti a pozornosti vodičov v súvislosti s rizikom zrážok s voľne žijúcimi zvieratami.

Projekt LIFE SAFE-CROSSING sa preto zameriava na tieto ciele:

- predvedenie používania inovatívnych systémov prevencie [zrážok vozidiel so zvieratami](#) (AVC PS),
- zníženie rizika dopravných kolízií s cieľovým druhom,
- zlepšenie prepojenia a podpora pohybu cieľových populácií,
- zvýšenie pozornosti vodičov v oblastiach projektu v súvislosti s rizikom zrážok s cieľovými druhmi.

Do projektu je zapojených 13 partnerov: mimovládne organizácie, súkromné spoločnosti a verejné orgány. Účasťou provincie Terni sa zabezpečí prenos odborných znalostí z projektu LIFE STRADE do nových oblastí.

Oblasť projektu SAFE-CROSSING zahŕňa 29 lokalít sústavy Natura 2000 (lokalít s európskym významom). Znížením priamej úmrtnosti a fragmentácie, ktorú predstavujú cesty, projekt prispeje k zlepšeniu biodiverzity v lokalitách sústavy Natura 2000, ako aj k prepojeniu týchto lokalít. Štandardizáciou metód a postupov a činnosťami šírenia informácií sa bude podporovať prebratie najlepších postupov v ďalších oblastiach. A napokon aj intenzívne úsilie o zvyšovanie informovanosti počas projektu zvýši úroveň poznatkov miestnych komunít a turistov o sústave Natura 2000.

<https://life.safe-crossing.eu/>
(<http://www.lifestrade.it/index.php/en/>) (LIFE11BIO/IT/072)

(2-76) **Systematické monitorovanie a zber spoľahlivých údajov** o náhodnom odchyte a usmrčení je nevyhnutným predpokladom vykonávania účinných ochranných opatrení. Pokiaľ ide napríklad o vedľajšie úlovky v rybárskom výstroji, systém monitorovania môže vychádzať z údajov zozbieraných členskými štátmi v rámci zberu údajov o rybolove⁸². Nariadením 2017/1004 sa ustanovujú pravidlá zberu, spravovania a využívania biologických, environmentálnych, technických a sociálno-ekonomických údajov týkajúcich sa odvetvia rybárstva, ktoré prispievajú k cieľom spoločnej rybárskej politiky a právnych predpisov v oblasti životného prostredia. Veľký potenciál majú moderné technológie riadenia, ako napríklad nástroje diaľkového elektronického monitorovania (REM), ktorých súčasťou je kamerový systém a snímače. Najnovší vývoj v oblasti umelej inteligencie môže uľahčiť automatické preskúmanie veľkého objemu údajov získaných pomocou REM. Takéto kontrolné nástroje ponúkajú orgánom nákladovo

⁸² Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1004 zo 17. mája 2017 o vytvorení rámca Únie pre zber, správu a využívanie údajov v odvetví rybárstva a pre podporu vedeckých odporúčaní súvisiacich so spoločnou rybárskou politikou, a ktorým sa zrušuje nariadenie Rady (ES) č. 199/2008 (<https://op.europa.eu/sk/publication-detail/-/publication/dd3dc59f-557f-11e7-a5ca-01aa75ed71a1>).

efektívne a praktické prostriedky na monitorovanie a zaznamenávanie náhodných úlovkov citlivých druhov. Vo svete sa takéto nástroje REM stále viac využívajú ako riešenie rôznych problémov spojených s kontrolou rybárstva v situáciách, kde je na zber údajov a na účely kontroly a presadzovania potrebné nákladovo efektívne nepretržité monitorovanie.

Členské štáty sú povinné vypracovať národné pracovné plány v súlade s viacročným programom EÚ na zber údajov. Takýto program na roky 2020 – 2021 bol prijatý delegovaným rozhodnutím Komisie (EÚ) 2019/910 a vykonávacím rozhodnutím Komisie (EÚ) 2019/909. Program zahŕňa povinnosť zbierať údaje o náhodných úlovkoch všetkých vtákov, cicavcov, plazov a rýb chránených podľa právnych predpisov Európskej únie a medzinárodných dohôd. Údaje sa musia zbierať za všetky druhy rybolovu a plavidiel počas vedeckých pozorovacích plavieb na rybárskych plavidlách alebo samotnými rybármi pomocou rybárskych denníkov.

Ak údaje zozbierané počas pozorovacích plavieb neposkytnú dostatočné informácie o náhodných úlovkoch pre potreby koncových používateľov, členské štáty musia vykonávať iné metodiky, napríklad použitie diaľkového elektronického monitorovania (REM) pomocou kamier na plavidlách, ktoré zaznamenávajú vyťahovanie výstroja a úlovkov. Metódy a kvalita zberu údajov musia byť vhodné pre zamýšľané účely a mali by byť v súlade s najlepšimi postupmi a príslušnými metodikami, ktoré odporúčajú príslušné vedecké subjekty. Mali by pokrývať dostatočný podiel flotily, aby poskytovali spoľahlivý odhad vedľajších úlovkov. Zber údajov o náhodných úlovkoch chránených a citlivých druhov podľa príslušných nariadení a smerníc a vykonávanie vhodných ochranných opatrení si vyžadujú úzku medziodvetvovú a medziinštitucionálnu spoluprácu, presadzovanie pravidiel a primeranú podporu pre rybárov, ako aj zo strany rybárov.

(2-77) V prípade druhov využívajúcich rozsiahle územia, ako sú veľrybotvaré cicavce, ktoré sa pohybujú vo vodách členských štátov, je nevyhnutné spolupracovať s ostatnými krajinami v oblasti prirodzeného výskytu druhu, pretože monitorovanie a opatrenia sa týkajú rybárskych pravidiel z rôznych krajín. Preto je užitočné zdôrazniť, že povinnosti podľa článku 12 sú spoločnou zodpovednosťou členských štátov. Tento názor podporuje znenie uvedených ustanovení a nadnárodný cieľ smernice, ktorým je ochrana druhov a biotopov európskeho významu v celej oblasti ich prirodzeného výskytu, ako aj povinnosť lojálnej spolupráce podľa zmluvy. Z tohto dôvodu, aj keď hlavnú zodpovednosť za vykonávanie článku 12 má členský štát, v ktorom sa druhy nachádzajú, ostatné členské štáty musia spolupracovať, ak je takáto spolupráca potrebná na splnenie ich zákonných povinností. To platí pre monitorovanie, ako aj vykonávanie ochranných opatrení.

(2-78) Na základe informácií zhromaždených pomocou systému monitorovania musia členské štáty zabezpečiť ďalší výskum alebo prijať ochranné opatrenia nevyhnutné **na zabezpečenie toho, že náhodný odchyt a usmrcovanie nemá výrazný negatívny vplyv na príslušný druh.** Preto je tiež nevyhnutné mať spoľahlivé informácie o populácii, oblasti výskytu a stavu ochrany druhu, čo si vyžaduje úplné vykonávanie dohľadu podľa požiadaviek článku 11 smernice.

(2-79) Hoci sa v článku 12 ods. 4 nevymedzuje „výrazný negatívny vplyv“⁸³, dá sa chápať tak, že zahŕňa podrobné preskúmanie vplyvu náhodného odchytu a usmrcovania na stav subpopulácií a populácií druhov a v konečnom dôsledku na dosiahnutie alebo zachovanie priaznivého stavu ich ochrany. Význam vplyvu bude potrebné posudzovať podľa jednotlivých prípadov, pričom sa zohľadní individuálny vývin druhu, rozsah a trvanie negatívneho vplyvu a stav ochrany a celkový smer vývinu príslušného druhu.

---

⁸³ Článok 6 ods. 3 smernice o biotopoch sa vzťahuje na „významné vplyvy“. Usmernenie k tejto téme je k dispozícii na stránke https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/SK_art_6_guide_jun_2019.pdf.

Vplyv možno napríklad považovať za výrazný, ak sa druh nachádza v nepriaznivom stave ochrany a dôjde k ďalšiemu poklesu počtu v dôsledku náhodného odchyту a usmrčovania, najmä ak to ovplyvní vyhliadky na obnovu v budúcnosti. Vplyv by sa mal vyhodnotiť ako výrazný aj vtedy, ak existuje pravidelný a veľký počet náhodne odchytených a usmrtených zvierat, čo by mohlo ovplyvniť subpopuláciu alebo miestnu populáciu príslušného druhu. **V prípade nedostatku údajov o stave ochrany a/alebo skutočnej úrovni náhodného odchyту a usmrčovania je potrebné uplatňovať zásadu predbežnej opatrnosti.**

(2-80) Ďalšou činnosťou, ktorá môže spôsobovať náhodné usmrčovanie prísne chránených morských druhov, a to najmä pri zrážkach zvierat s loďami (nárazy lodí), je námorná doprava. Členské štáty by mohli zvážiť širokú škálu preventívnych opatrení vrátane zníženia rýchlosti plavidiel alebo presmerovania dopravy. Tieto opatrenia bude zvyčajne potrebné vykonať podľa pravidiel Medzinárodnej námornej organizácie (IMO). V závislosti od rozsahu navrhovaných opatrení a ich vplyvu na bežnú námornú dopravu a podľa smernice 2002/59/ES je v tejto súvislosti možno potrebné, aby EÚ predložila IMO žiadosť o odsúhlasenie daných opatrení.

(2-81) Niektoré vojenské činnosti, najmä používanie aktívnych sonarov v morskom prostredí alebo zhadzovanie či likvidácia nevybuchnutej munície, by mohli spôsobovať usmrčovanie citlivých druhov, napríklad veľrybotvarých cicavcov. Vojenské činnosti nie sú vyňaté z pôsobnosti ustanovení článku 12, preto námorníctvo v rôznych členských štátoch vytvorilo politické iniciatívy na používanie vojenských sonarov s prihliadnutím na potrebu minimalizovať potenciálne vplyvy na životné prostredie. Môžu sa napríklad určiť ochranné zóny, v ktorých je využívanie týchto činností, pri ktorých sa používajú sonárne prístroje, obmedzené. Mali by sa pritom dodržiavať existujúce medzinárodne právne predpisy, ktoré sú regulované predovšetkým v rámci Dohovoru Organizácie Spojených národov o morskom práve, vrátane osobitných ustanovení týkajúcich sa konkrétnych práv a povinností vojnových lodí.

3. ČLÁNOK 16

Znenie článku 16

1. Za predpokladu, že neexistuje uspokojivá alternatíva a výnimka nespôsobuje zhoršenie stavu ochrany populácie príslušného druhu na území jeho prirodzeného výskytu, členské štáty môžu udeliť výnimku z ustanovení článkov 12, 13, 14 a 15 písm. a) a b):

- a) v záujme ochrany divokej fauny a flóry a ochrany prirodzených biotopov;
- b) pre zabránenie vážneho poškodenia, najmä úrody, hospodárskych zvierat, lesov, rybného a vodného hospodárstva a iných typov majetku;
- c) v záujme zdravia a bezpečnosti ľudskej populácie alebo z iných nevyhnutných dôvodov vyššieho verejného záujmu, vrátane tých, ktoré majú spoločenský alebo hospodársky charakter a priaznivé dôsledky primárneho významu na životné prostredie;
- d) na účely výskumu a vzdelávania, oživovania a obnovy týchto druhov a pre operácie rozmnožovania potrebné na tieto účely, vrátane umelého pestovania rastlín;
- e) aby sa za podmienok prísneho dohľadu, na selektívnom základe a v obmedzenom rozsahu, umožnil odber alebo držanie určitých vzoriek uvedených v prílohe IV v obmedzenom množstve stanovenom príslušnými vnútroštátnymi orgánmi.

2. Členské štáty predložia Komisii každé dva roky správu vo forme stanovenej Komisiou o výnimkách uplatnených podľa odseku 1. Komisia poskytne svoje stanovisko k týmto výnimkám v lehote maximálne 12 mesiacov po prijatí správy a informuje výbor.

3. Tieto správy špecifikujú: a) druh, na ktorý sa vzťahujú výnimky, a dôvod výnimky vrátane charakteru rizika a v prípade potreby odkaz na zamietnuté alternatívne riešenia a použité vedecké údaje; b) prostriedky, nástroje alebo metódy povolené na odchyt alebo usmrcovanie daného druhu živočíchov a dôvody na ich použitie; c) okolnosti týkajúce sa miesta a času udelenia týchto výnimiek; d) orgán oprávnený vyhlásiť podmienky a kontrolovať ich dodržiavanie a rozhodovať o tom, aké prostriedky, nástroje alebo metódy sa môžu použiť, v rámci akých limitov a aké agentúry a osoby majú vykonávať túto úlohu; e) použité kontrolné opatrenia a dosiahnuté výsledky.

(3-1) V článku 16 smernice sa stanovuje možnosť udelenia výnimiek, a to aj zo systému prísnej ochrany živočíšnych druhov zriadeného podľa článku 12.

(3-2) Podľa článku 16 existuje obmedzený rozsah výnimiek z obmedzení a zákazov podľa článku 12. Výnimky musia byť nielen odôvodnené vo vzťahu k celkovému cieľu smernice, ale aj podmienené tromi osobitnými podmienkami (pozri oddiel 3.2).

(3-3) Pri nesplnení niektorej z týchto podmienok je výnimka neplatná. Orgány členského štátu preto musia pred udelením výnimky dôkladne preskúmať všetky všeobecné a osobitné požiadavky.

3.1. Všeobecné právne úvahy

3.1.1. Povinnosť zabezpečiť úplnú, jasnú a presnú transpozíciu článku 16

Článok 16 musí byť úplne a formálne transponovaný s nespochybniteľnou právnou záväznosťou. Kritériá, ktoré je potrebné splniť pred udelením výnimky, musia byť uvedené v osobitných vnútroštátnych ustanoveniach. Vnútroštátne transpozičné opatrenia musia zaručiť úplné uplatňovanie článku 16 bez toho, aby sa menili jeho termíny, selektívne uplatňovali jeho ustanovenia alebo pridávali typy výnimiek, ktoré sa neuvádzajú v smernici. Samotné administratívne ustanovenia nie sú dostatočné.

(3-4) Transpozíciou článku 16 do vnútroštátneho práva sa musí zaručiť vykonávanie ustanovení o výnimkách príslušnými orgánmi. Smernica je záväzná, pokiaľ ide o výsledky, ale ponecháva členským štátom možnosť voľby spôsobu ich dosiahnutia. Súdny dvor však stanovil limity tohto manévrovacieho priestoru. Vnútroštátna transpozícia systému výnimiek podľa článku 16 preto musí byť v súlade so všetkými základnými právnymi zásadami práva EÚ a s viacerými požiadavkami, ako je vysvetlené ďalej.

(3-5) Podľa judikatúry SDEÚ⁸⁴ „**transpozícia smernice do vnútroštátneho práva** si nevyžaduje nevyhnutne formálne a doslovné prebratie jej ustanovení do výslovnej a špecifickej právnej normy. V závislosti od obsahu smernice sa môže uspokojiť so všeobecným právnym kontextom, pokiaľ tento skutočne **zabezpečí plné uplatnenie smernice dostatočne jasným a presným spôsobom.**“ Samotné administratívne ustanovenia, ktoré vzhľadom na ich povahu môžu orgány zmeniť a ktoré sa náležite nezverejňujú, nemožno považovať za riadne plnenie povinností členského štátu podľa ZFEÚ a smernice⁸⁵.

(3-6) Preto uplatňovanie požiadaviek podľa článku 16 v praxi nenahrádza formálnu transpozíciu. Vo veci C-46/11 Súdny dvor potvrdil, že správne vykonávanie ustanovení smernice nemôže samo osebe poskytnúť jasnosť a presnosť potrebnú na splnenie zásady právnej istoty. Navyše **samotné administratívne postupy nemožno považovať za vykonávanie povinnosti členských štátov transponovať smernicu⁸⁶ do vnútroštátneho práva.**

(3-7) Navyše **sa ustanovenia smerníc musia vykonávať s nespochybniteľnou právnou záväznosťou** a zároveň so špecifickosťou, presnosťou a zrozumiteľnosťou, ktoré sú potrebné na splnenie požiadaviek právnej istoty⁸⁷. Súdny dvor bol vo veci C-339/87 konkrétnejší a uviedol, že „kritériá, na základe ktorých môžu členské štáty povoliť výnimky zo zákazov stanovených v smernici, sa musia prebrať do osobitných vnútroštátnych ustanovení, pretože presná transpozícia je zvlášť dôležitá v prípade, keď je správa spoločného dedičstva zverená členským štátom na ich príslušných územiach.“ V rozsudku z 20. októbra 2005 Súdny dvor uplatnil túto judikatúru na smernicu o biotopoch a poznamenal, že „v rámci smernice o biotopoch, ktorá ukladá komplexné a technické pravidlá v oblasti práva životného prostredia, sú členské štáty osobitne povinné dbať o to, aby ich legislatíva určená na zabezpečenie prebratia tejto smernice bola jasná a presná“⁸⁸.

⁸⁴ Pozri rozsudok z 28. februára 1991, Komisia/Nemecko, vec C-131/88, ECLI:EU:C:1991:87.

⁸⁵ Napríklad pozri Komisia/Taliansko, vec C-315/98, bod 10.

⁸⁶ Rozsudok z 15. marca 2012, Komisia/Poľsko, vec C-46/11, ECLI:EU:C:2012:146, body 28 a 56. Pozri aj návrhy generálnej advokátky z 11. januára 2007 vo veci C-508/04, bod 31.

⁸⁷ Pozri najmä nasledujúce rozsudky: Komisia/Nemecko, vec C-59/89, body 18 a 24; Komisia/Francúzsko, vec C-225/97, bod 37; 17. mája 2001; Komisia/Taliansko, vec C-159/99, bod 32; Komisia/Luxembursko, vec C-75/01, body 28, 87 a 88; Komisia/Spojené kráľovstvo, vec C-6/04, bod 27.

⁸⁸ Komisia/Spojené kráľovstvo, vec C-6/04, body 25 a 26.

(3-8) Ako Súdny dvor rozhodol so zreteľom na článok 16 smernice o biotopoch, kritériá, na základe ktorých sa členské štáty môžu odchyliť od zákazov uložených smernicou, musia byť v ustanoveniach vnútroštátneho práva uvedené jednoznačne. Pritom je nutné článok 16 smernice o biotopoch vykladať reštriktívne, pretože presne vymedzuje okolnosti, za ktorých sa členské štáty môžu odchyliť od článkov 12 až 15 smernice⁸⁹. Súdny dvor zopakoval toto stanovisko vo veci C-46/1190.

(3-9) Pri transpozícii článku 16 musia členské štáty dodržiavať význam termínov a pojmov použitých v smernici s cieľom zabezpečiť jednotnosť jej výkladu, ako aj uplatňovania⁹¹. Rovnako to znamená, že vnútroštátne transpozičné opatrenia **musia zabezpečiť úplné uplatňovanie smernice bez toho, aby sa menili jej termíny a pridávali doplňujúce podmienky alebo výnimky, ktoré smernica neuvádza**⁹². Napríklad vo veci C-6/0493 Súdny dvor zistil, že výnimka povoľujúca konanie, ktoré vedie k usmrcovaniu chránených druhov a k poškodzovaniu alebo ničeniu ich miest na párenie a oddych za predpokladu, že takéto konanie je zákonné a nemožno sa mu primerane vyhnúť, je „v rozpore tak s duchom a cieľom smernice o biotopoch, ako aj znením článku 16 tejto smernice“.

Vo veci C-183/0594 Súdny dvor usúdil, že režim výnimiek podľa írskych právnych predpisov [článok 23 ods. 7 písm. b) zákona o voľne žijúcich živočíchoch a rastlinách (Wildlife Act)] je v rozpore s článkami 12 a 16 smernice. Podľa írskych právnych predpisov činy, ktoré neúmyselne zasahujú do miest na párenie alebo miest na oddych voľne žijúcich druhov alebo ich ničia, nie sú porušením. Podľa Súdneho dvora toto ustanovenie nielenže nespĺňa požiadavky článku 12 ods. 1 písm. d) smernice, ktorým sa zakazujú takéto činy, či už sú úmyselné alebo nie, ale ide aj nad rámec toho, čo je uvedené v článku 16 smernice, pretože smernica vyčerpávajúcim spôsobom stanovuje podmienky, za ktorých je možné udeliť výnimky.

(3-10) **Vnútroštátnymi ustanoveniami sa musí zabezpečiť, aby všetky podmienky stanovené v článku 16 boli prísne a dôkladne transponované bez toho, aby sa selektívne uplatňovali iba niektoré ustanovenia.** Vo veci C-98/0395 Súdny dvor zistil, že nemecké právo (článok 43 ods. 4 spolkového zákona o ochrane prírody) nie je zlučiteľné s článkom 16, pretože podľa neho výnimky nemusia podliehať všetkým podmienkam stanoveným v danom článku.

Vo veci C-508/0496 Súdny dvor objasnil, že „že vnútroštátne ustanovenia, ktoré nepodriaďujú udelenie výnimiek zo zákazov stanovených článkami 12 až 14 a článkom 15 písm. a) a b) smernice súhrnu kritérií a podmienok uvedených v článku 16 tejto smernice, ale neúplným spôsobom jej určitým prvkom, nemôžu predstavovať režim v súlade s týmto článkom“. Vo veci C-46/11 Súdny dvor zistil, že poľské právo nie je zlučiteľné s článkom 16, pretože podľa neho výnimky nemusia podliehať všetkým kritériám a podmienkam stanoveným v tomto článku.

3.1.2. Primerané celkové uplatňovanie výnimiek

Výnimky z článku 16 musia byť krajným riešením. Ustanovenia o výnimkách sa musia vykladať dôkladne: musia pokrývať presné požiadavky a konkrétne situácie. Je na členských štátoch, aby zabezpečili, že kombinovaný účinok všetkých výnimiek udelených na ich území neprinesie účinky, ktoré sú v rozpore s cieľmi smernice.

⁸⁹ Komisia/Rakúsko, vec 508/04, bod 110.
Návrhy generálnej advokátky z 11. januára 2007 vo veci C-508/04, bod 53.
⁹⁰ Komisia/Poľsko, vec C-46/11, bod 29.
⁹¹ Napríklad spojené veci C-206 a 207/88, Vessoso a G. Zanetti.
⁹² Komisia/Luxembursko, vec C-75/01, bod 28.
⁹³ Komisia/Spojené kráľovstvo, vec C-6/04, body 109 – 113.
⁹⁴ Komisia/Írsko, vec C-183/05, body 47 – 49.
⁹⁵ Komisia/Nemecko, vec C-98/03, body 57 – 62.
⁹⁶ Komisia/Rakúsko, vec C-508/04, bod 111.

(3-11) Udelenie výnimiek z článku 16 musí byť krajným riešením⁹⁷. Vnútroštátne orgány zodpovedné za udelenie výnimiek musia vziať do úvahy, že **výnimky sa musia vykladať a vykonávať reštriktívne, aby sa zabránilo oslabeniu celkového cieľa a kľúčových ustanovení smernice**⁹⁸. Vo veci C-6/04 Súdny dvor objasnil, že táto zásada sa uplatňuje aj v kontexte článku 16⁹⁹. Vo veci C-674/17 SDEÚ rozhodol, že „výnimka založená na článku 16 ods. 1 smernice o biotopoch sa totiž môže uplatňovať iba konkrétne a jednotlivo, aby spĺňala presne vymedzené požiadavky a reagovala na osobitné situácie“¹⁰⁰.

(3-12) Pokiaľ ide o opatrenia, ktoré sa majú prijať podľa článku 12 smernice o biotopoch, zdôraznila sa potreba vykonávať primerané a účinné opatrenia dostatočným a overiteľným spôsobom. Rovnaký prístup je možné použiť aj v prípade systému výnimiek. Ak sa používa správne, zabezpečí sa tým, že udeľovanie výnimiek nebude v rozpore s cieľom smernice¹⁰¹. Vo veci C-6/04 Súdny dvor uviedol, že „články 12, 13 a 16 smernice o biotopoch predstavujú koherentný súbor noriem smerujúci k zabezpečeniu ochrany populácií predmetných druhov, takže každá výnimka, ktorá by bola nezlučiteľná s touto smernicou, by porušovala tak zákazy uvedené v článku 12 alebo 13 tejto smernice, ako aj pravidlo, podľa ktorého výnimky môžu byť poskytnuté v súlade s článkom 16 tej istej smernice“.

Podľa všeobecného pravidla sa závažnosť každej podmienky alebo „testu“ zvyšuje so závažnosťou potenciálneho vplyvu výnimky na druh alebo populáciu.

(3-13) Pri udeľovaní výnimky sa predpokladá, že príslušné vnútroštátne orgány zabezpečili splnenie všetkých podmienok stanovených v článku 16. **Členské štáty musia zabezpečiť aj to, aby kumulatívne účinky výnimiek nemali vplyv, ktorý bude v rozpore s cieľmi článku 12 a smernicou ako celkom**¹⁰².

(3-14) V dôsledku toho sa využívanie výnimiek často najlepšie riadi v rámci národného rámca ochrany, aby sa zabezpečilo, že kumulatívne vplyvy výnimiek na konkrétny druh celkovo nebudú mať škodlivý vplyv na zachovanie druhu v priaznivom stave ochrany na vnútroštátnej a/alebo biogeografickej úrovni v rámci členského štátu. V každom prípade členské štáty **musia mať o výnimkách prehľad a vykonávať dohľad nad ich využívaním** na vnútroštátnej úrovni (a v prípade potreby aj prehľad presahujúci hranice, pokiaľ ide o cezhraničné populácie). V závislosti od organizačnej štruktúry v členskom štáte môže byť potrebné, aby sa regionálne alebo miestne orgány zaoberali vplyvom výnimiek mimo ich vlastných území.

Príklad toho, ako môže vnútroštátny orgán vymedziť využívanie výnimiek vydaných na jeho území, možno nájsť vo veci C-342/05. V tomto prípade Súdny dvor objasňuje, že „pokiaľ ide o skutočnosť, že rozhodnutia o vydaní povolenia na lov vlkov tiež podliehajú vyššej regionálnej hranici týkajúcej sa jedincov, ktoré môžu byť predmetom lovu v každom obvode ochrany zveriny, nemožno ju považovať za okolnosť, ktorá je v rozpore s článkom 16 ods. 1 smernice o biotopoch. Táto hranica, ktorá sa stanovuje podľa počtu jedincov, ktorí môžu byť zneškodnení bez ohrozenia dotknutého druhu, predstavuje[...] len rámec, v ktorom obvody ochrany zveriny môžu vydať povolenia na lov, **ak sú**

⁹⁷ Pozri bod 33 návrhov generálneho advokáta vo veci C-10/96.

⁹⁸ Pozri nasledujúce rozsudky Súdneho dvora v súvislosti s výnimkami podľa smernice o vtáctve: rozsudok z 8. júla 1987, Komisia/Taliansko, vec C-262/85, ECLI:EU:C:1987:340; rozsudok zo 7. marca 1996, WWF Taliansko/Regione Veneto, vec C-118/94, ECLI:EU:C:1996:86, rozsudok z 12. decembra 1996, Ligue royale belge pour la protection des oiseaux a Société d'études ornithologiques/Région Wallonne, vec C-10/96, ECLI:EU:C:1996:504.

⁹⁹ Komisia/Spojené kráľovstvo, vec C-6/04, bod 111.

Pozri aj rozsudok Komisia/Rakúsko, vec C-508/04, bod 110, v kontexte porovnateľného ustanovenia o výnimkách článku 9 smernice o vtáctve 2009/147/ES.

¹⁰⁰ Rozsudok z 10. októbra 2019, vec C-674/17, Tapiola, ECLI:EU:C:2019:851, bod 41.

¹⁰¹ Komisia/Spojené kráľovstvo, vec C-6/04, bod 112.

¹⁰² Vec C-674/17, bod 59.

splnené okrem iného podmienky článku 16 ods. 1 smernice o biotopoch.¹⁰³
Inými slovami, je možné stanoviť maximálny limit jedincov, ktorých možno usmrtiť (aby sa zabránilo negatívnemu vplyvu na stav ochrany), ale tým sa neodstráni potreba, aby každá výnimka spĺňala všetky podmienky uvedené v článku 16 ods. 1.

3.2. Starostlivo kontrolovaný systém udeľovania výnimiek: tri testy

(3-15) V článku 16 sa stanovujú **tri testy, pričom všetky musia byť splnené** ešte pred udelením výnimky:

1. preukázanie aspoň jedného z dôvodov uvedených v článku 16 ods. 1 písm. a) až d) alebo aby sa za podmienok prísneho dohľadu, na selektívnom základe a v obmedzenom rozsahu, umožnil odber alebo držanie určitých vzoriek uvedených v prílohe IV v obmedzenom množstve stanovenom príslušnými vnútroštátnymi orgánmi (písmeno „e“);
2. neexistencia uspokojivej alternatívy a
3. uistenie, že výnimka nemá škodlivý vplyv na zachovanie populácií v priaznivom stave ochrany.

Tretí test odráža zastrešujúci cieľ smernice o biotopoch, ktorým je prispieť k biodiverzite prostredníctvom ochrany prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín (článok 2 ods. 1). Prijaté opatrenia musia byť navrhnuté tak, aby sa zachovali alebo obnovili chránené prírodné biotopy a druhy voľne žijúcich živočíchov a rastlín v priaznivom stave ochrany. Musia zohľadniť aj hospodárske, sociálne a kultúrne požiadavky a regionálne a miestne charakteristiky (článok 2 ods. 2 a 3).

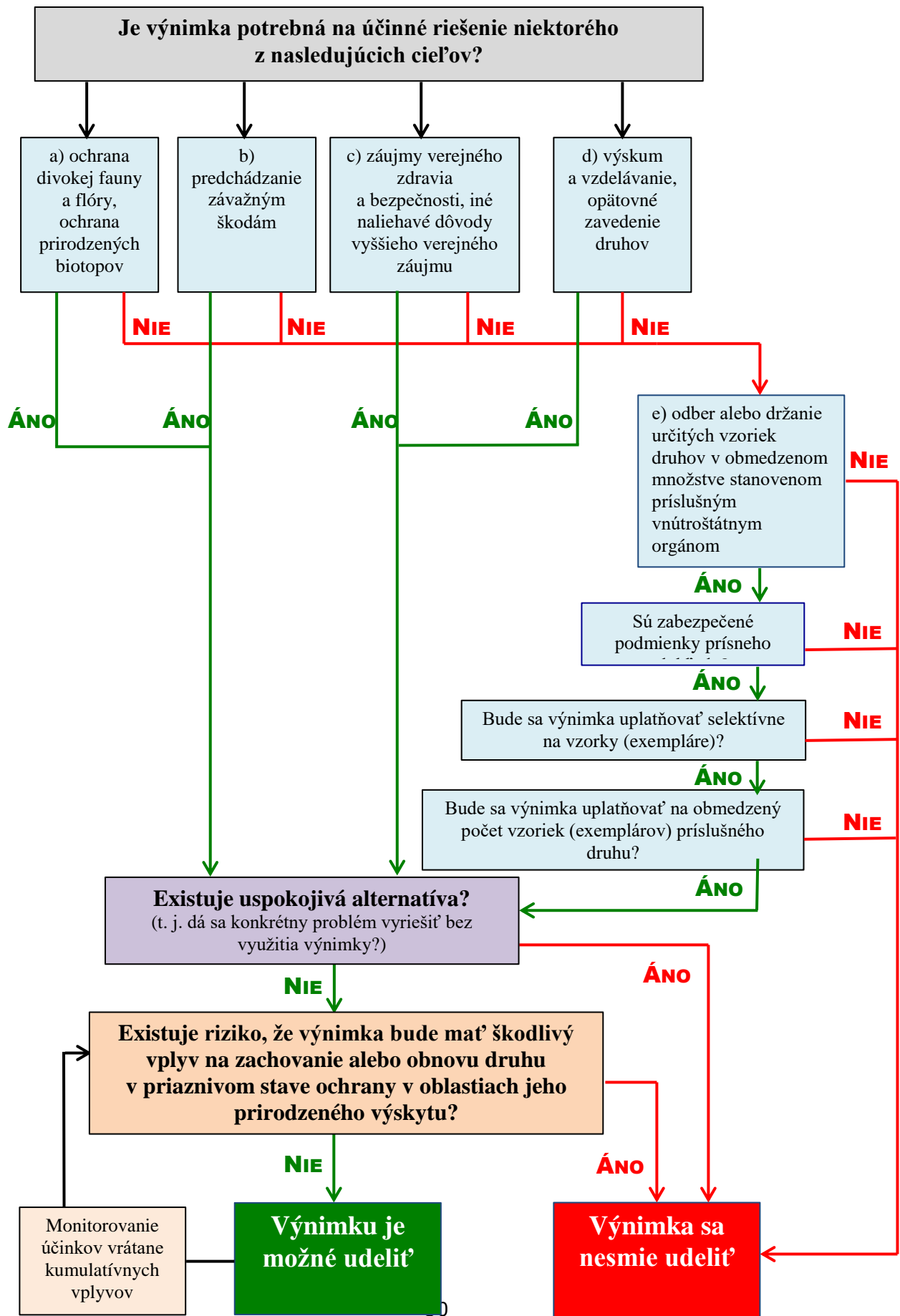
Žiadosť musí najprv vyhovieť prvému testu, až potom je možné prejsť na druhý a tretí test. Z praktického hľadiska nemá zmysel skúmať otázku uspokojivých alternatív a vplyvu na stav ochrany, ak konanie nespĺňa podmienky článku 16 ods. 1 písm. a) až e).

(3-16) **Členské štáty však musia zabezpečiť splnenie všetkých troch testov.** Dôkazné bremeno je na príslušných orgánoch, ktoré musia preukázať, že každá výnimka vyhovuje všetkým testom, ako to Súdny dvor vysvetlil vo veci C-342/05: Keďže článok 16 ods. 1 „upravuje režim výnimiek, ktorý treba vykladať doslovne a ktorý pri každej jednej výnimke zaťažuje orgán, ktorý o nej rozhoduje, dôkazným bremenom o existencii požadovaných podmienok, členské štáty sú povinné zaručiť, aby sa akýkoľvek zásah, ktorý sa týka chránených druhov, povolil len na základe rozhodnutí obsahujúcich presné a dostatočné odôvodnenie odkazujúce na dôvody, podmienky a požiadavky stanovené v článku 16 ods. 1 smernice o biotopoch“¹⁰⁴.

¹⁰³ Rozsudok zo 14. júna 2007, Komisia/Fínsko, vec C-342/05, ECLI:EU:C:2007:341, bod 45.

¹⁰⁴ Komisia/Fínsko, vec C-342/05, bod 25.

Vývojový diagram udeľovania výnimiek podľa článku 16 ods. 1

3.2.1. TEST 1: Preukázanie niektorého z dôvodov podľa článku 16 ods. 1 písm. a) až d) alebo aby sa za podmienok prísneho dohľadu, na selektívnom základe a v obmedzenom rozsahu, umožnil odber alebo držanie určitých vzoriek uvedených v prílohe IV v obmedzenom množstve stanovenom príslušnými vnútroštátnymi orgánmi [článok 16 ods. 1 písm. e)]

Pri posudzovaní prípadu výnimky by vnútroštátne orgány mali zvážiť, či ju odôvodňuje niektorý z dôvodov podľa článku 16 ods. 1 písm. a) až d) alebo e). Typ a váhu dôvodu je potrebné vnímať aj vo vzťahu k záujmu chránených druhov za príslušných konkrétnych okolností, aby sa dalo zistiť, či je výnimka primeraná.

(3-17) Výnimky sa udeľujú z dôvodu výskytu konkrétneho problému alebo situácie, ktoré je potrebné riešiť. **Výnimky sa musia zakladať aspoň na jednej z možností uvedených v článku 16 ods. 1 písm. a), b), c), d) a e).** Osobitné výnimky, ktoré neodôvodňuje žiadny z týchto dôvodov alebo žiadna z týchto možností, sú v rozpore s duchom a účelom smernice o biotopoch a so znením článku 16¹⁰⁵.

Vo veci C-508/04¹⁰⁶ Súdny dvor zistil, že rakúske právne predpisy nie sú v súlade s článkom 16 ods. 1 smernice, a to čiastočne preto, lebo dôvody pre výnimku podľa rakúskych právnych predpisov (t. j. poľnohospodárske a lesnícke komerčné využívanie pôdy, výroba nápojov a výstavba zariadení) nezodpovedajú žiadnemu z dôvodov alebo žiadnej z možností taxatívne uvedených v článku 16 ods. 1 smernice.

(3-18) Pri udeľovaní výnimky **sa musí sledovaný cieľ stanoviť jasným a presným spôsobom a vnútroštátny orgán musí na základe spoľahlivých vedeckých údajov stanoviť, že výnimky sú vhodné na dosiahnutie tohto cieľa**, musí odôvodniť výber dôvodu alebo možnosti podľa článku 16 ods. 1 písm. a) až e) a overiť, či sú splnené osobitné podmienky¹⁰⁷.

a) V záujme ochrany divokej fauny a flóry a ochrany prirodzených biotopov

(3-19) Prvým dôvodom udelenia výnimky je ochrana divokej fauny a flóry a ochrana prirodzených biotopov. V článku 16 ods. 1 písm. a) sa nešpecifikuje typ zahrnutej fauny, flóry alebo prirodzených biotopov, ani typ hrozieb. Vzhľadom na všeobecný cieľ smernice sa na **zraniteľné, vzácne, ohrozené alebo endemické druhy a prirodzené biotopy** (napríklad tie, ktoré sú uvedené v prílohách k smernici o biotopoch) s väčšou pravdepodobnosťou bude vzťahovať tento dôvod, ktorého cieľom by bolo účinne obmedziť negatívny vplyv určitého druhu na ne. Bolo by nezvyčajné uprednostniť záujmy druhu, ktorý je bežne rozšírený a darí sa mu, pred záujmami druhu, ktorý spĺňa kritériá článku 1 písm. g) smernice.

(3-20) Príslušný orgán by mal na základe posúdenia jednotlivých prípadov dôkladne preskúmať, či záujmy ochrany biotopu alebo druhu európskeho významu môžu odôvodňovať vplyv na iný druh európskeho významu, napríklad ak by niektorý druh koristi mohol byť lokálne ohrozený niektorým druhom šelmy¹⁰⁸. Pred zvážením udelenia výnimky na ochranu niektorého druhu koristi by mal posúdiť a riešiť všetky ostatné

¹⁰⁵ Pozri aj Komisia/Spojené kráľovstvo, vec C-6/04, body 109 – 113.

¹⁰⁶ Komisia/Rakúsko, vec C-508/04, body 120 a 128.

¹⁰⁷ Rozsudok z 10. októbra 2019, vec C-674/17.

¹⁰⁸ Kojola, I., Huitu, O., Toppinen, K., Heikura, K., Heikkinen, S. a Ronkainen, S. (2004), *Predation on European forest reindeer (Rangifer tarandus) by wolves (Canis lupus) in Finland*, Journal of Zoology, Londýn 263(3): 229 – 236.

možné hrozby (ako sú napr. poškodzovanie biotopu, nadmerný lov, rušenie, konkurencia domácich druhov). Hodnotenie by sa malo vzťahovať na stav ochrany druhu, na ktorý sa vzťahuje možná výnimka, a stav ochrany predmetných „živočíchov, rastlín a biotopov“, dlhodobý vplyv na postihnutú populáciu (postihnuté populácie), dlhodobú účinnosť pri znižovaní rizika hrozieb atď. Hodnotenie by sa malo riadiť zásadou proporcionality: spôsobené škody nesmú byť neúmerne sledovaným cieľom.

b) Na zabránenie závažným škodám, najmä na úrode, hospodárskych zvieratách, lesoch, rybnom a vodnom hospodárstve a iných typoch majetku

(3-21) Druhým dôvodom udelenia výnimky je zabránenie závažným škodám, najmä na úrode, hospodárskych zvieratách, lesoch, rybnom a vodnom hospodárstve a iných typoch majetku. Táto výnimka zohľadňuje ekonomické záujmy a škoda, ktorej sa má predísť, musí byť vážna, ako už bolo spomenuté. Zoznam však nie je úplný. Môže sa vzťahovať aj na iné typy majetku. Závažná škoda sa týka konkrétnych záujmov, t. j. môže viesť alebo by mohla viesť okrem iného k priamej alebo nepriamej hospodárskej a/alebo finančnej strate, strate hodnoty majetku alebo strate výrobného materiálu.

(3-22) Ako však Súdny dvor zdôraznil v rozhodnutí vo veci C-46/11, **článok 16 ods. 1 písm. a) neumožňuje orgánom udeľovať výnimky zo zákazov stanovených v článku 12 len preto, že dodržiavanie týchto zákazov by si vyžadovalo zmenu poľnohospodárskych, lesníckych alebo rybárskych činností.** Vo veci C-46/11 sa v rozhodnutí Súdneho dvora uvádza, že článok 16 ods. 1 písm. b) neopravňuje udeľovať výnimky zo zákazov uvedených v článku 12 z dôvodu, že dodržiavanie týchto zákazov neumožňuje používanie technológií bežne využívaných v poľnohospodárstve, lesníctve alebo chove rýb¹⁰⁹.

(3-23) Pri rozhodovaní o porovnateľnom postupe udeľovania výnimky podľa článku 9 smernice o ochrane vtáctva 2009/147/ES Súdny dvor poznamenal, že touto smernicou sa nemá predchádzať menším škodám, ale iba závažným škodám, ktoré prekračujú určitý stupeň¹¹⁰. Z toho vyplýva, že obyčajná nepríjemnosť a bežné obchodné riziká nemôžu predstavovať legitímne dôvody na udelenie výnimiek. To, čo sa považuje za závažné škody, by sa malo vyhodnotiť **podľa jednotlivých prípadov, keď problém nastane.**

(3-24) Súdny dvor uviedol, že „článok 16 ods. 1 smernice o biotopoch nevyžaduje, aby pred prijatím výnimočných opatrení vznikli vážne škody“¹¹¹. Keďže týmto ustanovením sa má zabrániť závažným škodám, nie je potrebné, aby k závažnej škode už došlo. Postačuje pravdepodobnosť vzniku závažných škôd. **Samotná šanca, že k škodám môže dôjsť, však nestačí. Pravdepodobnosť, že dôjde k škodám, musí byť vysoká, a vysoký musí byť aj rozsah škôd.** Vysoká pravdepodobnosť vzniku závažných škôd musí byť preukázaná dostatočnými dôkazmi. Musí existovať aj dostatok dôkazov, že riziko závažných škôd sa do značnej miery dá pripísať druhom, na ktoré je výnimka cielená, a musí existovať veľká pravdepodobnosť, že v prípade neprijatia opatrenia dôjde k závažným škodám. Vysokú pravdepodobnosť vzniku škôd by mali preukazovať skúsenosti z minulosti.

(3-25) Pri udeľovaní výnimiek **musia byť členské štáty schopné preukázať, že každá metóda kontroly použitá na základe výnimky je účinná a trvalá pri prevencii alebo obmedzovaní závažných škôd,** napr. je konkrétne cielená na miesto a čas, kde dochádza alebo pravdepodobne dôjde ku škode, a zameriava sa na jedinca spôsobujúce škody atď. Vo veci C-342/05¹¹² Súdny dvor zistil, že Fínsko si nespĺnilo svoje povinnosti

¹⁰⁹ Komisia/Poľsko, vec C-46/11, bod 31.

¹¹⁰ Rozsudok z 8. júla 1987, Komisia/Belgicko, vec C-247/85, ECLI:EU:C:1987:339, bod 56. „Cieľom tohto ustanovenia smernice nie je zabrániť hrozbe menších škôd. Skutočnosť, že pre túto výnimku zo všeobecného systému ochrany je potrebný určitý stupeň škôd, je v súlade so stupňom ochrany požadovaným smernicou.“

¹¹¹ Komisia/Fínsko, vec C-342/05, bod 40.

¹¹² Komisia/Fínsko, vec C-342/05, body 41 – 44 a 47.

podľa článku 12 ods. 1 a článku 16 ods. 1 písm. b) smernice o biotopoch tým, že povolilo lov vlkov na preventívnom základe bez toho, aby bolo dokázané, že by lov zabránil vážnym škodám v zmysle článku 16 ods. 1 písm. b). Z toho vyplýva, že výnimky by mali byť **cielené v potrebnom rozsahu** dokonca aj na individuálne vzorky (napr. na jedného problémového medveďa).

(3-26) Výnimky, ktorých cieľom je prevencia závažných škôd, sa udeľujú hlavne v prípade druhov, ktoré majú významný vplyv na rôzne odvetvia, ako sú veľké šelmy, bobor vodný (*Castor fiber*) a v menšej miere aj vydra riečna (*Lutra lutra*). Ide o aktuálne príklady druhov, ktorých prítomnosť a rozšírenie môže viesť k rôznym konfliktom s ľudskými záujmami v rôznych členských štátoch. Zmierňovanie týchto konfliktov si môže vyžadovať vypracovanie komplexných stratégií ochrany a podľa možnosti úpravu postupov ľudských činností, ktoré vedú ku konfliktom, s cieľom vytvoriť kultúru koexistencie. Možno bude potrebné aj vypracovať plány, ktoré sú lokálne prispôbené špecifickým vlastnostiam druhu a príslušných činností, ktoré môžu zahŕňať výnimky v súlade s článkom 16 ods. 1 písm. b).

(3-27) Európska komisia podporila viacero projektov a iniciatív programu LIFE, v rámci ktorých sa vypracovali usmernenia o osvedčených postupoch na riešenie konfliktov zahŕňajúcich chránené druhy (napr. *Platforma EÚ o koexistencii medzi ľuďmi a veľkými šelmami*¹¹³, ktorá je opísaná v nasledujúcom rámečku). Vo viacerých členských štátoch boli na národnej alebo regionálnej úrovni vypracované špecifické usmernenia pre konkrétne druhy¹¹⁴. V prípade plánovaného úsilia o udelenie výnimky sa odporúča preskúmať opatrenia, postupy a nástroje navrhnuté v týchto usmerneniach alebo odskúšané inde, aby sa podľa zásady proporcionality našli najlepšie miestne prispôbené riešenia na zníženie miery škôd a konfliktov.

21 – Príklad osvedčených postupov: Platforma EÚ o koexistencii medzi ľuďmi a veľkými šelmami

Štyri veľké mäsožravé druhy, a to medveď hnedý *Ursus arctos*, vlk *Canis lupus*, rys ostrovid *Lynx lynx* a rošomák severský *Gulo gulo* patria k najnáročnejšej skupine druhov z hľadiska ochrany na úrovni EÚ. Dôvodom je, že ich veľké oblasti výskytu prekračujú regionálne a štátne hranice a že tieto druhy sú potenciálne v konflikte s ľudskými hospodárskymi činnosťami, napríklad poľnohospodárstvom. Problém ďalej komplikuje skutočnosť, že rôzne populácie majú rôzne stavy ochrany, rôzne režimy ochrany a riadenia a rôzne sociálno-ekonomické zázemie.

Platforma EÚ o koexistencii medzi ľuďmi a veľkými šelmami, ktorú Európska komisia podporuje od jej spustenia v roku 2014, je zoskupením organizácií zastupujúcich rôzne záujmové skupiny, ktoré súhlasili so spoločným poslaním: „podporovať prístupy a prostriedky pre minimalizovanie a pokiaľ možno nájdenie riešení konfliktov medzi ľudskými záujmami a prezenciou druhov veľkých šelmi prostredníctvom výmeny poznatkov a spolupráce v podobe otvorených, konštruktívnych a vzájomne sa rešpektujúcich prístupov“. Stretnutí sa zúčastňujú zástupcovia rôznych záujmových skupín vrátane poľovníkov, vlastníkov pôdy, chovateľov sobov a mimovládnych organizácií na ochranu prírody.

Platforma zhromažďuje informácie a osvedčené postupy z rôznych členských štátov a propaguje zistenia na webovom sídle a prostredníctvom informačných kanálov. Propagácia a podpora prijímania opatrení na prevenciu škôd prostredníctvom financovania rozvoja vidieka EÚ a zberu a hodnotenia prípadových štúdií sú dlhodobými prvkami práce v rámci platformy.

Komunikačný plán platformy opisuje doterajšie poznatky. Spoločné činnosti sú najúspešnejšie, pretože je jednoduchšie zapojiť rôzne zainteresované strany, ak majú pocit, že sú ich záujmy zastúpené. Prítomnosť medzinárodných zástupcov platformy a Európskej komisie na regionálnych

¹¹³ http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/carnivores/coexistence_platform.htm.

¹¹⁴ Pozri napríklad usmernenia pre riadenie populácie bobra v Bavorsku, ktoré vydalo bavorské ministerstvo životného prostredia: Bayerisches Staatsministerium für Umwelt und Verbraucherschutz, 2016, «Richtlinien zum Bibermanagement». https://www.stmuv.bayern.de/service/recht/naturschutz/doc/bibermanagement_2016/richtlinien_biber_management_2016.pdf.

podujatiach je pozitívna pre zahrnuté témy, ako aj pre účastníkov, ktorí majú pocit, že ich obavám načúva širšia skupina. Po podujatiach sa všeobecne prijímajú spoločné vyhlásenia, ktoré určujú ciele pre budúce podujatia a umožňujú nadviazať na predchádzajúce činnosti¹¹⁵.

22 – Príklad osvedčených postupov: starostlivosť o bobra vodného vo Francúzsku

Bobor vodný je vo Francúzsku prísne chráneným druhom a jeho stav ochrany sa zlepšuje. V niektorých oblastiach však bobry spôsobujú škody na lesnom hospodárstve žutím lesných porastov a zaplavovaním zalesnených oblastí svojimi činnosťami pri stavbe hrádzí.

Po pravidelnom opakovanom výskyte takýchto škôd dotknuté osoby a organizácie požiadali vnútroštátne orgány o udelenie výnimiek z prísnej ochrany druhu. Pokračujúci konflikt by mohol podnecovať nezákonné zabíjanie jedincov alebo nekontrolované zásahy do biotopov tohto druhu (ničenie hrádzí), čo by malo vplyv na zachovanie populácií v niektorých oblastiach. S cieľom dospieť k uspokojivému riešeniu, ktoré je v súlade so stavom ochrany druhu a jeho symbolickým významom, sa udelili výnimky na presun jedincov do iných oblastí v prípade potreby a vtedy, keď iné opatrenia prijaté na podporu koexistencie s druhom nepostačujú. Vykonanie tejto operácie však nie je jednoduché a vyžaduje si akceptáciu od zainteresovaných strán v novej oblasti, ktoré sa môžu obávať aj budúcich vplyvov tohto druhu.

V tejto situácii národná agentúra pre poľovníctvo a voľne žijúce zvieratá (ONCFS – *Office national de la chasse et de la faune sauvage*) zriadila technickú sieť zameranú na bobrov, do ktorej sa zapojili odborníci s cieľom zhromažďovať poznatky o tomto druhu a poskytnúť pomoc v teréne osobám postihnutým škodami spôsobenými bobrami. Získané skúsenosti sa v súčasnosti spracúvajú ako príručka osvedčených postupov s cieľom predchádzať škodám na výsadbách stromov a zosúladiť zachovanie ekologickej funkčnosti biotopov daného druhu, a zároveň predchádzať záplavám.

Opatrenia, ktorých cieľom je obmedzenie konfliktov, sa postupne vyvíjajú a ich účinnosť je preto potrebné hodnotiť z dlhodobého hľadiska. Tieto opatrenia sú rôzne a zahŕňajú technické riešenia, ako je napríklad inštalácia systémov, ktoré zabráňujú bobrom hrabať nory, potrubia umiestnené na bobrie hrádze, zariadenia na reguláciu hladiny vodného toku, mechanická ochrana stromov a plodín pomocou objímok, palisád alebo elektrických plotov, ako aj využívanie výnimiek na odstránenie, premiestnenie alebo prebitie hrádzí atď. Tieto opatrenia sa prijímajú na základe posúdenia jednotlivých prípadov.

Vo väčšom rozsahu sú miestne plány riadenia koncipované s diferencovanými oblasťami činnosti v závislosti od rizika a súvisiacich preventívnych, zmierňovacích a kompenzačných opatrení. Môže sem patriť vytváranie prirodzených oblastí, v ktorých sa obnovujú biotopy bobrov a kde môžu bobrie hrádze vytvárať mokrade. Riadiace opatrenia zahŕňajú aj monitorovanie druhu a jeho vplyvu, ako aj komunikačné a informačné činnosti.

c) V záujme zdravia a bezpečnosti ľudskej populácie alebo z iných nevyhnutných dôvodov vyššieho verejného záujmu, vrátane tých, ktoré majú spoločenský alebo hospodársky charakter a priaznivé dôsledky primárneho významu na životné prostredie

(3-28) Tretím možným dôvodom udelenia výnimky sú „naliehavé dôvody vyššieho verejného záujmu“. Tento pojem nie je v smernici vymedzený, ale v odseku sú uvedené dôvody verejného záujmu, ako je verejné zdravie a verejná bezpečnosť. Vztahuje sa aj na ďalšie nešpecifikované dôvody, ako sú dôvody sociálnej alebo hospodárskej povahy, dôvody, ktoré majú priaznivé dôsledky primárneho významu na životné prostredie, a podobne (tento zoznam nie je úplný).

¹¹⁵ Ďalšie informácie nájdete tu:

Platforma EÚ (2014), Dohoda o účasti na platforme EÚ o koexistencii človeka a veľkých šeliem: https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/carnivores/pdf/SK_Agreement.pdf;

Platforma EÚ (2018a) – komunikačný plán, verzia 2:

https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/carnivores/pdf/2014_LC%20Platform%20Communication%20Plan%20v2.pdf;

Platforma EÚ (2018b) – webové sídlo:

https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/carnivores/coexistence_platform.htm.

(3-29) V iných oblastiach práva EÚ, kde sa vyskytujú podobné pojmy, ako je napríklad voľný pohyb tovaru, Európsky súdny dvor rozhodol, že nadradené požiadavky alebo vyšší verejný záujem odôvodňujú vnútroštátne opatrenia obmedzujúce zásadu voľného pohybu. V tejto súvislosti uznal verejné zdravie, ochranu životného prostredia a sledovanie legitímnych cieľov hospodárskej a sociálnej politiky za takéto nevyhnutné požiadavky.

(3-30) Rovnaký pojem obsahuje aj článok 6 ods. 4 smernice. Súdny dvor zatiaľ nevydal žiadnu judikatúru o spôsobe výkladu tohto konkrétneho pojmu, ale dá sa usudzovať, že preukázanie naliehavých dôvodov v súvislosti s plánom alebo projektom by malo byť rovnako uplatniteľné na výnimky. Pri vysvetľovaní tohto pojmu pomôže analýza Komisie v usmerňovacom dokumente¹¹⁶ k článku 6.

(3-31) Po prvé, zo znenia je jasné, že **ciele ochrany vyplývajúce zo smernice je možné vyvážiť iba verejnými záujmami** presadzovanými verejnými alebo súkromnými orgánmi. Projekty, ktoré sú úplne v záujme spoločností alebo jednotlivcov, sa teda spravidla nepovažujú za projekty vo verejnom záujme.

(3-32) Po druhé, treba zdôrazniť „vyššiu“ povahu tohto verejného záujmu. To znamená, že nie každá forma verejného záujmu sociálnej alebo ekonomickej povahy je postačujúca, predovšetkým v porovnaní s osobitnou závažnosťou záujmov chránených na základe smernice. Na tomto mieste je potrebné záujmy starostlivo vyvážiť. Takisto je opodstatnené predpokladať, že **vo väčšine prípadov bude verejný záujem pravdepodobne vyšší iba v prípade, že ide o dlhodobý záujem**: krátkodobé záujmy, ktoré prinášajú iba krátkodobé výhody, by nestačili na preváženie dlhodobého záujmu ochrany druhov.

(3-33) Príslušný orgán musí v každom jednotlivom prípade dôkladne preskúmať „vyššiu“ povahu verejného záujmu a nájsť primeranú rovnováhu s celkovým verejným záujmom dosiahnutia cieľov smernice. Pokiaľ ide o článok 16 ods. 1 písm. b), opodstatnená sa zdá byť aj domnienka, že využívanie výnimiek podľa článku 16 ods. 1 písm. c) nevyžaduje, aby pred prijatím opatrení upravujúcich výnimku vznikli škody na ľudskom zdraví alebo bezpečnosti. Pri použití tejto výnimky však členské štáty musia byť schopné pomocou dostatočných dôkazov preukázať súvislosť medzi výnimkou a citovanými cieľmi vyššieho verejného záujmu.

(3-34) V prípade plánov alebo projektov s vplyvom na lokality sústavy Natura 2000 môžu byť potrebné výnimky pre určité druhy z dôvodu vyšších verejných záujmov, s výhradou požiadaviek uvedených v článku 6 ods. 3a 4. Preventívne, zmierňujúce a kompenzačné opatrenia stanovené v článku 6 by preto mali zohľadniť aj druhy, ktorých sa výnimky týkajú. Na zefektívnenie postupov podľa článku 16 a zabezpečenie ich súladu s postupmi zhodnotenia dosahov podľa článku 6 sa v prípadne odporúča zefektívniť v relevantných prípadoch aj overovanie podmienok výnimky (chýbajúce uspokojivé alternatívne riešenia a škodlivé vplyvy na druhy) v kontexte príslušného zhodnotenia dosahov.

23 – Osvedčené postupy uplatňované pri udeľovaní výnimiek podľa článku 16 ods. 1 písm. c)

Na základe prehľadu správ o výnimkách predložených členskými štátmi vieme, že dôvod podľa článku 16 ods. 1 písm. c) „z iných nevyhnutných dôvodov vyššieho verejného záujmu“ je v mnohých krajinách jedným z najčastejšie používaných dôvodov na udelenie výnimiek. Tieto výnimky zvyčajne súvisia so stavebnými prácami, často v rámci rozvojových projektov alebo plánov. Povolené činnosti majú často za následok rušenie druhov, poškodzovanie alebo ničenie miest na oddych alebo párenie, a niekedy aj usmrtenie jednotlivcov daných druhov. Tieto výnimky

¹¹⁶ Oznámenie Komisie C(2018) 7621 final, Brusel, 21.11.2018, Správa lokalít sústavy Natura 2000 – Ustanovenia článku 6 smernice 92/43/EHS o biotopoch, [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?qid=1548663172672&uri=CELEX:52019XC0125\(07\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?qid=1548663172672&uri=CELEX:52019XC0125(07)).

sa vo väčšine prípadov udeľujú „pre viaceré druhy“ a často postihujú netopiere, obojživelníky a plazy, ako aj hmyz a iné cicavce.

Členské štáty stanovili rôzne opatrenia, ktoré sa majú uplatňovať pred vydaním týchto výnimiek, a to počas vykonávania, ako aj po ňom. Medzi tieto opatrenia patrí:

- štúdiá uskutočniteľnosti všetkých alternatívnych možností, vyváženie vplyvu na iné druhy alebo biotopy, ako aj ďalšie ekologické/sociálne/hospodárske aspekty,
- posúdenie vplyvu činnosti na druh, a to počas prác, ako aj po nich,
- opatrenia na minimalizáciu negatívnych vplyvov (načasovanie prác, dohľad zo strany ekológov atď.),
- opatrenia na zvýšenie atraktivity a dostupnosti lokality pre druhy po skončení prác,
- poskytnutie dočasných úkrytov v prípade, že biotop je dočasne nedostupný,
- kompenzačné opatrenia, napríklad náhradné miesto v blízkosti oblasti projektu pred začatím prác alebo v rámci nového rozvoja po jeho ukončení,
- monitorovanie zmien vo využívaní lokality a reakcie postihnutej populácie na prijaté opatrenia,
- kontrolný systém na monitorovanie vykonávania výnimky s cieľom zabezpečiť splnenie všetkých podmienok,
- prieskum stavu ochrany postihnutých druhov v oblasti ich prirodzeného výskytu,
- uplatňovanie postupov v osobitných usmerneniach na vykonávanie prác.

Niektoré z týchto opatrení sú potrebné na zabezpečenie toho, aby výnimky nemali škodlivý vplyv na stav ochrany populácií príslušných druhov. Iné presahujú rámec požiadaviek, pretože môžu aj aktívne zlepšovať počiatočné podmienky lokality alebo vytvárať nové, širšie či vhodnejšie biotopy.

Tieto opatrenia sa podobajú tým, ktoré sú stanovené v postupoch zhodnotenia dosahov podľa článku 6 ods. 3 a 4. Ak výnimky z článku 16 ods. 1 písm. c) súvisia s projektmi alebo plánmi podľa článku 6 (napríklad v prípade ničenia biotopov druhov uvedených v prílohe II/IV v rámci lokality sústavy Natura 2000), je možné vykonať posúdenie v porovnaní s kritériami článku 16 a prispôbiť ďalšie opatrenia v rámci príslušného posudzovania. Týmto prístupom sa dá ušetriť čas a vyhnúť sa nákladom na dvojité posudzovanie, a zároveň zabezpečiť súlad pri plnení požiadaviek článkov 6 a 16 a získať komplexnejší výsledok v zmysle plnenia cieľov ochrany.

d) Na účely výskumu a vzdelávania, oživovania a obnovy týchto druhov a pre operácie rozmnožovania potrebné na tieto účely, vrátane umelého pestovania rastlín

(3-35) Takéto výnimky by sa mohli napríklad vzťahovať na označovanie určitých jedincov druhu na výskumné účely (napr. pomocou rádiových obojkov) s cieľom lepšie porozumieť ich správaniu alebo pre projekty ochrany, ktorých cieľom je opätovné zavedenie druhu. V rámci výskumných projektov sa musia samozrejme zväžiť aj alternatívne metódy. Ak napríklad výskum zahŕňa usmrtenie vzorky, malo by sa podporovať používanie už mŕtvych tiel a vzoriek usmrtených z iných dôvodov¹¹⁷. Rovnako je potrebné preukázať, že účel tohto výskumu je nadradený záujmom prísnej ochrany druhu.

(3-36) Zbieranie vajíčok, odchyt a chov v zajatí, translokáciu a podobne je možné povoliť na účely obnovy počtov narušených populácií, zvýšenie ich genetickej diverzity alebo opätovné zavedenie druhu. Napriek tomu, že cieľom týchto výnimiek je ochrana druhu, mohli by mať niekoľko potenciálnych negatívnych vplyvov týkajúcich sa ekologických, sociálnych a hospodárskych aspektov a dobrých životných podmienok zvierat. Preto je vhodné pri udeľovaní výnimiek tohto typu používať najlepšie dostupné údaje, mechanizmy, nástroje [IUCN, *Guidelines for Reintroductions and Other Conservation Translocations*¹¹⁸ (Usmernenia pre opätovné zavedenie a iné ochranné translokácie)] a príslušné skúsenosti s jednotlivými druhmi, aby sa zvýšila šanca na úspech a predišlo možným rizikám pre opätovne zavedený druh alebo iné druhy.

¹¹⁷ Pozri aj Linnell J., V. Salvatori & L. Boitani (2008), *Guidelines for population level management plans for large carnivores in Europe* (Usmernenia pre plány riadenia úrovne populácií veľkých šeliem v Európe), správa iniciatívy Large Carnivore Initiative for Europe vypracovaná pre Európsku komisiu.

¹¹⁸ Pozri: <https://portals.iucn.org/library/efiles/documents/2013-009.pdf>.

Keď sú druhy, ktorých populácia má byť obnovená alebo opätovne zavedená, uvedené v prílohe IV aj v prílohe II k smernici o biotopoch a cieľové oblasti sú mimo sústavy Natura 2000, orgány by mali takisto vyhodnotiť príležitosť alebo potrebu určiť hlavné reprodukčné a kŕmne oblasti druhov s obnovenou alebo opätovne zavedenou populáciou v rámci sústavy Natura 2000, a to najmä v prípade prioritných druhov. Možné alternatívy k opätovnému zavedeniu alebo translokácii museli byť okrem toho vopred vyhodnotené ako menej účinné alebo sa muselo ukázať, že nie sú uskutočniteľné ako prostriedok na dosiahnutie osobitných a jasne definovaných cieľov ochrany pri opätovnom zavedení alebo translokácii.

e) Aby sa za podmienok prísneho dohľadu, na selektívnom základe a v obmedzenom rozsahu, umožnil odber alebo držanie určitých vzoriek uvedených v prílohe IV v obmedzenom množstve stanovenom príslušnými vnútroštátnymi orgánmi

(3-37) Piaty a posledný dôvod udelenia výnimky je odber alebo držanie určitých vzoriek druhov uvedených v prílohe IV za podmienok prísneho dohľadu, na selektívnom základe a v obmedzenom rozsahu.

(3-38) Na rozdiel od ustanovení článku 16 ods. 1 písm. a) až d) sa v článku 16 ods. 1 písm. e) nešpecifikuje cieľ, ktorý je potrebné sledovať pri využívaní tejto výnimky. **Pri použití článku 16 ods. 1 písm. e) však musí byť stále daný cieľ, ktorý musí byť plne odôvodnený.** Tento cieľ musí byť aj v súlade s celkovými cieľmi smernice. SDEÚ vo veci C-674/17 objasnil, že „ciele uvádzané na podporu výnimky musia byť definované jasne, presne a podložené v rozhodnutí o výnimke“. Súdny dvor sa domnieva aj to, že výnimka na základe článku 16 ods. 1 smernice o biotopoch „sa totiž môže uplatňovať iba konkrétne a jednotlivo, aby spĺňala presne vymedzené požiadavky a reagovala na osobitné situácie“¹¹⁹. Je preto jasné, že na udelenie výnimky musí existovať konkrétny cieľ.

(3-39) Vo veci C-674/17¹²⁰ Súdny dvor EÚ rozhodol, že „cieľ výnimky založenej na článku 16 ods. 1 písm. e) smernice o biotopoch v zásade nemožno zamieňať s cieľmi výnimiek založených na článku 16 ods. 1 písm. a) až d) tejto smernice, takže prvé ustanovenie môže slúžiť ako základ pre prijatie výnimky, len ak druhé ustanovenia nie sú relevantné“, a že „článok 16 ods. 1 písm. e) smernice o biotopoch nemôže teda predstavovať všeobecný právny základ pre udelenie výnimiek z článku 12 ods. 1 tejto smernice, pretože inak by zbavil ostatné prípady článku 16 ods. 1 a uvedený systém prísnej ochrany potrebného účinku“.

Článok 16 ods. 1 písm. e) preto nie je všeobecným právnym základom na poskytovanie výnimiek, ale môže sa uplatniť iba vtedy, ak sa na ciele sledované v rámci výnimky nevzťahuje článok 16 ods. 1 písm. a) až d). V opačnom prípade by ustanovenia článku 16 ods. 1 písm. a) až d) a systém prísnej ochrany stratili účinnosť. V tomto konkrétnom prípade sa SDEÚ výslovne zaoberal problémom pytliactva v prípade chránených druhov, ktorý uznáva ako vážny problém pre ochranu ohrozených druhov. Súdny dvor uznal, že boj proti pytliactvu možno v zásade považovať za metódu prispievajúcu k zachovaniu alebo obnoveniu priaznivého stavu ochrany príslušných druhov, a teda za cieľ, na ktorý sa vzťahuje článok 16 ods. 1 písm. e) smernice o biotopoch¹²¹.

(3-40) Z rozhodnutia vo veci C-674/17 vyplýva, že článok 16 ods. 1 písm. e) neobmedzuje rozsah cieľov, ktoré možno výnimkou legitímne sledovať. Okrem boja proti pytliactvu môžu použitie článku 16 ods. 1 písm. e) odôvodňovať aj iné dôvody za

¹¹⁹ Vec C-674/17, bod 41.

¹²⁰ Pozri body 34 – 37, vec C-674/17.

¹²¹ C-674/17, bod 43.

predpokladu, že cieľ výnimky je v súlade s celkovým cieľom smernice zachovať a obnoviť priaznivý stav ochrany príslušných druhov.

SDEÚ vo veci C-674/17 však takisto rozhodol, že „prináleží vnútroštátnemu orgánu, aby **na základe spoľahlivých vedeckých poznatkov, vrátane** prípadných porovnávacích údajov týkajúcich sa dôsledkov lovu na účely regulácie, preukázal predpoklad, podľa ktorého povolenie regulačného lovu skutočne môže viesť k zníženiu nelegálneho lovu, a to do takej miery, že bude mať pozitívny účinok na stav ochrany populácie vlkov, pričom treba zohľadniť počet plánovaných výnimiek a najnovšie odhady množstva nelegálneho získavania zveri“¹²².

SDEÚ takisto zdôraznil, že „treba konštatovať, že samotná existencia takej nelegálnej činnosti, akou je pytliactvo, alebo ťažkosti, s ktorými sa stretáva pri vykonávaní jeho kontroly, nemôžu postačovať na to, aby sa členský štát zbavil svojej povinnosti zabezpečiť ochranu druhov chránených podľa prílohy IV smernice o biotopoch. V takejto situácii je naopak povinný uprednostniť prísnu a účinnú kontrolu tejto nelegálnej činnosti na jednej strane a zaviesť prostriedky, ktoré nezahŕňajú nedodržanie zákazov stanovených v článkoch 12 až 14, ako aj článku 15 písm. a) a b) tejto smernice, na druhej strane“.¹²³

(3-41) Aj keď sa preukázalo, že výnimka je založená na legitímnom ciele, ktorý spĺňa vyššie uvedené podmienky, **možno ju udeliť iba vtedy, ak spĺňa aj rad ďalších kritérií**, konkrétne sa musí týkať iba obmedzeného počtu vzoriek druhu, musí sa uplatňovať na selektívnom základe a v obmedzenom rozsahu a za podmienok prísneho dohľadu¹²⁴. Každé z týchto kritérií je podrobne opísané ďalej.

- Obmedzené množstvo

(3-42) Toto je relatívne kritérium, ktoré je potrebné porovnať s úrovňou populácie druhu, ročnou reprodukciou a úmrtnosťou a ktoré priamo súvisí s jeho stavom ochrany¹²⁵. Preto je nevyhnutné stanoviť prahovú hodnotu počtu jedincov, ktorých je možné odobrať alebo držať. SDEÚ vo veci C-674/17 objasnil, že **tento počet závisí od úrovne populácie (počtu jedincov), stavu ochrany a biologických vlastností**. „Obmedzené množstvo“ bude potrebné stanoviť v rámci zodpovednosti príslušného vnútroštátneho orgánu na základe prísnych vedeckých informácií o geografických, klimatických, environmentálnych a biologických údajoch a z hľadiska miery reprodukcie a celkovej ročnej úmrtnosti v dôsledku prirodzených príčin, ale aj strát v dôsledku iných príčin, ako sú nehody, iné výnimky [napr. podľa článku 16 ods. 1 písm. b)] a vzorky, ktoré „chýbajú“.

Počtom získaných zvierat sa musí takisto **zabezpečiť, že nespôsobuje riziko významného nepriaznivého vplyvu na štruktúru dotknutej populácie, hoci by samo osebe neohrozovalo zachovanie populácie dotknutých druhov v priaznivom stave ochrany na území ich prirodzeného výskytu**¹²⁶. „Obmedzené množstvo“ musí byť v rozhodnutiach o výnimke jasne uvedené¹²⁷. Toto obmedzenie by sa malo stanoviť na úrovni populácie; vyžaduje si to koordináciu medzi všetkými jednotkami zapojenými do riadenia populácie v rámci územia výskytu danej populácie. V prípade stavovcov vyskytujúcich sa na rozsiahlych územiach s cezhraničnými populáciami, akými

¹²² C-674/17, bod 45.

¹²³ C-674/17, bod 48.

¹²⁴ Pozri bod 35, vec C-674/17.

¹²⁵ Vo veci, ktorá sa týka porovnateľného ustanovenia článku 9 smernice o ochrane vtáctva 2009/147/ES (rozsudok z 27. apríla 1988, Komisia/Francúzsko, vec C-252/85, ECLI:EU:C:1988:202), Súdny dvor uviedol, že: „Z článku 2 v spojení s jedenástym odôvodnením k preambule smernice vyplýva, že kritérium malých množstiev nie je absolútnym kritériom, ale odkazuje na zachovanie úrovne celkovej populácie a na reprodukčnú situáciu príslušného druhu.“

¹²⁶ C-674/17, bod 72. Pozri aj rozsudky z 8. júna 2006, WWF Italia a i., C-60/05, EU:C:2006:378, body 25 a 29 a z 21. júna 2018, Komisia/Malta, C-557/15, EU:C:2018:477, bod 62 v kontexte článku 9 smernice o ochrane vtáctva 2009/147/ES.

¹²⁷ C-674/17, body 70 – 72.

sú napríklad veľké šelmy, musia členské štáty, na ktorých území sa rozprestiera oblasť výskytu danej populácie koordinovať stanovenie spoločného stanoviska k tomu, čo je možné na účely udeľovania výnimiek považovať za obmedzené množstvo.

(3-43) Výnimky by sa nemali udeľovať, ak existuje riziko, že by výnimka mohla mať výrazný negatívny vplyv na ochranu príslušnej miestnej populácie z kvantitatívneho alebo kvalitatívneho hľadiska (napr. na štruktúru populácie) (pozri aj oddiel 3.2.3). Vzhľadom na to, že každá výnimka musí v každom prípade spĺňať presnú podmienku článku 16 ods. 1, že „nespôsobuje zhoršenie stavu ochrany populácie príslušného druhu na území jeho prirodzeného výskytu“, výslovný odkaz v článku 16 ods. 1 písm. e) na „obmedzené množstvo“ naznačuje, že zákonodarca zamýšľal väčšiu mieru obmedzenia.

(3-44) **Pojem „obmedzený počet“ v prípade prísne chránených druhov je oveľa reštriktívnejší ako „maximálna udržateľná kvóta“ alebo „optimálny udržateľný výnos“ v prípade druhov, ktoré podliehajú riadeniu lovu a sú uvedené v prílohe V k smernici.** Podmienka „obmedzeného množstva“ je v súlade so stupňom ochrany, ktorý smernica požaduje pre nevyužiteľné druhy. Podmienka je reštriktívnejšia ako všeobecná podmienka udelenia výnimky, ktorou je zabezpečenie priaznivého stavu ochrany populácií príslušných druhov. Je preto reštriktívnejšia než „udržateľné“ využívanie požadované v prípade druhov uvedených v prílohe V podľa článku 14, čím sa zabezpečuje, že ich využívanie je zlučiteľné so zachovaním priaznivého stavu ochrany druhu¹²⁸.

(3-45) Prahová hodnota „obmedzeného množstva“ by sa mala určiť na základe osobitných kritérií pre každý druh, pretože závisí od ekologických požiadaviek každého druhu. Tieto požiadavky môžu zahŕňať priestorový rozsah rozšírenia, fragmentáciu biotopov a krajiny, dostupnosť koristi, sociálnu organizáciu druhu, modely a úrovne ohrozenia vrátane chorôb, znečistenia a kontaminantov, nezákonnej a náhodnej úmrtnosti a zmeny klímy. Objem „obmedzeného množstva“ sa vo všetkých prípadoch **„musí určiť na základe presných vedeckých údajov“**¹²⁹.

- Za podmienok prísneho dohľadu, na selektívnom základe a v obmedzenom rozsahu

(3-46) Táto kvalifikácia jasne dokazuje, že zákonodarca EÚ mal v úmysle stanoviť podstatné obmedzenia. Zo zásady podmienok prísneho dohľadu vyplýva aj to, že akékoľvek využitie tohto druhu výnimky musí zahŕňať jasné povolenia, ktoré sa musia týkať konkrétnych jedincov alebo skupín jedincov, miest, časov a množstiev. Termín „v obmedzenom rozsahu“ podporuje tento výklad. Vyplýva z toho aj potreba prísnych územných, časových a osobných kontrol na presadzovanie výnimiek a zabezpečenie súladu.

(3-47) Zásada **selektivity zase znamená, že daná aktivita musí byť svojim účinkom veľmi špecifická** a musí byť cielená na určitých jedincov jedného druhu, alebo iba na jednu rodovú alebo vekovú triedu tohto druhu (napr. iba dospelé samce) s vylúčením všetkých ostatných. Tento prístup podporuje špecifikácia uvedená v článku 16 ods. 1 písm. e), že odber alebo držanie sa musí obmedziť na „určité vzorky“. Takisto z toho vyplýva, že niektoré technické aspekty použitej metódy by mali overiteľným spôsobom preukázať selektivitu.

SDEÚ vo veci C-674/17 zdôraznil tento aspekt v rozhodnutí: „Pokiaľ ide ďalej o podmienky selektivity a obmedzenia získavania zveri alebo držby určitých jedincov

¹²⁸ Je to aj v súlade s údajmi uvedenými v usmerňovacom dokumente o love podľa smernice Rady 79/409/EHS o ochrane voľne žijúceho vtáctva na účely vymedzenia „malého množstva“. Podľa usmernenia musí byť „malé množstvo“ oveľa nižším číslom ako číselné údaje, ktoré sú charakteristické pre odoberanie vtáctva podľa článku 7, a ešte nižšie v prípade druhov, ktoré sa loviť nemajú.

¹²⁹ Rozsudok z 8. júna 2006, Komisia/Taliansko, vec C-60/05, ECLI:EU:C:2006:378.

druhov, je potrebné domnievať sa, že vyžadujú, aby sa výnimka vzťahovala na počet jedincov určených čo najreštriktívnejšie, najšpecifickejšie a najvhodnejšie z hľadiska cieľa sledovaného dotknutou výnimkou. So zreteľom na veľkosť populácie predmetného druhu, stav jeho ochrany a jeho biologické vlastnosti môže byť teda potrebné, aby bola výnimka obmedzená nielen na predmetný druh alebo na typy či skupiny jedincov tohto druhu, ale aj na jednotlivé určených jedincov¹³⁰.

V tom istom rozhodnutí sa objasnil termín „za prísne kontrolovaných podmienok“ vo význame: „... konkrétne znamená, že tieto podmienky a spôsob, akým je ich dodržiavanie zabezpečené, umožňujú zaručiť selektívnu a obmedzenú povahu získavania zveri alebo držby jedincov príslušných druhov. Pri každej výnimke založenej na tomto ustanovení sa príslušný vnútroštátny orgán musí uistiť o dodržiavaní podmienok, ktoré sú v ňom stanovené pred jej prijatím, **a monitorovať jej vplyv**. Vnútroštátna právna úprava totiž musí **zabezpečiť**, aby sa zákonnosť rozhodnutí udeľujúcich výnimky podľa tohto ustanovenia a spôsob, akým sa tieto rozhodnutia uplatňujú, aj pokiaľ ide o **dodržanie podmienok týkajúcich sa najmä miest, dátumov, množstiev a typov uvedených jedincov, ktoré sú súčasťou týchto rozhodnutí, kontrolovala účinným spôsobom a včas**¹³¹.

(3-48) V podmienke „selektívnej povahy“ sa opakuje zákaz podľa článku 15 písm. a) používať na základe výnimiek neselektívne prostriedky na odchyt a usmrčovanie uvedené v prílohe VI písm. a) na odber, odchyt alebo usmrčovanie druhov uvedených v prílohe IV písm. a). Metóda použitá na odchyt alebo lovenie musí byť selektívna, ak sa uplatňujú výnimky podľa článku 16 ods. 1 písm. e).

24 – Judikatúra SDEÚ: vec Tapiola. Využívanie výnimiek na lov vlka na účely regulácie populácie – vec C-674/17

Súvislosti:

V roku 2015 prijalo fínske ministerstvo poľnohospodárstva a lesného hospodárstva nový národný plán riadenia populácie vlkov vo Fínsku s cieľom dostať populáciu vlka do priaznivého stavu ochrany a v tomto stave ju zachovať. V pláne boli uvedené údaje ukazujúce rastúcu spoločenskú akceptáciu nelegálneho lovu vlkov za určitých okolností a potenciálny vzťah medzi pytlíctvom a značnými nedávnymi zmenami v počte vlkov.

Na základe toho sa v pláne konštatovalo, že jeho ciele nebudú splnené, pokiaľ sa nezohľadnia potreby ľudí žijúcich a pracujúcich v rámci území s výskytom vlka, a obhajovalo sa využívanie výnimky na lov jednotlivých zvierat spôsobujúcich problémy s cieľom zabrániť nezákonnému usmrčovaniu vlkov. Tieto výnimky sa museli vzťahovať na oblasti s veľkým počtom vlkov a nemohli prekročiť maximálny počet zvierat na odchyt stanovený orgánmi (53 jedincov ročne v období 2016 – 2018, mimo oblasti chovu sobov).

Fínsky úrad pre voľne žijúce živočíchy v decembri 2015 udelil dve výnimky na usmrtenie najviac siedmich vlkov v regióne Pohjois-Savo a odporučil, aby sa držiteľia povolení zameriavali namiesto na dominantných samcov na mladé jedince alebo jedince, ktoré spôsobujú problémy. Fínske združenie na ochranu prírody Tapiola spochybnilo toto rozhodnutie a postúpilo prípad Najvyššiemu správne súdu vo Fínsku. Ten sa rozhodol konanie prerušiť a požiadať Súdny dvor Európskej únie (SDEÚ) o usmernenie týkajúce sa výkladu článku 16 ods. 1 písm. e).

Otázka 1: Je možné podľa článku 16 ods. 1 písm. e), ktorého cieľom je boj proti pytlíctvu, udeľovať na základe individuálnych žiadostí poľovníkov regionálne obmedzené výnimky na „účely regulácie populácie“?

SDEÚ pripomína, že použitie článku 16 ods. 1 predstavuje výnimku z režimu ochrany druhov podľa smernice, a preto sa musí vykladať reštriktívne. Výnimky sú možné iba vtedy, ak sa preukáže, že

¹³⁰ Vec C-674/17, bod 73.

¹³¹ Vec C-674/17, bod 74.

neexistuje uspokojivá alternatíva a že výnimka nemá škodlivý vplyv na zachovanie priaznivého stavu ochrany populácií druhov v oblasti ich prirodzeného výskytu.

Článok 16 ods. 1 písm. e) sa môže použiť iba vtedy, ak dôvody udelenia výnimky podľa článku 1 písm. a) až d) nie sú relevantné. V tomto prípade Súdny dvor poznamenáva, že z obsahu rozhodnutí o výnimkách a plánu starostlivosti o vlkov bolo zrejmé, že pytliactvo predstavuje veľký problém pre zachovanie alebo obnovu priaznivého stavu ochrany vlka v oblasti jeho prirodzeného výskytu. Preto dospel k záveru, že ak je v zásade možné preukázať, že tieto výnimky by skutočne pomohli v boji proti pytliactvu, potom by sa to dalo považovať za relevantný cieľ, na ktorý sa vzťahuje článok 16 ods. 1 písm. e).

Pred udelením výnimky podľa článku 16 ods. 1 písm. e) však musí byť vnútroštátny orgán schopný na základe prísnych vedeckých údajov preukázať, že týmito výnimkami sa skutočne dokáže obmedziť nezákonné usmrčovanie do takej miery, že by mali čistý pozitívny vplyv na stav ochrany populácie vlka. V tomto prípade neboli predložené žiadne takéto vedecké dôkazy.

Príslušné vnútroštátne orgány musia navyše s prihliadnutím na najlepšie príslušné vedecké a technické dôkazy a vzhľadom na okolnosti predmetnej konkrétnej situácie stanoviť, že neexistuje uspokojivá alternatíva, ktorou by sa mohol sledovaný cieľ dosiahnuť. Fínsky úrad pre voľne žijúce živočíchy toto nepreukázal.

Napokon Súdny dvor zdôraznil, že samotná existencia takej nelegálnej činnosti, akou je pytliactvo, alebo ťažkostí, s ktorými sa stretáva pri vykonávaní jeho kontroly, nemôžu postačovať na to, aby sa členský štát zbavil svojej povinnosti chrániť daný druh. V takejto situácii je naopak povinný uprednostniť prísnu a účinnú kontrolu tejto nelegálnej činnosti na jednej strane a zaviesť prostriedky na zabezpečenie úplného rešpektovania zákazov stanovených v článkoch 12 až 14.

Otázka 2: Ako sa má pri udeľovaní regionálne obmedzených výnimiek posudzovať podmienka týkajúca sa stavu ochrany populácie príslušného druhu uvedená v článku 16 ods. 1?

Súdny dvor poznamenáva, že posúdenie vplyvu výnimky na úrovni územia miestnej populácie je vo všeobecnosti nevyhnutné na určenie jej vplyvu na stav ochrany príslušnej populácie vo väčšom rozsahu. Stav ochrany populácie na národnej alebo biogeografickej úrovni navyše závisí aj od kumulatívneho vplyvu rôznych výnimiek ovplyvňujúcich miestne oblasti. Takúto výnimku preto nie je možné udeliť bez posúdenia stavu ochrany populácií príslušných druhov a vplyvu, ktorý naň môže zamýšľaná výnimka mať na miestnej úrovni, ako aj na úrovni územia daného členského štátu, alebo prípadne na úrovni príslušnej biogeografickej oblasti a v možnej miere na cezhraničnej úrovni.

V zásade by regulačný plán stanovujúci maximálny počet jednotlivých zvierat, ktoré môžu byť usmrtené počas daného poľovného roku v rámci územia štátu, mohol zabezpečiť, že ročný kumulatívny účinok jednotlivých výnimiek nebude mať vplyv na zachovanie alebo obnovu priaznivého stavu ochrany populácií predmetných druhov. Ak sa však počet nastaví príliš vysoko, táto podmienka zjavne nebude rešpektovaná.

V tomto prípade bolo v poľovnom roku 2015 – 2016 usmrtených viac ako 14 % celej populácie vlkov vo Fínsku (43 alebo 44 z 275 až 310 vlkov) na základe výnimiek, a to vrátane početných rozmnožujúcich sa jedincov. K uvedenému počtu treba navyše pripočítať približne 30 každoročne nezákonne usmrtených vlkov (podľa odhadu v regulačnom pláne). Napokon sa javí, že výnimkami sa zvýšila celková miera usmrčovania vlkov, čo má za následok čistý negatívny vplyv na populáciu vlkov.

Pokiaľ ide o vplyv nepriaznivého stavu ochrany druhu na možnosť schválenia výnimiek podľa článku 16 ods. 1, Súdny dvor pripomína, že *mimoriadne* udelenie takýchto výnimiek je naďalej možné, ak sa riadne preukáže, že nemôžu zhoršiť nepriaznivý stav ochrany týchto populácií alebo zabrániť obnoveniu ich priaznivého stavu ochrany. Takéto výnimky by preto museli byť pre príslušný druh neutrálne. (Komisia/Fínsko, C-342/05, EU:C:2007:341, bod 29).

Ako však Súdny dvor zdôraznil v súlade so zásadou predbežnej opatrnosti, ak po preskúmaní najlepších dostupných vedeckých údajov pretrváva neistota o otázke, či výnimka bude alebo nebude mať škodlivý vplyv na zachovanie alebo obnovu priaznivého stavu ochrany populácií ohrozených druhov, členský štát nesmie takúto výnimku udeľovať ani vykonávať.

3.2.2. TEST 2: Neexistencia uspokojivej alternatívy

Druhou úvahou je, či k výnimke existuje uspokojivá alternatíva, t. j. či problém, ktorým sa orgán zaoberá, je možné vyriešiť spôsobom, ktorý ne zahŕňa výnimku.

(3-49) Podľa článku 16 ods. 1 si pred uplatnením výnimky členské štáty musia byť isté, že neexistuje uspokojivá alternatíva. Toto je zastrešujúca podmienka, ktorá sa vzťahuje na všetky výnimky. Je na príslušných vnútroštátnych orgánoch, aby vykonali potrebné porovnania a vyhodnotili alternatívne riešenia. Táto diskrečná právomoc však **podlieha viacerým obmedzeniam**.

(3-50) Na základe judikatúry Súdneho dvora o porovnateľnom ustanovení článku 9 smernice o ochrane vtáctva 79/409/EHS¹³², osobitne vo veci C-10/96, má analýza toho, či „neexistuje žiadna iná uspokojivá alternatíva“, tri časti: **Aký problém alebo akú konkrétnu situáciu je potrebné riešiť? Existujú aj iné riešenia?** Ak áno, **vyrieši sa nimi tento problém alebo konkrétna situácia**, pre ktorú sa výnimka požaduje? Nasledujúce poznámky vychádzajú z judikatúry SDEÚ o porovnateľnom ustanovení o výnimkách v článku 9 smernice o ochrane vtáctva a dajú sa analogicky použiť v prípade článku 16.

(3-51) Analýza, či „neexistuje žiadna iná uspokojivá alternatíva“, predpokladá, že konkrétny problém alebo situácia existuje a je potrebné ich riešiť. Príslušné vnútroštátne orgány sa vyzývajú, aby vyriešili tento problém alebo situáciu tak, že spomedzi možných alternatív vyberú tie najvhodnejšie, ktoré zabezpečia najlepšiu ochranu druhu a zároveň riešia problém alebo situáciu. Aby sa zabezpečila prísna ochrana druhov, alternatívy sa musia posúdiť v porovnaní so zákazmi uvedenými v článku 12. Môže ísť napríklad o alternatívne umiestnenie projektov, rôzne stupne alebo návrhy rozvoja alebo alternatívne činnosti, procesy či metódy.

Napríklad pri posudzovaní existencie „iných uspokojivých alternatív“ k opatreniam podľa článku 16 ods. 1 písm. b), ktorých cieľom je zabrániť závažným škodám na plodinách, hospodárskych zvieratách, lesoch, rybárstve a vode alebo na inom type majetku, je najskôr potrebné uplatniť preventívne neletálne prostriedky zlučiteľné s článkom 12, alebo prinajmenšom ich dôkladne preskúmať. Vo väčšine prípadov **preventívne opatrenia** týkajúce sa škôd na plodinách alebo hospodárskych zvieratách (ako je používanie vhodných plotov, odplašovačov voľne žijúcich živočíchov, psov na stráženie hospodárskych zvierat, pasenie alebo zmeny v postupoch chovu hospodárskych zvierat, ako aj podpora zlepšovania podmienok biotopov alebo populácií koristi príslušného druhu) môžu byť uspokojivou alternatívou k využívaniu výnimiek podľa článku 16 ods. 1 písm. b). Iné preventívne opatrenia, napríklad šírenie vedecky podložených informácií s cieľom obmedzenia konfliktov (napríklad metódy chovu alebo správanie ľudí), môžu byť súčasťou uspokojivých alternatív k využívaniu letálnej regulácie v rámci výnimiek podľa článku 16 ods. 1 písm. b) a článku 16 ods. 1 písm. c).

(3-52) Pri zisťovaní, či pre konkrétnu situáciu existuje iné uspokojivé riešenie, by sa mali zvážiť všetky ekologické, hospodárske a sociálne výhody a nevýhody, aby sa identifikovala optimálna alternatíva pre konkrétny prípad. Táto **analýza výhod a nevýhod** by sa mala zamerať na potenciálne negatívne vplyvy možných riešení, ako aj na možnosti a nástroje, ktorých cieľom je zrušiť alebo minimalizovať akékoľvek negatívne účinky. Čistý výsledok, t. j. riešenie problému pri predchádzaní sekundárnym účinkom alebo ich minimalizácii, by sa potom mal porovnať s účinkami výnimky, a zároveň by sa mal zohľadniť celkový cieľ smernice.

¹³² Ligue royale belge pour la protection des oiseaux ASBL a Société d'études ornithologiques AVES ASBL/Région Wallonne, vec C-10/96; rozsudok zo 16. októbra 2003, Ligue pour la protection des oiseaux a i./Premier ministre a Ministre de l'Aménagement du territoire et de l'Environnement, vec C-182/02, ECLI:EU:C:2003:558.

(3-53) Príslušné vnútroštátne orgány musia pri schvaľovaní výnimiek opäť zistiť, či so zreteľom na najlepšie relevantné vedecké a technické poznatky, ako aj vzhľadom na okolnosti predmetnej osobitnej situácie, neexistujú uspokojivé alternatívy, ktoré by umožnili dosiahnuť sledovaný cieľ pri dodržiavaní zákazov uvedených v smernici o biotopoch.¹³³

(3-54) Napríklad vo veci C-674/17 sa SDEÚ domnieval, že samotná existencia takej nelegálnej činnosti, akou je pytliactvo, alebo ťažkosti s monitorovaním tejto činnosti, nestačí na to, aby sa členský štát zbavil povinnosti chrániť druh v súlade s prílohou IV k smernici o biotopoch. V takejto situácii je povinný uprednostniť prísnu a účinnú kontrolu tejto nelegálnej činnosti a prijatie opatrení, ktoré sú v súlade so zákazmi stanovenými v článkoch 12 až 14 a v článku 15 písm. a) a b) uvedenej smernice¹³⁴.

(3-55) Využitie výnimky je možné odôvodniť iba vtedy, ak sa dostatočne preukáže, že potenciálne alternatívy nie sú uspokojivé, a to buď z dôvodu nemožnosti vyriešiť konkrétny problém, alebo z dôvodu technickej nerealizovateľnosti, a keď sú splnené aj ostatné podmienky.

Ak je však opatrenie čiastočne uspokojivé, hoci problém dostatočne nerieši, ale napriek tomu môže problém obmedziť alebo zmierniť, malo by sa najskôr vykonať toto opatrenie. Výnimky na letálny zásah je možné odôvodniť iba pre zvyškový problém, ak nie sú možné iné metódy, dané výnimky musia však byť úmerné problému pretrvávajúcemu po prijatí neletálnych opatrení.

(3-56) Proces zisťovania, či je iná alternatíva neuspokojivá, by mal byť založený na dobre zdokumentovanom posúdení všetkých možných dostupných možností vrátane ich účinnosti na základe najlepších dostupných faktov a údajov. Posudzovanie alternatív musí byť vyvážené vzhľadom na celkový cieľ zachovania alebo obnovenia priaznivého stavu ochrany príslušných druhov európskeho významu (musí sa preto vziať do úvahy stav ochrany, vplyv dodatočného náhodného alebo nezákonného odstraňovania vzoriek a perspektívy príslušnej populácie). Pri posudzovaní sa môže vziať do úvahy aj proporionalita z hľadiska nákladov. Ekonomické náklady však nemôžu byť jediným určujúcim faktorom pri analýze alternatívnych riešení. Najmä v prípade uspokojivých alternatívnych riešení ich nemožno hneď na začiatku odmietnuť s odôvodnením, že by boli príliš nákladné¹³⁵.

(3-57) **Udeľovanie výnimiek z článku 16 musí byť** v každom prípade **krajným riešením**¹³⁶. Základnou spoločnou charakteristikou každého systému výnimiek je, že v záujme ochrany musí byť podriadený iným požiadavkám stanoveným v smernici.

(3-58) Rovnaký prístup platí pre výklad termínu „uspokojivé“. Vzhľadom na výnimočnú povahu režimu výnimiek a povinnosť členských štátov podľa článku 4 ods. 3 ZEÚ pomáhať EÚ pri plnení jej úloh by bola výnimka odôvodnená iba na základe objektívneho preukázania, že neexistuje iné uspokojivé riešenie¹³⁷.

(3-59) Generálna advokátka vo veci C-342/05 objasnila zásadu proporcionality, podľa ktorej¹³⁸ „opatrenie nie je možné vykonať, pokiaľ je možné dosiahnuť jeho cieľ menej drastickým spôsobom, teda iným uspokojivým riešením v zmysle článku 16 ods. 1

¹³³ C-674/17, bod 51.

¹³⁴ C-674/17, bod 48.

¹³⁵ Pozri zásadu proporcionality v kontexte článku 6 v oznámení Komisie C(2018) 7621 final, Správa lokalít sústavy Natura 2000 – Ustanovenia článku 6 smernice 92/43/EHS o biotopoch, s. 55.
[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1548663172672&uri=CELEX:52019XC0125\(07\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1548663172672&uri=CELEX:52019XC0125(07)).

¹³⁶ Pozri bod 33 návrhov generálneho advokáta vo veci C-10/96.

¹³⁷ Podľa generálneho advokáta vo veci C-10/96 možno tento termín „vykladať tak, že znamená riešenie, ktoré rieši konkrétny problém, s ktorým sa vnútroštátne orgány zaoberajú, a ktoré zároveň v maximálnej možnej miere rešpektuje zákazy stanovené v smernici; výnimku je možné povoliť iba vtedy, ak nie je možné prijať iné riešenie, ktoré nezahŕňa zrušenie týchto zákazov“.

¹³⁸ Pozri body 24 – 27 návrhov generálnej advokátky vo veci C-342/05.

smernice". „Iné riešenie však nie je uspokojivé len za predpokladu, že sa ním rovnako dobre dosiahne cieľ výnimky, ale tiež za predpokladu, že nevýhody spôsobené výnimkou by boli neprimerané sledovaným cieľom a iné riešenie by zabezpečovalo proporionalitu“.

(3-60) **Určenie toho, či je alternatíva v danej skutkovej situácii uspokojivá, musí byť založená na objektívne overiteľných faktoroch, akými sú vedecké a technické hľadiská.** Vzhľadom na výnimočnú povahu režimu výnimiek by bola výnimka odôvodnená len na základe objektívneho preukázania dôvodov, na základe ktorých nemožno prijať iné *prima facie* uspokojivé riešenia¹³⁹. Požiadavka seriózneho zváženia iných alternatív je evidentne prvoradá. Členské štáty majú obmedzenú diskrečnú právomoc a ak existuje iné riešenie, všetky argumenty o tom, že nie je uspokojivé, budú musieť byť presvedčivé. Rozsudok vo veci C-182/02 ilustruje prísny prístup Súdneho dvora k výnimkám podľa smernice o ochrane vtáctva. Pri zisťovaní, či existuje uspokojivé riešenie, Súdny dvor posúdil tak „potrebu“, ako aj „účel“ výnimky¹⁴⁰.

Tento rozsudok potvrdzuje dôležitosť preukázania existencie závažných dôvodov na odôvodnenie výnimky¹⁴¹. **Iné riešenie nemožno považovať za neuspokojivé iba preto, že by** užívateľom výnimky **spôsobilo väčšie nepríjemnosti alebo by ich prinútilo k zmene správania.** V tejto súvislosti sa argumenty založené na „hlboko zakorenenej tradícii“ alebo „historickej a kultúrnej tradícii“ poľovníckych postupov ukázali ako nedostatočné na odôvodnenie potreby výnimky zo smernice o ochrane vtáctva¹⁴². Rovnaká logika platí aj pre výnimky podľa smernice o biotopoch.

(3-61) Okrem toho napokon zvolené riešenie, aj keď zahŕňa výnimku, musí byť objektívne obmedzené na rozsah potrebný na vyriešenie konkrétneho problému alebo situácie¹⁴³. To znamená, že **výnimky musia byť obmedzené, pokiaľ ide o čas, miesto, počet** zahrnutých vzoriek, konkrétne zahrnuté vzorky, oprávnené osoby atď. Potreba obmedziť výnimku v rozsahu potrebnom na vyriešenie problému bola opätovne potvrdená vo veci C-10/96 týkajúcej sa porovnateľného ustanovenia článku 9 smernice o ochrane vtáctva¹⁴⁴. Podľa Súdneho dvora musí byť počet vzoriek, na ktoré sa výnimka vzťahuje, „stanovený na takej úrovni, ktorá je objektívne nevyhnutná na riešenie daných problémov“. Tento limit sa líši od „obmedzeného množstva“ v článku 16 ods. 1 písm. e), čo je celkový „strop“ pri uplatňovaní tejto konkrétnej výnimky¹⁴⁵.

3.2.3. TEST 3: Vplyv výnimky na stav ochrany

V súlade s harmonizovaným rámcom predkladania správ schváleným pre článok 17 smernice sa celkový stav ochrany druhu v členskom štáte hodnotí na biogeografickej úrovni v každom členskom štáte. Avšak v prípade, že sa má posúdiť vplyv konkrétnej výnimky, malo by sa to uskutočniť na nižšej úrovni (napr. na úrovni lokality, populácie), aby sa v konkrétnom kontexte výnimky dosiahla vyššia výpovedná hodnota.

¹³⁹ Pozri aj bod 39 návrhov generálneho advokáta vo veci C-10/96.

¹⁴⁰ Ligue pour la protection des oiseaux a i./Premier ministre a Ministre de l'Aménagement du territoire et de l'Environnement, vec C-182/02, bod 16.

¹⁴¹ Pozri aj rozsudok z 15. decembra 2005, Komisia/Fínsko, C-344/03, ECLI:EU:C:2005:770, body 18 – 46.

¹⁴² Rozsudok z 9. decembra 2004, Komisia/Španielsko, vec C-79/03, ECLI:EU:C:2004:782, bod 27. Pozri aj návrhy generálneho advokáta zo 7. novembra 1996 vo veci C-10/96, ECLI:EU:C:1996:430, bod 36: „Článok 9 pripúšťa výnimku iba vtedy, ak neexistuje iné uspokojivé riešenie, a nie vtedy, keď by uplatňovanie zákazu dotknutým osobám iba spôsobilo určité nepríjemnosti alebo by od nich vyžadovalo zmenu návykov.“ „Je v povahe ochrany životného prostredia, že od určitých kategórií osôb sa môže vyžadovať zmena správania v záujme všeobecného dobra; v tomto prípade zrušenie ‚tenderie‘ alebo ‚odchytu vtáctva na rekreačné účely‘ v dôsledku smernice.“ „To, že tieto činnosti môžu byť ‚dedičstvom‘ alebo súčasťou ‚historickej a kultúrnej tradície‘, nepostačuje na odôvodnenie výnimky zo smernice.“

¹⁴³ Pozri body 21 – 22 a 26 – 27 rozsudku.

¹⁴⁴ Ligue royale belge pour la protection des oiseaux ASBL a Société d'études ornithologiques AVES ASBL/Région Wallonne, vec C-10/96.

¹⁴⁵ V súlade s bodom 3.4.12 usmerňovacieho dokumentu o love podľa smernice Rady 79/409/EHS o ochrane voľne žijúceho vtáctva.

(3-62) Podľa článku 16 ods. 1 výnimky nesmú spôsobovať „zhoršenie stavu ochrany populácie príslušného druhu na území jeho prirodzeného výskytu“. Vykonávanie tohto ustanovenia by malo zahŕňať dvojstupňové posudzovanie: prvým je posúdenie stavu ochrany konkrétnych populácií druhu v oblasti jeho prirodzeného výskytu v príslušnom členskom štáte (prípadne aj za hranicami štátu, ak sú populácie rozšírené na územiach viacerých susedných krajín), a druhým je vyhodnotenie vplyvu výnimky na stav ochrany príslušnej konkrétnej populácie alebo populácií. V záujme zrozumiteľnosti sa tu „populácia“ vymedzuje ako skupina jedincov rovnakého druhu, ktorí žijú vo vymedzenej geografickej oblasti v rovnakom čase a (potenciálne) sa vzájomne krížia (t. j. majú spoločný genofond)¹⁴⁶.

3.2.3.a) Rozsah posúdenia:

(3-63) Potom vzniká otázka, na ktorej úrovni má prebiehať hodnotenie, v rámci ktorého sa zisťuje, či je vplyv výnimky škodlivý, neutrálny alebo by mohol byť pozitívny z hľadiska stavu ochrany druhu. Podľa článku 1 písm. i) sa v konečnom dôsledku musí zväziť stav ochrany druhu na celom území jeho prirodzeného výskytu. Pri diskusiách s výborom pre biotopy sa dohodlo, že na účely podávania správ podľa článku 17 (v spojení s článkom 11) by sa stav ochrany mal v každom členskom štáte posudzovať na biogeografickej úrovni. To by v konečnom dôsledku umožnilo zoskupiť informácie za celé biogeografické oblasti v celej EÚ. Stav ochrany druhu v rámci danej biogeografickej oblasti v členskom štáte je preto veľmi dôležitou informáciou pri zvažovaní výnimky.

(3-64) **Posúdenie vplyvu konkrétnej výnimky však bude vo väčšine prípadov musieť prebiehať na nižšej úrovni** než je biogeografická oblasť, aby posúdenie malo z ekologického hľadiska výpovednú hodnotu. Vhodnou úrovňou by mohla byť (miestna) populácia. Znenie článku 16, v ktorom sa uvádzajú „populácie príslušného druhu“, tento výklad potvrdzuje.

Prístup je samozrejme potrebné prispôbiť predmetnému druhu: kumulatívne účinky usmrčovania jedincov veľkých šeliem vyskytujúcich sa na rozsiahlych územiach bude potrebné vyhodnotiť na úrovni populácie (v prípade potreby cezhranične¹⁴⁷), zatiaľ čo vplyv ničenia miesta na párenie v pomerne rozdrobenom biotope obojživelníkov možno lepšie vyhodnotiť na jednotlivých miestach alebo na úrovni metapopulácie¹⁴⁸.

Podľa zavedenej judikatúry sa výnimky musia uplatňovať primerane na riešenie presných požiadaviek a osobitných situácií¹⁴⁹. Z toho vyplýva, že posudzovanie na nižších úrovniach je spravidla nevyhnutné, pretože výnimky musia riešiť konkrétne problémy a poskytovať vhodné riešenia. Výnimky preto musia byť **udelené pre konkrétne miesto, keďže ich primárny vplyv je na miestnej úrovni**. Posúdenie na nižšej úrovni by potom bolo potrebné porovnať so situáciou vo väčšom rozsahu (napr. biogeografickom, cezhraničnom alebo vnútroštátnom), aby sa získal úplný obraz o situácii.

SDEÚ vo svojom rozhodnutí vo veci C-674/17 o výnimkách pre vlky nadväzuje na toto odôvodnenie vyhlásením, že vnútroštátne orgány pred povolením výnimiek musia

¹⁴⁶ Vymedzenie termínov „oblasť výskytu“ a „populácia“ pozri aj v dokumente Podávanie správ podľa článku 17 smernice o biotopoch – Vysvetlivky a usmernenia na obdobie 2013 – 2018, s. 29f; https://cdr.eionet.europa.eu/help/habitats_art17.

¹⁴⁷ Pokiaľ ide o druhy s cezhraničnou populáciou alebo druhy migrujúce cez hranice EÚ, mala by sa zväziť celková oblasť prirodzeného výskytu týchto druhov, pokiaľ je to možné alebo uskutočniteľné.

¹⁴⁸ Metapopulácia pozostáva zo skupiny priestorovo oddelených populácií rovnakého druhu s interakciou na určitej úrovni. Termín „metapopulácia“ zaviedol Richard Levins v roku 1969 na opis modelu dynamiky populácie škodlivého hmyzu na poľnohospodárskych poliach, ale pojem sa široko uplatnil na druhy v prirodzene alebo umelo fragmentovaných biotopoch.

¹⁴⁹ Pozri najmä: Komisia/Belgicko, vec C-247/85, bod 7; rozsudok z 8. júla 1987, Komisia/Taliansko, vec C-262/85, bod 7; WWF Italy/Regione Veneto, vec C-118/94, bod 21; C-674/17, bod 41.

posúdiť stav ochrany príslušnej populácie a vplyv zamýšľaných výnimiek na miestnej úrovni, ako aj na úrovni územia členského štátu, alebo prípadne na úrovni predmetného biogeografického regiónu, ak hranice členského štátu pretínajú viaceré biogeografické regióny alebo ak sa to vyžaduje pre územie prirodzeného výskytu druhu, a v najväčšom možnom rozsahu na cezhraničnej úrovni. SDEÚ objasnil, že: „hodnotenie dopadu výnimky na úrovni územia miestneho obyvateľstva je vo všeobecnosti nevyhnutné na určenie jej vplyvu na stav ochrany príslušného obyvateľstva vo väčšom rozsahu. (...) Následky takejto výnimky sú vo všeobecnosti najbezprostrednejšie pociťované v miestnej oblasti, ktorej sa táto výnimka týka. Pritom ako vyplýva zo spisu, ktorý má Súdny dvor k dispozícii, stav ochrany populácie na vnútroštátnej úrovni alebo na úrovni biogeografického regiónu závisí od kumulovaného dopadu rozličných výnimiek, ktoré ovplyvňujú konkrétne oblasti¹⁵⁰.“ „Takúto výnimku teda nemožno prijať bez toho, aby sa posudzoval stav ochrany populácie dotknutého druhu, ako aj dopad, ktorý môže mať zamýšľaná výnimka na tento druh na miestnej úrovni, ako aj na úrovni územia tohto členského štátu, alebo prípadne na úrovni uvedeného biogeografického regiónu, ak hranice tohto členského štátu pretínajú viaceré biogeografické regióny, alebo pokiaľ sa to vyžaduje pre územie prirodzeného výskytu a je to možné, na cezhraničnej úrovni¹⁵¹.“ Ale „nemožno pripustiť, aby sa na účely tohto posúdenia zohľadnila časť územia prirodzeného výskytu dotknutej populácie vzťahujúcej sa na určité časti územia tretieho štátu, ktorá nie je viazaná povinnosťami prísnej ochrany druhov v záujme Únie¹⁵².

(3-65) Ak bola právomoc na udeľovanie výnimiek priznaná na nižšej úrovni štátnej správy (napr. regionálnou správou), udeľovanie výnimiek je potrebné na úrovni členského štátu (a aj na cezhraničnej úrovni v prípade cezhraničných populácií) koordinovať, mať o ňom **prehľad** a vykonávať nad ním **dohľad**, aby sa zabránilo riziku, že výnimky budú mať súhrnne škodlivý vplyv na stav ochrany populácií príslušných druhov vo (vnútroštátnej) oblasti ich prirodzeného výskytu (pozri aj 3.1.2).

3.2.3.b) Výnimky a vplyv na stav ochrany

Čistý výsledok výnimky by mal byť z hľadiska stavu ochrany druhu neutrálny alebo pozitívny. Za určitých okolností je možné na kompenzáciu napr. vplyvu výnimky na miesta na párenie a miesta na oddych využiť kompenzačné opatrenia, ale nimi sa nenahradí ani nezníži potreba vyhovieť každému z týchto troch testov. Plány ochrany druhov nie sú povinné, ale odporúčajú sa ako pomoc pri zabezpečovaní toho, aby bolo udeľovanie výnimiek v súlade s cieľmi smernice.

(3-66) Ako sa zdôrazňuje v uplatniteľnej judikatúre Súdneho dvora¹⁵³, „článok 16 ods. 1 smernice robí priaznivý stav ochrany predmetných populácií v ich prirodzenom mieste výskytu nevyhnutnou podmienkou predchádzajúcou udeleniu výnimiek, ktoré uvádza“. V tejto smernici sa výslovne neustanovuje udeľovanie výnimiek v prípade druhov v nepriaznivom stave ochrany, ani používanie kompenzačných opatrení. Výkladom a vykonávaním ustanovenia uvedeného v článku 16 ods. 1 spôsobom, ktorý kladie dôraz na dosiahnutie celkového cieľa priaznivého stavu ochrany, je však možné do výkladu začleniť oba pojmy za predpokladu, že dosiahnutie tohto cieľa nebude žiadnym spôsobom ohrozené.

¹⁵⁰ C-674/17, bod 59.

¹⁵¹ C-674/17, bod 61.

¹⁵² C-674/17, bod 60.

¹⁵³ Pozri najmä: Rozsudok z 10. mája 2007, Komisia/Rakúsko, vec C-508/04, bod 115, a rozsudok zo 14. júna 2007, Komisia/Fínsko, vec 342/05, bod 28.

(3-67) Priaznivý stav ochrany populácií príslušných druhov v oblasti ich prirodzeného výskytu je v zásade nevyhnutným predpokladom udelenia výnimky¹⁵⁴. Súdny dvor vo veci C-342/05 však po zistení nepriaznivého stavu ochrany vlka vo Fínsku usúdil¹⁵⁵, že udelenie takýchto výnimiek na usmrcovanie vzoriek vlkov je naďalej možné „mimoriadne“ a „ak sa riadne preukáže, že nemôžu zhoršiť nepriaznivý stav ochrany takýchto populácií alebo zabrániť obnoveniu ich priaznivého stavu ochrany“. Usmrtenie obmedzeného počtu vzoriek môže mať zanedbateľný vplyv na cieľ stanovený v článku 16 ods. 1 smernice o biotopoch, konkrétne zachovanie alebo obnovu populácie vlka v priaznivom stave ochrany v oblasti jeho prirodzeného výskytu. Takáto výnimka by preto mohla byť pre príslušný druh neutrálna. Ak teda stav ochrany príslušných druhov nie je priaznivý, výnimku možno udeliť iba vtedy, ak je to odôvodnené mimoriadnymi okolnosťami, a iba vtedy, ak sa stav ochrany nezhorší a nezabráni sa obnove jeho priaznivého stavu (neutrálny vplyv), a za predpokladu, že budú splnené aj všetky ostatné požadované podmienky podľa článku 16. Súdny dvor vo veci C-342/05 zistil, že príslušné vnútroštátne orgány v skutočnosti udelili výnimky „bez toho, aby sa pritom opierali o posúdenie stavu ochrany druhu, bez presného a dostatočného odôvodnenia v súvislosti s neexistenciou inej uspokojivej alternatívy a bez presnej identifikácie vlkov spôsobujúcich vážne škody, ktorí mohli byť usmrtení“. Súdny dvor ďalej uviedol, že výnimky, „ktoré jednak nevychádzajú z posúdenia dosahu usmrtenia vlkov, ktoré povoľujú, na udržanie priaznivého stavu ochrany populácie tohto druhu na území jeho prirodzeného výskytu a jednak neobsahujú presné a dostatočné odôvodnenie v súvislosti s neexistenciou inej uspokojivej alternatívy, sú v rozpore s článkom 16 ods. 1 smernice o biotopoch“¹⁵⁶. SDEÚ vo veci C-674/17 zdôraznil, že vyššie uvedené posúdenie vplyvu plánovaných výnimiek na priaznivý stav ochrany sa musí vykonať s ohľadom na zásadu predbežnej opatrnosti.¹⁵⁷ Inými slovami, „ak po preskúmaní najlepších dostupných vedeckých údajov pretrváva neistota o otázke, či takáto výnimka bude alebo nebude mať nepriaznivý vplyv na udržanie priaznivého stavu ochrany populácií druhu ohrozeného vyhynutím alebo na jeho obnovenie, členský štát by sa mal zdržať prijatia alebo vykonania výnimky“¹⁵⁸.

Ak nie je známy stav ochrany príslušných druhov, mal by sa prijať podobný prístup. V tomto prípade by bolo nemožné zistiť vplyv výnimky na stav ochrany, takže výnimku by nebolo možné udeliť.

(3-68) Je zrejmé, že čím menej priaznivý je stav a trend ochrany, tým menšia je pravdepodobnosť, že by výnimka mohla byť odôvodnená, s výnimkou mimoriadnych okolností.

Rovnako je jasné, že tento prístup k výnimkám sa najlepšie zaujíma v jasnom a dobre vytvorenom rámci opatrení na ochranu druhov. Pri posudzovaní a odôvodňovaní využívania výnimiek je znova (ako v prípade ochranných opatrení) hlavným hľadiskom stav ochrany druhu. Preto je dôležité nielen vziať do úvahy súčasný stav ochrany, ale aj preskúmať to, ako sa mení.

(3-69) Pokiaľ ide o súčasný stav ochrany dotknutého druhu, stav a podmienky miestnej populácie druhu v určitej geografickej oblasti sa môžu značne líšiť od celkového stavu ochrany populácií v biogeografickom regióne v členskom štáte (alebo aj v oblasti prirodzeného výskytu). Preto je ešte pred rozhodnutím o vydaní výnimky potrebné poznať a dôkladne posúdiť stav ochrany na všetkých úrovniach.

¹⁵⁴ Pozri najmä: Komisia/Rakúsko, vec C-508/04, bod 115, a Komisia/Fínsko, vec C-342/05, bod 28.

¹⁵⁵ Rozsudok zo 14. júna 2007, Komisia/Fínsko, vec C-342/05, ECLI:EU:C:2007:341, bod 29.

¹⁵⁶ C-342/05; body 30 – 31.

¹⁵⁷ C-674/17; body 68 – 69.

¹⁵⁸ C-674/17; bod 66.

(3-70) Výnimku nie je možné udeliť, ak má na ktorejkoľvek úrovni škodlivý vplyv na stav ochrany alebo na dosiahnutie priaznivého stavu ochrany druhu. Inými slovami, ak je pravdepodobné, že výnimka bude mať podstatne negatívny vplyv na príslušnú populáciu (alebo na vyhliadky tejto populácie) alebo aj na miestnu populáciu v členskom štáte, príslušný orgán by ju nemal udeliť. **Čistý výsledok výnimky by mal byť z hľadiska príslušných populácií druhu neutrálny alebo pozitívny.**

(3-71) Ak údaje nie sú dostatočne rozsiahle a spoľahlivé na to, aby preukázali, že stav ochrany je priaznivý, a/alebo aby zabezpečili, že výnimka nebude mať nepriaznivý vplyv na stav ochrany, mala by sa uplatniť zásada predbežnej opatrnosti (ktorá vyžaduje, aby v prípade neistoty boli rozhodujúce ciele ochrany) a nemala by sa udeliť žiadna výnimka. Ako Súdny dvor uviedol vo veci C-674/17, „treba tiež zdôrazniť, že v súlade so zásadou predchádzania škodám, ktorá je zakotvená v článku 191 ods. 2 ZFEÚ, ak po preskúmaní najlepších dostupných vedeckých údajov pretrváva neistota o otázke, či takáto výnimka bude alebo nebude mať nepriaznivý vplyv na udržanie priaznivého stavu ochrany populácií druhu ohrozeného vyhynutím alebo na jeho obnovenie, členský štát by sa mal zdržať prijatia alebo vykonania výnimky.“¹⁵⁹

(3-72) Ak sú stav a podmienky druhu na rôznych geografických úrovniach odlišné, posúdenie by sa malo najprv zamerať na úroveň miestnej populácie a potom na vplyv výnimky na populáciu v biogeografickom regióne, pričom je potrebné zohľadniť aj kumulatívny účinok ďalších výnimiek udelených pre ten istý druh v danom biogeografickom regióne.

3.3. Ďalšie úvahy

(3-73) Pri posudzovaní toho, či by výnimka mohla mať škodlivý vplyv na zachovanie populácií druhu v priaznivom stave ochrany, by sa mali zvlášť vziať do úvahy aj tieto prvky:

- a) či sú v členskom štáte účinne zavedené, vykonávané a presadzované (vhodné, účinné a overiteľné) opatrenia na zabezpečenie prísnej ochrany druhu a dosiahnutie priaznivého stavu ochrany;
- b) že výnimka nepôsobí proti požadovaným opatreniam, nenaruša ich účinnosť ani ich neneutralizuje;
- c) podrobné monitorovanie vplyvov (vrátane kumulatívnych účinkov) výnimiek a vyvodenie ponaučení do budúcnosti.

3.3.1. Úloha akčných plánov pre druhy

(3-74) Jedným zo spôsobov zabezpečenia primeraného využívania výnimiek ako súčasti prísneho systému ochrany by bolo **vypracovanie a realizácia komplexných akčných plánov pre druhy alebo plánov ich ochrany/regulácie**, hoci ich smernica nevyžaduje. Cieľom týchto plánov by mala byť ochrana druhu a obnovenie alebo zachovanie jeho priaznivého stavu ochrany. Mali by obsahovať nielen nevyhnutné opatrenia podľa článku 12, ale aj opatrenia na podporu alebo obnovu životaschopnosti populácie, oblasti prirodzeného výskytu a biotopov druhu. Plány by potom mohli byť užitočným základom a usmerňujúcim rámcom udeľovania výnimiek za predpokladu, že výnimky sa stále udeľujú podľa jednotlivých prípadov, že sú splnené všetky ostatné podmienky článku 16 a že sa preukázalo, že výnimka nemá škodlivý vplyv na zachovanie populácií príslušných druhov v priaznivom stave ochrany.

---

¹⁵⁹ C-674/17, bod 66.

(3-75) Napríklad výnimky, ktorými sa má zabrániť závažným škodám na plodinách alebo majetku, môžu byť menej účinné pri riešení problému z dlhodobého hľadiska, ak sa vykonávajú nezávisle od iných opatrení pre daný druh. Ak ich však sprevádza viacero ďalších opatrení (t. j. neletálne opatrenia, preventívne opatrenia, stimuly, kompenzácie atď.), v kontexte plánu ochrany alebo regulácie druhu ako súčasť prísneho systému ochrany môžu byť výnimky oveľa účinnejšie. Za takýchto podmienok by riadne realizovaný plán ochrany alebo regulácie druhu mohol poskytnúť vhodný rámec vydávania výnimiek v súlade s cieľmi smernice. Takéto plány by sa prirodzene museli pravidelne aktualizovať vzhľadom na lepšie poznatky a výsledky monitorovania.

(3-76) Na stanovenie vhodného rámca udeľovania výnimiek by plány ochrany alebo regulácie druhu mali vychádzať zo **spoľahlivých a aktualizovaných vedeckých informácií** o stave a trendoch populácie druhu a ich hlavným cieľom by malo byť zachovať alebo obnoviť priaznivý stav ochrany druhu (s uvedením podmienok, ktoré je potrebné pre tento cieľ splniť). Plány by mali zahŕňať dôkladné a komplexné posúdenie všetkých príslušných hrozieb a tlakov na druh, ako aj analýzu existujúcich úrovní úmrtnosti, či už z prirodzených príčin alebo v dôsledku ľudskej činnosti, napr. nezákonného usmrcovania (pytliactva) alebo náhodného odchyty a usmrcovania.

(3-77) Na základe najlepších existujúcich informácií a spoľahlivých vedeckých posúdení a systémov monitorovania by sa v plánoch ochrany alebo regulácie druhov potom mohol stanoviť koherentný rozsah opatrení, ktoré sa majú vykonať a monitorovať, aby sa zabezpečilo dosiahnutie alebo zachovanie priaznivého stavu ochrany príslušnej populácie. Iba za týchto okolností by plány ochrany alebo regulácie druhu mohli predstavovať vhodný rámec udeľovania výnimiek, ktorý potom pomôže zjednodušiť postup udeľovania každej konkrétnej výnimky za predpokladu, že sú splnené aj všetky požadované podmienky podľa článku 16.

3.3.2. Posúdenie vplyvu týkajúce sa plánov alebo projektov a ochrany druhov

(3-78) Osobitné ustanovenia a postupy podľa článku 16 je potrebné dodržať aj v prípade plánu alebo projektu, ktorý by mohol mať vplyv na chránené druhy EÚ a podlieha postupom posudzovania podľa článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch alebo podľa smernice o posudzovaní vplyvov na životné prostredie alebo smernice o strategickom environmentálnom hodnotení. V tomto prípade je možné postupy posudzovania vplyvu uskutočnené pre plány a projekty použiť na posúdenie vplyvu na požiadavky podľa článku 12 a na overenie, či sú splnené podmienky výnimky podľa článku 16.

Bolo by to relevantné napríklad vtedy, ak výstavba a/alebo prevádzka projektu pravdepodobne spôsobí poškodzovanie alebo ničenie miest na párenie alebo miest na oddych alebo rušenie niektorého druhu uvedeného v prílohe IV písm. a), ktorý sa vyskytuje v oblasti projektu.

Za týchto okolností je potrebné posúdiť:

- či sa v oblasti projektu nachádza niektorý z druhov uvedených v prílohe IV písm. a) smernice o biotopoch,
- či sa v oblasti projektu nachádzajú niektoré miesta na párenie alebo miesta na oddych druhov uvedených v prílohe IV písm. a) smernice o biotopoch,
- či bude mať výstavba a/alebo prevádzka projektu „vplyv“ (usmrcovanie, rušenie, poškodzovanie atď.) na niektorý z týchto druhov a/alebo ich miest na párenie alebo miest na oddych, a ak áno,
- či sú splnené požiadavky uvedené v článku 16.

(3-79) Iba po vykonaní uvedených kontrol sa môže udeliť výnimka podľa článku 16 a projekt sa môže zákonne vykonať (po získaní územného rozhodnutia). Ak sa tam nachádza napríklad miesto na párenie druhu uvedeného v prílohe IV písm. a) a bude zničené výstavbou alebo prevádzkou projektu, schválenie projektu by predstavovalo porušenie článku 12, pokiaľ nie je udelená výnimka podľa článku 16 a nie sú splnené podmienky na udelenie výnimky.

(3-80) Ak je pravdepodobné, že projekty budú mať podstatný vplyv na lokality sústavy Natura 2000, či už jednotlivo alebo v spojení s inými plánmi alebo projektmi, sú predmetom primeraného posúdenia podľa článku 6 ods. 3 smernice, pri ktorom by sa vykonali aj kontroly podľa vyššie uvedeného zoznamu a podľa potreby následné opatrenia.

V prípade projektov, na ktoré sa nevzťahuje článok 6 ods. 3, pretože pravdepodobne nebudú mať výrazný vplyv na lokality sústavy Natura 2000, či už jednotlivo alebo v spojení s inými plánmi alebo projektmi, môžu členské štáty prispôbiť existujúce postupy tak, aby spĺňali požiadavky článku 12 a článku 16. To znamená, že kontroly v uvedenom zozname je možné integrovať do hodnotení, ktoré sú súčasťou rozhodovacích procesov na rôznych úrovniach v členskom štáte, vrátane rozhodnutí o územnom plánovaní alebo postupov posudzovania životného prostredia v prípade programov, plánov a projektov.

Základným účelom je pred vykonaním projektu správne a rýchlo identifikovať vplyvy projektu vrátane vplyvu na chránené druhy uvedené v prílohe IV písm. a) k smernici o biotopoch a na ich biotopy. Možným prostriedkom na to je postup posudzovania vplyvov na životné prostredie.

(3-81) Koordináciou právnych postupov sa môže predísť právnym komplikáciám. V ideálnom prípade sa po prijatí žiadosti o povolenie projektu, ktorý patrí do rozsahu pôsobnosti smernice o posudzovaní vplyvov na životné prostredie, začne posudzovanie vplyvov na životné prostredie (aspoň v etape preverovania), aby bolo možné identifikovať všetky potenciálne vplyvy. Je teda možné bezodkladne identifikovať potrebu výnimky a posúdiť, či je možné splniť požiadavky článku 16 smernice o biotopoch. Ak je to tak, povolenie by sa potom mohlo udeliť spolu s výnimkou. Ak je potrebné zmeniť projekt z dôvodu zistení z posudzovania vplyvov na životné prostredie, výnimka môže byť založená na upravenom projekte.

V ideálnom prípade sa bude posudzovanie vplyvov na životné prostredie vykonávať na základe žiadosti o jednotné povolenie vzťahovať na všetky relevantné vplyvy na životné prostredie [vrátane vplyvu na druhy uvedené v prílohe IV písm. a) k smernici o biotopoch a na ich miesta na párenie alebo miesta na oddych], ktoré možno v rámci udeľovania povolenia preskúmať. Môže sa to vykonať napríklad stanovením podmienok zmierňujúcich negatívne vplyvy a/alebo udelením výnimiek v prípade určitých zákazov stanovených zákonom, ak spĺňajú podmienky pre udelenie výnimky.

(3-82) Hoci podľa článkov 12 a 16 smernice o biotopoch nie je povinnosťou vykonávať uvedené kontroly v rámci primeraného posudzovania podľa článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch alebo ako súčasť postupu posudzovania vplyvov na životné prostredie, toto je najlepší spôsob, ako zabezpečiť súlad s článkami 12 a 16 smernice o biotopoch. V rámci postupu posudzovania vplyvov na životné prostredie je možné identifikovať vplyvy na druhy uvedené v prílohe IV k smernici o biotopoch v súvislosti s projektom, ako aj potenciálne dôsledky projektu z hľadiska porušenia niektorého zo zákazov uvedených v článku 12 smernice o biotopoch. Vykonanie posudzovania vplyvov vrátane viacnásobných konzultácií, ktoré sa požadujú pred udelením výnimky, a rozvoja je najlepším spôsobom, ako ďalej postupovať, pretože uľahčuje koordináciu pri rozhodovaní.

3.3.3. Úloha kompenzačných opatrení [výnimky z článku 12 ods. 1 písm. d)]

(3-83) V prípade odôvodnených výnimiek, konkrétne z článku 12 ods. 1 písm. d), t. j. keď dochádza k poškodzovaniu alebo ničeniu miest na párenie a miest na oddych, možno plánovať kompenzačné opatrenia. V závislosti od biológie, ekológie a správania sa druhov môžu tieto opatrenia fungovať v prípade niektorých druhov, pri iných však nie.

Na rozdiel od zmierňujúcich opatrení sú kompenzačné opatrenia nezávislé od činnosti, ktorá spôsobuje poškodzovanie alebo ničenie miesta na párenie alebo miesta na oddych. Takéto opatrenia sú určené na kompenzáciu konkrétnych negatívnych vplyvov na miesto na párenie alebo miesto na oddych, ktoré v žiadnom prípade nemajú za následok škodlivý vplyv na stav ochrany príslušného druhu. V ideálnom prípade by kompenzačné opatrenia mali zodpovedať negatívnym vplyvom na miesto na párenie alebo miesto na oddych a mali by byť účinne zavedené ešte pred výskytom negatívneho vplyvu.

(3-84) Kompenzačné opatrenia sa neuvádzajú v článku 16, preto nie sú povinné. Nemôže sa nimi ani zdôvodniť alebo kompenzovať porušenie článku 12, môžu však byť jedným z prvkov, ktoré majú zabezpečiť súlad s požiadavkou uvedenou v článku 16 ods. 1, aby nedochádzalo k žiadnemu škodlivému vplyvu na stav ochrany príslušného druhu.

Kompenzačné opatrenia v ideálnom prípade:

- i) kompenzujú negatívny vplyv činnosti na miesta na párenie a miesta na oddych druhov, a to za osobitných okolností (na úrovni miestnej populácie);
- ii) majú veľkú šancu na úspech a sú založené na najlepších postupoch;
- iii) zlepšujú vyhliadky druhu na dosiahnutie priaznivého stavu ochrany;
- iv) sú účinné ešte predtým, ako začne dochádzať k poškodzovaniu alebo ničeniu miesta na párenie alebo miesta na oddych, alebo najneskôr v tom čase.

(3-85) Kompenzačné opatrenia realizované týmto spôsobom by mohli zaručiť, že nedôjde k žiadnemu celkovému škodlivému vplyvu na miesta na párenie a miesta na oddych druhov, či už na úrovni populácie alebo biogeografickej úrovni. **Nenahrádza ani neznižuje to však potrebu, aby výnimky podľa článku 16 vyhovovali trom vyššie uvedeným testom.** To znamená, že prijatie systému kompenzácií nie je možné použiť na to, aby sa tým obchádzala potreba udelenia výnimky a potreba vyhovieť všetkým trom testom opísaným v odseku 3.2.

3.3.4. Výnimky pre viaceré druhy

(3-86) Niektoré projekty (napr. veľké infraštruktúrne projekty verejného záujmu, ako sú dopravné siete) môžu mať vplyv na viacero druhov uvedených v prílohe IV. V týchto prípadoch by sa mal posúdiť vplyv na **každý** z postihnutých druhov a na základe týchto informácií by sa mal vytvoriť prehľad o celkovom vplyve, aby sa zvolili tie najlepšie riešenia. Riešenia musia vyhovieť aj všetkým trom testom. Nestačí len vymenovať počet potenciálne postihnutých druhov bez toho, aby sa vykonal ďalší krok, ktorým je posudzovanie rozsahu problémov a hľadanie spôsobov, ako sa im vyhnúť.

3.3.5. Dočasný charakter: riešenie kolonizácie lokalít v procese rozvoja druhmi uvedenými v prílohe IV

(3-87) Nastanú prípady, keď už povolené činnosti súvisiace s územným rozvojom krajiny (napríklad výstavba novej infraštruktúry, ako sú cesty, domy atď., alebo prebiehajúce činnosti v oblasti ťažby nerastných surovín) vedú k vytvoreniu priaznivých nových

biotopov, ktoré začnú kolonizovať druhy uvedené v prílohe IV k smernici. K takýmto typickým prírodným prvkom, napríklad v ťažobných lokalitách, môžu patriť nové rybníky (prospešné pre obojživelníky a vážky), otvorené terény, pieskové a štrkové oblasti (atraktívne pre hmyz a vtáctvo), pionierske trávne porasty (atraktívne pre hmyz a vtáctvo), voľné útesy (prospešné pre vtáctvo a včely samotárky) a tvorba oblastí poskytujúcich úkryt (plazom, obojživelníkom a hmyzu).

Kedže prísny režim ochrany podľa článku 12 nerozlišuje medzi dočasným (napr. do 5 – 10 rokov) alebo trvalým, umelo alebo prirodzene vytvoreným prostredím, je potrebné vziať do úvahy, že chránené druhy zvierat alebo rastlín uvedené v prílohe IV, ktoré začínajú obsadzovať novú lokalitu v dôsledku povolených činností územného rozvoja krajiny, **sú takisto plne zahrnuté do rozsahu pôsobnosti ustanovení o ochrane** uvedených v článku 12.

(3-88) Uplatnenie prísneho režimu ochrany podľa článku 12 na tieto prípady môže predstavovať veľký problém pre navrhovateľov projektov a vlastníkov pozemkov, ktorí vzhľadom na povahu práce možno budú musieť odstrániť tieto „dočasné“ biotopy, aby mohli napredovať vo svojich povolených prácach. Pri odstraňovaní biotopov, či už počas prípravnej, prevádzkovej fázy alebo fázy ukončenia projektu, sa vyžaduje výnimka podľa článku 16 ods. 1, ak sú splnené podmienky (pozri ďalej).

Bez právnej istoty, že predmetnú oblasť je možné legitímne využívať na plánovaný účel, môžu vlastníci pôdy alebo navrhovatelia projektov chcieť v medziobdobí, keď sa pozemok aktívne nevyužíva, zabrániť prieniku chránených druhov (napríklad použitím pesticídov alebo obrábaním pôdy), aby sa vyhli ďalšiemu zaťaženiu, obmedzeniam alebo limitom spojeným s prítomnosťou chránených druhov, ktoré sa pôvodne na ich pozemku nenachádzali. Mohlo by to znamenať zmarenú príležitosť, pretože akékoľvek ďalšie dočasné biotopy, ktorým by sa v danej oblasti inak nedarilo, môžu za určitých podmienok pozitívne prispievať k cieľom smernice.

(3-89) Na zaistenie tejto právnej istoty, a tým aj stimulu umožňujúceho vytváranie alebo zachovanie dočasných prírodných lokalít, **môžu navrhovatelia projektov požiadať o výnimku podľa článku 16 v počiatocnom štádiu procesu plánovania**, keď chránené druhy ešte lokalitu nekolonizovali, ale takáto kolonizácia sa dá s určitou istotou očakávať (môže to byť napríklad vtedy, keď sa tento druh už vyskytuje v okolitých oblastiach). Táto forma predchádzajúcej výnimky by umožnila následné odstránenie dočasných prírodných prvkov v súlade s potrebami rozvoja projektu. Právne normy pre takéto výnimky však nemôžu byť nižšími právnymi normami ako sú normy pre výnimky v prípade už sa vyskytujúcich chránených druhov a ich biotopov, pričom stále musia spĺňať všetky podmienky stanovené v článku 16. Okrem iného to znamená, že výnimky udelené pred skutočným osídlením kolonizujúceho druhu alebo jeho biotopu musia jasne a presne špecifikovať ciele požadované prostredníctvom výnimky¹⁶⁰.

(3-90) Preto **bude dôležité, aby žiadosti o výnimku podľa článku 16 predchádzala kompletná inventarizácia** krajinnej oblasti, ktorej cieľom je zistiť všetky chránené druhy, a to nielen v rámci oblasti projektu, ale aj v okolitých oblastiach. Týmto sa zabezpečí identifikácia všetkých „predvídateľných“ druhov uvedených v prílohe IV, ich početnosť a pravdepodobnosť, že budú kolonizovať oblasť projektu. Rozhodnutie podľa článku 16 sa potom môže použiť na stanovenie podmienok pre zachovanie trvalej ekologickej funkčnosti biotopu daného druhu v prípade, že nový kolonizovaný biotop v oblasti projektu bude potrebné odstrániť na účely povoleného projektu alebo povolenej činnosti. Mohlo by sem napríklad patriť vytváranie a ochrana podobných biotopov mimo oblasti projektu a premiestňovanie druhov v rámci oblasti projektu do týchto biotopov, podporené dlhodobým monitorovaním. Ako v prípade všetkých výnimiek je takisto potrebné overiť a zaznamenať správne vykonávanie.

---

¹⁶⁰ Pozri C-674/17, bod 41.

(3-91) Výnimky, ktorými sa riešia vyššie uvedené dočasné prírodné situácie, vyžadujú objektívne odôvodnenie na základe jedného z dôvodov stanovených v článku 16 ods. 1. Jednou z možností je založiť výnimku na dôvodoch stanovených v článku 16 ods. 1 písm. a), ktoré odôvodňujú výnimku „v záujme ochrany divokej fauny a flóry a ochrany prirodzených biotopov“. Znenie ustanovenia sa neobmedzuje na výnimky udelené na ochranu rastlinného alebo živočíšneho druhu pred inými konkurenčnými chránenými druhmi. Znenie je možné vykladať tak, aby umožňovalo aj výnimku z prísneho režimu ochrany chráneného druhu v jeho vlastný prospech. Zo slova „záujem“ v tomto ustanovení vyplýva, že **výnimka musí pre príslušný druh predstavovať pridanú hodnotu**. To by znamenalo, že článok 16 ods. 1 písm. a) by sa dal uplatniť, ak je možné preukázať čistý prospech pre príslušný druh, ku ktorému sa mohlo dospieť predovšetkým prostredníctvom udelenia výnimky.

(3-92) V článku 16 ods. 1 písm. c) sa stanovuje možnosť udeliť výnimku „z (...) nevyhnutných dôvodov vyššieho verejného záujmu, vrátane tých, ktoré majú spoločenský alebo hospodársky charakter a priaznivé dôsledky primárneho významu na životné prostredie“. Odkaz na „primárny význam na životné prostredie“ by sa mohol vykladať podobným spôsobom, ako je uvedené vyššie, so zreteľom na „záujem ochrany divokej fauny a flóry a ochrany prirodzených biotopov“, ako je uvedené v článku 16 ods. 1 písm. a), t. j. za predpokladu, že by sa výnimka z prísneho režimu ochrany pre určitý druh mohla udeliť aj v jeho vlastný prospech. Pridaná hodnota by však musela mať „primárny význam“, a ten v tomto prípade stanovuje vyššiu prahovú hodnotu než podľa článku 16 ods. 1 písm. a).

(3-93) Možnosť využívania výnimiek pre dočasné prírodné lokality by sa mala starostlivo zvážiť vo fáze plánovania projektu a mala by zahŕňať podrobné vedecké posúdenie toho, kde sa chránené druhy môžu usadiť v rôznych fázach projektu. Vo fáze plánovania by sa mal posúdiť možný rozsah ochrany druhov kolonizujúcich dočasné biotopy počas projektu a po ňom, napr. vykonávaním vhodných zmierňujúcich opatrení a podporou premiestňovania.

(3-94) Rozhodnutie o výnimke musí však stále spĺňať všetky ostatné kritériá stanovené v článku 16 (neexistencia alternatív, žiadna ujma na stave ochrany) a mali by sa v ňom vopred stanoviť prísne záväzky dohľadu a monitorovania¹⁶¹. Takto sa zabezpečí, aby vývoj dočasnej lokality zodpovedal predpovedanému výskytu chránených druhov v lokalite. Týmto monitorovaním by sa takisto získali dôkazy potrebné na podanie žiadosti o dodatočnú výnimku na riešenie akýchkoľvek nových výskytov, ktoré sa od začiatku neočakávali.

25 – Príklad osvedčených postupov: Projekt LIFE v lomoch v Belgicku: dynamické riadenie biodiverzity v kontexte aktívnych lomov

Cieľom projektu LIFE v lomoch [LIFE14 NAT/BE/000364] je vývoj metód na optimalizáciu potenciálu biodiverzity prevádzkovaných miest ťažby nerastných surovín. Ako súčasť plánov riadenia biodiverzity špecifických pre lomy projekt skúmal vedecké a právne prístupy na podporu dočasných biotopov (napr. dočasné rybníky alebo piesočné brehy) vytváraných činnosťami a závislých od činností v lome, ktoré môžu byť oblasťou výskytu chránených druhov (ako sú brehuľa hnedá, jašterica, jašterica múrová, ropucha krátkonohá alebo riasy typické pre prostredie v zlom stave). Toto dynamické riadenie biodiverzity, ktoré podporuje existujúce a/alebo nové druhy v súlade s činnosťou lomu (existujúcou aj dodatočnou dočasnou činnosťou), je možné kombinovať s predpokladanými opatreniami na obnovu trvalých biotopov počas obdobia ťažby a po

¹⁶¹ Pozri napríklad holandský model: Staatscourant (2015): BeleidslijnTijdelijkeNatuur (concept 11 juni 2015) – č. 209016. <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2015-29016.html>.

ňom s cieľom maximalizovať stabilné ekosystémy s bohatou biodiverzitou po dokončení projektu (dodatočný trvalý charakter)¹⁶².

3.4. Monitorovanie výnimiek a predkladanie správ o výnimkách

Príslušné vnútroštátne orgány musia nielen zabezpečiť, aby boli pred udelením výnimky splnené všetky podmienky systému výnimiek (t. j. že vyhovuje všetkým trom testom), ale musia aj monitorovať vplyv výnimky (a účinnosť všetkých kompenzačných opatrení) po ich vykonaní. Správy o výnimkách by mali byť úplné a mali by obsahovať informácie, ktoré umožnia Komisii vyhodnotiť, či sa systém výnimiek podľa článku 16 uplatnil správne.

3.4.1. Monitorovanie vplyvov výnimiek

(3-95) Príslušné vnútroštátne orgány musia nielen zabezpečiť, aby boli pred udelením výnimky splnené všetky podmienky systému výnimiek, ale musia aj monitorovať vplyv výnimiek (a účinnosť všetkých kompenzačných opatrení) po ich vykonaní¹⁶³. V článku 16 ods. 3 písm. e) sa požaduje, aby sa v správach o výnimkách členských štátov konkrétne uvádzali „použité kontrolné opatrenia a dosiahnuté výsledky“. To znamená, že musia dohliadať nad vykonávaním udelených výnimiek a monitorovať ho.

Monitorovanie vplyvu výnimiek je potrebné aj preto, aby sa s podporou vedecky podložených dôkazov overilo, či sa výnimky vykonávajú správne a či dosiahli svoj cieľ, a aby sa v prípade potreby prijali nápravné opatrenia. Týmto by sa malo zabezpečiť zistenie akéhokoľvek neúmyselného rizika alebo poškodenia druhu v dôsledku vykonávania výnimky. Primerané využívanie systému výnimiek vyžaduje také vhodné rámcové podmienky, ktorými sa zabezpečí, že prístup nebude mať za následok nežiaduce účinky. Monitorovanie je kľúčom k dosiahnutiu tohto cieľa.

(3-96) Po vykonaní výnimiek musia vnútroštátne orgány monitorovať aj kumulatívny vplyv všetkých výnimiek udelených na území štátu na každý druh, na ktorý sa výnimky vzťahujú, bez ohľadu na dôvody, pre ktoré boli udelené, a aby sa potvrdilo pôvodné posúdenie, že výnimky nemajú škodlivý vplyv na zachovanie populácií druhov v priaznivom stave ochrany. Výsledky tohto monitorovania by sa samozrejme mali vziať do úvahy pri všetkých budúcich rozhodnutiach o udelení výnimiek.

(3-97) Toto monitorovanie by mohlo patriť aj pod všeobecnú povinnosť vykonávania dohľadu podľa článku 11 smernice. Bolo by rozumné, aby sa v rámci vykonávania takého dohľadu venovala pozornosť účinkom (vrátane kumulatívnych účinkov a účinkov kompenzačných opatrení) výnimiek uplatňovaných na druhy, v prípade ktorých sa výnimky udeľujú opakovane alebo ktoré sa nachádzajú v nepriaznivom stave ochrany (a napriek tomu sú za mimoriadnej okolnosti predmetom výnimiek). Opodstatnené by bolo aj to, aby takýto dohľad zahŕňal monitorovanie ďalších faktorov, ktoré môžu mať negatívny vplyv na stav ochrany druhov (napríklad nezákonné usmrcovanie). Takéto údaje je možné použiť pri posudzovaní stavu ochrany druhu.

3.4.2. Povinnosti predkladať správy podľa článku 16 ods. 2 a článku 16 ods. 3

(3-98) Výnimky musia spĺňať aj formálne podmienky stanovené v článku 16 ods. 2 a 3. Súdny dvor sa vo veci C-118/94 (súvisiacej so smernicou o ochrane vtáctva) vyjadril, že tieto formálne podmienky „majú obmedziť výnimky na to, čo je striktné nevyhnutné, a umožniť Komisii vykonávať nad nimi dohľad“.

¹⁶² Ďalšie informácie pozri na webovom sídle projektu LIFE: <https://www.lifeinquarries.eu>.

¹⁶³ Pozri aj rozsudok z 26. januára 2012, Komisia/Polsko, vec C-192/11, ECLI:EU:C:2012:44, body 65 a 67 o porovnateľnom ustanovení článku 9 ods. 2 písm. e) smernice o ochrane vtáctva 2009/147/ES.

(3-99) Členské štáty nie sú povinné pred uplatňovaním výnimiek požiadať Komisiu o konzultáciu, ale ich povinnosťou je predložiť Komisii každé dva roky správu o vykonávaní článku 16. V článku 16 ods. 2 sa neuvádza presný obsah týchto správ. Je však jasné, že informácie musia byť úplné, vecné a musia obsahovať všetky podrobnosti stanovené v článku 16 ods. 3. Na základe informácií uvedených v správach o výnimkách musí mať Komisia možnosť vykonávať dohľad nad uplatňovaním článku 16 v členských štátoch a kontrolovať súlad so smernicou. V prípadoch, keď Komisia dospeje k záveru, že využívaním výnimiek sa porušujú požiadavky smernice, má právo začať voči príslušnému členskému štátu postup v prípade nesplnenia povinnosti.

(3-100) Súčasný formát podávania správ o výnimkách sa vzťahuje aj na všetky povinnosti predkladať správy podľa článku 9 Dohovoru o ochrane európskych voľne žijúcich organizmov a prírodných stanovišť (Bernský dohovor)¹⁶⁴ a jeho cieľom je zlepšiť účinnosť a použiteľnosť predkladania správ na všetkých úrovniach (regionálnej, národnej, EÚ). Komisia a členské štáty momentálne používajú nový formát predkladania správ a nový IT nástroj s názvom Habitats and Birds Directives Derogation System+ (HaBiDeS+)¹⁶⁵.

(3-101) Nový formát zahŕňa formálne podmienky stanovené v článku 16 ods. 3, ktoré je potrebné splniť a špecifikovať v každej udelenej výnimke, ako aj ďalšie informácie (napr. podrobnosti užitočné na ďalšie objasnenie dôvodu, prostriedkov a metód, dôkaz o splnení osobitných požiadaviek článku 16 ods. 1 písm. e), odkazy na zamietnuté alternatívy, dôkaz o tom, že výnimka nemá škodlivý vplyv na stav ochrany populácie), ktoré objasňujú odôvodnenie príslušných orgánov pri uplatňovaní systému výnimiek podľa článku 16.

---

¹⁶⁴ Podľa súčasnej dohody medzi Európskou komisiou a sekretariátom Bernského dohovoru Európska únia zostaví zoznam všetkých výnimiek, ktoré členské štáty EÚ oznámili za dané nahlasovacie obdobie, a postúpi ho sekretariátu Bernského dohovoru.

¹⁶⁵ K nástroju HaBiDeS+ je možné získať prístup online na stránke: <https://webforms.eionet.europa.eu/>.

Prílohy:

Príloha I: Odkazy na súdne konania
Príloha II: Zoznam druhov, na ktoré sa vzťahujú prílohy II, IV a V
Príloha III: Vykonávanie článku 12 smernice o biotopoch – príklad s vlkom

PRÍLOHA I

Odkazy na súdne konania Ustanovenia o ochrane druhov uvedené v smernici o biotopoch

12. novembra 1969, Stauder/Stadt Ulm, vec C-29/69, ECLI:EU:C:1969:57
27. októbra 1977, Regina/Bouchereau, vec C-30/77, ECLI:EU:C:1977:172
12. júla 1979, Koschniske/Raad van Arbeid, vec C-9/79, ECLI:EU:C:1979:201
23. mája 1985, Komisia/Nemecko, vec C-29/84, ECLI:EU:C:1985:229
9. apríla 1987, Komisia/Taliansko, vec C-363/85, ECLI:EU:C:1987:196
8. júla 1987, Komisia/Belgicko, vec C-247/85, ECLI:EU:C:1987:339
8. júla 1987, Komisia/Taliansko, vec C-262/85, ECLI:EU:C:1987:340
23. februára 1988, Komisia/Taliansko, vec C-429/85, ECLI:EU:C:1988:83
27. apríla 1988, Komisia/Francúzsko, vec C-252/85, ECLI:EU:C:1988:202
7. júla 1988, Moksel/BALM, vec C-55/87, ECLI:EU:C:1988:377
15. marca 1990, Komisia/Holandsko, vec C-339/87, ECLI:EU:C:1990:119
28. marca 1990, Trestné konanie proti G. Vessoso a G. Zanetti, spojené veci C-206/88 a C-207/88, ECLI:EU:C:1990:145
17. januára 1991, Komisia/Taliansko, C-157/89, ECLI:EU:C:1991:22
28. februára 1991, Komisia/Nemecko, vec C-57/89, ECLI:EU:C:1991:89
28. februára 1991, Komisia/Nemecko, vec C-131/88, ECLI:EU:C:1991:87
30. mája 1991, Komisia/Nemecko, vec C-59/89, ECLI:EU:C:1991:225
2. augusta 1993, Komisia/Španielsko, vec C-355/90, ECLI:EU:C:1993:331
7. marca 1996, WWF Italy/Regione Veneto, vec C-118/94, ECLI:EU:C:1996:86
19. septembra 1996, Komisia/Grécko, vec C-236/95, ECLI:EU:C:1996:341
12. decembra 1996, Ligue royale belge pour la protection des oiseaux a Société d'études ornithologiques/Région Wallonne, vec C-10/96, ECLI:EU:C:1996:504
19. mája 1999, Komisia/Francúzsko, vec C-225/97, ECLI:EU:C:1999:252
11. novembra 1999, Komisia/Taliansko, vec C-315/98, ECLI:EU:C:1999:551
7. novembra 2000, First Cooperate Shipping, vec C-371/98, ECLI:EU:C:2000:600
10. mája 2001, Komisia/Holandsko, vec C-144/99, ECLI:EU:C:2001:257

17. mája 2001, Komisia/Taliansko, vec C-159/99, ECLI:EU:C:2001:278

30. januára 2002, Komisia/Grécko, vec C-103/00, ECLI:EU:C:2002:60

13. februára 2003, Komisia/Luxembursko, vec C-75/01, ECLI:EU:C:2003:95

16. októbra 2003, Ligue pour la protection des oiseaux a i./Premier ministre a Ministre de l'Aménagement du territoire et de l'Environnement, vec C-182/02, Zb. s. 12105

6. novembra 2003, Komisia/Spojené kráľovstvo, vec C-434/01, ECLI:EU:C:2003:601

20. októbra 2005, Komisia/Spojené kráľovstvo, vec C-6/04, ECLI:EU:C:2005:626

15. decembra 2005, Komisia/Fínsko, vec C-344/03, ECLI:EU:C:2005:770

10. januára 2006, Komisia/Nemecko, vec C-98/03, ECLI:EU:C:2006:3

16. marca 2006, Komisia/Grécko, vec C-518/04, ECLI:EU:C:2006:183

18. mája 2006, Komisia/Španielsko, vec C-221/04, ECLI:EU:C:2006:329

8. júna 2006, Komisia/Taliansko, vec C-60/05, ECLI:EU:C:2006:378

19. decembra 2006, Komisia/Taliansko, vec C-503/06, ECLI:EU:C:2008:279

11. januára 2007, Komisia/Írsko, vec C-183/05, ECLI:EU:C:2007:14

10. mája 2007, Komisia/Rakúsko, vec C-508/04, ECLI:EU:C:2007:274

14. júna 2007, Komisia/Fínsko, vec C-342/05, ECLI:EU:C:2007:341

20. mája 2010, Komisia/Španielsko, vec C-308/08, ECLI:EU:C:2010:281

9. júna 2011, Komisia/Francúzsko, vec C-383/09, ECLI:EU:C:2011:369

26. januára 2012, Komisia/Poľsko, vec C-192/11, ECLI:EU:C:2012:44

15. marca 2012, Komisia/Cyprus, vec C-340/10, ECLI:EU:C:2012:143

15. marca 2012, Komisia/Pol'sko, vec C-46/11, ECLI:EU:C:2012:146

10. novembra 2016, Komisia/Grécko, vec C-504/14, ECLI:EU:C:2016:847

17. apríla 2018, Komisia/Pol'sko, vec C-441/17, ECLI:EU:C:2018:255

10. októbra 2019, prejudiciálne rozhodnutie, vec C-674/17, ECLI:EU:C:2019:851

11. júna 2020, prejudiciálne rozhodnutie, vec C-88/19, ECLI:EU:C:2020:458

4. marca 2021, spojené veci C-473/19 a C-474/19, Föreningen Skydda Skogen, ECLI:EU:C:2021:166

Prejednávaná vec C-477/19 – Magistrat Stadt Wien

PRÍLOHA II

Zoznam živočíšnych druhov, na ktoré sa vzťahujú prílohy II, IV a V k smernici 92/43/EHS o biotopoch

Vyhlasenie: Nasledujúca tabuľka je konsolidovanou tabuľkou, ktorú vytvorilo GR pre životné prostredie. Má iba poskytnúť prehľad. Za jej obsah nepreberáme žiadnu zodpovednosť. Právne záväzné verzie príloh sú oficiálne uverejnené v príslušných právnych aktoch. Najnovšia verzia týchto príloh, z ktorých tabuľka vychádza, je uverejnená v „smernici Rady 2013/17/EÚ z 13. mája 2013, ktorou sa z dôvodu pristúpenia Chorvátskej republiky upravujú určité smernice v oblasti životného prostredia“¹⁶⁶.

Druhy uvedené v tejto prílohe sú označené:

- názvom druhu alebo poddruhu (tučným písmom a kurzívou) alebo
- všetkými druhmi, ktoré patria do vyššieho taxónu alebo do určitej časti tohto taxónu. Skratka „spp.“ za názvom čeľade alebo rodu znamená všetky druhy patriace do tejto čeľade alebo rodu.

Hviezdička (*) pred názvom druhu označuje, že ide o prioritný druh z prílohy II (prílohy VI a V nerozlišujú medzi prioritnými a neprioritnými druhmi).

Prílohy konsolidované v tejto tabuľke sú:

PRÍLOHA II: DRUHY, O KTORÉ MÁ SPOLOČENSTVO ZÁUJEM A KTORÝCH OCHRANA VYŽADUJE OZNAČENIE OSOBITNE CHRÁNENÝCH OBLASTÍ

PRÍLOHA IV: DRUHY, O KTORÉ MÁ SPOLOČENSTVO ZÁUJEM A KTORÉ VYŽADUJÚ PRÍSNU OCHRANU

PRÍLOHA V: DRUHY, O KTORÉ MÁ SPOLOČENSTVO ZÁUJEM A KTORÝCH CHYTANIE A ZBER VO VOĽNEJ PRÍRODE A VYUŽÍVANIE MÔŽE PODLIEHAŤ SPRÁVNÝM OPATRENIAM

Názov druhu	Príloha			Geografické obmedzenia
	II	IV	V	
ŽIVOČÍCHY				
STAVOVCE				
CICAVCE				
INSECTIVORA				
Erinaceidae				
<i>Erinaceus algirus</i>		X		
Soricidae				
<i>Crocidura canariensis</i>		X		
<i>Crocidura sicula</i>		X		
Talpidae				
<i>Galemys pyrenaicus</i>	X	X		
CHIROPTERA				
MICROCHIROPTERA				
Rhinolophidae				
<i>Rhinolophus blasii</i>	X	X		
<i>Rhinolophus euryale</i>	X	X		
<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	X	X		
<i>Rhinolophus hipposideros</i>	X	X		
<i>Rhinolophus mehelyi</i>	X	X		
Vespertilionidae				
<i>Barbastella barbastellus</i>	X	X		
<i>Miniopterus schreibersi</i>	X	X		
<i>Myotis bechsteini</i>	X	X		
<i>Myotis blythii</i>	X	X		
<i>Myotis capaccinii</i>	X	X		
<i>Myotis dasycneme</i>	X	X		
<i>Myotis emarginatus</i>	X	X		
<i>Myotis myotis</i>	X	X		
Všetky ostatné Microchiroptera		X		
MEGACHIROPTERA				
Pteropodidae				
<i>Rousettus aegyptiacus</i>	X	X		
RODENTIA				
Gliridae				
Všetky druhy s výnimkou <i>Glis glis</i> a <i>Eliomys quercinus</i>		X		
<i>Myomimus roachi</i>	X	X		
Sciuridae				
* <i>Marmota marmota latirostris</i>	X	X		
* <i>Pteromys volans (Sciuropterus ruscicus)</i>	X	X		
<i>Spermophilus citellus (Citellus citellus)</i>	X	X		
* <i>Spermophilus suslicus (Citellus suslicus)</i>	X	X		
<i>Sciurus anomalus</i>		X		
Castoridae				
<i>Castor fiber</i>	X	X	X	Príloha II: s výnimkou estónskych, lotyšských, litovských, fínskych a švédskych populácií Príloha IV: s výnimkou estónskych, lotyšských, litovských, poľských, fínskych a švédskych populácií Príloha V: fínske, švédske, lotyšské, litovské, estónske a poľské populácie

Názov druhu	Príloha			Geografické obmedzenia
	II	IV	V	
Cricetidae				
<i>Cricetus cricetus</i>		X	X	Príloha IV: s výnimkou maďarských populácií Príloha V: maďarské populácie
<i>Mesocricetus newtoni</i>	X	X		
Microtidae				
<i>Dinaromys bogdanovi</i>	X	X		
<i>Microtus cabreræ</i>	X	X		
* <i>Microtus oeconomus arenicola</i>	X	X		
* <i>Microtus oeconomus mehelyi</i>	X	X		
<i>Microtus tatricus</i>	X	X		
Zapodidae				
<i>Sicista betulina</i>		X		
<i>Sicista subtilis</i>	X	X		
Hystricidae				
<i>Hystrix cristata</i>		X		
CARNIVORA				
Canidae				
* <i>Alopex lagopus</i>	X	X		
<i>Canis aureus</i>			X	
* <i>Canis lupus</i>	X	X	X	Príloha II: s výnimkou estónskych populácií; grécke populácie: len južne od 39. rovnobežky; španielske populácie: len tie, ktoré sú na juh od Duera; lotyšské, litovské a fínske populácie Príloha IV: s výnimkou gréckych populácií na sever od 39. rovnobežky; estónske populácie, španielske populácie na sever od Duera; lotyšské, litovské, poľské, slovenské, bulharské populácie a fínske populácie v rámci oblasti chovu sobov v zmysle paragrafu 2 fínskeho zákona č. 848/90 zo 14. septembra 1990 o chove sobov Príloha V: španielske populácie na sever od Duera, grécke populácie severne od 39. rovnobežky, fínske populácie v chovnej oblasti sobov v zmysle paragrafu 2 fínskeho zákona č. 848/90 zo 14. septembra 1990 o chove sobov, bulharské, lotyšské, litovské, estónske, poľské a slovenské populácie
Ursidae				
* <i>Ursus arctos</i>	X	X		Príloha II: s výnimkou estónskych, fínskych a švédskych populácií
Mustelidae				
* <i>Gulo gulo</i>	X			

Názov druhu	Príloha			Geografické obmedzenia
	II	IV	V	
<i>Lutra lutra</i>	X	X		
<i>Martes martes</i>			X	
<i>Mustela eversmanii</i>	X	X		
<i>Mustela putorius</i>			X	
* <i>Mustela lutreola</i>	X	X		
<i>Vormela peregusna</i>	X	X		
Felidae				
<i>Felis silvestris</i>		X		
<i>Lynx lynx</i>	X	X	X	Príloha II: s výnimkou estónskych, lotyšských a fínskych populácií Príloha IV: s výnimkou estónskych populácií Príloha V: estónska populácia
* <i>Lynx pardinus</i>	X	X		
Phocidae				
<i>Halichoerus grypus</i>	X		X	
* <i>Monachus monachus</i>	X	X		
<i>Phoca hispida bottnica</i>	X		X	
* <i>Phoca hispida saimensis</i>	X	X		
<i>Phoca vitulina</i>	X		X	
Všetky ostatné Phocidae			X	
Viverridae				
<i>Genetta genetta</i>			X	
<i>Herpestes ichneumon</i>			X	
DUPLICIDENTATA				
Leporidae				
<i>Lepus timidus</i>			X	
ARTIODACTYLA				
Cervidae				
* <i>Cervus elaphus corsicanus</i>	X	X		
<i>Rangifer tarandus fennicus</i>	X			
Bovidae				
* <i>Bison bonasus</i>	X	X		
<i>Capra aegagrus</i> (prirodzené populácie)	X	X		
<i>Capra ibex</i>			X	
<i>Capra pyrenaica</i> (s výnimkou <i>Capra pyrenaica pyrenaica</i>)			X	
* <i>Capra pyrenaica pyrenaica</i>	X	X		
<i>Ovis gmelini musimon</i> (<i>Ovis ammon musimon</i>) (prirodzené populácie — Korzika a Sardínia)	X	X		
<i>Ovis orientalis ophion</i> (<i>Ovis gmelini ophion</i>)	X	X		
* <i>Rupicapra pyrenaica ornata</i> (<i>Rupicapra rupicapra ornata</i>)	X	X		
<i>Rupicapra rupicapra</i> (s výnimkou <i>Rupicapra rupicapra balcanica</i> , <i>Rupicapra rupicapra ornata</i> a <i>Rupicapra rupicapra tatrica</i>)			X	
<i>Rupicapra rupicapra balcanica</i>	X	X		
* <i>Rupicapra rupicapra tatrica</i>	X	X		
CETACEA				
<i>Phocoena phocoena</i>	X	X		
<i>Tursiops truncatus</i>	X	X		
Všetky ostatné Cetacea		X		
PLAZY				
CHELONIA (TESTUDINES)				
Testudinidae				

Názov druhu	Príloha			Geografické obmedzenia
	II	IV	V	
<i>Testudo graeca</i>	X	X		
<i>Testudo hermanni</i>	X	X		
<i>Testudo marginata</i>	X	X		
Cheloniidae				
* <i>Caretta caretta</i>	X	X		
* <i>Chelonia mydas</i>	X	X		
<i>Lepidochelys kempii</i>		X		
<i>Eretmochelys imbricata</i>		X		
Dermochelyidae				
<i>Dermochelys coriacea</i>		X		
Emydidae				
<i>Emys orbicularis</i>	X	X		
<i>Mauremys caspica</i>	X	X		
<i>Mauremys leprosa</i>	X	X		
SAURIA				
Lacertidae				
<i>Algyroides fitzingeri</i>		X		
<i>Algyroides marchi</i>		X		
<i>Algyroides moreoticus</i>		X		
<i>Algyroides nigropunctatus</i>		X		
<i>Dalmatolacerta oxycephala</i>		X		
<i>Dinarolacerta mosorensis</i>	X	X		
<i>Gallotia atlantica</i>		X		
<i>Gallotia galloti</i>		X		
<i>Gallotia galloti insulanagae</i>	X	X		
* <i>Gallotia simonyi</i>	X	X		
<i>Gallotia stehlini</i>		X		
<i>Lacerta agilis</i>		X		
<i>Lacerta bedriagae</i>		X		
<i>Lacerta bonnali (Lacerta monticola)</i>	X	X		
<i>Lacerta monticola</i>	X	X		
<i>Lacerta danfordi</i>		X		
<i>Lacerta dugesi</i>		X		
<i>Lacerta graeca</i>		X		
<i>Lacerta horvathi</i>		X		
<i>Lacerta schreiberi</i>	X	X		
<i>Lacerta trilineata</i>		X		
<i>Lacerta viridis</i>		X		
<i>Lacerta vivipara pannonica</i>		X		
<i>Ophisops elegans</i>		X		
<i>Podarcis erhardii</i>		X		
<i>Podarcis fifolensis</i>		X		
<i>Podarcis hispanica atrata</i>		X		
<i>Podarcis lilfordi</i>	X	X		
<i>Podarcis melisellensis</i>		X		
<i>Podarcis milensis</i>		X		
<i>Podarcis muralis</i>		X		
<i>Podarcis peloponnesiaca</i>		X		
<i>Podarcis pityusensis</i>	X	X		
<i>Podarcis sicula</i>		X		
<i>Podarcis taurica</i>		X		
<i>Podarcis tiliguerta</i>		X		
<i>Podarcis wagleriana</i>		X		
Scincidae				
<i>Ablepharus kitaibelli</i>		X		
<i>Chalcides bedriagai</i>		X		
<i>Chalcides ocellatus</i>		X		
<i>Chalcides sexlineatus</i>		X		
<i>Chalcides simonyi (Chalcides occidentalis)</i>	X	X		

Názov druhu	Príloha			Geografické obmedzenia
	II	IV	V	
<i>Chalcides viridianus</i>		X		
<i>Ophiomorus punctatissimus</i>		X		
Gekkonidae				
<i>Cyrtopodion kotschy</i>		X		
<i>Phyllodactylus europaeus</i>	X	X		
<i>Tarentola angustimentalis</i>		X		
<i>Tarentola boettgeri</i>		X		
<i>Tarentola delalandii</i>		X		
<i>Tarentola gomerensis</i>		X		
Agamidae				
<i>Stellio stellio</i>		X		
Chalaeleontidae				
<i>Chamaeleo chamaeleon</i>		X		
Anguidae				
<i>Ophisaurus apodus</i>		X		
OPHIDIA (SERPENTES)				
Colubridae				
<i>Coluber caspius</i>		X		
* <i>Coluber cypriensis</i>	X	X		
<i>Coluber hippocrepis</i>		X		
<i>Coluber jugularis</i>		X		
<i>Coluber laurenti</i>		X		
<i>Coluber najadum</i>		X		
<i>Coluber nummifer</i>		X		
<i>Coluber viridiflavus</i>		X		
<i>Coronella austriaca</i>		X		
<i>Eirenis modesta</i>		X		
<i>Elaphe longissima</i>		X		
<i>Elaphe quatuorlineata</i>	X	X		
<i>Elaphe situla</i>	X	X		
<i>Natrix natrix cetti</i>		X		
<i>Natrix natrix corsa</i>		X		
* <i>Natrix natrix cypriaca</i>	X	X		
<i>Natrix tessellata</i>		X		
<i>Telescopus falax</i>		X		
Viperidae				
<i>Vipera animodytes</i>		X		
* <i>Macrovipera schweizeri</i> (<i>Vipera lebetina schweizeri</i>)	X	X		
<i>Vipera seoanni</i>		X		Príloha IV: s výnimkou španielskych populácií
<i>Vipera ursinii</i> (s výnimkou <i>Vipera ursinii rakosiensis</i> a <i>Vipera ursinii macrops</i>)	X	X		
* <i>Vipera ursinii macrops</i>	X	X		
* <i>Vipera ursinii rakosiensis</i>	X	X		
<i>Vipera xanthina</i>		X		
Boidae				
<i>Eryx jaculus</i>		X		
OBOJŽIVELNÍKY				
CAUDATA				
Salamandridae				
<i>Chioglossa lusitanica</i>	X	X		
<i>Euproctus asper</i>		X		
<i>Euproctus montanus</i>		X		
<i>Euproctus platycephalus</i>		X		
<i>Mertensiella luschani</i> (<i>Salamandra luschani</i>)	X	X		
<i>Salamandra atra</i>		X		

Názov druhu	Príloha			Geografické obmedzenia
	II	IV	V	
* <i>Salamandra aurorae</i> (<i>Salamandra atra aurorae</i>)	X	X		
<i>Salamandra lanzai</i>		X		
<i>Salamandrina terdigitata</i>	X	X		
<i>Triturus carnifex</i> (<i>Triturus cristatus carnifex</i>)	X	X		
<i>Triturus cristatus</i> (<i>Triturus cristatus cristatus</i>)	X	X		
<i>Triturus dobrogicus</i> (<i>Triturus cristatus dobrogicus</i>)	X			
<i>Triturus italicus</i>		X		
<i>Triturus karelinii</i> (<i>Triturus cristatus karelinii</i>)	X	X		
<i>Triturus marmoratus</i>		X		
<i>Triturus montandoni</i>	X	X		
<i>Triturus vulgaris ampelensis</i>	X	X		
Proteidae				
* <i>Proteus anguinus</i>	X	X		
Plethodontidae				
<i>Hydromantes</i> (<i>Speleomantes</i>) <i>ambrosii</i>	X	X		
<i>Hydromantes</i> (<i>Speleomantes</i>) <i>flavus</i>	X	X		
<i>Hydromantes</i> (<i>Speleomantes</i>) <i>genei</i>	X	X		
<i>Hydromantes</i> (<i>Speleomantes</i>) <i>imperialis</i>	X	X		
<i>Hydromantes</i> (<i>Speleomantes</i>) <i>strinatii</i>	X	X		
<i>Hydromantes</i> (<i>Speleomantes</i>) <i>supramontis</i>	X	X		
ANURA				
Discoglossidae				
<i>Alytes cisternasii</i>		X		
* <i>Alytes muletensis</i>	X	X		
<i>Alytes obstetricans</i>		X		
<i>Bombina bombina</i>	X	X		
<i>Bombina variegata</i>	X	X		
<i>Discoglossus galganoi</i> (vrátane <i>Discoglossus „jeanneae”</i>)	X	X		
<i>Discoglossus montalentii</i>	X	X		
<i>Discoglossus pictus</i>		X		
<i>Discoglossus sardus</i>	X	X		
Ranidae				
<i>Rana arvalis</i>		X		
<i>Rana dalmatina</i>		X		
<i>Rana esculenta</i>			X	
<i>Rana graeca</i>		X		
<i>Rana iberica</i>		X		
<i>Rana italica</i>		X		
<i>Rana latastei</i>	X	X		
<i>Rana lessonae</i>		X		
<i>Rana perezi</i>			X	
<i>Rana ridibunda</i>			X	
<i>Rana temporaria</i>			X	
Pelobatidae				
<i>Pelobates cultripes</i>		X		
<i>Pelobates fuscus</i>		X		
* <i>Pelobates fuscus insubricus</i>	X	X		
<i>Pelobates syriacus</i>		X		
Bufonidae				
<i>Bufo calamita</i>		X		
<i>Bufo viridis</i>		X		
Hylidae				
<i>Hyla arborea</i>		X		
<i>Hyla meridionalis</i>		X		
<i>Hyla sarda</i>		X		

Názov druhu	Príloha			Geografické obmedzenia
	II	IV	V	
RYBY				
PETROMYZONIFORMES				
Petromyzonidae				
<i>Eudontomyzon spp.</i>	X			
<i>Lampetra fluviatilis</i>	X		X	Príloha II: s výnimkou fínskych a švédskych populácií
<i>Lampetra planeri</i>	X			Príloha II: s výnimkou estónskych, fínskych a švédskych populácií
<i>Lethenteron zanandreaei</i>	X		X	
<i>Petromyzon marinus</i>	X			Príloha II: s výnimkou švédskych populácií
ACIPENSERIFORMES				
Acipenseridae				
* <i>Acipenser naccarii</i>	X	X		
* <i>Acipenser sturio</i>	X	X		
Všetky ostatné druhy Acipenseridae			X	
CLUPEIFORMES				
Clupeidae				
<i>Alosa spp.</i>	X		X	
SALMONIFORMES				
Salmonidae/Coregonidae				
<i>Coregonus spp.</i> (s výnimkou <i>Coregonus oxyrhynchus</i> – anadrómne populácie v určitých úsekoch Severného mora)			X	
* <i>Coregonus oxyrhynchus</i> (anadrómne populácie v určitých oblastiach Severného mora)	X	X		
<i>Hucho hucho</i> (prirodzené populácie)	X		X	
<i>Salmo macrostigma</i>	X			
<i>Salmo marmoratus</i>	X			
<i>Salmo salar</i> (iba v sladkých vodách)	X		X	Príloha II: s výnimkou fínskych populácií
<i>Salmothymus obtusirostris</i>	X			
<i>Thymallus thymallus</i>			X	
Umbridae				
<i>Umbra krameri</i>	X			
CYPRINIFORMES				
Cyprinidae				
<i>Alburnus albidus</i> (<i>Alburnus vulturius</i>)	X			
<i>Anaocypris hispanica</i>	X	X		
<i>Aspius aspius</i>	X		X	Príloha II: s výnimkou fínskych populácií
<i>Aulopyge huegelii</i>	X			
<i>Barbus spp.</i>			X	
<i>Barbus comiza</i>	X		X	
<i>Barbus meridionalis</i>	X		X	
<i>Barbus plebejus</i>	X		X	
<i>Chalcalburnus chalcoides</i>	X			
<i>Chondrostoma genei</i>	X			
<i>Chondrostoma knerii</i>	X			
<i>Chondrostoma lusitanicum</i>	X			
<i>Chondrostoma phoxinus</i>	X			
<i>Chondrostoma polylepis</i> (vrátane <i>C. willkommi</i>)	X			
<i>Chondrostoma soetta</i>	X			
<i>Chondrostoma toxostoma</i>	X			

Názov druhu	Príloha			Geografické obmedzenia
	II	IV	V	
<i>Gobio albiginnatus</i>	X			
<i>Gobio kessleri</i>	X			
<i>Gobio uranoscopus</i>	X			
<i>Iberocypris palaciosi</i>	X			
* <i>Ladigesocypris ghigii</i>	X			
<i>Leuciscus lucumonis</i>	X			
<i>Leuciscus souffia</i>	X			
<i>Pelecus cultratus</i>	X		X	
<i>Phoxinellus spp.</i>	X			
* <i>Phoxinus phoxinus</i>	X	X		
<i>Rhodeus sericeus amarus</i>	X			
<i>Rutilus alburnoides</i>	X			
<i>Rutilus arcasii</i>	X			
<i>Rutilus frisii meidingeri</i>	X		X	
<i>Rutilus lemmingii</i>	X			
<i>Rutilus pigus</i>	X		X	
<i>Rutilus rubilio</i>	X			
<i>Rutilus macrolepidotus</i>	X			
<i>Scardinius graecus</i>	X			
<i>Squalius microlepis</i>	X			
<i>Squalius svallize</i>	X			
Cobitidae				
<i>Cobitis elongata</i>	X			
<i>Cobitis taenia</i>	X			Príloha II: s výnimkou fínskych populácií
<i>Cobitis trichonica</i>	X			
<i>Misgurnus fossilis</i>	X			
<i>Sabanejewia aurata</i>	X			
<i>Sabanejewia larvata</i> (<i>Cobitis larvata</i> a <i>Cobitis conspersa</i>)	X			
SILURIFORMES				
Siluridae				
<i>Silurus aristotelis</i>	X		X	
ATHERINIFORMES				
Cyprinodontidae				
<i>Aphanius iberus</i>	X			
<i>Aphanius fasciatus</i>	X			
* <i>Valencia hispanica</i>	X	X		
* <i>Valencia letourneuxi</i> (<i>Valencia hispanica</i>)	X			
PERCIFORMES				
Percidae				
<i>Gymnocephalus baloni</i>	X	X		
<i>Gymnocephalus schraetzer</i>	X		X	
* <i>Romanichthys valsanicola</i>	X	X		
<i>Zingel</i> spp. (s výnimkou <i>Zingel asper</i> a <i>Zingel zingel</i>)	X			
<i>Zingel asper</i>	X	X		
<i>Zingel zingel</i>	X		X	
Gobiidae				
<i>Knipowitschia croatica</i>	X			
<i>Knipowitschia</i> (<i>Padogobius</i>) <i>panizzae</i>	X			
<i>Padogobius nigricans</i>	X			
<i>Pomatoschistus canestrini</i>	X			
SCORPAENIFORMES				
Cottidae				
<i>Cottus gobio</i>	X			Príloha II: s výnimkou

Názov druhu	Príloha			Geografické obmedzenia
	II	IV	V	
				fínskych populácií
<i>Cottus petiti</i>	X			
BEZSTAVOVCE				
ANNELIDA				
HIRUDINOIDEA – ARHYNCHOBDELLAE				
Hirudinidae				
<i>Hirudo medicinalis</i>				X
ČLÁNKONOŽCE				
CRUSTACEA				
Decapoda				
<i>Astacus astacus</i>				X
<i>Austropotamobius pallipes</i>		X		X
* <i>Austropotamobius torrentium</i>		X		X
<i>Scyllarides latus</i>				X
Isopoda				
* <i>Armadillidium ghardalamensis</i>		X	X	
INSECTA				
Coleoptera				
<i>Agathidium pulchellum</i>		X		
<i>Bolbelasmus unicornis</i>		X	X	
<i>Boros schneideri</i>		X		
<i>Buprestis splendens</i>		X	X	
<i>Carabus hampei</i>		X	X	
<i>Carabus hungaricus</i>		X	X	
* <i>Carabus menetriesi pacholei</i>		X		
* <i>Carabus olympiae</i>		X	X	
<i>Carabus variolosus</i>		X	X	
<i>Carabus zawadzskii</i>		X	X	
<i>Cerambyx cerdo</i>		X	X	
<i>Corticaria planula</i>		X		
<i>Cucujus cinnaberinus</i>		X	X	
<i>Dorcadion fulvum cervae</i>		X	X	
<i>Duvalius gebhardti</i>		X	X	
<i>Duvalius hungaricus</i>		X	X	
<i>Dytiscus latissimus</i>		X	X	
<i>Graphoderus bilineatus</i>		X	X	
<i>Leptodirus hochenwarti</i>		X	X	
<i>Limoniscus violaceus</i>		X		
<i>Lucanus cervus</i>		X		
<i>Macroplea pubipennis</i>		X		
<i>Mesosa myops</i>		X		
<i>Morimus funereus</i>		X		
* <i>Osmoderma eremita</i>		X	X	
<i>Oxyporus mannerheimii</i>		X		
<i>Pilemia tigrina</i>		X	X	
* <i>Phryganophilus ruficollis</i>		X	X	
<i>Probaticus subrugosus</i>		X	X	
<i>Propomacrus cypriacus</i>		X	X	
* <i>Pseudogaurotina excellens</i>		X	X	
<i>Pseudoseriscius cameroni</i>		X	X	
<i>Pytho kolwensis</i>		X	X	
<i>Rhysodes sulcatus</i>		X		
* <i>Rosalia alpina</i>		X	X	
<i>Stephanopachys linearis</i>		X		
<i>Stephanopachys substriatus</i>		X		
<i>Xyletinus tremulicola</i>		X		

Názov druhu	Príloha			Geografické obmedzenia
	II	IV	V	
Hemiptera				
<i>Aradus angularis</i>	X			
Lepidoptera				
<i>Agriades glandon aquilo</i>	X			
<i>Apatura metis</i>			X	
<i>Arytrura musculus</i>	X	X		
* <i>Callimorpha (Euplagia, Panaxia) quadripunctaria</i>	X			
<i>Catopta thrips</i>	X	X		
<i>Chondrosoma fiduciarium</i>	X	X		
<i>Clossiana improba</i>	X			
<i>Coenonympha hero</i>			X	
<i>Coenonympha oedippus</i>	X	X		
<i>Colias myrmidone</i>	X	X		
<i>Cucullia mixta</i>	X	X		
<i>Dioszeghyana schmidtii</i>	X	X		
<i>Erannis ankeraria</i>	X	X		
<i>Erebia calcaria</i>	X	X		
<i>Erebia christi</i>	X	X		
<i>Erebia medusa polaris</i>	X			
<i>Erebia sudetica</i>			X	
<i>Eriogaster catax</i>	X	X		
<i>Euphydryas (Eurodryas, Hypodryas) aurinia</i>	X			
<i>Fabriciana elisa</i>			X	
<i>Glyphipterix loricatella</i>	X	X		
<i>Gortyna borelii lunata</i>	X	X		
<i>Graellsia isabellae</i>	X			X
<i>Hesperia comma catena</i>	X			
<i>Hypodryas maturna</i>	X	X		
<i>Hyles hippophaes</i>			X	
<i>Leptidea morsei</i>	X	X		
<i>Lignyopectera fumidaria</i>	X	X		
<i>Lopinga achine</i>			X	
<i>Lycaena dispar</i>	X	X		
<i>Lycaena helle</i>	X	X		
<i>Maculinea arion</i>			X	
<i>Maculinea nausithous</i>	X	X		
<i>Maculinea teleius</i>	X	X		
<i>Melanargia arge</i>	X	X		
* <i>Nymphalis vaualbum</i>	X	X		
<i>Papilio alexanor</i>			X	
<i>Papilio hospiton</i>	X	X		
<i>Parnassius apollo</i>			X	
<i>Parnassius mnemosyne</i>			X	
<i>Phyllometra culminaria</i>	X	X		
<i>Plebicula golgus</i>	X	X		
<i>Polymixis rufocincta isolata</i>	X	X		
<i>Polyommatus eroides</i>	X	X		
<i>Proterebia afra dalmata</i>	X	X		
<i>Proserpinus proserpina</i>			X	
<i>Pseudophilotes bavius</i>	X	X		
<i>Xestia borealis</i>	X			
<i>Xestia brunneopicta</i>	X			
* <i>Xylomoia strix</i>	X	X		
<i>Zerynthia polyxena</i>			X	
Mantodea				
<i>Apteromantis aptera</i>	X	X		
Odonata				
<i>Aeshna viridis</i>			X	
<i>Coenagrion hylas</i>	X			
<i>Coenagrion mercuriale</i>	X			

Názov druhu	Príloha			Geografické obmedzenia		
	II	IV	V			
<i>Coenagrion ornatum</i>				X		
<i>Cordulegaster heros</i>				X	X	
<i>Cordulegaster trinacriae</i>				X	X	
<i>Gomphus graslinii</i>				X	X	
<i>Leucorrhina albifrons</i>					X	
<i>Leucorrhina caudalis</i>					X	
<i>Leucorrhinia pectoralis</i>				X	X	
<i>Lindenia tetraphylla</i>				X	X	
<i>Macromia splendens</i>				X	X	
<i>Ophiogomphus cecilia</i>				X	X	
<i>Oxygastra curtisii</i>				X	X	
<i>Stylurus flavipes</i>					X	
<i>Sympecma braueri</i>					X	
Orthoptera						
<i>Baetica ustulata</i>				X	X	
<i>Brachytrupes megacephalus</i>				X	X	
<i>Isophya costata</i>				X	X	
<i>Isophya harzi</i>				X	X	
<i>Isophya stysi</i>				X	X	
<i>Myrmecophilus baronii</i>				X	X	
<i>Odontopodisma rubripes</i>				X	X	
<i>Paracaloptenus caloptenoides</i>				X	X	
<i>Pholidoptera transsylvanica</i>				X	X	
<i>Saga pedo</i>					X	
<i>Stenobothrus (Stenobothrodes) eurasius</i>				X	X	
ARACHNIDA						
Araneae						
<i>Macrothele calpeiana</i>					X	
Pseudoscorpiones						
<i>Anthrenochernes stellae</i>				X		
COELENTERATA						
Cnidaria						
<i>Corallium rubrum</i>						X
MÄKKÝŠE						
GASTROPODA						
<i>Anisus vorticulus</i>				X	X	
<i>Caseolus calculus</i>				X	X	
<i>Caseolus commixta</i>				X	X	
<i>Caseolus sphaerula</i>				X	X	
<i>Chilostoma banaticum</i>				X	X	
<i>Discula leacockiana</i>				X	X	
<i>Discula tabellata</i>				X	X	
<i>Discula testudinalis</i>					X	
<i>Discula turricula</i>					X	
<i>Discus defloratus</i>					X	
<i>Discus guerinianus</i>				X	X	
<i>Elona quimperiana</i>				X	X	
<i>Geomalacus maculosus</i>				X	X	
<i>Geomitra moniziana</i>				X	X	
<i>Gibbula nivosa</i>				X	X	
* <i>Helicopsis striata austriaca</i>				X		
<i>Helix pomatia</i>						X
<i>Hygromia kovacsi</i>				X	X	
<i>Idiomela (Helix) subplicata</i>				X	X	
<i>Lampedusa imitatrix</i>				X	X	

Názov druhu	Príloha			Geografické obmedzenia		
	II	IV	V			
* <i>Lampedusa melitensis</i>				X	X	
<i>Leiostyla abbreviata</i>				X	X	
<i>Leiostyla cassida</i>				X	X	
<i>Leiostyla corneocostata</i>				X	X	
<i>Leiostyla gibba</i>				X	X	
<i>Leiostyla lamellosa</i>				X	X	
* <i>Paladilhia hungarica</i>				X	X	
<i>Patella feruginea</i>					X	
<i>Sadleriana pannonica</i>				X	X	
<i>Theodoxus prevostianus</i>					X	
<i>Theodoxus transversalis</i>				X	X	
<i>Vertigo angustior</i>				X		
<i>Vertigo genesii</i>				X		
<i>Vertigo geyeri</i>				X		
<i>Vertigo moulinsiana</i>				X		
BIVALVIA						
Anisomyaria						
<i>Lithophaga lithophaga</i>					X	
<i>Pinna nobilis</i>					X	
Unionoida						
<i>Margaritifera auricularia</i>					X	
<i>Margaritifera durrovensis (Margaritifera margaritifera)</i>				X		X
<i>Margaritifera margaritifera</i>				X		X
<i>Microcondylaea compressa</i>						X
<i>Unio crassus</i>				X	X	
<i>Unio elongatulus</i>						X
Dreissenidae						
<i>Congeria kusceri</i>				X	X	
ECHINODERMATA						
Echinoidea						
<i>Centrostephanus longispinus</i>					X	

PRÍLOHA III

Vykonávanie článku 12 smernice o biotopoch: príklad s vlkom

1. Kontext – úvod

Vlk patrí k pôvodnej európskej faune a je neoddeliteľnou súčasťou našej biodiverzity a prírodného dedičstva. Ako hlavný predátor zohráva dôležitú ekologickú úlohu a prispieva k dobrému stavu a fungovaniu ekosystémov. Pomáha predovšetkým regulovať hustotu druhov, ktorými sa živí¹⁶⁷ (spravidla voľne žijúce kopytníky, ako sú srnčia, jelenia a diviacia zver, ale v závislosti od oblasti aj kamzíky a losy), a zlepšovať ich stav prostredníctvom selektívnej predácie. Vlk sa kedysi vyskytoval v celej kontinentálnej Európe, ale vo väčšine regiónov a krajín bol vyhubený v prvej polovici 20. storočia.

Správa o stave prírody 2020¹⁶⁸, vychádzajúca z údajov poskytnutých členskými štátmi potvrdzuje, že populácie vlka sa v EÚ vo všeobecnosti zotavujú (sú stabilné alebo rastú) a opätovne kolonizujú časti historického územia výskytu vlka, hoci priaznivý stav ochrany dosiahli iba v niektorých členských štátoch¹⁶⁹. Návrat vlka je veľkým ochranárskym úspechom¹⁷⁰, ktorý bolo možné dosiahnuť vďaka právnej ochrane, priaznivejšiemu postojovi verejnosti, ako aj obnove druhov jeho koristi (napr. jeleňov a diviakov) a lesného porastu (po opustení vidieckej krajiny).

Návrat vlka do regiónov, v ktorých desaťročia alebo dlhšie nebol prítomný, je zároveň veľkou výzvou pre členské štáty, pretože tento druh je často spájaný s viacerými druhmi konfliktov a môže vyvolať silné spoločenské protesty a reakcie medzi príslušnými vidieckymi komunitami.

Rovnako ako ostatné veľké šelmy aj vlky potrebujú rozsiahly areál, pričom jedince a svorky využívajú státisíce km² ako svoje teritórium. V dôsledku toho sa vyskytujú vo veľmi nízkych hustotách a ich populácie sú zvyčajne rozšírené vo veľmi rozľahlých oblastiach, typicky cez viac administratívnych hraníc v rámci krajín, ako aj medzi nimi. Z biologického hľadiska sa preto odporúča, aby opatrenia na ochranu a reguláciu boli čo najviac koordinované a konzistentné. Tým sa zdôrazňuje potreba cezhraničnej spolupráce, napríklad uplatňovaním konzistentných a koordinovaných prístupov na úrovni populácie vlka. Ďalšie usmernenia obsahuje dokument *Guidelines for population-level management plans of large carnivores in Europe* (Usmernenia pre plány riadenia úrovne populácií veľkých šeliem v Európe) vytvorený pre Európsku komisiu (Linnell et al, 2008)¹⁷¹.

Vlk je uvedený v prílohe IV k smernici o biotopoch pre väčšinu členských štátov a regiónov, a preto podlieha prísnyim ustanoveniam o ochrane článku 12 smernice o biotopoch vrátane zákazu všetkých foriem úmyselného odchytu alebo usmrcovania jedincov vo voľnej prírode.

¹⁶⁷ <https://link.springer.com/article/10.1007/s10344-012-0623-5>.

¹⁶⁸ <https://www.eea.europa.eu/publications/state-of-nature-in-the-eu-2020>.

¹⁶⁹ Podľa článku 17 smernice o biotopoch Rumunsko, Litva, Lotyšsko, Estónsko a Taliansko oznámili, že vo všetkých ich biogeografických regiónoch je vlk v priaznivom stave ochrany.

¹⁷⁰ <https://science.sciencemag.org/content/346/6216/1517>.

¹⁷¹ https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/carnivores/promoting_management.htm

V prípade niektorých členských štátov a regiónov je vlk v prílohe V uvedený ako druh, „ktorého chytanie vo voľnej prírode a využívanie môže podliehať správnym opatreniam“. V prípade väčšiny členských štátov a regiónov je vlk zaradený aj do prílohy II ako prioritný druh, ktorý vyžaduje vymedzenie osobitných chránených území a vhodné ochranné opatrenia. Tabuľka 1 ukazuje, ktoré populácie sú zahrnuté v ktorej prílohe k smernici o biotopoch.

TABUĽKA 1. Uvádzanie vlka v prílohách k smernici o biotopoch

Príloha II (potreba označiť osobitné chránené územia): „* *Canis lupus* (s výnimkou estónskej populácie; grécke populácie: len južne od 39. rovnobežky; španielske populácie: len tie, ktoré sú na juh od Duera; lotyšské, litovské a fínske populácie)“

Príloha IV (prísna ochrana): „*Canis lupus* (s výnimkou gréckych populácií severne od 39. rovnobežky; estónske populácie, španielske populácie na sever od Duera; bulharské, lotyšské, litovské, poľské, slovenské populácie a fínske populácie v rámci oblasti chovu sobov, ktorá je definovaná v odseku 2 fínskeho zákona č. 848/90 zo 14. septembra 1990 o chove sobov)“

Príloha V (je povolená regulácia druhu): „*Canis lupus* (španielske populácie na sever od Duera, grécke populácie severne od 39. rovnobežky, fínske populácie v chovnej oblasti sobov, ktorá je definovaná v 2. odseku fínskeho zákona č. 848/90 zo 14. septembra 1990 o chove sobov, bulharské, lotyšské, litovské, estónske, poľské a slovenské populácie)“.

Ako už bolo uvedené, vlk v mnohých členských štátoch a regiónoch ešte nedosiahol priaznivý stav ochrany¹⁷².

V štúdií vykonanej v roku 2018 pre Európsky parlament¹⁷³ sa posudzovalo riziko vyhynutia pre jednotlivé populácie vlka na základe kritérií Červenej knihy IUCN. Z deviatich (hlavne cezhraničných) populácií vlkov boli tri vyhodnotené ako „least concern“ (menej dotknuté), tri ako „near threatened“ (takmer ohrozené) a tri ako „vulnerable“ (zraniteľné). Jedna populácia vlka (pyrenejská populácia, Španielsko – Sierra Morena) vyhynula. Autori štúdie zdôraznili aj problémy s harmonizáciou výsledkov z údajov monitorovania v dôsledku rozdielov v technikách a prístupoch monitorovania (počítanie rôznymi spôsobmi alebo počítanie rôznych časových období), priemerných oproti maximálnym a minimálnym populáciám, chýbajúcich správ z niektorých krajín napriek výskytu druhu, rozdielov v kvalite údajov atď.¹⁷⁴

Hoci sa zdá, že viacero populácií vlka v Európe sa obnovuje a rozširuje, tento druh stále čelí rôznym hrozbám a problémom s ochranou, najmä pytliactvu (ktoré často ostáva nezistené, ale pravdepodobne predstavuje veľmi veľký podiel na celkovej úmrtnosti). Konkrétne hrozby a potenciálne opatrenia na ich riešenie sú opísané pre každú populáciu vlka v správe financovanej Európskou komisiou *Key actions for Large Carnivore populations in Europe* (Kľúčové opatrenia pre populácie veľkých šeliem v Európe (Boitani et al, 2015¹⁷⁵).

2. Právne požiadavky na ochranu jednotlivých vlkov

Vlk je prísne chránený bez ohľadu na to, kde je v prílohe IV k smernici o biotopoch uvedený. Cieľom smernice je dosiahnuť priaznivý stav ochrany uvedených druhov. Ochrana, ktorá sa článkom 12 smernice o biotopoch poskytuje populáciám druhov

¹⁷² <https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/species/summary/?period=5&group=Mammals&subject=Canis+lupus&region>.

¹⁷³ [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/617488/IPOL_STU\(2018\)617488_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/617488/IPOL_STU(2018)617488_EN.pdf).

¹⁷⁴ Červená kniha ohrozených druhov IUCN 2018: <https://www.iucnredlist.org/ja/species/3746/144226239>. Iné nedávne údaje poskytujú mierne odlišné údaje ako vyššie uvedená štúdia v niekoľkých prípadoch pre španielsku populáciu, populáciu stredozápadných Álp a karélijskú populáciu.

¹⁷⁵ https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/carnivores/pdf/key_actions_large_carnivores_2015.pdf.

uvedených v tejto prílohe, má preventívny charakter a vyžaduje, aby členské štáty predchádzali situáciám, ktoré by mohli mať na tieto druhy negatívny vplyv.

Formálnu transpozíciu článku 12 do vnútroštátnych právnych predpisov je potrebné doplniť ďalšími vykonávacími opatreniami na zabezpečenie prísnej ochrany na základe konkrétnych problémov a hrozieb, ktorým vlk v danom kontexte čelí. Nielenže musia byť činnosti uvedené v článku 12 zakázané, ale orgány musia takisto prijať všetky opatrenia potrebné na zabezpečenie neporušovania zákazov v praxi. Z toho napríklad vyplýva, že úrady sú povinné prijať všetky opatrenia potrebné na zabránenie (nezákonnému) usmrcovaniu vlkov a na ochranu oblastí, ktoré slúžia ako miesta na oddych alebo na reprodukciu, ako sú ich brlohy a „zhromaždiská“.

Podľa Súdneho dvora Európskej únie (SDEÚ) článok 12 ods. 1 smernice o biotopoch „členské štáty zaväzuje nielen prijať ucelený legislatívny rámec, ale aj vykonať konkrétne a osobitné opatrenia na ochranu“, zatiaľ čo ustanovenie predpokladá aj „prijatie koherentných a koordinovaných opatrení preventívnej povahy“ (SDEÚ, vec C-183/05 z 11. januára 2007, Komisia Európskych spoločenstiev proti Írsku). Tento prístup bol potvrdený rozsudkom SDEÚ z 10. októbra 2019 (prejudiciálne konanie vo veci C-674/17): „Dodržiavanie tohto ustanovenia od členských štátov nevyžaduje len to, aby prijali ucelenú právnu úpravu, ale aj aby uplatnili konkrétne osobitné ochranné opatrenia. Systém prísnej ochrany takisto predpokladá prijatie koherentných a koordinovaných opatrení preventívnej povahy. Takýto prísny systém ochrany musí byť spôsobilý účinne zabrániť akémukoľvek úmyselnému odchyťávaniu alebo usmrcovaniu v prírode, ako aj poškodeniu alebo zničeniu miest rozmnožovanie druhov živočíchov uvedených v prílohe IV písm. a) smernice o biotopoch.“

Jedným z príkladov opatrenia, ktorým sa účinne presadzujú ustanovenia o ochrane druhov, je zriadenie efektívnych tímov na boj proti pytliactvu, ktoré pracujú so psami na vyhľadávanie otrávených návnad. Pytliactvo, pasce a otrávené návnady sú na mnohých miestach skutočne veľkou hrozbou pre vlky. Otravy predstavujú zvlášť závažný problém, pretože postihujú aj iné druhy, najmä dravé vtáky. V rámci riešenia tohto problému prispelo niekoľko projektov v južnej a východnej Európe (Španielsko, Taliansko, Portugalsko, Grécko, Bulharsko a Rumunsko) financovaných programom LIFE¹⁷⁶ k zavedeniu konkrétnych opatrení, ktoré účinne podporujú prísny režim ochrany druhov, napr. zriadenie jednotiek so psami na vyhľadávanie otrávených návnad, výcvik personálu (strážcovia parkov, lesná stráž, krajská polícia, veterinári), budovanie kapacít v rámci verejných orgánov a osvetové činnosti zamerané na chovateľov hospodárskych zvierat, poľovníkov, poskytovateľov služieb cestovného ruchu, školákov a širokú verejnosť.

Plány ochrany alebo regulácie vlka, ak sú zavedené v súlade s článkom 12 a správne vykonávané, môžu predstavovať účinný rámec na vykonávanie prísnych ustanovení o ochrane populácií vlka uvedených v prílohe IV, a to vybudovaním komplexného systému koexistencie, ktorého cieľom je zabezpečiť priaznivý stav ochrany a riešiť konflikty s ľudskými činnosťami.

Takéto plány môžu obsahovať opatrenia, ako sú: i) podpora preventívnych opatrení (prostredníctvom investičnej pomoci, informácií, odbornej prípravy a technickej pomoci); ii) náhrada hospodárskych škôd spôsobených vlkami; iii) zlepšenie monitorovania a poznatkov o príslušnej populácii vlka; iv) monitorovanie, hodnotenie a zlepšovanie účinnosti opatrení na ochranu hospodárskych zvierat; v) podpora zapojenia zainteresovaných strán a dialógu s nimi a medzi nimi (napr. prostredníctvom vyhradených platforiem); vi) zlepšenie úsilia presadzovania práva v boji proti nezákonnému usmrcovaniu vlkov; vii) ochrana biotopov a zlepšenie podmienok kŕmenia (napr. v prípade potreby obnovením populácií voľne žijúcej koristi); viii) rozvoj možností

¹⁷⁶ LIFE09 NAT/ES/000533 INNOVATION AGAINST POISON; LIFE Antidoto LIFE07 NAT/IT/000436; LIFE PLUTO LIFE13 NAT/IT/000311; LIFE WOLFALPS LIFE12/NAT/IT/000807; WOLFLIFE (LIFE13 NAT/RO/000205).

ekoturizmu v súvislosti s vlkami; ix) propagácia a marketing poľnohospodárskych výrobkov pochádzajúcich z oblastí výskytu vlka; x) informovanie, vzdelávanie a zvyšovanie informovanosti. Plány takisto umožnia príslušným orgánom povoliť obmedzené používanie letálnej regulácie na odstránenie vzoriek vlka uplatnením výnimiek v súlade s podmienkami stanovenými v smernici. Upozorňujeme však, že plány s adaptabilným riadením odchyty vo voľnej prírode (ako v prípade lovných druhov v prílohe V k smernici o biotopoch) nebudú v súlade s ustanoveniami o prísnej ochrane, ktoré sa vzťahujú na druhy uvedené v prílohe IV.

Tieto plány by sa mali vypracovať na základe najlepších dostupných informácií o stave a trendoch ochrany druhov, ako aj o všetkých relevantných ohrozeniach a tlakoch. Účast' všetkých relevantných zainteresovaných strán, najmä tých, ktorých sa dané druhy alebo pripravované ochranné opatrenia týkajú, alebo konzultácie s nimi sú kľúčové na začlenenie všetkých relevantných aspektov plánov a na podporu ich širšieho spoločenského prijatia.

Príklad zapojenia zainteresovanej strany do plánu starostlivosti

Plán starostlivosti o populáciu vlkov počas obdobia 2010 – 2015 (Ministerstvo kultúry Chorvátska, 2010) bol výsledkom dvojročného procesu, do ktorého boli zapojení zástupcovia všetkých zainteresovaných strán (príslušné ministerstvá, členovia výboru na sledovanie populácií veľkých šeliem, vedeckí pracovníci, lesníci, mimovládne organizácie atď.). V podrobnom akčnom pláne sa uvádzajú opatrenia, ktoré by malo Chorvátsko zaviesť na zabezpečenie ochrany svojej populácie vlkov v čo najharmonickejšom spolunažívaní s ľuďmi.

Plány na ochranu vlka a plány starostlivosti o vlka môžu preto poskytnúť primeranú štruktúru na posúdenie a riešenie všetkých relevantných problémov a konfliktov, ktoré ohrozujú populácie vlkov, a to s cieľom dosiahnutia priaznivého stavu ochrany.

Môžu sa preto týkať aj otázok, ako je hybridizácia vlkov so psami, ktorá bola nahlásená v prípade všetkých deviatich európskych populácií vlkov a v 21 krajinách Európy¹⁷⁷. V niektorých oblastiach predstavuje závažné ohrozenie ochrany vlkov¹⁷⁸, a na riešenie problému môžu byť potrebné konkrétne ochranné, proaktívne a reaktívne opatrenia, ako sa uvádza v odporúčaní č. 173 (2014¹⁷⁹) prijatom v rámci Bernského dohovoru (Rada Európy, 2014). Keďže hybridizácia medzi vlkami a psami je však zložitou otázkou, dôrazne sa odporúča, aby sa na vnútroštátnej úrovni a na úrovni populácie vypracoval kvalitne sformulovaný plán riadenia za použitia najaktuálnejších a spoľahlivých terénnych, laboratórnych a štatistických postupov (pozri rámček).

Krížence vlka a psa

Kríženie medzi vlkami a ich domestikovanou formou, psami, sa pravdepodobne vyskytovalo počas histórie domestikácie psov opakovane a vo viacerých častiach územia výskytu vlkov s rôznou mierou intenzity stále prebieha. Hybridizácia medzi vlkami a psami ako druh antropogénnej hybridizácie nie je prirodzeným evolučným procesom, v rámci ktorého by sa na krížencov mali vzťahovať ochranné opatrenia. Hybridizácia medzi vlkami a psami ako ohrozenie genetickej integrity populácií vlkov predstavuje problém, ktorý vzbudzuje veľké obavy v súvislosti s ochranou, a mal by sa primeranými plánmi a nástrojmi riadenia riešiť.

V Európe bola hybridizácia zaznamenaná vo viacerých krajinách, napr. v Nórsku, Lotyšsku,

¹⁷⁷ Salvatori, V. et al. (2020), *European agreements for nature conservation need to explicitly address wolf-dog hybridisation* (Európske dohody na ochranu prírody musia výslovne riešiť hybridizáciu vlkov a psov). <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S000632071931674X>.

¹⁷⁸ Salvatori, V. et al. (2019).

¹⁷⁹ <https://rm.coe.int/0900001680746351>.

Estónsku, Bulharsku, Taliansku, Španielsku, Portugalsku, Nemecku, Grécku, Slovinsku a Srbsku. Treba však poznamenať, že odhady týkajúce sa introgresie genetického materiálu psov do voľne žijúcej populácie vlkov vychádzajú z rozmanitých prístupov a súvisiacich experimentálnych protokolov. Hoci kríženie viedlo vo viacerých prípadoch len k jednému alebo niekoľkým vrhom krížencov vo vyhradených oblastiach, v iných prípadoch sa zistilo, že introgresia genetického materiálu psov do voľne žijúcej populácie vlkov bola rozšírená na značnej ploche, aj keď v rôznom rozsahu (od 5,6 % v Galícii v Španielsku po viac ako 60 % v provincii Grosseto v Taliansku). Vysoké miery introgresie boli zistené aj v oblasti severných Apenín, pričom ojedinelé prípady krížencov boli pozorované v populácii horských vlkov (na území Francúzska po stredovýchodné Alpy). Nahlásená miera hybridizácie sa však na ostatných územiach pohybuje na úrovni približne 5 až 10 % (Leonard et al. 2011). K hybridizácii dochádza najmä medzi psími samcami a vlčími samicami. Vo ojedinelých prípadoch môže dôjsť aj k opačnej situácii. Vysoký počet voľne sa pohybujúcich psov z rôznych oblastí, najmä v oblastiach Stredozemného mora, znamená zvýšenú pravdepodobnosť kontaktu medzi vlkami a psami. Poznatky o ekológii voľne žijúcich krížencov vlka a psa sú nedostatočné, neexistujú však žiadne dôkazy o tom, že krížence majú obmedzenú individuálnu kondíciu, sú rozptýlené, majú obmedzenú reprodukčnú úspešnosť, že sa u nich vyskytujú zmeny v správaní alebo že životaschopnosť ich populácie je obmedzená.

Riadenie hybridizácie medzi vlkami a psami predstavuje pre vládne orgány zložitý problém, keďže so sebou prináša niekoľko vážnych výziev.

a) Taxonomické zatriedenie krížencov

Psy sa vyvinuli z vlkov ich domestikáciou a oba druhy patria do rovnakého taxónu, druhu *Canis lupus*. Psy sa niekedy odlišujú prostredníctvom kvalifikátora poddruhu, a to ako *Canis lupus familiaris*. Niet pochýb, že si krížence zachovávajú označenie *Canis lupus*. Právne postavenie krížencov

b) Právne postavenie krížencov

Na rozdiel od psov, ktorých prežitie je za bežných okolností závislé od ľudskej starostlivosti a zdrojov, vedú krížence nezávislý a životaschopný život ako voľne žijúce zvieratá. Mnohé vnútroštátne právne predpisy by ich preto považovali za rovnocenné voľne žijúcim živočíchom a vzťahovali by sa na ne rovnaké pravidlá. Ak by sa krížence považovali za rovnocenné psom, vzťahovalo by sa na nich vnútroštátne právo o domácich zvieratách. V každom prípade sa javí ako užitočné, aby krížence vlka a psa získali „rovnaké právne postavenie aké majú vlci voči poľovníkom a širokej verejnosti, a to s cieľom odstrániť možnú medzeru umožňujúcu nezákonný lov vlkov“ [Vyhlásenie na podporu politiky týkajúcej sa hybridizácie, ktoré vypracovala skupina expertov Large Carnivore Initiative for Europe a ktoré tvorí prílohu k dokumentu *Guidelines for population-level management plans of large carnivores* (Usmernenia pre plány riadenia úrovne populácií veľkých šeliem v Európe, Linnell et al., 2008)]. Ak by sa krížence z právneho hľadiska považovali za nechránené podľa vnútroštátnych právnych predpisov, mohlo by to skutočne viesť k zvýšenému náhodnému zabíjaniu vlkov, a to vzhľadom na ťažkosti s rozlišovaním krížencov od geneticky „čistých“ vlkov len na základe morfológických vlastností. Môže sa to týkať nielen náhodného, ale aj zámerného zabíjania, keďže nechránené postavenie krížencov sa môže využiť ako zámienka na zabíjanie skutočných vlkov. Riadiacim orgánom sa odporúča, aby zabezpečili, že sa na krížencov jasne a jednoznačne vzťahujú ich vnútroštátne právne predpisy, a to buď ako na voľne žijúce živočíchy alebo ako na domáce zvieratá.

c) Možné riadiace opatrenia

Najprímeranejšie riadiace opatrenia budú závisieť od celkovej odhadovanej úrovne introgresie a od toho, či sa introgresia obmedzuje na vymedzené oblasti a niekoľko svoriek, alebo je rozšírená na rozsiahle oblasti a/alebo väčšinu svoriek. Obmedzená introgresia, napríklad, nemusí predstavovať závažné ohrozenie, ak tento stav ostáva stabilným počas viacerých generácií. Značná a rozšírená hybridizácia (hybridný roj) môže byť neriešiteľná, napriek tomu môže byť žiaduce obmedziť prebiehajúci a budúci tok domestikovaných génov do vlčej populácie. Vysoká, ale lokalizovaná prevalencia by sa stále mohla napraviť cielеныmi opatreniami na neutralizáciu rozmnožovania krížencov (fyzickým odstránením alebo sterilizáciou). Napriek tomu, že bolo vznesených niekoľko pripomienok týkajúcich sa náročnosti a účinnosti odstránenia krížencov s cieľom kontrolovať nízke úrovne rozšírenej introgresie, ide o potenciálne užitočnú intervenciu vtedy, ak hybridizácia nie je veľmi rozšírená a zásah je podporený aplikovaným výskumom, monitorovaním a rámcom adaptívneho riadenia.

Škála nástrojov riadenia je široká, pričom užitočnosť každého z nich závisí od cieľov. Dôrazne sa odporúča hybridizáciu riešiť prostredníctvom na to určeného plánu na vnútroštátnej úrovni alebo prípadne na úrovni populácie, v ktorom sú ciele, protokoly a kritériá úplne opísané a odôvodnené. Musí sa určiť a opísať škála ochranných, proaktívnych a reaktívnych opatrení. Plán bude pravdepodobne obsahovať ustanovenia zamerané na:

1. vytvorenie medzinárodného úsilia o spoluprácu so zapojením všetkých genetických laboratórií, aby sa dohodli na spoločnom prístupe, pokiaľ ide o vymedzenie prahových hodnôt, na postupoch identifikácie krížencov, ako aj na zdieľaní frekvencií alel referenčných populácií;
2. schválenie súboru politických usmernení na štúdium a monitorovanie šírenia a prevalencie hybridizácie a genetickej introgresie do vlčej populácie;
3. vymedzenie oblastí, v ktorých je v závislosti od úrovni a modelov zvýšeného výskytu krížencov vhodné použiť rôzne nástroje riadenia, a to od žiadneho zásahu až po aktívne odstraňovanie krížencov. Na oblasti riadenia a zvolené opatrenia by napokon mohol mať vplyv aj spoločenský kontext;
4. vytvorenie núdzových tímov (a postupov) zodpovedných v prípade potreby za odstraňovanie krížencov vlka a psa z voľnej prírody alebo za ich odchyťovanie/sterilizáciu/vypúšťanie. Európska komisia plne podporuje odporúčanie č. 173 (2014) podľa Bernského dohovoru, v ktorom sa okrem iného uvádza že: „je v záujme účinnej ochrany vlka zabezpečiť, aby sa odstránenie každého identifikovaného kríženca vlka a psa vykonalo spôsobom kontrolovaným vládou.“ Zdá sa, že to bude možné dosiahnuť len prostredníctvom zákazu zabíjania krížencov v rámci vnútroštátneho práva, pričom výnimkou budú len vládne agentúry alebo ich určení zástupcovia. Týmto odporúčaním sa zmluvné strany vyzývajú, aby: „zabezpečili, že vládou kontrolované odstraňovanie krížencov psa a vlka sa uskutoční po tom, ako vládni úradníci a/alebo orgány poverené vládou na tento účel a/alebo výskumní pracovníci potvrdili, že ide o krížencov na základe ich genetických a/alebo morfológických vlastností. Odstránenie by mali vykonať len orgány, ktorým príslušné orgány zverili túto zodpovednosť, pričom sa zabezpečí, že takéto odstránenie nenaruší stav ochrany vlkov“; „prijali opatrenia potrebné na predchádzanie tomu, aby boli vlky úmyselne alebo omylom usmrtené ako krížence vlka a psa. Nie je tým dotknuté starostlivé a vládou kontrolované odstraňovanie identifikovaných krížencov vlka a psa z voľnej prírody subjektmi, ktorým bola táto zodpovednosť zverená príslušnými orgánmi“;
5. prijatie vnútroštátneho plánu na kontrolu voľne sa pohybujúcich psov (zdivočených, túlavých alebo tých vo vlastníctve osôb, ktoré ich nechávajú voľne sa pohybovať) a zákaz chovu vlkov a krížencov vlka a psa ako spoločenských zvierat. Spustenie informačných kampaní na podporu kontroly zdivočených a voľne sa pohybujúcich psov v oblastiach výskytu vlkov.

3. Konflikt spojený s vlkom

Vlk je historicky spojený s viacerými druhmi sociálno-ekonomického konfliktu s ľuďmi. Takéto konflikty viedli v minulosti k vyhladeniu alebo závažnému zníženiu vlčích populácií vo veľkej časti oblasti jeho výskytu v Európe. Toto prenasledovanie spolu s vysokými mierami pytlactva v mnohých oblastiach naďalej pretrváva. Hlavnými konfliktmi v súčasnosti sú:

- **Predácia hospodárskych zvierat** Predácia hospodárskych zvierat sa týka hlavne oviec. Linnell a Cretois (2018) vyčíslili, že počas rokov 2012 – 2016 vlci usmrtili v EÚ priemerne 19 500 oviec ročne (treba poznamenať, že údaje neboli dostupné pre Poľsko, Rumunsko, Španielsko, Bulharsko, Rakúsko a časti Talianska). Táto hodnota je v súčasnosti najlepším dostupným ukazovateľom predačného vplyvu vlkov v EÚ. Napriek tomu, že ovce sú hlavnou obeťou útokov vlkov, týkajú sa v menšej miere aj iných druhov hospodárskych zvierat (kôz, dobytky, koní) a polodomestikovaných sobov. Predácia je veľmi rozdielna a vo veľkej miere závisí od druhu systému chovu hospodárskych zvierat, druhu riadenia a od úrovne dohľadu, najmä či sú hospodárske zvieratá držané v uzavretých priestoroch, a to hlavne počas noci, alebo či majú

pastiera. Napríklad vo Francúzsku (80 vlčích svoriek) v roku 2019 padlo za korisť a bolo kompenzovaných približne 11 000 oviec, kusov dobytka a kôz (Dreal 2019¹⁸⁰), zatiaľ čo v Nemecku (128 vlčích svoriek) číselný údaj za rok 2019 nedosahuje úroveň 3 000 (DBBW 2019¹⁸¹) a vo Švédsku (31 vlčích svoriek) bolo v roku 2018 usmrtených len 161 oviec (Viltskadestatistik 2018, SLU¹⁸²).

Linnell a Cretois (2018) zdôrazňujú náročnosť zberu konzistentných a spoľahlivých údajov týkajúcich sa predácie hospodárskych zvierat vlkmi v celej Európe. Hospodárske zvieratá môžu zomrieť alebo sa stratiť z rozličných dôvodov a ich smrť nemožno vždy spájať s veľkými šelmami. Kvalita nahlasovania poľnohospodármi a chovateľmi hospodárskych zvierat zväčša závisí od kompenzačného systému. Napríklad od úrovne (úplnej alebo čiastočnej) kompenzácie, od dĺžky a náročnosti príslušného administratívneho procesu, ako aj od toho, či sa vykonávajú kontroly na mieste s cieľom overiť, či predáciu hospodárskych zvierat skutočne spôsobili veľké šelmy. Vlký môžu príležitostne zaútočiť aj na psy a usmrtiť ich. Napríklad vo Švédsku alebo Fínsku pri hone na losy, keď sa psy pustia na voľno na územiach s výskytom vlka. Strata hospodárskych zvierat aj psov má okrem priamych a nepriamych hospodárskych strát zjavne aj hlboké emocionálne dôsledky. Hoci celkový vplyv predácie vlkov na odvetvie chovu hospodárskych zvierat je v EÚ zanedbateľný, predácia nechránených pasúcich sa oviec vlkmi by mohla byť na úrovni jednotlivého poľnohospodárskeho podniku značná, pričom vytvára ďalší tlak a záťaž pre dotknuté hospodárske subjekty v odvetví, na ktoré už vplýva rad sociálno-ekonomických tlakov.

- **Vnímané riziko pre ľudí** Vlký nepovažujú ľudí za možnú korisť, ale skôr za hrozbu, ktorej sa treba vyhnúť. Napriek tomu, že v minulosti došlo k smrteľným útokom vlkov na ľudí (týkajúce sa často jedincov, ktorí boli nakazení besnotou alebo ktorí boli kŕmení, provokovaní, zranení alebo uväznení ľuďmi), skutočné riziko útokov vlkov na ľudí sa za súčasných európskych environmentálnych a sociálnych podmienok považuje za mimoriadne nízke. (Linnell et al, 2002; Linnell a Alleau, 2016¹⁸³; KORA, 2016; Linnell et al, 2021). Napriek tejto skutočnosti sa mnohí ľudia vlkov stále obávajú, a to najmä v krajinách a regiónoch, ktoré tento druh nedávno opätovne osídlili alebo v oblastiach, kde sa vlky predtým zvyčajne nevyskytovali a keď sú vzhľadom na zvyšujúce sa počty viditeľnejšie. Boli hlásené prípady vlkov, ktoré sa priblížili k ľuďom a správali sa nezvyčajne („odvážne“ alebo „nebojácne“ vlky). Došlo k tomu najmä vtedy, keď sa stali závislými od potravy alebo keď boli prítomné psy (Reinhardt 2018). Pokiaľ ide o krížencov vlka a psa, neexistujú dôkazy, že sú odvážnejšie alebo nebezpečnejšie ako vlky, ale aj strach z krížencov predstavuje v určitých častiach Európy špecifický problém. Tieto presvedčenia a postoje sa musia starostlivo zohľadniť a musí sa im venovať vážna pozornosť. Na poskytovanie správnych informácií a vyvracanie falošných správ prostredníctvom overovania faktov je užitočné, ale často nepostačujúce, podporovať vzdelávacie činnosti [ako sú vykonávané niektorými miestnymi alebo regionálnymi orgánmi alebo v rámci projektov LIFE (Program pre životné prostredie a ochranu klímy)]. Navyše treba jasne povedať, že v nepravdepodobnom prípade skutočného nebezpečenstva, spôsobeného napríklad vlkom, ktorý je nakazený besnotou, agresívnym vlkom alebo vlkom závislým od potravy či navyknutým vlkom, je cieľené odstránenie konkrétneho vlka

¹⁸⁰ http://www.auvergne-rhone-alpes.developpement-durable.gouv.fr/IMG/pdf/20200327bilandommages2019_especes.pdf.

¹⁸¹ <https://www.dbb-wolf.de/Wolfsvorkommen/territorien/karte-der-territorien>.

¹⁸² <https://www.slu.se/globalassets/ew/org/centrb/vsc/vsc-dokument/vsc-publikationer/rapporter/viltskadestatistikrapporter/viltskadestatistik-2018-1-webb.pdf>.

¹⁸³ „Napriek tomu, že je potrebné uznať, že pravdepodobnosť útoku vlka na ľudí je vyššia ako nula [...], v Európe sa v súčasnosti nachádza >12 000 vlkov a v Severnej Amerike >50 000 vlkov, z ktorých mnohé žijú v blízkosti miliónov ľudí, a pritom sme za posledné desaťročia zaznamenali dôkazy iba o malom počte útokov.“: Predators_That_Kill_Humans_Myth_Reality_Context_and_the_Politics_of_Wolf_Attacks_on_People <https://www.researchgate.net/publication/301267098>.

plne legitímne podľa smernice o biotopoch [pozri odsek o výnimkách podľa článku 16 ods. 1 písm. c) v oddiele 6].

- **Vplyv na druhy raticovej zveri** Vlký a poľovníci niekedy lovia rovnakú korisť, t. j. voľne žijúcu raticovú zver. Po návrate veľkých šeliem sa poľovníci často obávajú, že konkurencia bude mať vplyv na ich činnosti, a to môže viesť k vážnemu konfliktu. Vplyv predácie vlkami na počty aj správanie voľne žijúcej raticovej zveri je značne variabilný a komplexný, pričom závisí od druhu a miestnych súvislostí. Vlký vo všeobecnosti odstraňujú ročne len malý percentuálny podiel voľne žijúcej raticovej zveri – omnoho menší ako poľovníci – a zdá sa, že nemajú negatívny vplyv na súčasný (všeobecne sa zvyšujúci) trend populácií raticovej zveri v Európe¹⁸⁴ (Bassi, E. et al 2020; Gtowacifski, Z. a Profus, P. 1997). V každom prípade, na rozdiel od predácie na domáce hospodárske zvieratá, nemožno predácii voľne žijúcou pôvodnou šelmou na voľne žijúcu raticovú zver zabrániť alebo ju zmierniť, keďže ide o súčasť prirodzených procesov, ktorých obnova a ochrana sú cieľmi politiky v oblasti biodiverzity. Predstavuje to veľkú výzvu pre európskych poľovníkov, keďže pri plánovaní poľovania a určovaní kvót voľne žijúcej raticovej zveri sa musí zohľadniť návrat veľkých šeliem. Napokon, je potrebné uznať prínos vlkov k regulácii hustoty raticovej zveri (Ripple, W.J. a Beschta, R.L., 2012), zohľadňujúc pritom súvisiace výhody, a to aj pokiaľ ide o zníženie mieru škôd na lesných a poľnohospodárskych plodinách¹⁸⁵.
- **Konflikty spojené s hodnotami (súperiace vízie európskej krajiny)** Konflikty spojené s vlkami sa nie vždy týkajú priameho hospodárskeho vplyvu na niektoré zainteresované strany z vidieka. Vlký zohrávajú výraznú symbolickú úlohu v celom rade komplexných otázok, pričom sa v konfliktoch často odzrkadľujú hlbšie sociálne rozdiely (napr. medzi vidieckymi a mestskými oblasťami, medzi modernými a tradičnými hodnotami alebo medzi rôznymi spoločenskými a ekonomickými triedami) (Linnell, 2013). Vlký sú často impulzom k zásadnej debate o budúcom smerovaní európskych krajinných oblastí (Linnell, 2014), a to medzi rôznymi vrstvami spoločnosti, ktoré majú protichodné názory a vízie o tom, akým spôsobom by sa mali chrániť, využívať a riadiť krajinné oblasti a voľne žijúce živočíchy a rastliny¹⁸⁶. Týmto sa vysvetľuje, prečo len zriedka existuje jasný vzťah medzi rozsahom priameho hospodárskeho vplyvu veľkých šeliem a úrovňou spoločenského konfliktu, ktorý ho vytvára (Linnell a Cretois, 2018).

4. Opatrenia na zlepšenie koexistencie ľudí s vlkami

Komisia od prijatia smernice o biotopoch podporuje prístup koexistencie, ktorého cieľom je obnova priaznivého stavu ochrany populácií veľkých šeliem a zároveň riešenie a znižovanie konfliktov s legitímnymi ľudskými činnosťami s cieľom spoločne využívať multifunkčné krajinné oblasti. Z programu LIFE bolo financovaných viac ako 40 projektov

¹⁸⁴ Pozri napríklad poľovnícke obmedzenia na raticovú zver v posledných rokoch vo Francúzsku. <http://www.oncfs.gouv.fr/Tableaux-de-chasse-ru599/-Grands-ongules-Tableaux-de-chasse-nationaux-news467>.

¹⁸⁵ Pozri aj Carpio et al (2020) *Wild ungulate overabundance in Europe: contexts, causes, monitoring and management recommendations (Nadmerný výskyt voľne žijúcej raticovej zveri v Európe: súvislosti, príčiny, monitorovanie a odporúčania v oblasti riadenia)*.

¹⁸⁶ Napríklad, konflikty medzi názormi na tradičnú výrobnú krajinnú oblasť, krajinnú oblasť s historickou hodnotou, rekreačnú krajinnú oblasť, chránenú krajinnú oblasť alebo multifunkčnú krajinnú oblasť. Alebo konflikty a napätie súvisiace s posunom od tradičného (a vidieckeho) životného štýlu k modernému (a mestskému) životnému štýlu. https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/carnivores/pdf/task_4_conflict_coexistence.pdf. <https://www.lcie.org/Blog/ArtMID/6987/ArticleID/65/The-symbolic-wolf-Competing-visions-of-the-European-landscapes>.

týkajúcich sa ochrany vlkov a koexistencie s nimi, ktoré umožnili nájsť a otestovať osvedčené postupy na dosiahnutie uvedených cieľov¹⁸⁷.

Mnohé príklady a prípadové štúdie týkajúce sa koexistencie boli identifikované *Platformou EÚ o koexistencii medzi ľuďmi a veľkými šelmami* – zoskupením organizácií zastupujúcich rôzne zainteresované strany, ktoré sa dohodli na spoločnom poslaní s cieľom podporiť riešenia koexistencie¹⁸⁸. Takéto prípadové štúdie sú zatriedené do piatich kategórií: 1) poskytovanie poradenstva/zvyšovanie informovanosti; 2) poskytovanie praktickej podpory; 3) porozumenie názorom; 4) inovatívne financovanie; 5) monitorovanie¹⁸⁹ (EU LC Platforma, 2019).

V štúdiu z roku 2018, o ktorú požiadal Európsky parlament¹⁹⁰, sú obsiahnuté odporúčania a príklady praktických opatrení zavedených v niekoľkých členských štátoch v záujme koexistencie s vlkami a inými veľkými šelmami.

Na európskej úrovni preto existuje široká základňa pre výmenu vedomostí a cenných skúseností. Ďalej v texte sú opísané najbežnejšie prístupy k znižovaniu konfliktov.

- **Kompenzačné platby**

Častým prístupom k znižovaniu hospodárskeho vplyvu škôd spôsobených vlkami a k zvyšovaniu tolerancie voči chráneným druhom sú kompenzačné platby, ktoré sa používajú v mnohých krajinách EÚ. Kompenzačné platby môžu byť často primeraným opatrením, pravidlá oprávnenosti by však mali byť jasne vymedzené a mali by sa zohľadniť rozličné faktory. Zahŕňa to aj overovanie toho, či k strate hospodárskych zvierat dochádza skutočne v dôsledku predácie vlkami, ako aj zabezpečenie toho, že kompenzácia je spravodlivá a oprávneným príjemcom sa bezodkladne vypláca.

Poľnohospodári z mnohých krajín vyjadrili nespokojnosť, že získanie kompenzácie je zložité a nákladné, prípadne že platby sú oneskorené alebo nedostatočné. Kompenzačné platby zvyčajne financujú vnútroštátne alebo regionálne vlády v súlade s príslušnými pravidlami EÚ v oblasti štátnej pomoci¹⁹¹ (ktoré umožňujú kompenzáciu vo výške 100 %, a to v prípade priamych aj nepriamych nákladov). Platby na kompenzácie škôd samy osebe nie vždy postačujú na riešenie problémov koexistencie, keďže sa nimi neznižuje miera predácie hospodárskych zvierat alebo iné konflikty. Kompenzačné platby sú okrem toho často z dlhodobého hľadiska neudržateľné, ak nie sú primerane kombinované s inými opatreniami.

- **Ochranné opatrenia a technická pomoc**

Ochranné opatrenia sú základnou zložkou komplexného systému koexistencie. Získané skúsenosti (napr. z projektov v rámci programu LIFE a z programov na rozvoj vidieka) poukazujú na význam a účinnosť rôznych opatrení na ochranu hospodárskych zvierat, ako sú rôzne druhy oplotenia, pasenie, psy na stráženie hospodárskych zvierat, zoskupovanie hospodárskych zvierat počas noci a vizuálne alebo akustické odplašovače [Fernández-Gil, et al 2018, pozri aj Carnivore Damage Prevention News (CDP news, 2018)]. Najmä prítomnosť pastierov môže zefektívniť opatrenia na ochranu hospodárskych zvierat, pričom sama osebe je odrádzajúcim prostriedkom proti predácii. Správa vypracovaná platformou EÚ pre veľké šelmy poukazuje na úspešné skúsenosti a osvedčené postupy (Hovardas et al, 2017). Ochranné opatrenia musia byť vypracované na mieru a prispôsobené špecifickým regionálnym charakteristikám (vrátane druhu hospodárskych zvierat, veľkosti stáda, topografie atď.).

---

¹⁸⁷ https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/carnivores/promoting_best_practices.htm.

¹⁸⁸ https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/carnivores/coexistence_platform.htm.

¹⁸⁹ https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/carnivores/case_studies.htm.

¹⁹⁰ [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/596844/IPOL_STU\(2018\)596844_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/596844/IPOL_STU(2018)596844_EN.pdf).

¹⁹¹ https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/carnivores/pdf/Briefing%20note%20state%20aid_EU%20Platform.pdf.

Účinnosť týchto opatrení do veľkej miery závisí od ich riadneho vykonávania príslušnými hospodárskymi subjektmi a od dostupnosti dostatočných zdrojov a technickej pomoci na podporu ich zavádzania v praxi (napr. van Eeden et al. 2018). Žiadne opatrenie nemôže samostatne dosiahnuť úspešnosť 100 %, ale adekvátne technické riešenia (často vo vzájomnej kombinácii) môžu podstatne znížiť straty hospodárskych zvierat spôsobené predátormi. Príslušné orgány a zainteresované strany musia starostlivo koncipovať ochranné opatrenia tak, aby boli vhodné pre rôzne situácie. Zároveň ich musia riadne vykonávať (vrátane údržby), monitorovať ich účinnosť a vykonať všetky potrebné úpravy. Odborná príprava, informovanie, následné opatrenia a technická pomoc pre dotknuté hospodárske subjekty sú kľúčové a mala by sa na ne vyčleniť primeraná verejná podpora, okrem iného na údržbu systémov ochrany a zvládanie dodatočnej pracovnej záťaže.

- **Informovanie, poradenstvo, zvyšovanie informovanosti**

Poskytovanie faktických informácií o vlkoch a spôsoboch minimalizovania vplyvov môže byť užitočným opatrením na zmiernenie konfliktu (EU LC Platforma, 2019). Napríklad informačný bulletin s názvom Carnivore Damage Prevention News¹⁹², ktorý podporili rôzne projekty v rámci programu LIFE, prispieva k šíreniu informácií o ochrane hospodárskych zvierat v EÚ a na celom svete. Talianske webové sídlo s názvom „Chráňte svoje hospodárske zvieratá“ (Proteggi il tuo bestiame, 2019) poskytuje podrobné poradenstvo o opatreniach na ochranu hospodárskych zvierat, ako aj o rôznych systémoch financovania dostupných v regiónoch Talianska. Webové sídlo Ministerstva ekologickej transformácie Španielskeho kráľovstva obsahuje katalóg osvedčených ochranných opatrení, ktorými sa môže predísť interakciám medzi chránenými druhmi a poľnohospodárskymi podnikmi v oblasti chovu hospodárskych zvierat alebo ktorými možno tieto interakcie minimalizovať¹⁹³.

Ďalším príkladom tohto prístupu, ktorý je osobitne zameraný na poľovnícke spoločenstvo, je projekt LIFE Wolfalps, medzi ktorého činnosti patrí poskytovanie údajov a informácií o dynamike populácie voľne žijúcich druhov raticovej zveri v pohorí Álp, ako aj o účinkoch návratu vlkov na jeho korisť a na poľovnícke činnosti¹⁹⁴. Širší prístup poskytuje kontaktné miesto „Vlky v Sasku“ (Kontaktbüro Wölfe in Sachsen, 2019) a centrum Wolf Competence Centre v Sasku-Anhaltsku, v ktorých je niekoľko zamestnancov pripravených poskytovať vzdelávacie materiály, organizovať exkurzie a odpovedať na otázky a obavy ľudí.

- **Monitorovanie**

Monitorovanie populácií veľkých šeliem je nevyhnutné na poskytovanie presných informácií, pochopenie dynamiky populácie potrebnej na zaručenie jej prežitia, prispôbovanie postupov riadenia meniacim sa situáciám a plnenie povinností podľa smernice o biotopoch. Zároveň ide o veľmi náročnú úlohu, keďže sa vykonáva v rozľahlej zemepisnej oblasti, ktorá častokrát prekračuje medzinárodné hranice, a vzhľadom na nízku populačnú hustotu veľkých šeliem a ich nepredvídateľné správanie (Vyhlásenie na podporu politiky skupiny LCIE, ktoré tvorí prílohu k Linnell et al, 2008). Všetky rozhodnutia v oblasti riadenia (vrátane tých, ktoré sa týkajú výnimiek) by mali byť založené na spoľahlivých údajoch týkajúcich sa dotknutej populácie vlkov. Monitorovanie by sa zároveň malo vzťahovať aj na vykonávanie všetkých ochranných opatrení (ich prijímanie, výsledky, účinnosť) a na identifikáciu predátora hospodárskych zvierat s cieľom rozlišovať medzi vlkami a psami (f. e. Echegaray a Vilà, 2010; Sundqvist et al., 2008) a posúdiť, či sú potrebné úpravy alebo zlepšenia systému.

---

¹⁹² <http://www.protectiondestroupeaux.ch/en/cdpnews/>.

¹⁹³ <https://www.miteco.gob.es/es/biodiversidad/temas/conservacion-de-especies/especies-silvestres/ce-silvestres-interacciones.aspx>.

¹⁹⁴ http://ex.lifewolfalps.eu/wp-content/uploads/2014/05/LWA_brochure-E3_168x240_5mm-abbondanzaBassa.pdf.

Vzhľadom na to, že veľmi častým konfliktom v celej Európe je nezhoda ohľadne veľkosti a postavenia populácií šeliem, zapojenie zainteresovaných strán – vrátane poľovníkov – do monitorovania môže byť prínosom nielen z hľadiska zvyšovania počtu osôb, ktoré zhromažďujú údaje, ale aj z pohľadu zlepšovania vzťahov medzi zainteresovanými stranami a znižovania konfliktov.

Spôľahlivé údaje z monitorovania sú potrebné na prijímanie vhodných rozhodnutí o ochrane a riadení populácie vlkov. Zásadný význam preto majú investície do adekvátneho systému monitorovania, ktorým sa umožní poskytovanie presných a aktuálnych poznatkov o populácii vlkov v dotknutej oblasti. Ako dobrý príklad možno považovať francúzsky systém monitorovania.¹⁹⁵

Príklady zapojenia zainteresovaných strán do monitorovania:

Do pilotnej akcie podporenej Komisiou, ktorej cieľom bolo vedecké sčítanie vlkov na Slovensku, bola zapojená široká škála zainteresovaných strán (environmentalisti, lesníci, zamestnanci chránenej oblasti a poľovníci). Boli zodpovední za odber vzoriek výkalov a moču vlkov z oblasti, na ktorej sa štúdia vykonávala. Ich zapojenie spolu s analýzou, pri ktorej sa využívala špičková moderná technológia, viedlo k väčšej zhode o veľkosti miestnej populácie vlkov (Rigg et al, 2014).

Ďalším príkladom je sieť Large Carnivore Observer Network vo Fínsku – skupina približne 2 100 aktívnych dobrovoľníkov, ktorých nominovali miestne združenia pre riadenie raticovej zveri. Táto sieť vyškolených pozorovateľov, prevažne miestnych poľovníkov, je zodpovedná za overovanie verejnosťou nahlásených pozorovaní stôp a iných znakov prítomnosti veľkých šeliem. Títo dobrovoľníci zaznamenávajú údaje z pozorovania v štátnej databáze „TASSU“ (fínsky „labka“), ktorú spravuje inštitút Luke (Inštitút prírodných zdrojov Fínska). Uvedená databáza sa používa napr. na vytváranie odhadov veľkosti populácií veľkých šeliem na národnej a regionálnej úrovni a využívajú ju úradníci zodpovední za riadenie voľne žijúcej zveri a členovia poľovníckej stráže. Sieť, databáza a ich správa sa nepretržite vyvíjajú a upravujú s cieľom budovať vzájomnú dôveru a spoluprácu medzi rôznymi inštitúciami a skupinami zainteresovaných strán pri poskytovaní údajov týkajúcich sa takýchto citlivých druhov, pri používaní týchto údajov a prístupe k nim. Napríklad, cieľom projektu v rámci programu LIFE s názvom BOREALWOLF, ktorý prebieha od roku 2019 do roku 2025, je posilniť sieť Large Carnivore Observer Network poskytovaním ďalšieho vzdelávania jej súčasným dobrovoľníkom a nábormom nových dobrovoľníkov, ktorí nie sú poľovníkmi.

Podobne aj Švédsko a Nórsko vytvorili Skandobs – škandinávsky systém na sledovanie veľkých šeliem, a to rysov, rosomákov, medveďov hnedých a vlkov. Každý môže v rámci tejto databázy zaznamenať svoje sledovanie stôp a iných znakov prítomnosti alebo pozorovania veľkých šeliem v Škandinávii. Častejšie nahlásenie pozorovaní pomôže rozšíriť poznatky o výskyte a rozšírení týchto druhov. Pozorovania zaznamenané v databáze sú dostupné všetkým používateľom systému. Pozorovania možno aj zdieľať prostredníctvom aplikácie Skandobs (používatelia si môžu aplikáciu Skandobs-Touch stiahnuť z App Store alebo Google Play, aby mohli nahlásovať predátorov alebo ich stopy priamo z terénu). Databáza sa aktualizuje každých 15 minút. Spravuje ju Rovdata, nezávislá časť Nórskeho inštitútu pre výskum prírody (Norwegian Institute for Nature Research – NINA).

• **Dialóg so zainteresovanými stranami a ich zapojenie**

Vzhľadom na kultúrny a sociálny charakter konfliktu súvisiaceho s vlkami sú procesy účasti vnímané tak, že majú podstatný potenciál na zmiernenie konfliktu, najmä prehĺbením dôvery medzi zainteresovanými stranami (Young et al. 2016). *Platforma EÚ o koexistencii medzi ľuďmi a veľkými šelmami* je príkladom takého prístupu (pozri prípadová štúdia 9 v prílohe IV k usmerneniam). Takého prístupu sa používajú aj na regionálnej a vnútroštátnej úrovni. Mnohé členské štáty vytvorili vnútroštátne platformy. Prostredníctvom pilotného projektu inštitúcie EÚ podporujú vytvorenie regionálnych platforiem v Taliansku, Rumunsku, Španielsku, vo Francúzsku, v Nemecku a vo Švédsku (Regionálne LC platformy, 2019). Spoluprácu a výmenu informácií medzi hlavnými

¹⁹⁵ <https://www.loupfrance.fr/suivi-du-loup/situation-du-loup-en-france/>.

oblastami výskytu šeliem v Európe podporuje aj projekt v rámci programu LIFE s názvom EUROLARGECARNIVORES (2019).

Ďalším pozitívnym príkladom zapojenia zainteresovaných strán je Grupo Campo Grande (GCG). Ide o celoštátnu španielsku odbornú skupinu, think tank, zloženú z ľudí z rôznych prostredí a organizácií zapojených do konfliktu medzi extenzívnym chovom dobytká a vlkom iberským. Skupinu vytvorila nadácia Fundación Entretantos v roku 2016 ako súčasť iniciatívy na mediáciu v sociálnych otázkach zameranej na riešenie konfliktu týkajúceho sa koexistencie vlkov iberských a extenzívneho chovu dobytká. Účastníci podpísali spoločné vyhlásenie a spolupracujú pri podpore ďalších subjektov, aby prijali a využívali ich prístup (GCG, 2018).

- **Regulácia vlkov usmrcovaním/odstrel vlkov**

Regulácia vlkov usmrcovaním/odstrel vlkov sa v minulosti široko využívali na zbavovanie sa vlkov a akýkoľvek súvisiacich vplyvov a konfliktov, ktoré vytvárajú. Takéto praktiky spôsobili vyhladenie vlkov z väčšiny územia ich pôvodného výskytu v Európe. Určité metódy a úrovne regulácie usmrcovaním sa stále využívajú vo viacerých krajinách Európy, ktoré tvrdia, že ich zámerom je zabrániť stratám hospodárskych zvierat alebo ich znížiť, ako aj zlepšiť toleranciu ľudí voči vlkom, a to vrátane niektorých členských štátov, v ktorých sa tento druh uvádza v prílohe IV k smernici (režim prísnej ochrany).

Podľa súčasnej politiky a príslušných právnych predpisov však konflikty spojené s ochranou vlkov a ďalších veľkých šeliem v multifunkčných krajinných oblastiach Európy nemožno riešiť výlučne alebo prevažne prostredníctvom odstrelu/regulácie usmrcovaním. Používanie výnimiek na povoľovanie regulácie usmrcovaním je dostupný a legitímny nástroj, ktorého použitie môžu členské štáty zvážiť ako doplnenie už uvedených iných opatrení na riadenie konfliktu, a to pri zohľadnení všetkých podmienok stanovených v článku 16 ods. 1 smernice o biotopoch (pozri odsek 5).

Zdá sa, že neexistujú spoľahlivé dôkazy o účinnosti použitia regulácie usmrcovaním na obmedzenie predácie hospodárskych zvierat. Výsledky určitých štúdií naznačujú, že regulácia usmrcovaním/odstrel majú slabšie účinky než opatrenia na ochranu hospodárskych zvierat (van Eeden et al, 2018, Santiago-Avila et al, 2018) a mohli by viesť k zvýšeniu predácie hospodárskych zvierat a k vyostreniu súvisiacich konfliktov (Wielgus and Peebles, 2014; Fernández-Gil et al., 2016), pravdepodobne z dôvodu narušenia štruktúry vo svorke vlkov spôsobeného odstrelom.

Okrem toho je použitie regulácie chráneného druhu usmrcovaním/odstrel chráneného druhu, na rozdiel od už uvedených neletálnych opatrení, považované medzi odborníkmi v oblasti ochrany za kontroverzný nástroj (Lute et al 2018) a čoraz častejšie je spochybňované veľkými časťami spoločnosti¹⁹⁶. Vzhľadom na uvedené skutočnosti, ako aj na empirické dôkazy nie je zjavné, či odstrel vlkov vedie k zvýšeniu alebo zníženiu sociálneho konfliktu.

Na záver treba povedať, že neletálne opatrenia vrátane opatrení v oblasti riadenia chovu hospodárskych zvierat a ochranných opatrení sa na účely znižovania rizík a konfliktov spojených s predáciou hospodárskych zvierat javia ako účinnejšie, udržateľnejšie, menej právne spochybniteľné a prijateľnejšie (väčšinou ľudí).

Príslušné orgány členských štátov by pri rozhodovaní o opatreniach v oblasti riadenia a pri ich vykonávaní mali všetky tieto prvky zohľadniť.

---

¹⁹⁶ Z prieskumu názorov vykonaného Savanta ComRes v roku 2020 v šiestich členských štátoch vyplýva, že väčšina ľudí sa stavia proti zabíjaniu vlkov, a to aj vtedy, keď zaútočili na hospodárske zvieratá. <https://www.eurogroupforanimals.org/news/new-poll-shows-eu-citizens-stand-wolves>.

Komplexné plány ochrany/starostlivosti o vlkov

Najlepším prístupom by bolo, keby členské štáty spojili viacero uvedených opatrení na podporu správnej úrovne koexistencie a prispôsobili ich miestnej situácii. Súčasťou ich komplexných a súdržných plánov na ochranu a starostlivosť o vlkov by malo byť aj využívanie všetkých najlepších dostupných nástrojov a zdrojov financovania. Tieto plány [v ideálnom prípade cezhraničné plány pre tie členské štáty, na ktorých územiach žije rovnaká populácia vlkov (Linnell et al., 2008)] by sa zameriavali na všetky relevantné hrozby, konflikty, príležitosti a potreby týkajúce sa vlkov v danom členskom štáte. Šlo by o najlepší spôsob na dosiahnutie a zachovanie priaznivého stavu ochrany vlka v celej oblasti jeho prirodzeného výskytu, pričom by sa zabezpečila potrebná flexibilita riadenia v medziach stanovených v smernici, ako aj zachovanie alebo zlepšovanie verejnej akceptácie vlkov („spoločenská únosnosť“).

5. Financovanie opatrení v oblasti koexistencie

Podpora na riešenie konfliktov spojených s ochranou vlkov sa môže vyčleniť z finančných prostriedkov EÚ, konkrétne z programu LIFE a Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EPFRV), ako aj z vnútroštátnych finančných prostriedkov (štátna pomoc).

- **Z programu LIFE** sa môžu na základe ročných súťažných výziev na predloženie návrhov financovať demonštračné činnosti a testovanie inovatívnych riešení v týchto oblastiach: opatrenia na ochranu hospodárskych zvierat, posúdenie rizika predácie, vytvorenie systémov na kompenzáciu škôd a odborná príprava lesníkov a veterinárov v oblasti metódik posudzovania škôd na hospodárskych zvieratách. V rámci programu LIFE sa môžu financovať aj ciele komunikácie a informačné činnosti zamerané na riešenie konfliktov medzi ľuďmi a vlkami. Je potrebné poznamenať, že z programu LIFE sa nefinancujú opakujúce sa činnosti spojené so starostlivosťou o druh.
- **EPFRV** môže poskytnúť podporu na ochranné opatrenia, ako sú nákup ochranných oplození alebo strážnych psov (ktoré sa môžu ako neproduktívne investície financovať až do výšky 100 %). Dodatočné pracovné náklady pre poľnohospodárov na kontrolu a údržbu alebo presun ochranného oplozenia, ako aj náklady na krmivo a veterinárne náklady na strážnych psov sa môžu pokryť prostredníctvom agroenvironmentálno-klimatických platieb. EPFRV sa vo viacerých členských štátoch (napr. Grécko, Bulharsko, Slovinsko, Taliansko a Francúzsko) využíva na financovanie opatrení na ochranu hospodárskych zvierat, ako sú dodatočné náklady na pasenie, oplozenie a strážne psy. *Platforma EÚ o koexistencii medzi ľuďmi a veľkými šelmami* (pozri ďalej v texte) vypracovala prehľad o tom, kde sa v súčasnosti využívajú programy rozvoja vidieka a kde by sa mohli použiť v budúcnosti (Marsden et al 2016)¹⁹⁷. Budúca spoločná poľnohospodárska politika by prostredníctvom nových ekologických režimov takisto mohla podporovať ochranné opatrenia a systémy pasenia¹⁹⁸.
- V rámci **nástroja Interreg EFRR** možno podporiť projekty zamerané na zlepšenie cezhraničnej spolupráce v oblasti ochrany veľkých šeliem a starostlivosti o ne, napríklad v súvislosti s prepojenosťou biotopov, prenosom poznatkov, prevenciou škôd na hospodárskych zvieratách a ďalšími opatreniami v oblasti koexistencie¹⁹⁹.

¹⁹⁷ https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/carnivores/case_studies_sub_rural_development_programmes.htm.

¹⁹⁸ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/key_policies/documents/factsheet-agri-practices-under-ecoscheme_en.pdf.

¹⁹⁹ Pozri napríklad projekt s názvom „Carnivora Dinarica“ medzi Slovinskom a Chorvátskom: <https://www.carnivoradinarica.eu/en/>. Viac informácií o projektoch nástroja Interreg v oblasti biodiverzity: <https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/docs/Interreg%20Natura2000.pdf>.

- **Vnútroštátne financovanie (štátna pomoc)** má potenciál poskytnúť podporu vo výške do 100 %, a to na ochranné opatrenia, na obnovu zničeného poľnohospodárskeho potenciálu, ako je náhrada hospodárskych zvierat usmrtených vlkami, na kompenzáciu škôd spôsobených vlkami, ako sú usmrtené zvieratá a vecné škody na majetku poľnohospodárskeho podniku, alebo veterinárne náklady a náklady spojené s hľadaním stratených zvierat²⁰⁰.

V rámci členského štátu je potrebný komplexný prístup k financovaniu a podpore opatrení na znižovanie konfliktov spojených s vlkom (a v ideálnom prípade cezhranične na území členských štátov, na ktorom sa vyskytuje rovnaká populácia vlkov).

Členské štáty by mali zohľadniť hlavné otázky ochrany a konfliktov s vlkami vo svojich prioritných akčných rámcoch (priority action frameworks – PAF), v ktorých určia súvisiace priority a finančné potreby a v ktorých stanovujú, ako ich chcú splniť. Súčasťou aktualizovaného formátu PAF²⁰¹ je oddiel (E.3.2.) týkajúci sa osobitne prioritných opatrení a s nimi súvisiacich nákladov na predchádzanie škodám spôsobeným druhom, ktorý je chránený podľa smernice EÚ o biotopoch a smernice EÚ o ochrane vtáctva, ich zmiernenie alebo kompenzáciu.

Okrem toho sa v celej Európe používa viacero inovatívnejších spôsobov financovania a podpory koexistencie.

Príklady inovatívneho financovania

Pôvodným a úspešným príkladom inovatívneho financovania koexistencie je švédka iniciatíva „platby za výkon ochrany“ zameraná na rosomákov. Ide o platby, ktoré sú spojené skôr s úspešným rozmnožovaním rosomáka než s kompenzáciou za stratu sobov. Platby sú založené na viacerých zdokumentovaných prípadoch rozmnožovania rosomáka v príslušnom okrese, a to bez ohľadu na úrovne predácie. Nárast v populácii rosomáka bol zaznamenaný 5 rokov po zavedení programu. Počet zaznamenaných prípadov rozmnožovania sa zvýšil z 57 v roku 2002 na 125 v roku 2012, pričom sa populácia rozšírila na oblasti, v ktorých sa druh v minulosti nevyskytoval (Persson, 2015).

Ďalším príkladom úspešného systému inovatívneho financovania je program Golden Eagle, ktorý odmeňuje spoločenstvo pastierov sámskych sobov vo Fínskom Laponsku za úspešné vytváranie hniezd a teritórií orla skalného (Európska komisia, 2017). Od zavedenia režimu fínskou vládou v roku 1998 došlo k dramatickej zmene postoja pastierov voči orlom skalným, pričom tento druh sa v súčasnosti považuje skôr za zdroj ako za škodcu.

Príjmy a pracovné príležitosti vytvorené ekoturizmom, ktorý je založený na vzťahu s prírodou, môžu zároveň pomôcť zlepšiť akceptáciu vlkov a ich koexistenciu s dotknutými vidieckymi spoločenstvami. Severozápadná oblasť Španielska Zamora (konkrétne „Sierra de la Culebra“) sa stala dôležitou oblasťou pre cestovný ruch spätý s pozorovaním vlkov, ktorý predstavuje významný hospodársky prínos tým, že každý rok priláka tisíce turistov. Pokiaľ ide o takéto iniciatívy v oblasti cestovného ruchu, veľkú pozornosť treba venovať tomu, aby sa nebránilo ochrane vlkov (napr. zabránenie rušeniu v miestach na brloženie). Zohľadniť by sa mal aj vplyv ďalších zainteresovaných strán (napr. nelákajú veľkých šeliem do oblastí s hospodárskymi zvieratami alebo neprispievajú k situácii, keď si veľké šelmy spájajú ľudí s potravou).

Odlišná príležitosť financovania bola vyvinutá v regióne Piedmont v Taliansku (v rámci projektu LIFE WOLFALPS). Vytvorila sa lokálna značka („Terre di lupi“, v slovenčine „krajina vlkov“) a zaviedlo sa viacero iniciatív na podporu syra a ďalších výrobkov farmárov, ktorých sa týka prítomnosť vlkov, pričom sa zaviedli ochranné opatrenia na zabezpečenie koexistencie.

Víťazom ocenenia sústavy Natura 2000 v kategórii „sociálno-ekonomické prínosy“ sa v roku 2020 stal projekt „Pro-Biodiversidad: pastieri ako ochrancovia biodiverzity v rámci sústavy Natura 2000.“ Projekt poukázal na to, ako môžu poľnohospodári a ochrancovia životného prostredia

²⁰⁰ https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/carnivores/pdf/Briefing%20note%20state%20aid_EU%20Platform.pdf.

²⁰¹ <https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/docs/PAF%20format%20EN.docx>.

spolupracovať, aby ochrana prírody namiesto problémov vytvárala zdroje a prinášala výhody pre miestne spoločenstvá. Väčšia časť pohoria Picos de Europa ekonomicky trpí v dôsledku opúšťania vidieka, straty pasienkov, straty zdrojov potravy pre zvieratá, ktoré sa živia mŕtvymi telami iných živočíchov, a v dôsledku rizika vzniku požiaru. Nadácia Fundación para la Conservación del Quebrantahuesos sa rozhodla tento problém riešiť vytvorením osobitnej certifikačnej značky s názvom Pro-Biodiversidad (slovensky „za biodiverzitu“), ktorá má pomôcť podporiť rozsiahly sektor chovu oviec, zastaviť opúšťanie vidieka a zlepšiť podmienky pre biodiverzitu. Vďaka tomuto systému sa poľnohospodárom, ktorí koexistujú s vlkami, platí vyššia suma za vyprodukované ovčie mäso.

6. Článok 16: výnimky z prísnej ochrany populácií vlkov uvedených v prílohe IV

Všeobecným pravidlom je, že všetky populácie vlkov uvedené v prílohe IV k smernici o biotopoch sú prísne chránené a jedincov nemožno slobodne odchytať, zabíjať alebo rušiť v oblasti ich prirodzeného výskytu. Okrem toho je zakázané poškodzovať alebo ničiť miesta na rozmnožovanie alebo miesta na odpočinok. Táto ochrana sa vzťahuje na lokality v rámci sústavy Natura 2000 aj mimo nej.

V určitých výnimočných prípadoch sa však môže povoliť odchytať alebo usmrtenie niektorých jednotlivých vlkov. Napríklad, na zabránenie značnej predácii hospodárskych zvierat, na označenie vlkov obojkami s vysielacími na účely výskumu, monitorovania a starostlivosti o tento druh alebo na odstránenie jedincov závislých od potravy či nebojácnych a potenciálne nebezpečných jedincov.

V článku 16 smernice o biotopoch sa stanovuje flexibilita potrebná na riešenie uvedených situácií, pričom sa členským štátom umožňuje, aby prijali výnimky zo všeobecných ustanovení prísnej ochrany a vykonali uvedené činnosti (nasledujúce odseky by sa mali vykladať v spojení s časťou III dokumentu).

Podmienky na udelenie výnimky

V článku 16 sa stanovujú tri podmienky, ktoré musia byť splnené pred udelením výnimky. Príslušné vnútroštátne orgány musia preukázať:

- prítomnosť jedného (alebo viacerých) z dôvodov uvedených v článku 16 ods. 1 písm. a) až e), ktoré sú doložené dostatkom dôkazov,
- absenciu uspokojivých alternatív (t. j. že problém nemožno vyriešiť spôsobom, ktorý si nevyžaduje výnimku, najmä prostredníctvom neletálnych nástrojov),
- neexistenciu škodlivých vplyvov výnimky na zachovanie populácií dotknutých druhov v priaznivom stave ochrany v oblasti ich prirodzeného výskytu.

Uplatňovanie týchto požiadaviek sa v tomto dokumente znázorňuje na prípade vlkov. Treba pripomenúť, že tieto ustanovenia vykonávajú príslušné vnútroštátne orgány na základe náležitého odôvodnenia a preukázania, že sú splnené všetky podmienky podľa článku 16 ods. 1. Overovanie a zabezpečovanie súladu s požiadavkami v rámci konkrétnych súvislostí a v špecifických prípadoch je podobne zodpovednosťou predovšetkým vnútroštátnych súdnych orgánov.

1. Preukázanie jedného alebo viacerých z dôvodov uvedených v článku 16 ods. 1 písm. a) až e)

Dôvody uvedené v článku 16 ods. 1 sú:

- a) „v záujme ochrany divokej fauny a flóry a ochrany prirodzených biotopov“;

- b) „pre zabránenie vážneho poškodenia, najmä úrody, hospodárskych zvierat, lesov, rybného a vodného hospodárstva a iných typov majetku“;
- c) „v záujme zdravia a bezpečnosti ľudskej populácie alebo z iných nevyhnutných dôvodov vyššieho verejného záujmu, vrátane tých, ktoré majú spoločenský alebo hospodársky charakter a priaznivé dôsledky primárneho významu na životné prostredie“;
- d) „na účely výskumu a vzdelávania, oživovania a obnovy týchto druhov a pre operácie rozmnožovania potrebné na tieto účely, vrátane umelého pestovania rastlín“;
- e) „aby sa za podmienok prísneho dohľadu, na selektívnom základe a v obmedzenom rozsahu, umožnil odber alebo držanie určitých vzoriek uvedených v prílohe IV v obmedzenom množstve stanovenom príslušnými vnútroštátnymi orgánmi“.

Príklady odôvodnenia výnimiek v prípade vlkov:

- **Odôvodnenie podľa písm. a)** sa pravdepodobne využije len zriedka. Uplatníť sa môže v prípade, ak sa ohrozený druh voľne žijúcich zvierat, ktoré predstavujú korisť, ocitne pod hrozbou predácie vlkami. Treba však pripomenúť, že predácia pôvodného druhu iným pôvodným druhom predstavuje prirodzený proces a je neoddeliteľnou súčasťou fungujúceho ekosystému. Pred zvážením každej výnimky by sa okrem toho mali identifikovať a účinne riešiť ostatné hrozby a obmedzujúce faktory týkajúce sa druhu, ktorý je korisťou (napr. poškodzovanie biotopov, rušenie ľuďmi, nadmerný lov, konkurencia zo strany domácich druhov atď.).
- **Odôvodnenie podľa písm. b)** Častým cieľom výnimiek, ktoré využívajú členské štáty, je v prípade vlkov zabránenie závažným škodám na hospodárskych zvieratách. Cieľom tohto ustanovenia je zabrániť závažným škodám, a preto si nevyžaduje, aby ku škode už došlo. Musí sa však preukázať pravdepodobnosť závažnej škody, ktorá presahuje bežné podnikateľské riziko, pričom musí existovať dostatok dôkazov, ktoré by zdôvodnili, že akákoľvek metóda regulácie usmrcovaním v rámci výnimky je pri zabráňovaní závažným škodám alebo pri ich obmedzovaní účinná, primeraná a udržateľná. Toto odôvodnenie by sa mohlo použiť na odstránenie vlkov, u ktorých je pravdepodobné, že spôsobia vysoké úrovne predácie hospodárskych zvierat, a to napriek vykonávaniu primeraných ochranných opatrení (napríklad elektrické ohradníky proti vlkom a psy na stráženie hospodárskych zvierat).
- **Odôvodnenie podľa písm. c)**, ktoré sa týka verejného zdravia a bezpečnosti, alebo iných nevyhnutných dôvodov prevažujúceho verejného záujmu vrátane tých, ktoré majú spoločenský alebo hospodársky charakter a priaznivé dôsledky primárneho významu na životné prostredie, môžu opodstatňovať použitie metód averzívneho podmieňovania (pomocou negatívnych stimulov) na odohnanie alebo odstrašovanie vlkov zvyknutých na určitú potravu, navyknutých vlkov alebo odvážnych vlkov, ktoré sa sústavne približujú k ľuďom, alebo iných jedincov či vlčích svoriek, ktoré vykazujú nežiaduce alebo nebezpečné správanie.

Príklady opatrení v záujme verejného zdravia a bezpečnosti:

Nemecké centrum Dokumentations und Beratungsstelle des Bundes zum Thema Wolf (DBBW) schválilo usmernenia na pomoc vnútroštátnym riadiacim orgánom vysporiadať sa s odvážnymi alebo nezvyčajne sa správajúcimi vlkami (Reinhardt et al, 2018). Tieto opatrenia v prvom rade pomáhajú orgánom porozumieť, či sa vlk skutočne správa nezvyčajne. Následne, ak sa zdá, že vlk je priťahovaný k ľuďom alebo ku psom, odporúča sa postupný prístup v závislosti od závažnosti zaznamenaných incidentov, počnúc odstránením lákadiel (napr. potravy) a odpudzovaním vlka pomocou averzívneho podmieňovania a v najzávažnejších prípadoch vystupňovaním až po (letálne alebo neletálne) odstránenie vlka.

Vedeckí experti zo skupiny LCIE (Large Carnivore Initiative for Europe: skupina expertov Komisie pre prežitie druhov IUCN) vypracovali v podobnom duchu vyhlásenie o politike v oblasti zaobchádzania s odvážnymi vlkami, v ktorom sú opísané odporúčané opatrenia pre rôzne druhy správania vlka, ako aj priority výskumu (LCIE, 2019).

Posúdenie správania vlka a riziká, ktoré predstavuje pre ľudskú bezpečnosť s navrhovanými opatreniami (LCIE, 2019).

Správanie	Posúdenie	Navrhované opatrenie
Vlk sa v tme pohybuje v blízkosti usadlostí.	Nie je nebezpečný.	Nie je potrebné konať.
Vlk sa počas dňa pohybuje vo vzdialenosti na dohľad usadlosti/roztrúsených domov.	Nie je nebezpečný.	Nie je potrebné konať.
Vlk neuteká okamžite pri spozorovaní vozidiel alebo ľudí. Zastaví sa a pozoruje.	Nie je nebezpečný.	Nie je potrebné konať.
Vlk je pozorovaný počas niekoľkých dní vo vzdialenosti menej ako 30 m od neobývaných domov (viaceré udalosti počas dlhého časového obdobia).	Vyžaduje si pozornosť. Možný problém silného návyku alebo správania podmieneného pozitívnym stimulom.	Analyzujte situáciu. Hľadajte lákadlá a v prípade, že nejaké nájdete, odstráňte ich. Zvážte odradenie pomocou averzívneho podmieňovania (negatívnych stimulov).
Vlk opakovane umožňuje ľuďom priblížiť sa k nemu na menej ako 30 m.	Vyžaduje si pozornosť. Naznačuje silný návyk. Možný problém správania podmieneného pozitívnym stimulom.	Analyzujte situáciu. Zvážte odradenie pomocou averzívneho podmieňovania (negatívnych stimulov).
Vlk sa sám opakovane približuje k ľuďom na menej ako 30 m. Vykazuje záujem o ľudí.	Vyžaduje si pozornosť/kritická situácia. Správanie podmienené pozitívnym stimulom a silný návyk môžu viesť k postupne odvážnejšiemu správaniu. Riziko zranenia.	Zvážte odradenie pomocou averzívneho podmieňovania (negatívnych stimulov). Odstrániť vlka, ak primerané odradenie pomocou averzívneho podmieňovania (negatívnych stimulov) nie je úspešné alebo uskutočniteľné.
Vlk útočí alebo zraní človeka bez toho, aby bol vyprovokovaný.	Vlk je nebezpečný.	Odstránenie.

- **Odôvodnenie podľa písm. d)** týkajúce sa výskumu, vzdelávania, obnovy populácie a opätovného zavedenia sa môže použiť napríklad v prípade umožnenia dočasného odchytu vlkov s cieľom ich označenia obojkami s vysielacími na účely výskumu alebo monitorovania alebo na účely translokácie.

Príklad odchyťovania vlkov na účely výskumu a monitorovania

Komisia sa v roku 2018 prostredníctvom výmeny listov s nemeckými orgánmi dohodla na tom, že ustanovenia nariadenia 3254/91 o čelustových pasciach možno za určitých podmienok vykladať spôsobom, ktorý vylučuje *mäkké nášľapné pasce* (angl. *soft-catch traps*), z rozsahu pôsobnosti zákazu tohto nariadenia. Tieto mäkké pasce majú (namiesto ocelového ozubení) gumou vystlané čeluste s cieľom minimalizovať riziko zranenia odchyťovaného zvieratá. Považujú sa za najlepšie dostupné prostriedky na odchyťovanie živých vlkov na účely monitorovania a výskumu, a to vďaka vyššej pravdepodobnosti odchyty a nižšej pravdepodobnosti spôsobenia zranenia.

Komisia sa domnieva, že ak sa mäkké pasce ukážu ako nevyhnutné pre vedecký výskum alebo monitorovanie zamerané na zlepšovanie stavu ochrany príslušných druhov, bolo by v rozpore s cieľom ochrany stanoveným v nariadení 3254/91 takéto pasce zahrnúť do rozsahu pôsobnosti zákazu stanoveného v danom nariadení. Použitie mäkkých pascí by sa preto mohlo zväziť len na účely ochrany za predpokladu, že: i) neexistuje uspokojivá alternatíva; ii) neexistuje negatívny vplyv na priaznivý stav ochrany druhu, a iii) sa prijali všetky preventívne opatrenia na zabránenie zraneniu zvieratá alebo na minimalizovanie jeho utrpenia.

Takéto mäkké pasce by v praxi mali byť vybavené vysielacom, ktorý bude zodpovedné orgány okamžite informovať o odchytení zvieratá. Po prijatí tejto informácie by zodpovedné orgány mali do 30 minút zasiahnuť, aby sa obdobie utrpenia zvieratá čo najviac obmedzilo a aby sa predišlo zraneniu, ktoré si zvieratá samo spôsobí. Zvieratá musí uspať profesionálny veterinárny lekár, musí sa vybaviť vysielacom a následne sa musí okamžite vypustiť do prírody.

Výnimky podľa článku 16 ods. 1 písm. e), ako sú vysvetlené v oddiele 3.2.1, sa môžu vo výnimočných prípadoch použiť na odber alebo držanie určitých vzoriek vlkov, pričom podliehajú viacerým dodatočným prísny podmienkam, ktoré sa musia dodržať. Súdny dvor Európskej únie vo veci C-674/17 potvrdil, že pojem „odber“ sa musí chápať tak, že zahŕňa tak odchyťovanie, ako aj usmrcovanie jednotlivcov druhu²⁰².

Cieľ výnimky založenej na ustanoveniach článku 16 ods. 1 písm. e) sa v zásade nemôže zamieňať s cieľom výnimky založenej na ustanoveniach článku 16 ods. 1 písm. a) až d) smernice v tom zmysle, že prvé ustanovenie môže slúžiť ako základ pre udelenie výnimky len vtedy, ak druhé ustanovenia nie sú relevantné²⁰³. Ak cieľ výnimky patrí do rozsahu pôsobnosti ktoréhokoľvek z ustanovení písmen a) až d) článku 16, výnimky musia byť založené na jednom (alebo viacerých) z týchto ustanovení. Pokiaľ ide o výnimky a dôvody ich použitia, je nevyhnutná transparentnosť. Napríklad, ak hlavným cieľom je zabrániť závažným škodám na hospodárskych zvieratách/majetku, malo by sa použiť ustanovenie písmena b). Ak sa navyknutý vlk správa nebezpečne, má sa použiť ustanovenie písmena c). Ustanovenie písmena e) preto nie je ustanovením na plošný lov, ktoré sa má použiť pre akýkoľvek druh usmrcovania.

Pokiaľ ide o akúkoľvek výnimku podľa článku 16, vnútroštátne rozhodnutia oprávňujúce usmrcovanie na základe písmena e) by sa mali udeliť pre mimoriadne, konkrétne a jasné ciele, ktoré sú v súlade s cieľmi smernice (článok 2) a ktoré sú náležite odôvodnené.

Súdny dvor Európskej únie vo veci C-674/17 pripustil, že boj proti nelegálnemu lovu (pytliactvu) vlkov by mohol byť v zásade cieľom sledovaným v rámci výnimky vydanéj podľa článku 16 ods. 1 písm. e) za predpokladu, že prispieva k zachovaniu alebo obnove priaznivého stavu ochrany dotknutých druhov v oblasti jeho prirodzeného výskytu. Vnútroštátny orgán, ktorý výnimku schvaľuje, ju musí v tomto prípade odôvodniť na základe dôsledných vedeckých dôkazov, a to vrátane komparatívnych prvkov týkajúcich sa dôsledkov takejto výnimky na stav ochrany druhu. Ak je cieľom výnimky boj proti pytliactvu, orgán musí takisto zohľadniť najnovšie odhady týkajúce sa úrovne pytliactva a úmrtnosti na základe všetkých udelených výnimiek. Takéto výnimky udelené na boj

²⁰² Bod 32.

²⁰³ Pozri bod 37 vo veci C-674/17: „V dôsledku toho cieľ výnimky založenej na článku 16 ods. 1 písm. e) smernice o biotopoch v zásade nemožno zamieňať s cieľmi výnimiek založených na článku 16 ods. 1 písm. a) až d) tejto smernice, takže prvé ustanovenie môže slúžiť ako základ pre prijatie výnimky, len ak druhé ustanovenia nie sú relevantné.“

proti pytliactvu by preto mali mať schopnosť znížiť úmrtnosť dotknutej populácie v dôsledku pytliactva v takom rozsahu, aby mali celkovo čistý pozitívny účinok na veľkosť populácie vlkov.

Výnimky v zmysle článku 16 ods. 1 písm. e) musia, v porovnaní s výnimkami uvedenými v článku 16 ods. 1 písm. a) až d), spĺňať dodatočné obmedzujúce podmienky. Použitie tejto výnimky je povolené za prísne kontrolovaných podmienok, pričom existujú jasné povolenia, ktoré súvisia s miestom, časom a počtom a ktoré si na zabezpečenie účinného vykonávania vyžadujú prísne územné, časové a osobné kontroly. Táto výnimka sa okrem toho musí vykonávať len selektívne, a to v obmedzenom rozsahu, pričom by sa mala týkať obmedzeného počtu jedincov.

Pokiaľ ide o selektivitu, výnimka sa musí vzťahovať na jedincov určených čo najšpecifickejšie a najvhodnejšie z hľadiska cieľa sledovaného výnimkou. Ako zdôrazňuje Súdny dvor Európskej únie v rozhodnutí vo veci C-674/17, môže byť teda potrebné, aby bola výnimka obmedzená nielen na predmetný druh alebo na typy či skupiny jedincov tohto druhu, ale aj na jednotlivu určených jedincov²⁰⁴.

Pokiaľ ide o „obmedzený počet“, ten bude v jednotlivých prípadoch závisieť od veľkosti populácie (počet jedincov), od jeho stavu ochrany a jeho biologických vlastností. „Obmedzený počet“, sa musí určiť na základe spoľahlivých údajov zemepisnej, klimatickej, environmentálnej a biologickej povahy, ako aj údajov o miere reprodukcie a celkovej ročnej úmrtnosti v dôsledku prirodzených príčin. Počet sa musí zreteľne uviesť v rozhodnutiach o výnimke.

2. Absencia uspokojivých alternatív

Druhým predpokladom je, že „neexistuje uspokojivá alternatíva“. Z toho vyplýva, že ochranné a neletálne metódy by sa mali vždy považovať za uprednostňované možnosti (výnimka je krajným riešením). Alternatívy budú závisieť od súvislostí a špecifických cieľov zvažovanej výnimky, pričom by sa v nich mali zohľadniť najlepšie poznatky a skúsenosti dostupné v rámci každej situácie.

Napríklad, pred povolením výnimiek v prípade škôd na hospodárskych zvieratách je nevyhnutné uprednostniť neletálne alternatívy a správne vykonávať primerané a rozumné ochranné opatrenia s cieľom znížiť riziká predácie hospodárskych zvierat, ako sú dohľad pastierov, použitie psov na stráženie hospodárskych zvierat, ochrana hospodárskych zvierat oplotením alebo alternatívna starostlivosť o hospodárske zvieratá (napr. kontrola telenia/bahnenia). Výnimky sa môžu povoliť na riešenie (zostatkového) problému len vtedy, ak sa uvedené alternatívne opatrenia po vykonaní ukázali ako neúčinné alebo len čiastočne účinné, alebo ak tento druh alternatívnych opatrení nemožno v konkrétnom prípade uskutočniť.

Prvými opatreniami, ktorých použitie by sa malo zväziť v prípade odvážnych a/alebo nezvyčajne správajúcich sa vlkov alebo vlkov zvyknutých na určitú potravu, by mali byť odstránenie konkrétnych príčin (napr. lákadiel vo forme potravín v dôsledku nesprávneho nakladania s odpadom) a odradzovanie pomocou averzívneho podmieňovania (negatívnych stimulov), a to s cieľom ich odstrašiť a zmeniť ich správanie, odradiť ich od približovania sa k ľuďom (napr. prostredníctvom viacerých druhov odradzujúcich prostriedkov a neletálnych metód) (Reinhardt et al, 2018). Po tom, ako sa takéto alternatívne riešenia zväžili a ukázali sa ako nepostačujúce alebo neuskutočniteľné v danom prípade, možno udeliť výnimku.

Pokiaľ ide o uvedené výnimky, ktorých cieľom je obmedziť pytliactvo, Súdny dvor Európskej únie (vo veci C-674/17, body 48, 49, 50) objasnil, že samotná existencia takej

---

²⁰⁴ Vec C-674/17, bod 73.

nelegálnej činnosti, akou je pytliactvo, alebo ťažkosti, s ktorými sa stretáva pri vykonávaní jeho kontroly, nemôžu postačovať na to, aby sa členský štát zbavil svojej povinnosti zabezpečiť ochranu druhov chránených podľa prílohy IV k smernici o biotopoch. V takejto situácii musí členský štát naopak uprednostniť prísnu a účinnú kontrolu tejto nelegálnej činnosti na jednej strane a na strane druhej musí použiť metódy, ktoré rešpektujú zákazy stanovené v článkoch 12 až 14, ako aj v článku 15 písm. a) a b) smernice. Na podporu svojho tvrdenia o nevyhnutnosti výnimky by členské štáty mali poskytnúť presné a dostatočné odôvodnenie neexistencie uspokojivej alternatívy umožňujúcej dosiahnuť ciele, ktoré musí obsahovať zmienku o neexistencii akéhokoľvek iného uspokojivého riešenia alebo odkaz na relevantné technické, právne a vedecké správy.

3. Zachovanie populácie v priaznivom stave ochrany

Tretím predpokladom je uistenie, „že výnimka nespôsobuje zhoršenie stavu ochrany populácie príslušného druhu na území jeho prirodzeného výskytu.“

Podľa článku 1 písm. i) smernice o biotopoch „stav ochrany druhov“ znamená súhrn vplyvov pôsobiacich na príslušné druhy, ktoré môžu ovplyvniť jeho dlhodobé rozdelenie a prebytok ich populácií v rámci územia členských štátov. Stav ochrany druhu je priaznivý, keď i) sa populácia „[sama] dlhodobo udržuje vo svojom prirodzenom biotope ako životaschopný komponent“, ii) „územie prirodzeného pohybu tohto druhu sa ani nezmenšuje, ani sa pravdepodobne v dohľadnej budúcnosti nezmenší“ a iii) „existuje a pravdepodobne bude ďalej existovať dostatočne veľký prirodzený biotop na dlhodobé udržanie ich populácií.“ Ďalšie informácie možno nájsť v usmerneniach o predkladaní správ podľa článku 17 smernice o biotopoch.

Splnenie tejto podmienky (t. j. že výnimka nemá škodlivý vplyv na zachovanie populácií dotknutých druhov v priaznivom stave ochrany v oblasti ich prirodzeného výskytu) si vyžaduje posúdenie možného vplyvu výnimky na dotknutú populáciu aj na stav ochrany druhu na území členského štátu.

Rozhodnutia o použití výnimiek a posúdenie možného vplyvu výnimiek na stav ochrany dotknutej populácie musia vychádzať z presných poznatkov o dotknutej populácii a s ňou súvisiacich trendoch. Dodatočné a kumulatívne účinky výnimiek by sa mali rovnako riadne posúdiť so zreteľom na všetky ďalšie priame a nepriame negatívne vplyvy ľudských činností (vrátane náhodného a nezákonného usmrtenia). Je to potrebné na zabezpečenie toho, aby rozhodnutie nemalo škodlivý vplyv na stav ochrany populácie.

Súdny dvor Európskej únie vo veci C-674/17 (body 57 až 61) zdôraznil, že výnimka podľa článku 16 ods. 1 sa musí zakladať na kritériách tak, aby sa zabezpečilo dlhodobé zachovanie dynamiky a sociálnej stability uvedeného druhu. Kumulatívne demografické a geografické vplyvy všetkých výnimiek na dotknutú populáciu by sa preto mali náležite posúdiť, a to spoločne s každou ďalšou prirodzenou alebo ľuďmi spôsobenou úmrtnosťou.

Posúdenie sa má vykonať „na miestnej úrovni, ako aj na úrovni územia tohto členského štátu, alebo prípadne na úrovni uvedeného biogeografického regiónu, ak hranice tohto členského štátu pretínajú viaceré biogeografické regióny, alebo pokiaľ sa to vyžaduje pre územie prirodzeného výskytu a je to možné, na cezhraničnej úrovni.“ Nemala by sa pritom však zohľadňovať „časť územia prirodzeného výskytu dotknutej populácie vzťahujúcej sa na určité časti územia tretieho štátu, ktorá nie je viazaná povinnosťami prísnej ochrany druhov v záujme Únie.“

Súdny dvor Európskej únie vo veci C-342/05 rozhodol, že výnimky vplývajúce na populácie, ktorých stav ochrany nie je priaznivý, je možné „mimoriadne“ udeliť v prípadoch, „ak sa riadne preukáže, že nemôžu zhoršiť nepriaznivý stav ochrany takýchto populácií alebo zabrániť obnoveniu ich priaznivého stavu ochrany.“ Súdny dvor dospel k záveru, že „nemožno vylúčiť, že usmrtenie obmedzeného počtu jedincov nemá dosah na cieľ stanovený v článku 16 ods. 1 smernice o biotopoch spočívajúci v udržaní

priaznivého stavu ochrany populácie vlkov na území jeho prirodzeného výskytu. Takáto výnimka by teda v súvislosti s dotknutým druhom bola neutrálna.“

Takýto prístup bol potvrdený v rozhodnutí Súdneho dvora Európskej únie vo veci C-674/17 (body 66 až 69), a to s dodatočným odkazom na zásadu predbežnej opatrnosti: „pokiaľ ide o vplyv nepriaznivého stavu ochrany druhu na možnosť povoliť výnimky podľa článku 16 ods. 1 smernice o biotopoch, Súdny dvor už rozhodol, že udelenie takých výnimiek je možné výnimočne, ak sa riadne preukáže, že tieto výnimky nie sú spôsobilé zhoršiť stav ochrany populácií, alebo zabrániť obnoveniu priaznivého stavu ochrany týchto populácií.“ Avšak, „ak po preskúmaní najlepších dostupných vedeckých údajov pretrváva neistota o otázke, či takáto výnimka bude alebo nebude mať nepriaznivý vplyv na udržanie priaznivého stavu ochrany populácií druhu ohrozeného vyhynutím alebo na jeho obnovenie, členský štát by sa mal zdržať prijatia alebo vykonania výnimky.“

Výnimky na usmrtenie veľmi malého počtu jedincov možno preto udeliť prípad od prípadu, aj keď stav ochrany druhu nie je (zatiaľ) priaznivý, a to za predpokladu, že výnimka je neutrálna z hľadiska stavu ochrany druhu, čo znamená, že neohrozuje dosiahnutie cieľa obnovy a zachovania priaznivého stavu ochrany populácie vlkov v oblasti jeho prirodzeného výskytu. Výnimka preto nemôže mať celkovo čistý negatívny vplyv na dynamiku populácie, oblasť prirodzeného výskytu, štruktúru a zdravie populácie (vrátane genetických aspektov) alebo na potreby prepojitelnosti dotknutej vlčej populácie.

Z toho vyplýva, že čím menej priaznivý je stav ochrany a jeho trendy, tým menej je pravdepodobné, že tento tretí predpoklad možno naplniť a že udelenie výnimky by bolo odôvodnené, odhliadnuc od výnimočných prípadov. Stav ochrany druhu a trendy s ním spojené (na biogeografickej a populačnej úrovni), ktorý je založený na presných poznatkoch a údajoch, preto predstavuje kľúčové hľadisko na posúdenie tretieho predpokladu.

Výnimky a úloha priaznivého stavu ochrany a plánov pre druhy

Primerané a komplexné plány ochrany a riadenia vlkov môžu poskytnúť dobrý všeobecný rámec na vykonávanie všetkých potrebných nástrojov a opatrení, a to vrátane možných použití výnimiek. Ak sú takéto plány správne vykonávané s preukázanými výsledkami v oblasti priaznivého stavu ochrany, článok 16 smernice o biotopoch poskytuje prostredníctvom použitia výnimiek požadovanú flexibilitu.

Výnimky z prísnej ochrany vlkov možno lepšie odôvodniť, ak je v členskom štáte vytvorený a riadne vykonávaný súbor primeraných, účinných a overiteľných opatrení s cieľom zabezpečiť účinnú ochranu a dosiahnuť alebo zachovať priaznivý stav ochrany druhu.

Bolo by to tak v prípade, že sú splnené tieto podmienky:

- existuje primeraný plán ochrany a obnovy vlkov, ktorý je úplne a riadne vykonávaný a dobre monitorovaný a ktorého cieľom je zabezpečiť priaznivý stav ochrany a riešiť sociálno-ekonomické konflikty,
- plán vychádza z najlepších dostupných vedeckých údajov a je založený na dôkladnom systéme monitorovania populácie vlkov,
- vykonávajú sa všetky potrebné ochranné a kompenzačné opatrenia,
- vykonávajú sa primerané opatrenia na účinný boj proti pytliactvu (ako sú kriminalizácia, presadzovanie a zvyšovanie informovanosti), ako aj na riešenie ďalších faktorov úmrtnosti spôsobenej ľuďmi (napr. usmrtenie pri dopravných nehodách),
- úspešne sa zohľadňujú všetky ostatné hrozby pre ochranu vlkov v dotknutých oblastiach (napr. hybridizácia),

- náležite sa riešia ďalšie príčiny úmrtnosti pasúcich sa hospodárskych zvierat (napr. voľne sa pohybujúce psy),
- ciele a podmienky udelenia výnimiek sú jasne stanovené a odôvodnené na základe dostatočných vedeckých dôkazov. Potvrdilo sa, že neexistuje žiadna uspokojivá alternatíva a že letálna metóda použitá v rámci výnimky je jediným spôsobom, ako zabrániť závažnej škode alebo ako dosiahnuť iné ciele výnimiek, a to v súlade príslušnými právnymi predpismi. Výnimky sa posudzujú a rozhoduje sa o nich individuálne,
- navrhovaná výnimka nemá škodlivý vplyv na stav ochrany populácie na úrovni miestnej populácie, ako aj na úrovni celej oblasti prirodzeného výskytu druhu.

ODKAZY:

- Andersen, R., Linnell, J. D. C. a Solberg, E. J. (2006), *The future role of large carnivores on terrestrial trophic interactions: the northern temperate view (Budúca úloha veľký šeliem na územné trofické interakcie: pohľad z hľadiska severského mierneho pásma)*, Large herbivore ecology, ecosystem dynamics and conservation: 413 – 448. Danell, K., Bergström, R., Duncan, P. a Pastor, J. (redaktori), Cambridge: Cambridge University Press.
- Barkham, P. *Denmark Gets Its First Wild Wolf Pack in 200 Years* (Dánsko má prvú vlčiu svorku po 200 rokoch), THE GUARDIAN, 4. mája 2017.
<http://www.theguardian.com/environment/2017/may/04/denmark-gets-its-first-wild-wolf-pack-in-200-years>
- Bassi, E., Gazzola, A., Bonghi, P., Scandura, M., Apollonio, M. (2020), *Relative impact of human harvest and wolf predation on two ungulate species in Central Italy* (Relatívny vplyv ľudského zberu úrody a predácie dvoch druhov kopytníkov vlkami v strednom Taliansku), In Ecological Research, zv. 35, č. 4. <https://esj-journals.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/1440-1703.12130>
- Bath, A. J. a Majic, A. (2001), *Human dimensions in wolf management in Croatia: understanding attitudes and beliefs of residents in Gorski kotar, Lika and Dalmatia towards wolves and wolf management* (Ľudský rozmer riadenia vlkov v Chorvátsku: porozumenie postojov a presvedčení obyvateľov v oblastiach Gorski kotar, Lika a Dalmácia voči vlkom a manažmentu vlkov), Large Carnivore Initiative for Europe. www.lcie.org
- Boffey, D. *Pioneering Wolf Becomes First Sighted in Belgium for a Century* (Prvé spozorovanie vlka v Belgicku po sto rokoch), THE GUARDIAN, 22. január 2018.
<http://www.theguardian.com/environment/2018/jan/22/pioneering-female-becomes-first-wolf-in-belgium-in-a-century>
- Boitani, L. (2003), *Wolf conservation and recovery* (Obnova a ochrana vlkov), Wolves: behavior, ecology, and conservation: s. 317 – 340. Mech, L. D. a Boitani, L. (redaktori), Chicago: University of Chicago Press.
- Boitani, L. et al (2015), *Key actions for Large Carnivore populations in Europe* (Kľúčové opatrenia pre populácie veľkých šeliem v Európe), Inštitút aplikovanej ekológie (Rím, Taliansko). Správa GR pre životné prostredie, Európska komisia, Brusel.
https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/carnivores/pdf/key_actions_large_carnivores_2015.pdf
- Breitenmoser, U., Breitenmoser-Würsten, C., Carbyn, L. N. a Funk, S. M. (2001), *Assessment of carnivore reintroductions* (Posúdenie opätovného zavedenia šeliem), Carnivore conservation: 241 – 281. Gittleman, J. L., Funk, S. M., Macdonald, D. W. a Wayne, R. K. (redaktori), Cambridge: Cambridge University Press.
- Breitenmoser, U. (1998), *Large predators in the Alps: the fall and rise of man's competitors* (Veľké druhy predátorov v Alpách: vzostup a úpadok konkurentov ľudí), Biological Conservation 83(3): s. 279 – 289.
- Carpio, Antonio & Acevedo, Pelayo a Apollonio, Marco (2020), *Wild ungulate overabundance in Europe: contexts, causes, monitoring and management recommendations* (Nadmerný výskyt voľne žijúcich kopytníkov v Európe: súvislosti, príčiny, monitorovanie a odporúčania v oblasti riadenia), Mammal Review, 51. 10.1111/mam.12221.
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/mam.12221>
- CDP News (2018), Carnivore Damage Prevention News:
<http://www.medwolf.eu/index.php/cdpnews.html>;
<http://www.protectiondestroupeaux.ch/en/cdpnews/>
- Chapron, G., P. Kaczensky, J. Linnell, M. von Arx et al. (2014), *Recovery of large carnivores in Europe's modern human-dominated landscapes* (Obnova veľkých šeliem v modernej človekom dominovanej krajine Európy), Science, 19. decembra 2014: zv. 346, č. 6216, s. 1517 – 1519.

- Rada Európy (2014), Odporúčanie č. 173 (z roku 2014) o hybridizácii medzi voľne žijúcimi vlkami dravými (*Canis lupus*) a psami domácimi (*Canis lupus familiaris*).
<https://rm.coe.int/0900001680746351>
- Súdny dvor Európskej únie (2007), vec C-342/05, rozsudok Súdneho dvora (druhá komora) zo 14. júna 2007, Komisia Európskych spoločenstiev/Fínska republika, Nesplnenie povinnosti členským štátom – Smernica 92/43/EHS – Ochrana prirodzených biotopov – Voľne žijúce živočíchy a rastliny – Lov vlkov.
- Ministerstvo kultúry Chorvátskej republiky (2010) *Wolf Management Plan in the Republic of Croatia for the period 2010–2015* (Plán riadenia vlkov v Chorvátskej republike na obdobie rokov 2010 – 2015). <http://www.life-vuk.hr/eng/wolf-management-plan/wolf-management-plan-in-croatia/wolf-management-plan-in-the-republic-of-croatia-for-the-period-2010%E2%80%932015-837.html>
- Decker, D. J., Brown, T. L. a Siemer, W. F. (2001), *Human dimensions of wildlife management in North America* (Ľudské rozmery riadenia voľne žijúcich živočíchov v severnej Amerike), Bethesda, Maryland, USA: The Wildlife Society.
- DREAL (2018), Direction regionale de l'Environnement, de l'Aménagement et du Logement Website: Données surs les dommages. <http://www.auvergne-rhone-alpes.developpement-durable.gouv.fr/protocole-dommages-a3854.html>
- DBBW (2018), Website of the die Dokumentations- und Beratungsstelle des Bundes zum Thema Wolf (DBBW). <https://www.dbb-wolf.de/>
- Decker, D. J., Brown, T. L. a Siemer, W. F. (2001), *Human dimensions of wildlife management in North America* (Ľudské rozmery riadenia voľne žijúcich živočíchov v severnej Amerike), Bethesda, Maryland, USA: The Wildlife Society.
- Echegaray, J. a Vila, C. (2010), *Noninvasive monitoring of wolves at the edge of their distribution and the cost of their conservation* (Neinvazívne monitorovanie vlkov na okraji ich rozšírenia a náklady na ich ochranu), *Animal Conservation*, 13 (2): s. 157 – 161.
- Európska komisia (2017), režim ochrany orla skalného – Fínsko – Poľnohospodárstvo pre biologickú diverzitu – Agroenvironmentálne schémy založené na výsledkoch, webové sídlo Európskej komisie. http://ec.europa.eu/environment/nature/rbaps/fiche/golden-eagle-conservation-scheme-finland_en.htm
- EÚ LC Platforma (2019), Platforma EÚ o koexistencii medzi ľuďmi a veľkými šelmami, prípadové štúdie. http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/carnivores/case_studies.htm
- Fernández-Gil A., Naves J., Ordiz A., Quevedo M., Revilla E., Delibes M., (2016), *Conflict Misleads Large Carnivore Management and Conservation: Brown Bears and Wolves in Spain* (Konflikt, ktorý vedie k chybám v manažmente a ochrane veľkých šeliem: medveď hnedý a vlky v Španielsku), *PLoS ONE* 11(3): e0151541. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0151541>
- Fernández-Gil, S. Cadete da Rocha Pereira, S Dias Ferreira Pinto, I. Di Silvestre (2018), *Large Carnivore Management Plans of Protection: Best Practices in EU Member States* (Plány manažmentu ochrany veľkých šeliem: najlepšie postupy v členských štátoch EÚ). [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=IPOL_STU\(2018\)59684_4](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=IPOL_STU(2018)59684_4)
- GCG (2018) Grupo Campo Grande para la coexistencia del lobo y la ganaderia extensiva: Vyhlásenie skupiny Campo grande o koexistencii vlka iberského a rozsiahleho chovu dobytku. http://www.entretantos.org/wp-content/uploads/2018/08/DeclaracionGCG_v3_eng.pdf
- Gtowaciflski, Z. a Profus, P. (1997), *Potential impact of wolves Canis lupus on prey populations in Eastern Poland* (Potenciálny vplyv vlkov druhu *canis lupus* na populácie koristi na východe Poľska), In: *Biological Conservation* 80 (1997), s. 99 – 106.

- Hovardas, T., K. Marsden, S. Psaroudas, Y. Mertzanis, K. Brandt (2017), *Case studies for coexistence: examples of good practice in supporting coexistence between people and large carnivores* (Prípadové štúdie spolunažívania: príklady osvedčených postupov pri podpore spolunažívania ľudí a vlkov).
http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/carnivores/pdf/144_case%20studies%20analysis%20report.pdf
- Kojola, I., P. Helle, S. Heikkinen (2011), Susikannan viimeaikaiset muutokset Suomessa eri aineistojen valossa, Suomen Riista 65: <http://jukuri.luke.fi/handle/10024/530616>
- Kojola, I., Huitu, O., Toppinen, K., Heikura, K., Heikkinen, S. a Ronkainen, S. (2004), *Predation on European forest reindeer (Rangifer tarandus) by wolves (Canis lupus) in Finland* [Predácia európskych sobov arktických (Rangifer tarandus) vlkami (Canis lupus) vo Fínsku], *Journal of Zoology*, Londýn 263(3): 229 – 236.
- KORA (2016), *Wolves living in proximity to humans* (Vlky žijúce v blízkosti ľudí).
https://www.kora.ch/fileadmin/file_sharing/5_Bibliothek/52_KORA_Publikationen/520_KORA_Berichte/KORA_Bericht_76_Wolves_living_in_proximity_to_humans.pdf
- Webové sídlo centra Kontaktbüro Wölfe in Sachsen (2019) Kontaktbüro Wölfe in Sachsen.
<https://www.wolf-sachsen.de/en/wolfsregion/the-contact-office>
- LCIE (2018), webové sídlo skupiny Large Carnivore Initiative for Europe.
<http://www.lcie.org/Large-carnivores/Wolf->
- LCIE (2019), Vyhlásenia na podporu politiky skupiny Large Carnivore Initiative for Europe (LCIE): Riadenie odvážnych vlkov.
https://lciepub.nina.no/pdf/636870453845842163_PPS_bold%20wolves.pdf
- Leonard, J. A., Echegaray, J., Randi, E. a Vilà, C. (2014), *Impact of hybridization on the conservation of wild canids* (Vplyv hybridizácie na ochranu divokých šeliem), s. 170 – 184. En: Gompper, M.E. (Ed). *Free ranging dogs and wildlife conservation* (Voľne sa pohybujúce psy a ochrana voľne žijúcich živočíchov), Oxford University Press, Oxford, UK, s. 312.
- Liberg, O., G. Chapron, P. Wabakken, H. Pedersen, N. Hobbs, H. Sand (2011) *Shoot, shovel and shut up*. *Konania Royal Society B*: zv. 279, č. 1730. <https://doi.org/10.1098/rspb.2011.1275>
- LIFE DINALP BEAR (2016) *Non-consumptive use of brown bears in tourism: guidelines for responsible practices* (Nespotrebné používanie medveďa hnedého v cestovnom ruchu: usmernenia o zodpovedných postupoch). http://dinalpbear.eu/wp-content/uploads/Odgovorno-opazovanje-medvedov-v-severnih-Dinaridih_EN_web.pdf
- LIFE EUROLARGE CARNIVORES (2019) LIFE EUROLARGE CARNIVORES: *Improving coexistence with large carnivores* (Zlepšovanie spolunažívania s veľkými šelmami).
<https://www.eurolargecarnivores.eu/en/>
- Linnell and Alleau (2016) *Predators That Kill Humans: Myth, Reality, Context and the Politics of Wolf Attacks on People* (Predátori zabíjajúci ľudí: mýtus, realita, súvislosti a politika útokov vlkov na ľudí), *Problematic Wildlife*, DOI: 10.1007/978-3-319-22246-2_17:
https://www.researchgate.net/publication/301267098_Predators_That_Kill_Humans_Myth_Reality_Context_and_the_Politics_of_Wolf_Attacks_on_People
- Linnell, J. et al. (2002), *The fear of wolves: A review of wolf attacks on humans* (Strach z vlkov: preskúmanie útokov vlkov na ľudí), NINA Oppdragsmelding 731:1-65, Trondheim, január 2002.
<https://mobil.wwf.de/fileadmin/fm-wwf/Publikationen-PDF/2002.Review.wolf.attacks.pdf>
- Linnell, J. D. C., Brøseth, H., Solberg, E. J. a Brainerd, S. M. (2005), *The origins of the southern Scandinavian wolf population: potential for natural immigration in relation to dispersal distances, geography and Baltic ice* (Pôvod južnej škandinávskej populácie vlkov: možnosť prirodzenej imigrácie v súvislosti so vzdialenosťami rozptýlenia, geografiou a baltickým ľadom), *Wildlife Biology* 11: s. 383 – 391.

- Linnell, J. D. C., Nilsen, E. B., Lande, U. S., Herfindal, I., Odden, J., Skogen, K., Andersen, R. a Breitenmoser, U. (2005), *Zoning as a means of mitigating conflicts with large carnivores: principles and reality* (Zóny ako nástroje zmiernenia konfliktov s veľkými šelmami: zásady a realita), In: *People & Wildlife: conflict or co-existence?* s. 162 – 175. Woodroffe, R., Thirgood, S. and Rabinowitz, A. (redaktori). Cambridge: Cambridge University Press.
- Linnell, J.D.C., Odeen J., Smith, M.E.:e. Aanes, R. and Swenson, J.E. (1999), *Large carnivores that kill livestock: do 'problem individuals' really exist?* (Veľké šelmy zabíjajúce hospodárske zvieratá: existujú v skutočnosti „problémoví jedinci?“), *Wildlife Society Bulletin* 1999, 27(3):698 – 705.
- Linnell, J. D. C., Promberger, C., Boitani, L., Swenson, J. E., Breitenmoser, U. a Andersen, R. (2005), *The linkage between conservation strategies for large carnivores and biodiversity: the view from the 'half-full' forests of Europe* (Prepojenie medzi stratégiami ochrany veľkých šeliem a biodiverzitou: pohľad z hľadiska „poloplných“ lesov Európy), In: *Carnivorous animals and biodiversity: does conserving one save the other?:* s. 381 – 398. Ray, J. C., Redford, K. H., Steneck, R. S. a Berger, J. (redaktori). Washington: Island Press.
- Linnell J., V. Salvatori a L. Boitani (2008), *Guidelines for population level management plans for large carnivores in Europe* (Usmernenia o plánoch riadenia na úrovni populácie veľkých šeliem v Európe), správa skupiny Large Carnivore Initiative for Europe vypracovaná pre Európsku komisiu (zmluva č. 070501/2005/424162/MAR/B2).
http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/carnivores/pdf/guidelines_for_population_level_management.pdf
- Linnell, J. (2013), *From conflict to coexistence: insights from multi-disciplinary research into the relationships between people, large carnivores and institutions* (Od konfliktu k spolunažívaniu: užitočné poznatky multidisciplinárneho výskumu o vzťahoch medzi človekom, veľkými šelmami a inštitúciami) (zmluva č. 070307/2012/629085/SER/B3). John D. C. Linnell, Nórsky inštitút pre výskum prírody (NINA), PO Box 5685 Sluppen, NO-7485 Trondheim, NORWAY, 2013.
http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/carnivores/pdf/task_4_conflict_coexistence.pdf
- Linnell, J. (2014), *The symbolic wolf: Competing visions of the European landscapes* (Symbolický vlk: protikladné vízie európskej krajiny), Blog skupiny LCIE:
<http://www.lcie.org/Blog/ArtMID/6987/ArticleID/65/The-symbolic-wolf-Competing-visions-of-the-European-landscapes>
- Linnell, J. (2016), *First wolf reproduction in Austria since 19th century* (Prvé rozmnožovanie vlka v Rakúsku od 19. storočia). <http://www.lcie.org/Blog/ArtMID/6987/ArticleID/87/First-wolf-reproduction-in-Austria-since-19th-century>
- Linnell, J. D. C. a Cretois, B. (2018), *Výskum pre výbor GR AGRI – The revival of wolves and other large predators and its impact on farmers and their livelihood in rural regions of Europe* (Obnova vlkov a iných veľkých šeliem a jej vplyv na poľnohospodárov a ich živobytie vo vidieckych regiónoch Európy), Európsky parlament, politické oddelenie pre štrukturálnu a kohéznou politiku, Brusel.
http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=IPOL_STU%282018%29617488
- Linnell, J. D. C., Kovtun, E. a Rouart, I. (2021), *Wolf attacks on humans: an update for 2002–2020* (Útoky vlkov na ľudí: aktuálne údaje za obdobie rokov 2002 – 2020), správa NINA č. 1944, Nórsky inštitút pre výskum prírody.
<https://brage.nina.no/nina-xmlui/bitstream/handle/11250/2729772/ninarapport1944.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Lute, M.L., Carter N.H., López-Bao J.V., Linnell, J.D.C. (2018), *Conservation professionals agree on challenges to coexisting with large carnivores but not on solutions* (Odborníci v oblasti ochrany sa zhodli na výzvach pre spolunažívanie s veľkými šelmami, nie však na riešeniach), *Biological Conservation*, zv. 218, 2018, s. 223 – 232.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0006320717316166>

- Marsden, K. Hovardas, T. Spyros Psaroudas, S. Mertzanis, Y. Callisto, Baatz, U. (2016), Platforma EÚ pre veľké šelmy: *Supporting good practice for coexistence – presentation of examples and analysis of support through the EAFRD* (Podpora osvedčeného postupu pre spolunažívanie – prezentácia príkladov a analýzy podpory z EPFRV), Sekretariát platformy GR pre životné prostredie Európskej komisie, zmluva o poskytovaní služieb č. 07.0202/2015/713809/SER/ENV/B.3.
http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/carnivores/pdf/160906_LC%20Platform-case%20studies%20and%20RD.pdf
- Marucco F, Boitani L.(2012), *Wolf population monitoring and livestock depredation preventive measures in Europe* (Monitorovanie populácie vlkov a opatrenia na zabránenie predácii hospodárskych zvierat v Európe), *Hystrix* 23(1): 1-4. doi:10.4404/hystrix-23.1-6364.
- MTES, MAA (2018), Francúzsky národný akčný plán o vlkoch a chove dobytka na roky 2018 – 2023.
http://www.auvergne-rhone-alpes.developpement-durable.gouv.fr/IMG/pdf/nap_wolf_and_stock-rearing_activities_2018-2023.pdf
- Mykrä, S., M. Pohja-Mykrä, T. Vuorisalo (2017), *Hunters' attitudes matter: diverging bear and wolf population trajectories in Finland in the late nineteenth century and today* (Na postojoch poľovníkov záleží: divergenčné trajektórie v populáciách medvedov a vlkov vo Fínsku na konci devätnásteho storočia a dnes), *European Journal of Wildlife Research*.
<https://link.springer.com/article/10.1007/s10344-017-1134-1>
- Odden, J., Linnell, J. D. C., Moa, P. F., Herfindal, I., Kvam, T. a Andersen, R. (2002), *Lynx depredation on domestic sheep in Norway*. (Predácia oviec domácich rysmi v Nórsku), *Journal of Wildlife Management* 66(1): s. 98 – 105.
- Persson, J., Geir R. Rauset Guillaume Chapron. *Paying for an Endangered Predator Leads to Population Recovery* (Platby za ohrozené druhy predátorov vedú k obnove populácie), *Conservation Letters* 8(5), prvýkrát publikované: 30. marca 2015.
<https://doi.org/10.1111/conl.12171>
- Pohja-Mykrä, M. (2016), *Felony or act of justice? – Illegal killing of large carnivores as defiance of authorities* (Zločin alebo akt spravodlivosti? – Nelegálne zabíjanie veľkých šeliem ako pohrdanie orgánmi), *Journal of Rural Studies*, č. 44, s. 46 – 54.
<https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2016.01.003>
- Proteggi il tuo bestiame (2019), *Proteggi il tuo bestiame* website.
<http://www.protezionebestiami.it/>
- Regionálne platformy LC (2019), webové sídlo regionálnych platforiem pre ľudí a veľké šelmy.
http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/carnivores/regional_platforms.htm
- Reinhardt et al. (2018), *Konzept im Umgang mit Wölfen, die sich Menschen gegenüber auffällig verhalten – Empfehlungen der DBBW –BfN Skript 502*.
<https://www.bfn.de/fileadmin/BfN/service/Dokumente/skripten/Skript502.pdf>
- Podávanie správ podľa článku 17 smernice o biotopoch. Vysvetlivky a usmernenia na obdobie 2013 – 2018. Konečná verzia – máj 2017. Európska environmentálna agentúra (EEA) a Európske tematické centrum pre biologickú diverzitu (ETC/BD).
http://cdr.eionet.europa.eu/help/habitats_art17. Rigg R, Find'ó S, Wechselberger M, Gorman M, Sillero-Zubiri C, MacDonald D. (2011), *Mitigating carnivore-livestock conflict in Europe: lessons from Slovakia 2011* (Zmierňovanie konfliktu medzi šelmami a hospodárskymi zvieratami v Európe: ponaučenia zo Slovenska v roku 2011), *Oryx*, 45(2): s. 272 –280. doi: 10,1017/S0030605310000074.
- Rigg, R., T. Skrbinšek, J. Linnell (2014), *Engaging stakeholders in wildlife monitoring a pilot study of wolves in Slovakia using non-invasive genetic sampling* (Zapájanie zainteresovaných strán do monitorovania, pilotná štúdia na Slovensku prostredníctvom neinvazívneho genetického vzorkovania).
http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/carnivores/pdf/pa_slovakia_finalreport.pdf

- Ripple, W.J. and Beschta, R.L., (2012), *Large predators limit herbivore densities in northern forest ecosystems* (Veľké druhy predátorov obmedzujú hustoty byľinožravcov v severných lesných ekosystémoch), *European Journal of Wildlife Research*, zv. 58, s. 733 – 742, 2012.
<https://link.springer.com/article/10.1007/s10344-012-0623-5>
- Salvatori, V., Ed. (2012), *Large carnivore conservation and Management in Europe: the contribution of EC co-funded LIFE projects* (Ochrana a manažment veľkých šeliem v Európe: príspevok projektov v rámci programu LIFE, ktorý spolufinancuje Európska komisia), Istituto di Ecologia Applicata, Via B. Eustachio 10. 00161 Rím, TALIANSKO. 2013.
http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/carnivores/pdf/task_2_life_and_l.c.pdf
- Salvatori, V., Godinho, R., Braschi, C., Boitani, L., Ciucci P., (2019), *High levels of recent wolf x dog introgressive hybridization in agricultural landscapes of central Italy* (Vysoké úrovne introgresívnej hybridizácie vlka a psa v poľnohospodárskej krajine stredného Talianska), *European Journal of Wildlife Research*, 65, s. 73 – 87. doi.org/10.1007/s10344-019-1313-3.
- Santiago-Avila FJ, Cornman AM, Treves A (2018), *Killing wolves to prevent predation on livestock may protect one farm but harm neighbours* (Zabíjanie vlkov na zabránenie predácii hospodárskych zvierat môže ochrániť jeden poľnohospodársky podnik, ale môže ublížiť susedom), *PLoS ONE* 13(1): e0189729. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0189729>
- Skogen, K., Haaland, H., Brainerd, S. a Hustad, H. (2003), *Local views on large carnivores and their management: a study in four municipalities* [Lokale syn på rovvilt og rovviltforvaltning. En undersøkelse i fire kommuner: Aurskog-Høland, Lesja, Lierne og Porsanger] (Miestne hľadisko na veľké šelmy a ich manažment: štúdia v štyroch obciach), Nórsky inštitút pre výskum prírody, Fagrapport 070: s. 1 – 30.
- Skogen, K. a Kränge, O. (2003), *A wolf at the gate: The anti-carnivore alliance and the symbolic construction of community* (Vlk pred bránami: aliancia proti šelmám a symbolická konštrukcia spoločnosti), *Sociologia Ruralis* 43(3): s. 309 – 325.
- Sundqvist, A.K., Ellegren, H. a Vilà, C. (2008), *Wolf or dog? Genetic identification of predator from saliva collected around bite wounds on prey* (Vlk alebo pes? Genetické určenie predátora na základe vzorky odobranej z okolia miesta uhryznutia na koristi), *Conservation Genetics*, 9 (5): s. 1275 – 1279.
- Tasch, B. (2017), *First Official Proof of Wolf in Luxembourg Since 1893* (Prvý oficiálny dôkaz o výskyte vlka v Luxemburgu od roku 1893), *LUXEMBOURG TIMES*, 1. septembra 2017.
<http://luxtimes.lu/archives/1112-first-official-proof-of-wolf-in-luxembourg-since-1893>
- Trouwborst, A. a F.M. Fleurke (2018), *Killing Wolves Legally – Exploring the Scope for Lethal Wolf Management under European Nature Conservation Law* (Zákonné zabíjanie vlkov – skúmanie rozsahu smrtonosného riadenia vlkov podľa európskych právnych predpisov o ochrane prírody), *Journal of International Wildlife Law and Policy*, pripravuje sa.
- van Eeden LM, Eklund A, Miller JRB, López-Bao JV, Chapron G, Cejtin MR, Crowther MS, Dickman CR, Frank J, Kropfel M, Macdonald DW, McManus J, Meyer TK, Middleton AD, Newsome TM, Ripple WJ, Ritchie EG, Schmitz OJ, Stoner KJ, Tourani M, Treves A. (2018), *Carnivore conservation needs evidence-based livestock protection* (Na ochranu šeliem je potrebná ochrana hospodárskych zvierat založená na dôkazoch), *PLoS Biol.* Sep 18;16(9):e2005577. doi. 10.1371/journal.pbio.2005577.
- Wielgus R.B., Peebles K.A. (2014), *Effects of Wolf Mortality on Livestock Depredations* (Vplyvy úmrtnosti vlkov na predáciu hospodárskych zvierat), *PLoS ONE* 9(12): e113505.
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0113505>
- Young, J. C., Searle, K., Butler, A., Simmons, P., Watt A. D., Jordan, A. (2016), *The role of trust in the resolution of conservation conflicts* (Úloha dôvery pri riešení konfliktov v oblasti ochrany), *Biological Conservation*, zv. 195, s. 196 – 202.

Platforma EÚ pre veľké šelmy:

http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/carnivores/coexistence_platform.htm

Regionálna platforma pre veľké šelmy:

http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/carnivores/regional_platforms.htm